

**ACTIVITEITENPLAN SOORTENBESCHERMING
UITBREIDING VAKANTIEPARK MEERZICHT**

ACTIVITEITENPLAN SOORTENBESCHERMING UITBREIDING VAKANTIEPARK MEERZICHT

Kenmerk: 20240714/1
Versie: Definitief
Datum: 1 augustus 2024

Auteur:
Projectleider:
Kwaliteitscontrole:
Opdrachtgever: Vereniging Parkbelangen

Contactpersoon:

Dit rapport is digitaal gegenereerd en derhalve niet voorzien van een handtekening. De inhoud van de rapportage is aantoonbaar gecontroleerd en vrijgegeven.

© ATKB voor natuur en leefomgeving. Gebruik en overname van gegevens alleen toegestaan met volledige bronvermelding.
Foto's: ATKB, tenzij anders vermeld

ATKB ASSEN
STATIONSSTRAAT 29C
9401 KW ASSEN

ATKB MIDDELHARNIS
PRINS BERNHARDLAAN 147
3241 TA MIDDELHARNIS

ATKB WAARDENBURG
KOEWEISTRAAT 7
4181 CD WAARDENBURG

ATKB ZOETERMEER
LOUIS BRAILLELAAN 100
2719 EK ZOETERMEER

ATKB WAGENINGEN
AGRO BUSINESS PARK 9
6708 PV WAGENINGEN

KVK 27177140
BTW NL 8076 36 757B01
IBAN NL53 RABO 0160177529

INHOUD

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	6
1.1	Aanleiding	6
1.2	Deskundigheid	6
1.3	Doel activiteitenplan	6
1.4	Lees- en documentwijzer	7
2.	Plangebied en initiatief	8
2.1	Ligging en beschrijving plangebied	8
2.2	Voorgenomen ontwikkeling	11
3.	Samenvatting onderzoeksinspanning	18
3.1	Onderzoeksmethode	18
3.1.1	Bronnenonderzoek	18
3.1.2	Veldonderzoek	18
3.2	Resultaten	22
3.2.1	Kerkuil (jaarrond beschermd nest categorie 3)	23
3.2.2	Heikikker	24
3.2.3	Poelkikker	25
3.2.4	Kleine marterachtigen	27
3.3	Effectenbeoordeling	30
3.3.1	Kerkuil (categorie 3)	30
3.3.2	Heikikker	31
3.3.3	Poelkikker	32
3.3.4	Kleine marterachtigen	32
4.	Samenvatting overtreding verbodsbepalingen.....	35
4.1	Verbodsbepalingen	35
4.2	Looptijd omgevingsvergunning	35
5.	Beschrijving Maatregelen.....	36
5.1	Afbakeningen	36
5.2	Werken buiten de kwetsbare periode	36
5.2.1	Kerkuil	36
5.2.2	Poelkikker	37
5.2.3	Heikikker	37
5.2.4	Hermelijn/bunzing	38
5.3	Tijdelijke voorzieningen	39
5.4	Permanente voorzieningen	39
5.4.1	Kerkuil	39
5.4.2	Poelkikker	39

5.4.3	Heikikker	40
5.4.4	Hermelijn/bunzing	41
5.5	Natuurvrij maken en Ecologische begeleiding	44
5.6	Ecologische begeleiding	47
5.7	Conclusie	47
6.	Analyse gunstige staat van instandhouding	48
6.1	Kerkuil	48
6.1.1	Omvang populatie en verspreiding	48
6.1.2	Conclusie gunstige staat van instandhouding	50
6.2	Poelkikker	50
6.2.1	Omvang populatie verspreiding en Trend	50
6.2.2	Conclusie gunstige staat van instandhouding	52
6.3	Heikikker	52
6.3.1	Omvang populatie verspreiding en Trend	52
6.3.2	Conclusie gunstige staat van instandhouding	53
6.4	Hermelijn	54
6.4.1	Omvang populatie verspreiding en Trend	54
6.4.2	Conclusie gunstige staat van instandhouding	54
6.5	Bunzing	55
6.5.1	Omvang populatie verspreiding en Trend	55
7.	Wettelijke belangen	57
7.1	Wettelijk belang	57
7.2	Onderbouwing wettelijk belang	57
7.2.1	Kerkuil	57
7.2.2	Poelkikker en heikikker	58
7.2.3	Bunzing en hermelijn	60
8.	Alternatievenafweging	61
8.1	Nul-alternatief	61
8.2	Alternatieve doelstelling	61
8.3	Alternatieve locatie	61
8.4	Alternatieve uitvoering	61
8.5	Conclusie alternatieven	62
9.	Literatuur.....	63

BIJLAGEN

- Bijlage 1: ATKB 2023. Quickscan Natuurtoets soorten ontwikkeling park Meerzicht, Rapport 20231612/1, Assen.
- Bijlage 2: ATKB 2023. Nader onderzoek beschermde soorten vakantiepark Meerzicht, Rapport 20231612/2, Assen.
- Bijlage 3: [REDACTED] 2023. Natuurkwaliteitsplan Recreatiepark Meerzicht.

- Bijlage 4: [redacted] 2023, Recreatie en natuur hand in hand-Doorontwikkeling vakantiepark Meerzicht, dé groene parel aan het Leekstermeer
- Bijlage 5: [redacted] 2024. Concept beplantingsplan vakantiepark Meerzicht. Plan concreet.
- Bijlage 6: ATKB 2024. *Ecologisch werkprotocol ontwikkeling park Meerzicht, Rapport 20240714/2, Assen. Komt later.*

I. INLEIDING

I.1 AANLEIDING

Vereniging Parkbelangen heeft het voornemen om het vakantiepark Meerzicht verder te ontwikkelen met meer recreatieverblijven en natuur.

Voor de ontwikkeling is een quickscan uitgevoerd om de aanwezigheid van beschermde soorten in beeld te brengen (kenmerk 20231612/1). Hieruit is naar voren gekomen dat het plangebied geschikt is voor heikikker, poelkikker, grote modderkruiper, waterspitsmuis en kleine marterachtigen. Daarnaast is bekend dat een kerkuil verblijft op het park en verschillende rustplaatsen heeft op het park waaronder één in het uit te breiden deel. Om de aanwezigheid van deze soorten aan te tonen of uit te sluiten is een nader onderzoek uitgevoerd (kenmerk 20231612/2).

Dit is onderzocht om te bepalen of de voorgenomen plannen (mogelijk) leiden tot een overtreding van de huidige natuurwetgeving. Het nader onderzoek heeft plaatsgevonden volgens de meest actuele protocollen waaronder de soorteninventarisatieprotocollen van het NGB¹.

Uit het nader onderzoek is gebleken dat er essentiële beschermde functies van heikikker (winterhabitat), poelkikker (voortplantingswater en winterhabitat) voorkomen. Daarnaast is het plangebied geschikt voor kleine marterachtigen zoals de hermelijn en is er een rustplaats van een kerkuil in een kerkuilkast aanwezig. Omdat de aangetroffen essentiële functies als gevolg van de geplande werkzaamheden niet (volledig) kunnen worden ontzien, dient er een omgevingsvergunning te worden aangevraagd. Voorliggend activiteitenplan is bedoeld als onderbouwing voor de aanvraag van een omgevingsvergunning Ow.

I.2 DESKUNDIGHEID

Adviesbureau ATKB B.V. heeft de quickscan Ow en het nader onderzoek uitgevoerd. Tevens is ATKB bij dit project betrokken voor de ecologische begeleiding. ATKB B.V. is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus. De bij dit project betrokken ecologen hebben een opleiding in de ecologiebranche gedaan en/of hebben ruime ervaring. Elk van de betrokken ecologen voldoet, voor het onderdeel waaraan zij meegewerkt hebben, aan de kwalificaties die door de RVO gesteld worden aan een 'deskundig ecooog'.

I.3 DOEL ACTIVITEITENPLAN

Dit rapport dient als onderbouwing van de omgevingsvergunningsaanvraag voor heikikker, poelkikker, kleine marterachtigen (bunzing, hermelijn en wezel) en kerkuil. In dit document wordt alle informatie waar nodig samengevat (veel gegevens zijn immers al beschreven in de rapportages van de quickscan en het nader soortgericht onderzoek, zie bijlage 1 en 2). Tevens wordt beschreven hoe de werkzaamheden worden uitgevoerd, welke mitigerende maatregelen worden genomen, het wettelijk belang dat van toepassing is en worden alternatieven afgewogen. Op basis van deze informatie kan het bevoegd gezag een afweging maken.

---

¹Netwerk Groene Bureaus, werkgroep 'Standaarden en protocollen' (2023) Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming, versie nov 2023.

I.4 LEES- EN DOCUMENTWIJZER

In hoofdstuk 2 wordt het plangebied beknopt beschreven, in hoofdstuk 3 worden de resultaten van het ecologisch onderzoek samengevat en de effecten beschreven. Hoofdstuk 4 beschrijft de verbodsbepalingen die overtreden worden waarvoor vergunning wordt aangevraagd. In hoofdstuk 5 worden de te nemen maatregelen beschreven. Hoofdstuk 6 beschrijft vervolgens de gunstige staat van instandhouding en de cumulatieve effecten, hoofdstuk 7 de wettelijke belangen en hoofdstuk 8 de alternatieven afweging.

De volgende documenten zijn relevant bij dit project:

- ATKB 2023. Quickscan Natuurtoets soorten ontwikkeling park Meerzicht, Rapport 20231612/1, Assen.
- ATKB 2023. Nader onderzoek beschermde soorten vakantiepark Meerzicht, Rapport 20231612/2, Assen.
- [REDACTED] 2023. Natuurkwaliteitsplan Recreatiepark Meerzicht.
- [REDACTED] 2023, Recreatie en natuur hand in hand- Doorontwikkeling vakantiepark Meerzicht, dé groene parel aan het Leekstermeer.
- [REDACTED] 2024. Concept beplantingsplan vakantiepark Meerzicht. Plan concreet.

Deze zijn als bijlagen toegevoegd aan dit activiteitenplan.

2. PLANGEBIED EN INITIATIEF

2.1 LIGGING EN BESCHRIJVING PLANGEBIED

Het plangebied betreft een deel van het park Meerzicht gelegen in het buurtschap [redacted] in de gemeente Noordenveld in de provincie Drenthe (zie Figuur 1). Het park ligt aan de noordoostzijde van het Leekstermeer en ligt in het westelijk deel van het poldergebied Lageland. Dit westelijk deel wordt de Hoogema genoemd, vernoemd naar het huis Hoogema dat voor 1832 is gesloopt. De westzijde van het park grenst aan camping Pool en ten noordwesten van het plangebied ligt camping van Esch. Ten noorden en oosten van het park liggen agrarische graslandpercelen.

Op een afstand van ruim 300 meter ten noorden van het park loopt de A7 van oost (Groningen) naar west (Leek). Direct grenzend aan het park liggen aan de noordzijde houtsingels van de gemeente Noordenveld en ligt het erf van [redacted]. Het park grenst aan de zuidzijde aan het Leekstermeer. Het plangebied is ongeveer 4,5 hectare groot.

Alle percelen zijn omsloten door watergangen. Een deel van deze watergangen wordt jaarlijks geschoond. Sommige watergangen zijn deels kwel gevoed. De terreindelen worden onder het huidige beheer laat gemaaid.

Het plangebied is in het Natuurkwaliteitsplan ingedeeld in drie delen. Deze indeling houden we gemakshalve aan (zie voor de indeling Figuur 1):

Deelgebied A:

Dit is het bebouwde deel van het park. Hier vinden weinig ontwikkelingen plaats en valt grotendeels buiten de toetsing. De ontwikkeling die hier getoetst wordt is de uitbreiding van de parkeerplaats.

Het park is voorzien van stacaravans, chalets en tenten. Op het terrein staat ook een lange smalle loods (voorheen schietloods) en een paviljoen met een grote (bouvallige) schuur. Het park is groen ingericht met voor een deel inheemse bomen en struiken en in de tuintjes vaak ook typische tuinsoorten zoals laurierkers, bamboe en coniferen. Op dit deel van het park is de onverharde (uit te breiden) parkeerplaats aanwezig.

Deelgebied B:

Dit is het terrein tussen het vakantiepark en de weg [redacted]. Zowel aan de noordzijde en de zuidzijde zijn houtsingels aanwezig. Het terrein wordt doorsneden door een oprit die van de [redacted] naar de centrale parkeerplaats leidt.

Het westelijk deel is meer besloten door de aanwezigheid van veelal inheemse bomen en struiken. Er zijn hier ook een aantal grote grof opgebouwde takkenrillen (snoeiafval) aangelegd. De vegetatie wordt laat gemaaid waardoor de grassen en kruiden de kans krijgen om te bloeien. Er staan soorten van voedselrijke omstandigheden zoals ridderzuring en gestreepte witbol maar mede dankzij het extensieve beheer staan er inmiddels ook kruiden van matig voedselrijke graslanden zoals kale jonker. Langs de slootjes staan kruiden zoals echte valerian en moerasspirea. Het terrein is toegankelijk door maaipadjes.

Aan de oostzijde is een trapveldje aanwezig waar de grasmat kort wordt gehouden.

Het deel van terrein B ten oosten van de inrit is een open (tot voorkort bemest) grasland. De vegetatie is zeer hoog geworden en bestaat uit soorten van voedselrijke omstandigheden zoals grote brandnetel, akkerdistel, ridderzuring, rietgras en riet. Ook staan er op meerdere plekken grote berenklaauw; een niet gewenste invasieve exoot. De sloot langs de zuidrand is sterk begroeid met brede waterpest.

Deelgebied C:

Dit is het meest oostelijke weiland. Er wordt al een aantal jaren een ecologisch maai-beheer uitgevoerd. Desondanks zijn grassen en kruiden van voedselrijke omstandigheden dominant. Er groeit veel grote brandnetel, akkerdistel, ridderzuring, rietgras en gestreepte witbol. Deze voedselrijkdom heeft te maken met het ophogen van het land met tarra (van de bieten oogst).

Dit weiland heeft hoogteverschillen met in het zuiden een laagte en in het noorden een verhoging met daarop een grote wilg. Aan de noord- en zuidzijde zijn houtsingels aanwezig. Het slootje tussen deelgebied B en C is een jaar niet geschoond waardoor er zich meer oever- en onderwaterbegroeiing heeft ontwikkeld dan in de rest van de sloten in het plangebied. Het slootje is deels kwel gevoed, maar richting het deelgebied A neemt de waterkwaliteit sterk af. De wat bredere sloot aan de oostzijde van deelgebied C wordt jaarlijks geschoond maar was in juni 2024 alweer vrij dicht gegroeid.

Figuur 1 Ligging plangebied (rood omlijnd). Bron: Google maps.

Foto 1 A: De inrit vanaf de naar het park.

B: De parkeerplaats

Foto 2 A: Zicht op de bouwvallige schuur en het paviljoen

B: enkele van de huisjes op deelgebied A

Foto 3 A: Deelgebied B-West is het meest besloten

B: Snoeiafval in deelgebied B-West

Foto 4 A: Zicht op deelgebied B-Oost

B: Een slootje tussen deelgebied B en A

Foto 5 A: Zicht op deelgebied C vanaf het zuidoosten

B: Een sloot aan de oostzijde van deelgebied C

2.2 VOORGENOMEN ONTWIKKELING

Aanlegfase

Voor de ontwikkeling van het park wordt rekening gehouden met de bestaande natuurwaarden en worden bepaalde natuurwaarden versterkt. Ook worden natuurinclusieve maatregelen genomen. De ideeën hiervoor zijn uitgewerkt in een Natuurkwaliteitsplan en in de toelichting 'Recreatie en natuur hand in hand - Doorontwikkeling vakantiepark Meerzicht, dé groene parel aan het Leekstermeer' (zie Bijlage 3 en 4).

Deelgebied A:

Op het huidige park wordt de parkeerplaats uitgebreid van 57 naar 70 parkeerplaatsen bestaande uit halfverharding. Omdat de vuilniswagen er ook langs moet kunnen zal één boom worden gekapt zodat de vuilniswagen een rondje kan draaien om het park weer te verlaten.

Deelgebied B:

Westelijk deel: Het Wold

Op het westelijk deel van de uitbreiding van het vakantiepark, 'het Wold', worden extra streekeigen bomen aangeplant. Het speelveld wordt getransformeerd tot speelbosje met natuurlijke spelaanleidingen. Er komen acht eivormige kavels.

In totaal wordt er slechts één kleine boom gekapt in het noordwesten van dit deelgebied.

Langs de noordzijde wordt een houtsingel aangeplant in het verlengde van de bestaande gemeentelijke houtsingels langs de weg de J. Ook wordt er ten zuiden van deze nieuwe houtsingel een slootje gegraven in het verlengde van een bestaand slootje. Bestaande sloten worden verbreed en uitgediept en voorzien van meer amfibievriendelijke oevers.

Oostelijk deel: Wadi

Het oostelijk deel krijgt een halfopen karakter. In dit deelgebied zijn 30 kavels gepland. In dit deelgebied worden wadi's aangebracht met een eigen groene, waterminnende inrichting en natuurlijk beheer. In de wadi's wordt tijdelijk overtollig regenwater opgevangen en de wadi's zijn ook van belang voor de natuur op het park. Bestaande sloten worden verbreed en uitgediept en voorzien van meer amfibievriendelijke oevers.

Deelgebied C:

Het Weiland

Dit gebied heeft een agrarische bestemming en blijft onbebouwd. In het zuidoosten wordt een poel met eilandje aangelegd ten behoeve van amfibieën. Ook wordt de mogelijkheid voor een oeverwaluwand onderzocht. Aan de oostzijde van de poel komen onder meer een aantal wilgenstruiken op een licht verhoging zodat ook voorzien wordt in overwinteringshabitat voor amfibieën.

Op het terrein wordt in de noordoosthoek een aantal inheemse stekelige struiken aangeplant.

De westelijke bestaande sloot tussen deelgebied B en C wordt verbreed en voorzien van natuurvriendelijke oevers.

Het weiland wordt ingezaaid met inheemse kruiden en bloemen. Een ooievaarpaal die op terrein B-Oost stond is naar dit weiland verplaatst. Ook komt er een torenvalkkast.

Langs de noord- en ooststrand komt een onverhard wandelpad.

Algemeen:

Voor het opleveren van de kavels worden een aantal onverharde of semi verharde toegangspaden aangelegd.

Daarnaast wordt elke kavel voorzien van riolering, water, stroom en een mantelbuis (glasvezel-ready)

aangelegd. De kavels worden kaal opgeleverd. Aan de inrichting worden een aantal eisen gesteld zoals een groene afscheiding van inheemse hagen en de aanplant van minimaal één fruitboom en een inheemse boom.

Deze afspraken worden in het beeldkwaliteitsplan vastgelegd. Hierin komen ook afspraken over natuurinclusieve maatregelen voor de bouw van chalets/recreatiewoningen.

Beplantingsplan:

Plan concreet heeft in mei 2024 een concept beplantingsplan opgesteld voor het plangebied (zie Figuur 2). Door deze partij is goed afgewogen wat de optimale inheemse beplanting is op basis van de grondsoort, grondwater en bosgemeenschappen die van nature in het gebied voorkomen. Het conceptrapport is opgenomen in bijlage 5.

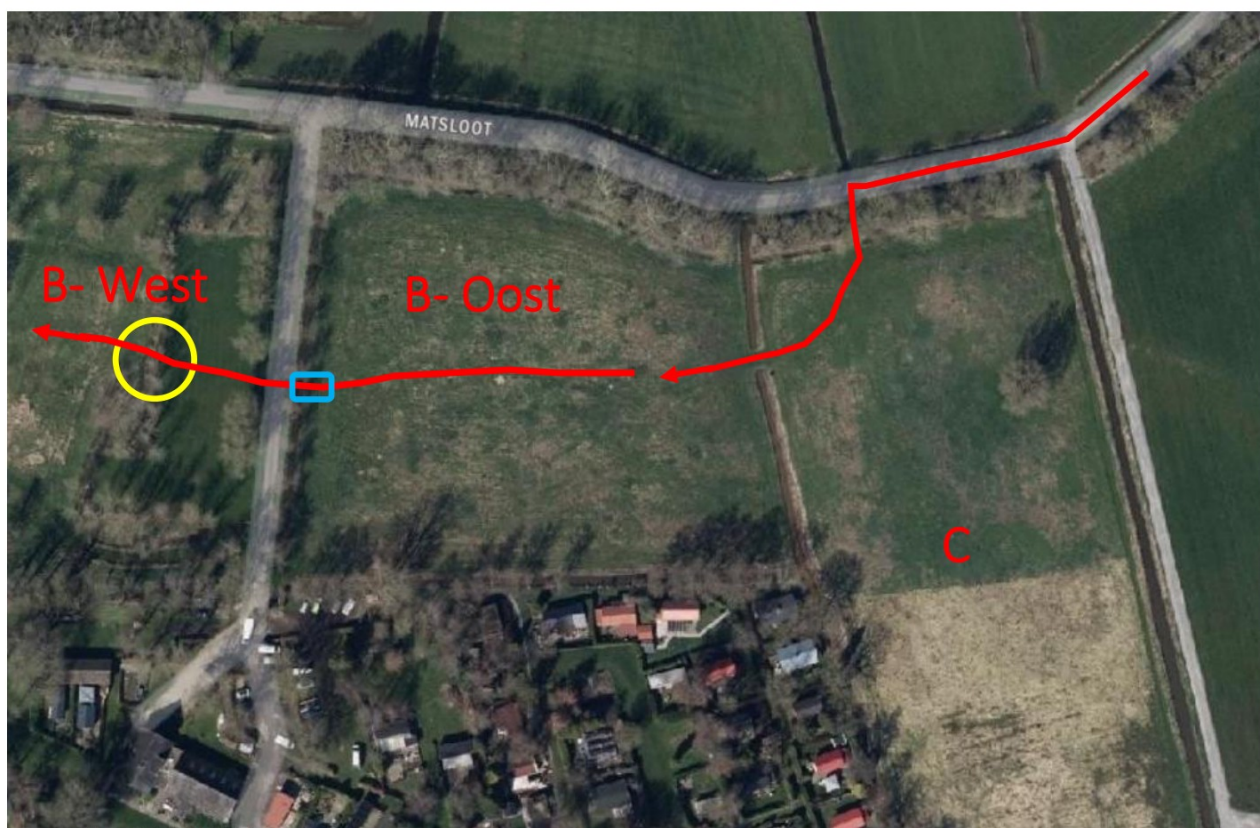
Figuur 2 Het globale beplantingsplan voor Meerzicht. (bron; M. Jonkman, 2024)

Aanrijdroute bouwverkeer:

Voor het bouwverkeer wordt een aparte aanrijdroute gemaakt met behulp van rijplaten. Deze route volgt grotendeels de route van het toekomstige wandelpad.

De route voor het bouwverkeer komt vanaf de **J** deelgebied C binnen via het tweede dammetje vanaf het oosten. Daarna gaat het richting deelgebied B-Oost over een bestaande dam. Vanaf hier wordt de route gevolgd van het toekomstige wandelpad. Het loopt richting het westen en kruist een sloot en de inrit naar het park. De sloot wordt tijdens de aanlegfase voorzien van een duiker. Mogelijk wordt er bij de permanente

inrichting gekozen voor een brug. Als laatste doorkruist deze bouwweg en deel van een houtsingel op een locatie waar alleen struiken staan.
Zie Figuur 3 voor de route van het bouwverkeer.

Figuur 3 Aanrijdroute van het werkverkeer naar het plangebied. Met blauwe rechthoek het toekomstige dammetje en gele cirkel is de locatie waar een groenstructuur wordt doorkruist.

Gebruiksfase

In de gebruiksfase is er sprake van een vakantiepark met 99 kavels. (In de huidige situatie zijn het er 61). In de praktijk zal in het zomerhalfjaar het park het meest bezocht worden door eigenaren van de recreatieverblijven. In het winterhalfjaar is overnachten op het park toegestaan maar zal de bezetting significant lager zijn. Het inrichtingsplan is weergegeven in Figuur 4.

Figuur 4 Inrichtingsplan voorgenomen ontwikkeling. (Bron: VPL_Vakantiepark Meerzicht toelichting eindconcept definitief ontwerp).

Planning

Als eerste wordt de bouwweg aangelegd in het najaar van 2024 (zie Figuur 3 voor de route). Hierbij wordt ook een dam met duiker aangelegd in een slotje langs de inrit naar het park.

In het najaar van 2024 worden de verbeteringen van natuurwaarden uitgevoerd. Het gaat hierbij om het verbreden van sloten met natuurvriendelijke oevers, de aanleg van de poel en de aanplant van inheemse bomen en struiken. Het graven van de poel wordt vanaf de zuidzijde uitgevoerd waarbij het waterschap de machines over de dijk laat rijden. Dit is globaal in Figuur 5 weergegeven.

In de winter (december 2024) wordt de huidige parkeerplaats uitgebreid en voorzien van een half verharding. Dit is globaal in Figuur 6 weergegeven.

Bouwruij maken van Deelgebied B-Oost vindt plaats in april t/m juli 2025. Hierbij zal het terrein ruim vooraf gemaaid worden en worden eerst de nutsvoorzieningen aangelegd. Daarna worden de vast structuren zoals de wadi's en (gras)paden aangelegd.

Het bouwruij maken van de acht kavels in deelgebied B-West vindt plaats na de bouwvak in 2025 (zie Figuur 7). Ook hier wordt vooraf gemaaid en wordt daarna begonnen met de aanleg van de nutsvoorzieningen. In eerste instantie was de volgorde precies anders om en zou deelgebied B-West als eerste bouwruij gemaakt worden. In

overleg met de vereniging Parkbelangen en de Provincie op 8 april 2024 is geadviseerd deze volgorde om te draaien vanwege de hoge dichtheid aan broedvogels op terrein B-West. Wezenlijke verstoring (waarbij legfels mislukken of minder succesvol zijn) van broedende vogels is niet toegestaan. Van broedvogels met een ongunstige staat van instandhouding zoals de spreeuw is verstoring überhaupt niet toegestaan. Om deze risico's uit te sluiten is gekozen voor deze aanpak.

Wanneer de terreinen bouwrijp zijn opgeleverd kunnen de kavels worden ingericht. Hierbij is sprake van natuurinclusief bouwen en wordt plantgoed aangeplant.

Figuur 5 Fase 1 oktober en november 2024 waarin slootoevers worden verbeterd, de pool wordt gegraven en bomen en struiken worden aangeplant

VPL parkeerplaats december 2024

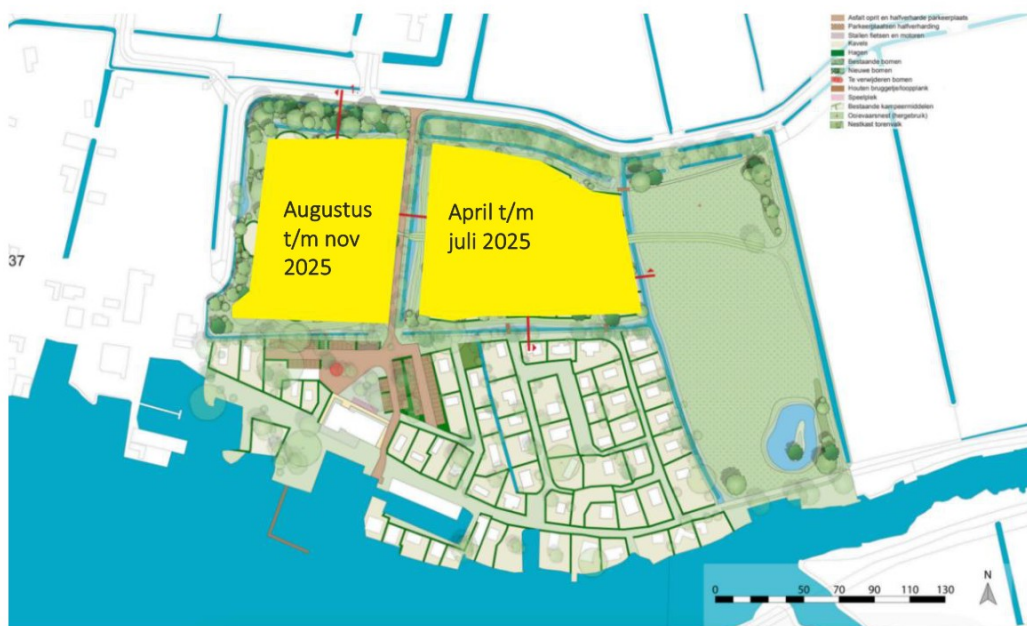
grove planning

Figuur 6 Fase 2 uitbreiding en inrichting parkeerplaats december 2024.

VPL Welland terrein B kavels, wadi's en plantgaten april t/m bouwvak 2025

grove planning

Figuur 7 Fase 3 waarin B-Oost eerst wordt ingericht van april 2025 tot bouwvak en B-West van bouwvak tot december 2025

3. SAMENVATTING ONDERZOEKSINSPANNING

3.1 ONDERZOEKSMETHODE

3.1.1 BRONNENONDERZOEK

Voor het bronnenonderzoek is gebruik gemaakt van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFB); dit is de meest complete databank in Nederland met verspreidingsinformatie van flora en fauna. Ten aanzien van flora is een zoekgebied van circa 5 kilometer rondom het plangebied gehanteerd. Voor fauna is een zoekgebied van circa 2,5 kilometer rondom het plangebied gehanteerd. De NDFB is geraadpleegd op meerdere momenten in januari 2024. Hierbij zijn waarnemingen van 5 jaar tot indien nodig 10 jaar terug ingezien. Aangezien ook de NDFB niet volledig is, is tevens gebruik gemaakt van overige beschikbare vakliteratuur en eigen soort- en gebiedskennis (expert judgement).

Bovendien is gebruik gemaakt van eerdere onderzoeken in het kader van de ontwikkelingen die EuroParcs van plan was. Dit zijn;

- Antea Group. (2022/1). Natuurtoets en Voortoets EuroParcs Leekstermeergebied. Heerenveen: Antea Group.
- Antea Group. (2022/2). Nader onderzoek steenmarter en ooievaar. Heerenveen: Antea Group.
- Antea Group. (2022/3). Nader onderzoek vleermuizen EuroParcs Leekstermeer. Heerenveen: Antea Group.

Daarnaast is het park opgenomen in een BMP-telling (methodiek van het Sovon, Vergeer 2023). Het gaat hierbij om een groter gebied dan alleen het plangebied. Zo is de naastgelegen camping Pool ook meegenomen en een groot aantal graslanden en houtsingels buiten het plangebied.

Deze gegevens zijn opgevraagd [redacted] 2022/1 over broedseizoen 2022 en [redacted] 2024/1 over het broedseizoen 2023).

Voor het broedseizoen van 2023 geldt dat [redacted] en [redacted] de tellingen hebben uitgevoerd. Deze gegevens zijn ook opgevraagd omdat deze meer op het niveau van het plangebied zijn dan het algemenere broedvogelrapport van de Onlanden van [redacted] 2024/1. Van de gegevens van [redacted] en [redacted] is geen publicatie opgeleverd. De gegevens zijn in een Excel tabel aangeleverd. De telgegevens zijn ook via het Sovon in de NDFB verschenen.

Voor actuele gegevens over waarnemingen van vleermuizen is ook [redacted] om waarnemingen gevraagd. [redacted] heeft tientallen vleermuiskasten op en naast het park geplaatst en controleert deze regelmatig. Daarnaast inventariseert [redacted] het park ook met behulp van batdetectors, warmtebeeldcamera's en infraroodcamera's. [redacted] is tevens lid van de Vleermuiswerkgroep Drenthe. Ook heeft [redacted] een aantal weken een Struikrover (cameraval met lokstof in een buis) geplaatst om marterachtigen vast te stellen.

3.1.2 VELDONDERZOEK

Ten behoeve van de quickscan (kenmerk 20231612/1) is een veldbezoek uitgevoerd op 11 januari 2024. Hierbij zijn alle deelgebieden bezocht (inclusief deelgebied A) en de landschapselementen (sloten singels, ed.) in en rond het plangebied bekeken.

Op basis van de geschiktheid van het plangebied en het voorkomen van een aantal beschermde soorten in de omgeving die niet voldoende waren onderzocht, heeft ATKB een Nader onderzoek (kenmerk 20231612/2) uitgevoerd op verschillende data naar heikikker, poelkikker, waterspitsmuis en grote modderkruiper.

Waterspitsmuis

Het onderzoek naar waterspitsmuis is uitgevoerd met behulp van eDNA.

eDNA is een methode waarmee DNA-sporen in water en grond opgespoord kunnen worden. Voor het verzamelen van de monsters en het maken van de uiteindelijke samples is gebruikgemaakt van het eDNA-methodiek van Sylphium. DNA lost op in het water en verspreid zich over een groot oppervlak. Voor deze methode zijn op 4 juni 2024 verspreid in het onderzoeksgebied drie watermonsters genomen en door een filter getrokken totdat het filter verzadigd was.

Er zijn in de drie meest geschikte sloten (zie Figuur 8) watermonsters genomen. Een watermonster bestaat uit 20 subsamples. Dat wil zeggen dat er om de 10 meter een sample uit de sloot wordt genomen.

Figuur 8 De drie sloten die bemonsterd zijn.

Heikikker

Het onderzoek naar heikikker wijkt af van de soortinventarisatieprotocollen van het NGB (versie nov 2023). Deze schrijft twee bezoeken voor, in de periode februari-april (afhankelijk van de ligging en het type gebied en het verloop van het voorjaar).

Er zijn in totaal **vijf** bezoeken gebracht in de periode begin maart tot eind maart. Hierbij is ook buiten het plangebied gezocht naar heikikkers (zie Figuur 9 blauwe route).

De start was altijd ruim een uur na zonsondergang en de onderzoek duur was uitgezonderd 30 maart 2024 altijd langer dan 1,5 uur. Hierbij is gezocht naar roepende individuen (kooractiviteit). Met behulp van een sterke zaklamp konden aantallen worden geteld. Ook is gelet op de aanwezigheid van eiklopjes. De paarperiode van de heikikker is zeer kort en is sterk afhankelijk van de weersomstandigheden. Er zijn daarom twee of meer controles noodzakelijk om tijdens de piek van de paartijd de aantallen heikikkers te kunnen tellen.

Voorafgaand aan het inplannen van het gebiedsbezoek is in de gaten gehouden of de voortplantingsactiviteit van heikikker in vergelijkbare gebieden rond de projectlocatie op gang was gekomen. In dit geval is hiervoor het aangrenzende gebied de Onlanden gebruikt waar de heikikker op verschillende locaties voorkomt. Zodra bekend was dat er kooractiviteit in de omgeving werd waargenomen, is de inventarisatieronde zo snel mogelijk onder gunstige weersomstandigheden uitgevoerd. Tijdens de inventarisaties is tijdens de drie eerste bezoeken als referentie een traject van ongeveer 3,5 km afgefietst en is er op verschillende locaties gestopt om te luisteren naar heikikkers (zie Figuur 9). Tijdens het vierde bezoek op 20 maart 2024 is er als referentie naar een locatie aan de Onlandse dijk (fietspad) gereden om te luisteren.

Naast een inventarisatie in de paarperiode is de richtlijn van het soortinventarisatieprotocol ook aanvullend twee maal in de periode juli-september te zoeken naar juvenielen en adulten. In dit geval is hier van afgeweken omdat er in het voorjaar al een meer dan dubbele onderzoeksinspanning heeft plaatsgevonden en omdat er tijdens het poelkikkeronderzoek ook tweemaal is geschept naar larven van de heikikker. Daarnaast was de vegetatie in het plangebied zo hoog dat de kans op het vinden van heikikkers zeer klein is.

Tabel 1 geeft een overzicht van de data waarop de bezoeken zijn uitgevoerd en de omstandigheden.

Tabel 1 Overzicht van het veldonderzoek naar heikikker en de weersomstandigheden waaronder dit is uitgevoerd.

Datum	Type onderzoek	Aantal personen	Zon op/onder	Starttijd	Eindtijd	Temp. (°C)	Windrichting en -kracht (Bft)	Weer en bewolking
4 maart 2024	Kooractiviteit	1	18:18	19:47	21:17	8	1	Geheel bewolkt
14 maart 2024	Kooractiviteit	1	18:36	19:38	23:15	16	2	Half bewolkt
19 maart 2024	Kooractiviteit	1	18:46	21:19	23:17	14	2	Half bewolkt
20 maart 2024	Kooractiviteit	2	18:47	21:13	22:51	12	1	Geheel bewolkt (motregen)
30 maart 2024	Kooractiviteit	1	20:05	22:00	23:00	9	1	Geheel bewolkt
4 juni 2024	Scheppen naar larven	2	21:54	13:02	17:02	19	4	Half bewolkt

20 juni 2024	Scheppen naar larven	1	22:05	15:30	18:00	21	2	Half bewolkt
--------------	----------------------	---	-------	-------	-------	----	---	--------------

Figuur 9 Referentie fietsroute (geel) door de Onlanden en een gelopen route (blauw) in het kader van een omgevingscheck.

Poelkikker

Het nader onderzoek naar voortplantingswateren van poelkikker is uitgevoerd volgens de methodiek van de meest recente versie van de Soortinventarisatieprotocollen van het NGB.

In de periode mei – half juli is in de middag twee maal geluisterd naar kooractiviteit en zijn dieren op zicht en doormiddel van een schepnet gevangen en gedetermineerd.

Hierbij is gelet op uitsluitende kenmerken zoals een grote symmetrische graafknobbel op de achterpoot en relatief korte achterpoten (strekproef). Zie ook

<https://www.ravon.nl/Portals/2/Bestanden/Publicaties/Herkenningskaarten/HerkenningskaartGroenekickers.pdf>

Tabel 2 geeft een overzicht van de dagen waarop de onderzoeksrondes zijn uitgevoerd en de omstandigheden.

Tabel 2 Overzicht van het veldonderzoek naar poelkickers en de weersomstandigheden waaronder dit is uitgevoerd.

Datum	Aantal personen	Zon op/onder	Starttijd	Eindtijd	Temp. (°C)	Windrichting en -kracht (Bft)	Weer en bewolking
4 juni 2024	2	21:54	13:02	17:02	19	4	Half bewolkt
20 juni 2024	1	22:05	15:30	18:00	21	2	Half bewolkt

Grote modderkruiper

Het onderzoek naar zomer-/voortplantingsbiotoop van grote modderkruiper is uitgevoerd conform het soortinventarisatieprotocol van het NGB. Er is echter niet gekozen voor het gebruik van elektrovisserij maar e-DNA. Deze methode is minstens zo betrouwbaar ($\geq 95\%$), minder arbeidsintensief en is diervriendelijk. De monsternamen vond plaats op 4 juni 2024 en is dezelfde als die voor de waterspitsmuis.

3.2 RESULTATEN

Uit de quickscan en de gebruikte onderzoeksrapporten en is gebleken (zie bijlage 1 voor de quickscan) dat het plangebied de volgende functies heeft:

Jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4):

- Kerkuil (rustplaats en niet essentieel onderdeel jachtgebied).
- **Spreeuw (nestlocaties, foerageergebied), Deze soort is op basis van de lokale verspreiding en slechte staat van instandhouding beoordeeld als jaarrond beschermd**
- Ransuil (niet essentieel onderdeel jachtgebied)
- Sperwer (niet essentieel onderdeel jachtgebied)
- Huismus (suboptimaal leefgebied (deelgebied B en C), nestplaatsen en essentieel leefgebied zijn alleen in deelgebied A buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden)

Categorie 5-soorten:

- Buizerd (niet essentieel onderdeel jachtgebied)
- Torenavalk (niet essentieel onderdeel jachtgebied)
- Boerenzwaluw (niet essentieel onderdeel foerageergebied)
- Gekraagde roodstaart (nestplaatsen en foerageergebied)
- IJsvogel (niet essentieel onderdeel jachtgebied)

Overige broedvogels:

- Merel, winterkoning, witte kwikstaart, zanglijster, vink, tjiftjaf, kool- en pimpelmees, grasmus, bosrietzanger, enz. (nestplaatsen en leefgebied)

Vleermuizen:

- Rosse vleermuis (verblijfplaatsen, foerageergebied)
- Gewone dwergvleermuis (verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroute)
- Laatvlieger (essentieel foerageergebied en vliegroute)
- Ruige dwergvleermuis (verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroute)
- Watervleermuis (vliegroute en foerageergebied grenzend aan de zuidrand deelgebied C)
- Meervleermuis (vliegroute en foerageergebied aan de zuidrand deelgebied C)

Grondgebonden zoogdieren:

- Otter (niet essentieel onderdeel jachtgebied oeverzone deelgebied C)
- Bever (niet essentieel onderdeel foerageergebied oeverzone deelgebied C)
- Steenmarter (jachtgebied)
- Kleine marterachtigen met name hermelijn (verblijfplaats, jachtgebied)
- **Waterspitsmuis (nader te onderzoeken)**

Amfibieën

- Heikikker (nader te onderzoeken)
- Poelkikker (nader te onderzoeken)

Vissen:

- Grote modderkruiper (nader te onderzoeken)

Van het grootste deel van deze beschermde soorten was doormiddel van eerder onderzoek al voldoende aangetoond dat ze voorkomen in het plangebied. Uitzondering waren waterspitsmuis, heikikker, poelkikker en grote modderkruiper. Voor deze soorten is een nader onderzoek uitgevoerd.

Voor waterspitsmuis hebben is in eerste instantie in de quickscan een aanname gedaan dat de soort er voor komt. Om meer zekerheid te krijgen hebben we het voorkomen van de soort toch meegenomen in het nader onderzoek.

Voor een gedetailleerde beschrijving van het uitgevoerde onderzoek en de onderzoeksresultaten per ronde verwijzen wij naar de rapportage van het nader onderzoek (zie bijlage 2).

Uit het nader onderzoek blijkt:

- Waterspitsmuis: Niet aangetroffen.
- Grote modderkruiper: Niet aangetroffen.
- Heikikker: Geen voortplantingswater, alleen winterhabitat.
- Poelkikker: Voortplantingswater en winterhabitat.

In zowel de quickscan als het nader onderzoek is beoordeeld welke soorten negatieve effecten kunnen ondervinden van de geplande werkzaamheden. Omwille van de leesbaarheid van dit rapport wordt deze beoordeling hier niet herhaald.

Hieronder worden alleen de soorten benoemd die wel negatieve effecten zouden kunnen ondervinden van de toekomstige ontwikkelingen.

Voor de soorten die relevant zijn volgt nu per soort een samenvatting van de functie van het plangebied voor de soort;

3.2.1 KERKUIL (JAARROND BESCHERMD NEST CATEGORIE 3)

Rustplaats

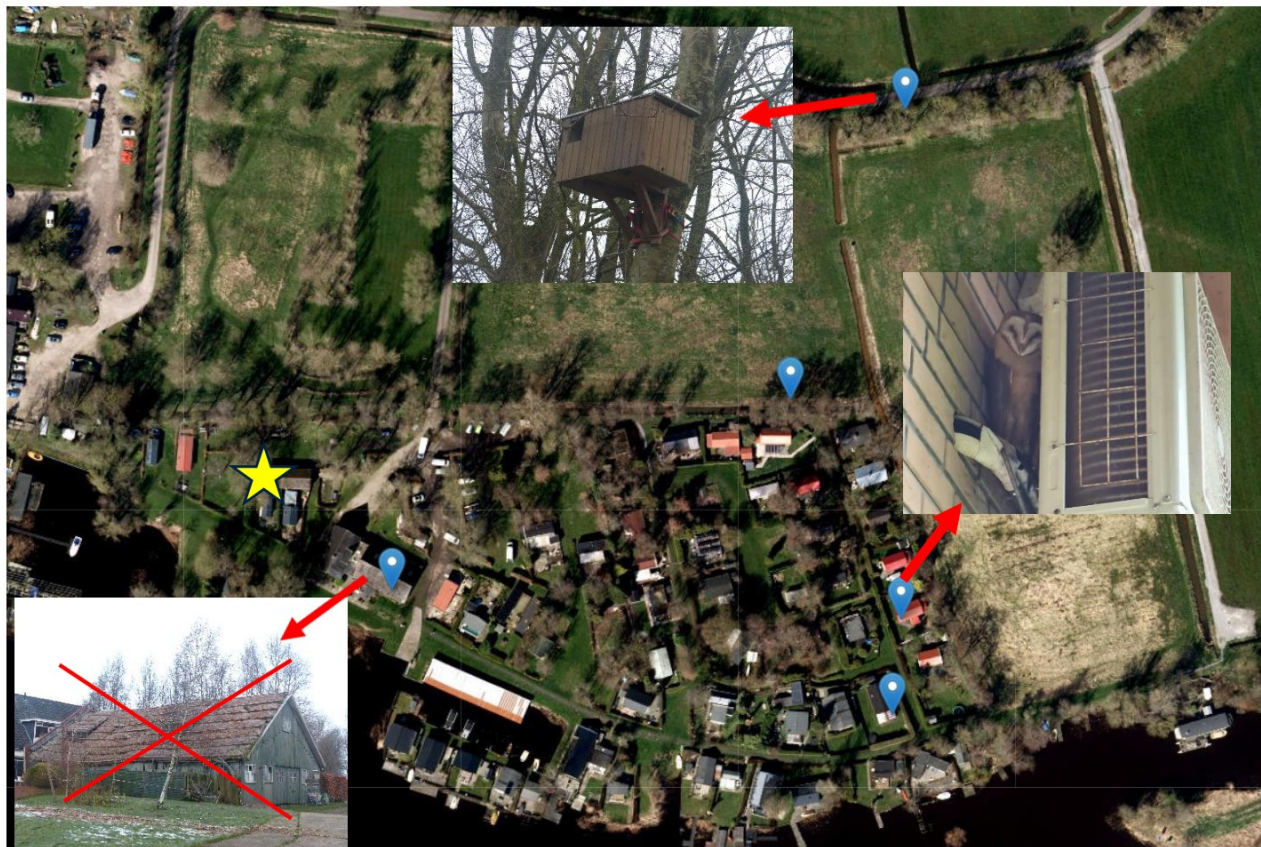
Op het park zijn ten minste vijf rustplaatsen van de kerkuil aanwezig (zie Figuur 10):

- Deelgebied A: De grote schuur aan het Paviljoen.
- Deelgebied A: Twee veranda's van chalets.
- Deelgebied A: Achter een airco aan een chalet .
- In een kerkuilkast aan een boom net ten noorden van deelgebied C.

De schuur in deelgebied A werd het meest gebruikt als rustplaats. Hier zijn tijdens het veldbezoek van de quickscan verreweg de meeste sporen gevonden. De waarnemingen van de afgelopen 2 jaren (J, 2022/1, en J & J, 2023) bevestigen dit beeld. Er is in de afgelopen 2 jaren niet gebroed door de kerkuil.

In het najaar van 2023 zijn de asbest dakplaten van de grote schuur verwijderd waardoor de schuur een stuk minder geschikt is geworden en op 15 juli 2024 is de schuur gesloopt (noodsloop).

Door het wegvallen van de belangrijkste rustplaats zullen de overige rustplaatsen waarschijnlijk vaker gebruikt gaan worden. Deze rustplaatsen zijn minder geschikt omdat ze verstoringsgevoeliger zijn. Een uitzondering is de kerkuilkast (mitigatie van Antea) aan een boom net ten noorden van deelgebied C, maar dit is een kast met veel kieren waardoor er veel lichtinval is en regen en wind het verblijf minder geschikt kunnen maken. Hier zijn wel recent (najaar 2023) sporen van gebruik aangetoond.

Figuur 10 De locaties van de tot dusver bekende rustplaatsen (blauwe pinpoints) van de kerkuil op en nabij het park Meerzicht. De gele ster is een nieuwe kast die ter mitigatie is geplaatst (zie 5.4.1).

Jachtgebied

In de Quickscan zijn delen van het terrein beoordeeld als geschikt onderdeel van het jachtgebied van de soort. Het gaat vooral om deelgebied B-Oost en deelgebied C.

Deelgebied B-Oost is een raagrassland met veel holletjes van de veldmuis. Er is hier voedsel genoeg en de kerkuil kan de prooi goed zien (en horen) en makkelijk landen op de lage vegetatie. Deelgebied C heeft een nog hogere dichtheid aan veldmuizenholletjes op het hoger noordelijk deel en is zeer geschikt als onderdeel van het jachtgebied. (Als op dit terrein de rietgroei erg uitbreidt kan het op termijn ongeschikter worden).

Nu een half jaar later is de vegetatie zo hoog dat jacht door de kerkuil vrijwel onmogelijk is.

3.2.2 HEIKIKKER

Voortplantingswater

Met het nader onderzoek is vastgesteld dat de sloten in het plangebied geen functie hebben als voortplantingslocatie.

zomerbiotoop/winterbiotoop

Gebaseerd op een aantal waarnemingen van de heikikker op het park in het zeer vroege voorjaar is geconcludeerd dat het park een functie heeft als winterbiotoop.

Geschikte plekken zijn in de tuinen delen van de dijk en de houtsingels. Binnen het plangebied is deelgebied B-West zeer geschikt voor overwintering. Hier zijn veel houtsingels en grove takkenrillen (snoeiafval) aanwezig (zie Foto 6). Ook deelgebied A (groenstructuren, ruimte onder huisjes ed.) is zeer geschikt maar valt strikt genomen buiten het plangebied.

3.2.3 POELKIKKER

Voortplantingswater

Zowel tijdens de eerste ronde als de tweede ronde zijn er lage aantallen poelkikkers aangetroffen in of nabij de sloten van het park (zie Figuur 11).

Tijdens de eerste ronde zijn er zeven exemplaren gevangen en tijdens de tweede ronde slechts drie exemplaren. Van de aanwezige groene kikkers is minder dan 10% met zekerheid poelkikker. Het overige deel is bastaardkikker met vaak sterk gelijkende kenmerken. Het gaat dus niet om een zuivere populatie poelkikkers. In de omgeving van het plangebied zijn ook enkele exemplaren gevangen. Ook hier is het aandeel aangetroffen poelkikkers nooit hoger dan 10%.

In Figuur 11 is de verspreiding van de poelkikkers weergegeven. Het zwaartepunt van de verspreiding ligt duidelijk in de sloot tussen gebied A en B-Oost in. In de slootjes rond deelgebied C zijn geen poelkikkers waargenomen.

Figuur 11 Waargenomen poelkickers in en om het plangebied tijdens het nader onderzoek. Een eigen waarneming uit mei 2022 is aangegeven met een oranje markering

zomerbiotoop/winterbiotoop

De poelkikker is een meer watergebonden soort dan de heikikker. Vanaf oktober verlaten ze de waterkant en gaan ze op zoek naar een overwinteringsplaats op het land.

Hij graaft zich dan de grond in of overwintert in muizenholletjes of onder stronken en dergelijke. De overwinteringsplaatsen liggen afhankelijk van het landschapstype binnen de 100 à 200 meter van het water. Het grootste deel van de exemplaren gaat in winterslaap op het land, incidenteel overwinteren

exemplaren in het water. Op het park Meerzicht in deelgebied A zijn groene kikkers aangetroffen onder huisjes die werden afgebroken. Maar ook alle houtsingels en takkenrillen in deelgebied B-West zijn zeer geschikt als overwinteringslocatie (zie Foto 6). Ook de houtsingels (gemeente) langs de [redacted] en groenstructuren en tuinen met veel struiken en bomen in deelgebied A zijn geschikt voor overwintering.

Foto 6 In deelgebied B-West zijn tal van mogelijkheden voor overwinterende poelkikkers en heikikkers.

3.2.4 KLEINE MARTERACHTIGEN

De conclusie van de quickscan is dat de soorten bunzing, hermelijn en wezel kunnen voorkomen in het plangebied. Ten opzichte van de quickscan zijn er nu wat betreft de hermelijn actuelere gegevens beschikbaar.

hermelijn

In de maanden april en mei heeft [redacted] een Struikrover (cameraval met vis als lokstof) op twee locaties in het plangebied geplaatst. Dit heeft op beide locaties meerdere waarnemingen van een hermelijn opgeleverd. In Figuur 12 zijn de twee locaties van de Struikrover weergegeven. De hermelijn komt met zekerheid voor in het plangebied.

Vaste voortplantings- of rustplaatsen

Verblijfplaatsen van hermelijnen zijn onder andere aangetoond in tunnels onder mossen, mosbollen, houtstapels, openingen in omgevallen bomen, openingen tussen boomwortels en in boomholtes. Hermelijnen kunnen ook gebruik maken van ratten- en woelratholen en irrigatiebuizen. In het plangebied zijn meerdere rattenholten waargenomen (zie Foto 9). Ook de stapels snoei-afval op terrein B-West zijn geschikt als verblijfplaats. Buiten het plangebied kunnen verblijfplaatsen aanwezig zijn in de houtsingels van de gemeente langs de weg de [redacted]. Ook langs de oevers van sloten buiten het plangebied zijn hopen van bruine rat aangetroffen waar de soort kan verblijven.

Functionele leefomgeving

De hermelijn komt in alle habitats voor, van open plekken, in bossen, houtwallen, duinen, akkers tot vochtig terrein. De enige voorwaarde is dat er voldoende dekking aanwezig is. De soort verplaatst zich meestal langs lijnvormige elementen die dekking bieden zoals heggen, muurtjes, oeverlijnen, etc. In het plangebied zijn een aantal sloten aanwezig met enige dekking waar langs de soort zich kan verplaatsten. Het gaat hierbij om de rietkraag langs het slootje tussen deelgebied B en C waar de soort is aangetroffen. Ook de oeverzone langs de [redacted] deelgebied C waar de soort is aangetoond met de Struikrover is in feite

onderdeel van een lang lijnvormige landschapselement met veel dekking. Ook de houtsingels van de gemeente aan de noordzijde van het plangebied zijn geschikt. De soort jaagt met zekerheid in het plangebied.

Foto 7 A: Hermelijng op 24 april 2024.

B: hermelijng op 18 mei 2024,

Figuur 12 De twee locaties waar de Struikrover heeft gestaan in 2024.

wezel

In de quickscan is het plangebied nog beoordeeld als geschikt voor wezel. Nu er na het verkrijgen van actuelere gegevens (gegevens [REDACTED], juli 2024) is vastgelegd dat de hermelijn daadwerkelijk in het plangebied (deelgebied B-Oost en C) voorkomt is de aanwezigheid van de wezel zeer onwaarschijnlijk. In gebieden waar de hermelijn voorkomt wordt de dichtheid aan wezels zeer laag of verdwijnen ze naar minder geschikte gebieden (BIJ12, 2024). Ook het voorkomen van de steenmarter in deelgebied A en in het structuurrijke B-West zal van negatieve invloed zijn op de wezel.

De wezel heeft geen leefgebied in het plangebied. Een incidenteel zwervend dier kan niet worden uitgesloten.

Bunzing

Van de kleine marterachtigen wordt de bunzing het minst waargenomen in het Leekstermeergebied en omgeving. De bunzing is van de drie soorten kleine marterachtigen het meest nachtactief wat de geringe hoeveelheid waarnemingen kan verklaren. De dichtstbijzijnde waarneming is gedaan op 670 meter ten noordoosten van het plangebied (NDFP).

Vaste voortplantings- of rustplaatsen

Als dagrustplaats worden voornamelijk bestaande hopen gebruikt, zoals konijnenholen en hopen van bijvoorbeeld muskusrat. Ook takken- en steenhopen, duikers en rommelschuurtjes worden als dagrustplaats gebruikt. In de winter zoeken bunzingen vaak warmere plekken op, zoals hooi- en strobalen. De bunzing is ook in staat zelf een hol te graven.

In het plangebied komt het konijn niet voor en hopen van de muskusrat zijn niet aangetroffen. Wel zijn er takkenhopen en vrij grove houtrillen (zie Foto 8) aanwezig in deelgebied B en zijn er tal van huisjes in deelgebied A die iets van de grond afstaan waardoor er een loze ruimte is onder de huisjes. Daarnaast zijn er wel hopen van bruine rat aangetroffen in alle deelgebieden waar de soort mogelijk gebruik van kan maken. Doordat de steenmarter al in het deelgebied A verblijft is de kans op ook nog een verblijf van een bunzing niet heel groot.

Functionele leefomgeving

De bunzing heeft een voorkeur voor kleinschalig landschap met houtwallen, greppels en sloten met overhangende vegetatie, ook dorpen en buitenwijken van steden vormen geschikt leefgebied. De omvang van het leefgebied varieert van tien tot soms enkele duizenden hectares, afhankelijk van het voedselaanbod. Het plangebied bestaat uit kleinschalige graslanden met aan de randen houtsingels en in deelgebied B-West ook houtsingels binnen het plangebied. Het plangebied is geschikt als onderdeel van de functionele leefomgeving.

Foto 8 A: Aan de noordzijde van het plangebied liggen geschikte houtsingels.

B: in deelgebied B-West zijn geschikte takkenhopen aanwezig en houtsingels en struweel aanwezig.

Foto 9 A: In de slootoevers zijn holen van bruine rat te vinden.

B: Locatie waar de hermelijn is aangetroffen, sloot tussen deelgebied B en C.

3.3 EFFECTENBEOORDELING

Beschermde soorten zijn nationaal beschermd of vallen onder het beschermingsregime van de vogel- of habitatrichtlijn. De bescherming is geïmplementeerd in de Ow, waarbij artikel 11.54 van de Bal de verbodsbepalingen ten aanzien van nationaal beschermde soorten bevat, artikel 11.37 van de Bal die voor vogelrichtlijnsoorten en artikel 11.46 van de Bal die voor habitatrichtlijnsoorten. In Tabel 1 is voor alle aangetroffen beschermde functies en soorten een samenvatting van de effecten weergegeven. Voor de volledige effectenanalyse wordt verwezen naar het nader onderzoeksrapport (zie bijlage 2).

3.3.1 KERKUIL (CATEGORIE 3)

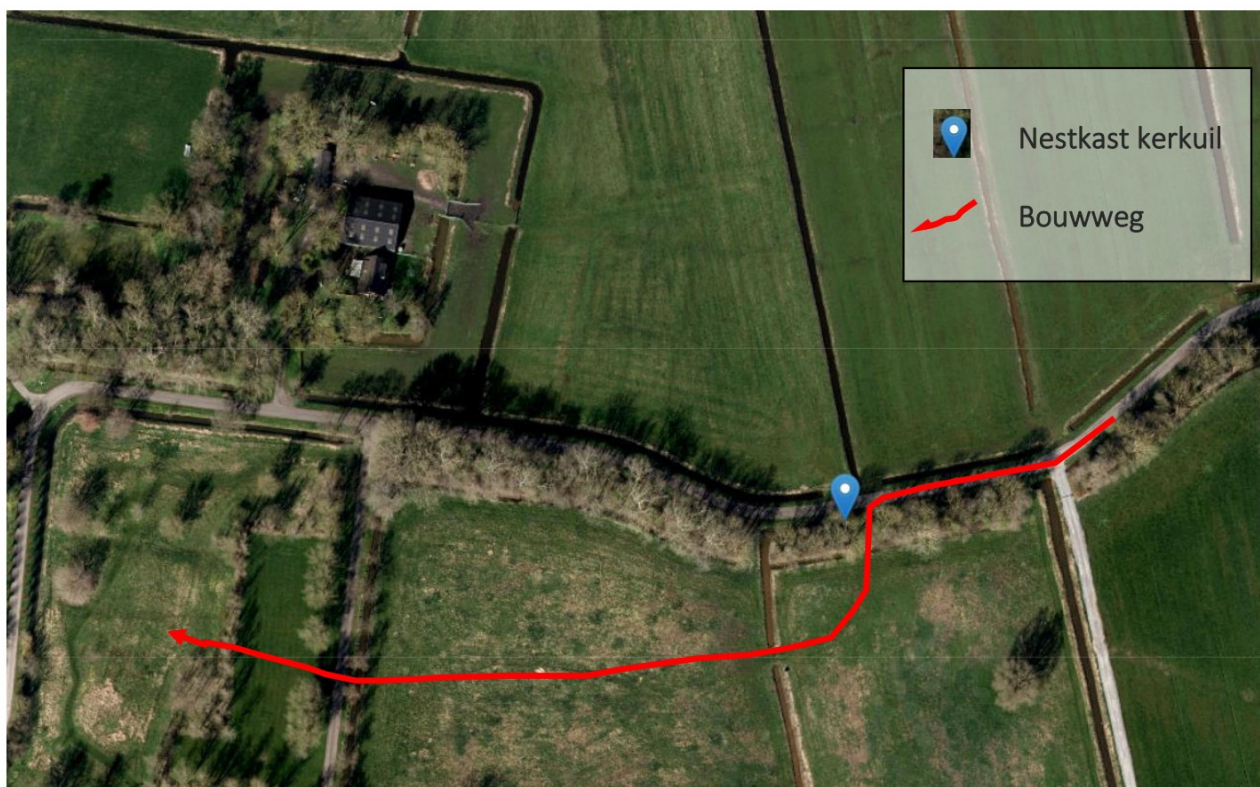
Nesten en rustplaatsen

Door de ontwikkelingen op terrein B en C en de parkeerplaats op terrein A worden geen nest- of rustplaatsen vernietigd.

Tijdelijke verstoring kan aan de orde zijn door de route die het bouwverkeer neemt vlak langs de kast aan de boom ten noorden van deelgebied C (zie Figuur 13) In combinatie met de aantasting van de bouwvallige

schuur door een asbestsanering eind 2023 en inmiddels de sloop (15 juli 2024) van de belangrijkste rustplaats in de bouwvallige schuur in deelgebied A, kan dit een negatief effect hebben op de functionaliteit van het leefgebied van deze kerkuil.

Als deze kast wordt verstoord tijdens de aanlegfase blijven alleen de verstoringgevoelige rustplaatsen bij chalets over. Dit is zeer ongunstig voor de aanwezige kerkuil en kan ertoe leiden dat het dier het park verlaat.

Figuur 13 Locatie van de kerkuilkast (blauwe pinpoint) ten opzichte van de bouwweg (rode lijn).

Jachtgebied

In de quickscan is onderbouwd waarom de aanleg van kavels op terrein B geen effect heeft. Het komt er op neer dat er 1,2 hectare geschikt jachtgebied (B-Oost) verloren gaat en 1 hectare suboptimaal jachtgebied (B-West) verloren gaat. Op een gemiddelde territoriumgrootte van 363 hectare in dit soort landschapstypes gaat het om een verlies (2,1 hectare) van minder dan 1%.

Deelgebied C wordt omgevormd in een kruiden- en bloemenrijkgrasland waardoor de muizenstand nog meer kan toenemen. Om de muizen te bereiken is het dan wel noodzakelijk dat er af en toe gemaaid wordt. In de huidige situatie is de vegetatie te hoog.

3.3.2 HEIKIKKER

Voortplantingswater

Effecten

Geen. Voortplanting is niet vastgesteld. Een incidenteel waarneming in sommige jaren kan, maar met zekerheid geen essentieel voortplantingswater.

Winterbiotoop

Effecten

Wanneer de werkzaamheden uitgevoerd worden in de houtsingels van deelgebied B-West (doorbreken voor route bouwverkeer) en er takkenrillen worden opgeruimd dan is er in terrein B-West een kans op het verstoren en vernietigen van winterrustplaatsen. Deze werkzaamheden vallen onder schadelijke handelingen waarbij artikel 11.46 Bal lid 1b en lid 1d van de Ow overtreden worden.

Wanneer de werkzaamheden uitgevoerd worden in de winterperiode (oktober tot en met maart) dan is er kans op het verwonden of doden van heikickers. Hierdoor wordt artikel 11.46 Bal lid 1a overtreden.

3.3.3 POELKIKKER

Voortplantingswater

Effecten

De sloten waarin voortplanting plaats vindt worden voorzien van amfibievriendelijke oevers en waar nodig verdiept. Op de lange termijn heeft dit een positief effect op de poelkickers. Desondanks wordt een voortplantingslocatie verstoort waardoor artikel 11.46 Bal lid 1b en lid 1d van de Ow overtreden worden.

Wanneer er gewerkt wordt in de periode 1 maart tot en met 15 september kunnen exemplaren poelkikker worden verwond of gedood, daarnaast kunnen eieren en larven worden aangetast. Hierdoor wordt artikel 11.46 Bal lid 1a overtreden.

Winterbiotoop

Effecten

Wanneer de werkzaamheden uitgevoerd worden in de houtsingels van deelgebied B-West (doorbreken voor route bouwverkeer) en er takkenrillen worden opgeruimd dan is er in terrein B-West een kans op het verstoren en vernietigen van winterrustplaatsen. Deze werkzaamheden vallen onder schadelijke handelingen waarbij artikel 11.46 Bal lid 1b en lid 1d van de Ow overtreden worden.

Wanneer de werkzaamheden uitgevoerd worden in de winterperiode (oktober tot en met maart) dan is er kans op het verwonden of doden van poelkickers. Hierdoor wordt artikel 11.46 Bal lid 1a overtreden.

3.3.4 KLEINE MARTERACHTIGEN

Hermelijn

Vaste voortplantings- of rustplaatsen

Met het realiseren van amfibie vriendelijke oevers worden een aantal holen van bruine rat vernietigd. Het is niet uitgesloten dat hiermee een verblijfplaats van de hermelijn worden vernietigd.

Ook met het verwijderen van de takkenhopen en een stukje doorbreken in een houtsingel van deelgebied B-West ten behoeve van bouwverkeer kan leiden tot het vernietigen van een verblijfplaats. Dit is een overtreding van artikel 11.54 lid b van het Bal. Wanneer er sprake is van het doden of verwonden van jongen is dit een overtreding van artikel 11.54 lid a van het Bal

Functionele leefomgeving

Deelgebied B-Oost wordt heringericht en daardoor als onderdeel van het leefgebied ongeschikt. Het gaat om ongeveer 1,2 hectare jachtgebied. De gemiddelde territoriumgrootte van een hermelijn varieert sterk van 4 tot 50 hectare. Deelgebied B-West wordt veel minder bebouwd (8 kavels) en de houtsingel blijft grotendeels behouden. Dit deel van het plangebied kan functioneel blijven. Deelgebied C wordt door de aanleg van een poel en verbetering van slootoevers en maaibeheer op termijn geschikter.

Bunzing

Vaste voortplantings- of rustplaatsen

Met het realiseren van amfibievriendelijke oevers worden een aantal holen van bruine rat vernietigd. Het is niet uitgesloten dat hiermee een verblijfplaats van de bunzing worden vernietigd.

Ook met het verwijderen van de takkenhopen en een stukje doorbreken in een houtsingel van deelgebied B-West ten behoeve van bouwverkeer kan leiden tot het vernietigen van een verblijfplaats. Dit is een overtreding van artikel 11.54 lid b van het Bal. Wanneer er sprake is van het doden of verwonden van jongen is dit een overtreding van artikel 11.54 lid a van het Bal

Functionele leefomgeving

De bunzing zal met name gebruik maken van het meest besloten deel van het plangebied deel B-West. Dit deel wordt niet intensief bebouwd en de waardevolle landschapselementen singels en bomen blijven zo veel mogelijk behouden. Ook na de inrichting kan de soort hier nog jagen. Deelgebied B-Oost is voor de bunzing minder interessant, de soort zal zich voornamelijk verplaatsen via de houtsingels van de gemeente.

Tabel 1 *Samenvatting van de effecten van het voornemen op de beschermde soorten en functies binnen het plangebied. *De wijze van mitigatie is beschreven in hoofdstuk 5.*

Soort	Beschermings-regime	Type effect	Beoordeling effect	Overtreding Ow zonder mitigatie	Overtreding Ow na mitigatie*
Kerkuil	vogelrichtlijn	Verstoring rustplaats	Treed op als bouwverkeer af en aan langs de kast rijdt	Ja	Ja
Poelkikker	Habitatrichtlijn	Aantasting (tijdelijk) voortplantingswater en vernietiging overwinteringsplaatsen Verstoring dieren	Tijdens aanleg amfibievriendelijke oevers en aanleg dam door sloot voor bouwverkeer. Verwijderen snoeiafval en aanleg bouwweg door deelgebied B-West	Ja	Ja
Heikikker	Habitatrichtlijn	Vernietiging overwinteringsplaatsen Verstoring dieren	Verwijderen snoeiafval en aanleg bouwweg door deelgebied B-West	Ja Ja	Ja Nee
Hermelijn	Nationaal beschermd	Vernietigen rustplaats	Tijdens werkzaamheden aan de oevers en verwijderen	Ja	Ja

Soort	Beschermings- regime	Type effect	Beoordeling effect	Overtreding Ow zonder mitigatie	Overtreding Ow na mitigatie*
			snoeiafval en aanleg bouwweg door houtsingel terrein B- West.		
Bunzing	Nationaal beschermd	Vernietigen rustplaats	Tijdens werkzaamheden aan de oevers en verwijderen snoeiafval en aanleg bouwweg door houtsingel terrein B- West	Ja	Ja

4. SAMENVATTING OVERTREDING VERBODSBEPALINGEN

4.1 VERBODSBEPALINGEN

Als gevolg van de ingreep wordt een vaste verblijfplaats van een kerkuil verstoord en verdwijnen essentiële functies van poelkikker en heikikker (winterhabitat) en wordt voortplantingswater van de poelkikker tijdelijk aangetast. Daarnaast is er kans op et verstoren van verblijfplaatsen van hermelijn en bunzing. Wanneer de werkzaamheden uitgevoerd worden in de voortplantingsperiode van deze soorten kunnen er jongen worden verwond of gedood. Volgens de interpretatie van de Ow zijn dit schadelijke handelingen, waarbij verbodsbepalingen worden overtreden.

Daarom wordt een omgevingsvergunning aangevraagd voor:

Vogelrichtlijnsoorten

- artikel 11.37 Bal, lid 1d, voor wat betreft het opzettelijk verstoren van een rustplaats van een **kerkuil**.

Habitatrichtlijnsoorten

- artikel 11.46 Bal, lid 1b, voor wat betreft het opzettelijk verstoren van **poelkikker en heikikker**;
- artikel 11.46 Bal, lid 1d, voor wat betreft het opzettelijk vernielen en/of opzettelijk beschadigen van voortplantings- en/of en rustplaatsen van **poelkikker en heikikker**.

Nationaal beschermde soorten

- artikel 11.54 Bal, lid 1b, voor wat betreft het opzettelijk vernielen en/of opzettelijk beschadigen van nestlocaties en rustplaatsen van **hermelijn en bunzing**;

Het verwonden en doden van dieren wordt voorkomen door het toepassen van mitigerende maatregelen (zie hoofdstuk 5). Daarom is hier geen omgevingsvergunning voor nodig.

4.2 LOOPTIJD OMGEVINGSVERGUNNING

De start van de werkzaamheden staat gepland voor 1 september 2024 en kent een doorlooptijd van ongeveer 2 jaren waarna particulieren zelf onder een aantal voorwaarden de kavels mogen inrichten. De omgevingsvergunning wordt daarom aangevraagd voor de periode 1 september 2024 tot 1 september 2029.

5. BESCHRIJVING MAATREGELLEN

5.1 AFBAKENINGEN

Niet alle voorgenomen werkzaamheden leiden tot overtreding van de Ow. Daarom kunnen deze werkzaamheden doorgang vinden voordat de mitigerende en compenserende maatregelen zijn uitgevoerd.

Voor de volgende werkzaamheden zijn geen aanvullende maatregelen noodzakelijk

- Aanleg poel in het zuidoosten van deelgebied C vanaf de dijk door het Waterschap mits dit buiten het broedseizoen (15 maart-15 augustus) van vogels gebeurt.
- Maaien van percelen buiten broedseizoen (15 maart-15 augustus) van vogels. Daarbij de maaibalk op ten minste 10 cm hoogte afstellen om niet onnodig poelkikkers of andere amfibieën te doden of verwonden.
- Schonen van sloten buiten de kwetsbare periode van poelkikker (15 maart-15 september). Dit valt onder bestendig beheer.

Voor de overige (hieronder genoemde) werkzaamheden zijn wel maatregelen noodzakelijk. Deze te nemen maatregelen worden hieronder nader besproken.

5.2 WERKEN BUITEN DE KWETSBARE PERIODE

Werken buiten de kwetsbare periode is een vrij eenvoudige manier om verstoring of het verwonden dan wel doden van dieren te voorkomen. Dit geldt bijvoorbeeld voor broedvogels (werken buiten het broedseizoen), maar kan ook toegepast worden bij amfibieën die zich in het water voortplanten maar op het land overwinteren. De werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd waardoor het heel goed mogelijk is om de kwetsbare periodes te vermijden.

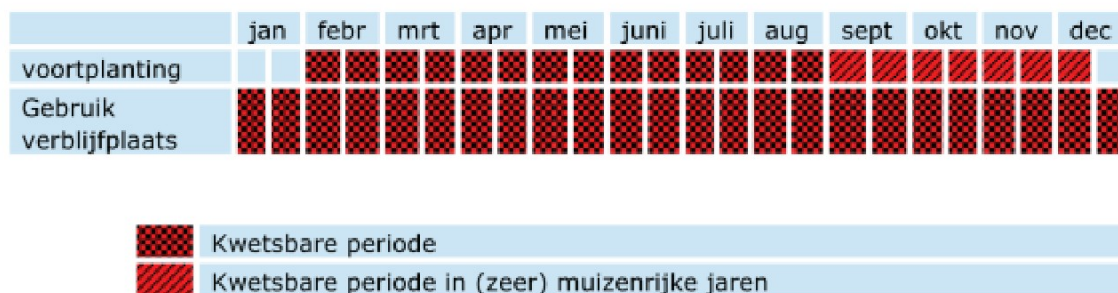
5.2.1 KERKUIL

De kerkuil stemt zijn broedperiode af op de beschikbaarheid van prooidieren waardoor er jaarlijks grote variatie in de broedperiode kan zitten. Als er bijvoorbeeld sprake is van een nat voorjaar en de muizenstand is daardoor laag dan zal de kerkuil wachten tot de muizenstand weer op peil is.

Het gebruik van rustplaatsen is nog lastiger te voorspellen maar kunnen het hele jaar door gebruikt worden waardoor de kwetsbare periode van een rustplaats het hele jaar is (zie Figuur 14).

In het geval van de kast in de houtsingel waar de bouwweg langs zal komen te liggen, kan deze verstoort worden door het bouwverkeer ongeacht de periode. Werken buiten de kwetsbare periode is in dit geval niet mogelijk.

De inzet is dan ook de realisatie van een hoogwaardige vervangende rustplaats (zie ook 5.4.1).

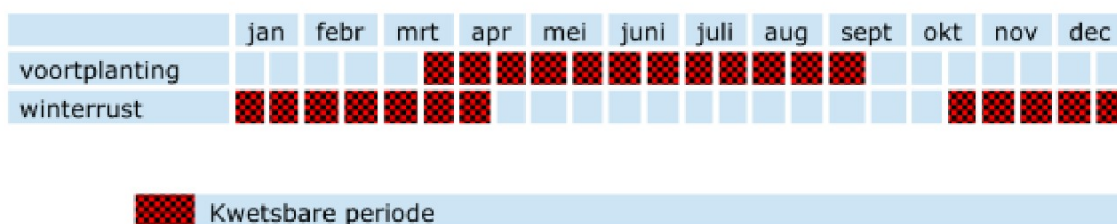

Figuur 14 De kwetsbare periodes van de kerkuil. (bron BIJ12).

5.2.2 POELKIKKER

De poelkikker kent in hoofdzaak twee kwetsbare periodes (zie Figuur 15). Dit zijn de voortplantingsperiode van 15 maart tot 15 september en de winterrust tussen 15 oktober en 15 april. De voortplanting vindt plaats in de sloten in het plangebied en de overwintering voornamelijk op het land in bijvoorbeeld deelgebied B-West waar vele takkenhopen liggen en waar een geschikte houtsingel is.

- Werkzaamheden aan de oevers van sloten (amfibievriendelijk maken, verdiepen, dam voor bouwweg, ed.) dienen dan ook buiten de periode 15 maart tot 15 september te worden uitgevoerd.
- Werkzaamheden in terrein B-West in de houtsingel (bouwweg) en verwijderen takkenhopen dient buiten de periode 15 oktober tot 15 april plaats te vinden. *In combinatie met de aanwezigheid van broedvogels is deze periode waarin de takkenhopen kunnen worden verwijderd en de bouwweg door de singel kan worden getrokken nog korter namelijk tussen 15 augustus tot 15 oktober.*

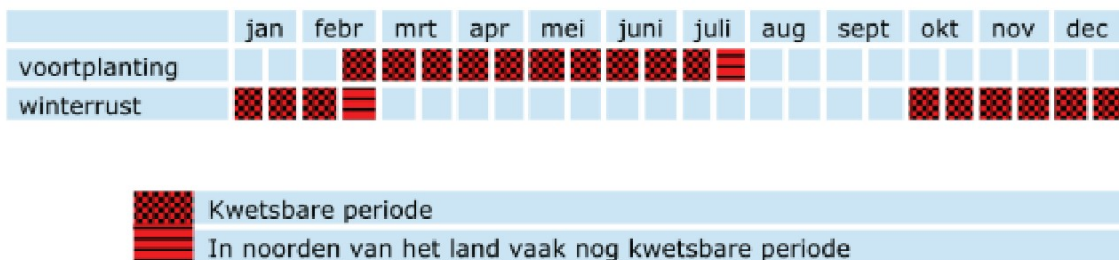
Figuur 15 De kwetsbare periode van de poelkikker. Bron BIJ12.

5.2.3 HEIKIKKER

De heikikker kent in hoofdzaak twee kwetsbare periodes (zie Figuur 16). Dit zijn in Noord-Nederland de voortplantingsperiode van 1 maart tot 1 augustus en de winterrust tussen 1 oktober en 1 maart.

In het plangebied is geen voortplantingswater aanwezig. Overwinteringslocaties zijn op deelgebied B-West te verwachten in de houtsingel en onder de grote hoeveelheid takkenhopen (snoeiafval).

- Werkzaamheden in terrein B-West in de houtsingel (bouwweg) en verwijderen takkenhopen dient buiten de periode 1 oktober tot 1 maart plaats te vinden. *In combinatie met de aanwezigheid van broedvogels is deze periode waarin de takkenhopen kunnen worden verwijderd en de bouwweg door de singel kan worden getrokken nog korter namelijk tussen 15 augustus tot 1 oktober.*

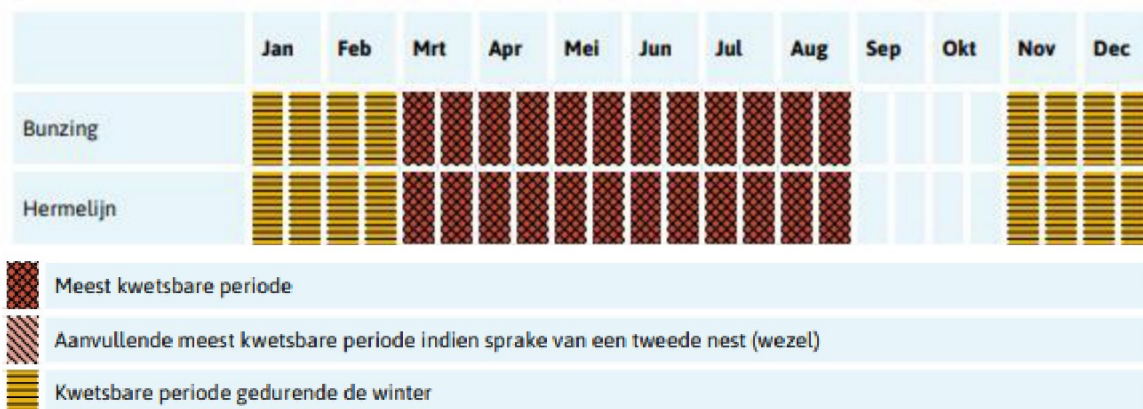
Figuur 16 De kwetsbare periode van de heilkikker. Bron BIJ12.

5.2.4 HERMELIJN/BUNZING

De hermelijn en bunzing hebben een kwetsbare periode wat de voortplantingsperiode is en in mindere mate de winterperiode (zie Figuur 17). Deze voortplantingsperiode loopt van 1 maart tot 1 september. De verblijfplaatsen zijn vaak in verlaten hopen van prooidieren of in boomholte steenhopen, houtmijten of onder boomwortels. De bunzing is ook instaat zelf een hol te graven (deze lijkt erg op een hol van een bruine rat).

De delen van het plangebied waar deze mogelijke verblijfplaatsen zijn vrijwel alle slootoevers waar veel hopen van bruine rat zijn waargenomen. Daarnaast zijn in deelgebied B-West verblijfplaatsen niet uitgesloten in de vele takkenhopen.

- De werkzaamheden aan oevers waarbij hopen van bruine rat beschadigd/vernietigd kunnen worden, dienen buiten de periode 1 maart tot 1 september plaats te vinden. De huidige planning is de oevers vergraven in het najaar zodat de kwetsbare periode vermeden kan worden.
- Voor het verwijderen van de takkenhopen geldt ook dat dit buiten de periode 1 maart tot 1 september plaatsvindt.

Figuur 17 De meest kwetsbare periodes van hermelijn en bunzing (Bron BJJ12).

5.3 TIJDELIJKE VOORZIENINGEN

Gezien de gunstige fasering van het project waarbij kwetsbare periodes kunnen worden vermeden wordt niet ingezet op tijdelijke maatregelen. Ook voor bijvoorbeeld een nieuwe rustplaats voor de kerkuil wordt niet ingezet in tijdelijke mitigatie maar wordt dit een permanente voorziening (is al gerealiseerd). Ook wordt ingezet in het plaatsen van takkenrillen, steenhopen en dergelijke voor de kleine marterachtigen. Dit zijn permanente maatregelen die bijvoorbeeld ook gunstig zijn voor de poelkikker en de heikikker. Het nog een keer verplaatsen van dergelijke voorzieningen is ongewenst.

5.4 PERMANENTE VOORZIENINGEN

5.4.1 KERKUIL

Als nieuwe rustplaats voor de kerkuil is in juni 2024 een kerkuilkast opgenomen in de westzijde van de smalle loods (voor de locatie zie Figuur 10). Een deel van de nok is afgetimmerd en de kast is binnen in geplaatst zodat er zowel voorzien is in broedgelegenheid als in een ruime rustplaats.

Foto 10 A: De ingang naar de ruimte voor de kerkuil. B: De binnenkant van de afgetimmerde ruimte.

5.4.2 POELKIKKER

Voortplantingswater

Het werken aan de sloten heeft als doel de oevers te verbeteren voor amfibieën.

- Er worden flauwe en ondiepe oevers bij bestaande sloten aangelegd.
- De waterkwaliteit wordt verbeterd door waterzuiverende beplanting aan te brengen en/of door drainage van terrein C tegen te gaan.
- Op terrein B-West wordt een extra watergang aangelegd ten zuiden van de nieuw te planten houtsingel (zie overwinteringsplaatsen).

- Terrein B-Oost wordt voorzien van Wadi's.

Er wordt een voor amfibieën geschikte poel aangelegd in het zuidoosten van terrein C (zie Figuur 4). Deze poel zal voldoen aan de richtlijnen van het RAVON. Dat wil zeggen:

- Voldoende groot 20-30 meter doorsnede.
- 0,5 – 1 meter beneden de laagste grondwaterstand.
- Flauwe oevers van 1 : 3 of minder. Met vooral flauwe noordoever waar de dieren kunnen zonnen en eieren afzetten
- Geen vissen.
- Voldoende zoninval ($\geq 50\%$ gedurende de dag),
- Geen hoge bomen binnen 10-20 meter om bladinvall te voorkomen.

De volledige instructie is te lezen op:

[https://www.ravon.nl/Helpdesk/poel-](https://www.ravon.nl/Helpdesk/poel-aanleggen#:~:text=Aanleggen%20van%20poelen%20kan%20in,augustus)%20of%20in%20een%20vorstperiode.)

[aanleggen#:~:text=Aanleggen%20van%20poelen%20kan%20in,augustus\)%20of%20in%20een%20vorstperiode.](https://www.ravon.nl/Helpdesk/poel-aanleggen#:~:text=Aanleggen%20van%20poelen%20kan%20in,augustus)%20of%20in%20een%20vorstperiode.)

Overwinteringsplaatsen

- Op terrein B-West wordt een nieuwe houtsingel van 825 m² aangelegd in het verlengde van de bestaande gemeentelijke singels langs de [REDACTED] Deze singel wordt iets verhoogd aangelegd zal op termijn geschikt worden als overwinteringslocatie door het ontstaan van holtes tussen boomwortels, door dood hout op de grond en door het vestigen van rosse woelmuis en bosmuis waardoor er geschikte holletjes ontstaan.
- Het beplantingsplan voorziet ook in 280 m² inheemse struiken en bomen op een lichte verhoging in deelgebied C bij de poel en 375 m² stekelige inheemse struiken in de noordoosthoek van deelgebied C. Onder en om deze beplanting kunnen verschillende soorten muizen holletjes graven kunnen holtes ontstaan tussen de wortels zal er op termijn dood hout en strooisel ontstaan waaronder de poelkickers kunnen overwinteren. Ook zijn poelkickers instaat zelf te graven in het wat lossere grond rond de struiken.
- Het aanbrengen van takkenrillen en steenhopen op terrein C en de groene inrichting met hagen en inheemse bomen struiken op terrein B geeft ook mogelijkheden als overwinteringslocatie.
- Op terrein B komen diverse huisjes/chalets die enigszins van de grond staan waar poelkickers net als in de huidige situatie onder kunnen overwinteren.

5.4.3 HEIKIKKER

Overwinteringsplaatsen

- Op terrein B-West wordt een nieuwe houtsingel van 825 m² aangelegd in het verlengde van de bestaande gemeentelijke singels langs de [REDACTED] Deze singel wordt iets verhoogd aangelegd zal

op termijn geschikt worden als overwinteringslocatie door het ontstaan van holtes tussen boomwortels, door dood hout op de grond en door het vestigen van rosse woelmuis en bosmuis waardoor er geschikte holletjes ontstaan.

- Het beplantingsplan voorziet ook in 280 m² inheemse struiken en bomen op een lichte verhoging in deelgebied C bij de poel en 375 m² stekelige inheemse struiken in de noordoosthoek van deelgebied C. Onder en om deze beplanting kunnen verschillende soorten muizen holletjes graven kunnen holtes ontstaan tussen de wortels zal er op termijn dood hout en strooisel ontstaan waaronder de heikikkers kunnen overwinteren. Ook zijn heikikkers instaat zelf te graven in het wat lossere grond rond de struiken.
- Het aanbrengen van takkenrillen en steenhopen op terrein C en de groene inrichting met hagen en inheemse bomen struiken op terrein B geeft ook mogelijkheden als overwinteringslocatie.
- Op terrein B komen diverse huisjes/chalets die enigszins van de grond staan waar heilkikkers net onder kunnen overwinteren.

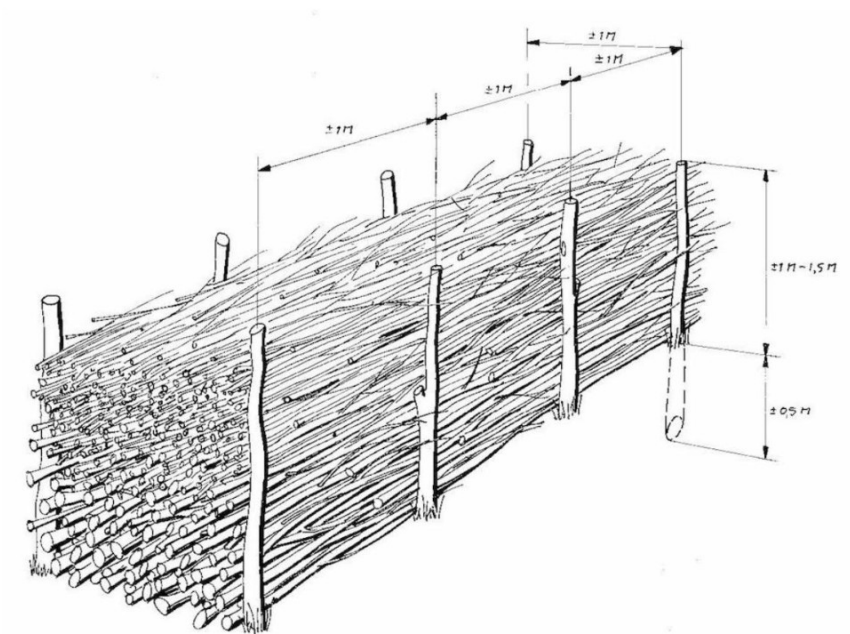
5.4.4 HERMELIJN/BUNZING

Vaste voortplantings- of rustplaatsen

Door de werkzaamheden gaan een aantal hopen (van bruine rat) verloren. Na oplevering zullen er weer nieuwe hopen worden gegraven waar na de hermelijn hier weer terecht kan. De bunzing is in staat zelf dergelijke hopen te graven. Daarnaast worden enkele takkenhopen op terrein B-West verwijderd waar mogelijk verblijfplaatsen zitten.

Maatregelen die worden genomen zijn:

- Op terrein B-West wordt een nieuwe houtsingel van 825 m² aangelegd in het verlengde van de bestaande gemeentelijke singels langs de . Deze singel wordt iets verhoogd aangelegd en zal op termijn geschikt worden doordat er steeds meer dekking ontstaat waarbij er steeds meer mogelijkheden ontstaan voor verblijfplaatsen door bijvoorbeeld dood hout of hopen gemaakt door bruine rat.
- Het beplantingsplan voorziet ook in 280 m² inheemse struiken en bomen in deelgebied C bij de poel en 375 m² stekelige inheemse struiken in de noordoosthoek van deelgebied C. Deze beplanting zal op termijn de nodige beschutting geven aan de hermelijn en bunzing. Ook zal deze beplanting de nodige prooidieren voorzien van voedsel en verblijfplaatsen.
- Op terrein C wordt voorzien in takkenrillen (zie Figuur 18). Deze zijn zeer geschikt voor de hermelijn en bovendien een goede manier om het snoeiafval van het park nuttig te besteden.
- Op terrein C wordt aanvullend voorzien in enkele stenhopen gemaakt naar voorbeeld van het Kennisdocument kleine marterachtigen (zie Figuur 19).

Figuur 18 Voorbeeld van een takkenril. Bron SVP Hardenberg.

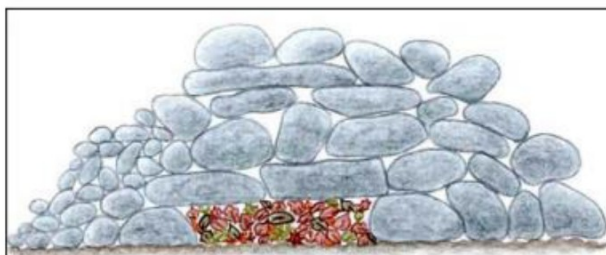
Door aan de onderzijde bredere takken en stammen te leggen, ontstaan vochtige vorstvrije plekken die gebruikt kunnen worden voor amfibieën om te overwinteren. Gebruik geen ziek of aangetast hout.

Steenhopen

Op basis van de beheerwijzer (Westra, Kuiters, 2018) worden steeenhopen op de volgende manier vormgegeven:

- Voor de bouw van de nestkamer zijn stenen noodzakelijk met een diameter van tenminste 30 cm. Daar bovenop komen kleinere stenen;
- Binnen in de nestkamer komt hooi of vergelijkbaar materiaal. Er moeten minimaal twee ingangen naar de nestkamer zijn. De nestkamer dient droog te blijven en moet weersbestendig zijn. Openingen in de steenhoop mogen maximaal acht cm groot zijn;
- De afmetingen van de steenhoop zijn drie meter lang, twee meter breed en één meter hoog. Ook bij de steenhoop volgt eerst een fundering van zand, grind of fijn vertakkingsmateriaal. Dit ter voorkoming van optrekkend vocht.

Een voorbeeld van een steenhoop is weergegeven in [figuur 3.4](#).

Figuur 19 Methodiek aanleggen van steeenhopen voor hermelijn en bunzing. Bron BII12.

Functionele leefomgeving

Door de aanleg van een nieuwe houtsingel (met mantel zoom) in het noorden van deelgebied B-West ontstaat er een strook geschikt jachtgebied voor de bunzing. Hier wordt voorzien in beschutting en op termijn voedsel in de vorm van kleine knaagdieren, vogels en amfibieën. Ook de verbeteringen voor amfibieën aan de oevers van de sloten in de verschillende deelgebieden zijn in het voordeel van de bunzing. De soort eet ook kikkers en heeft uiteindelijk profijt van amfibievriendelijke oevers omdat het aandeel kikkers zal toenemen en makkelijker zijn te bereiken.

Ook de hermelijn profiteert van verbeteringen in met name terrein C. De uitbreiding van oeverzones dragen hier aan bij. Ruige en weinig frequent gemaaide oevers zijn hierbij belangrijk, zodat de oever kan dienen als verbindingszone. Het beheer gebeurt hierbij maximaal eenmaal per jaar, buiten de kwetsbare periode. De oever moet voldoende dekking voor de soort bieden. Een gefaseerd maaibeheer is belangrijk, zodat er altijd voldoende dekking is. De oevers trekken ook prooidieren aan als vogels, knaagdieren en amfibieën

Ook de aan te leggen poel en de aan te planten struiken ten oosten van de poel zijn een verbetering voor zowel de hermelijn en bunzing omdat ook hier prooidieren op afkomen.

Daarnaast komen er takkenrillen en enkele steenhopen waar tussen beide soorten kunnen schuilen en verblijven. In onderstaande figuur zijn de eisen aan het leefgebied van beide marterachtigen samengevat. De konijn komt niet voor in het gebied maar er is voldoende ander voedsel voorhanden.

	Voedsel	Verbindingen	Verblijfplaatsen
Bunzing	Konijn Knaagdieren Amfibieën Vogels	Essentieel (natuurlijke en/of culturele objecten) Dekking van groot belang	Burchten Holen Ruimtes onder stenen Openingen in/onder bomen Takkenhopen
Hermelijn	Konijnen Woelratten Aardmuizen Vogels	Essentieel (natuurlijke en/of culturele objecten) Dekking van belang, maar begeeft zich ook in het open	Tunnels Houtstapels Openingen in/onder bomen Ratten- woelratholen

Figuur 20 De belangrijkste eisen voor de hermelijn en bunzing Bron, BIJ12).

5.5 NATUURVRIJ MAKEN EN ECOLOGISCHE BEGELEIDING

Met de fasering en periode waarin de werkzaamheden worden uitgevoerd wordt rekening gehouden met de aanwezige beschermde soorten. Toch zijn er maatregelen nodig om eventuele achterblijvende dieren te ontzien en daardoor slachtoffers te voorkomen.

Er zijn een aantal eenvoudige maatregelen waardoor veel dieren uit zichzelf vertrekken omdat het terrein niet geschikt is. De maatregelen worden verder uitgewerkt in een ecologisch werkprotocol.

Takkenrillen verwijderen

Zoals eerder benoemd bij werken buiten de kwetsbare periode, kunnen de takkenrillen (snoeiafval) alleen in de periode 15 augustus tot 1 oktober worden verwijderd. Dit heeft te maken met de aanwezigheid van beschermde dieren zoals de poelkikker, heikikker, broedvogels, kleine marterachtigen. Ook voor dieren waar alleen de zorgplicht voor geldt zoals de egel, bosmuis, bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander, is deze periode gunstig.

Aanleg bouwweg

Maaien

Bouwweg

De aanleg van de bouwweg start in oktober/november 2024. Voorafgaand aan het maken van de bouwweg wordt het traject gemaaid.

Voordat de terreinen B-West en Oost bouwrijp worden gemaakt dient eerst de vegetatie kort gemaaid te worden. Hiermee verdwijnt de beschutting en zullen veel dieren het terrein verlaten.

Slootoevers

In oktober en november 2024 worden de oevers van veel sloten geschikter gemaakt voor amfibieën. Juist deze oeverzones zijn sterk begroeid en vormen het leefgebied voor kleine zoogdieren en amfibieën. Om dieren de kans te geven te vluchten worden eerst de oevers gemaaid en vervolgens 1 dag met rustgelaten zodat eventuele insecten en andere dieren uit het maaisel kunnen ontsnappen. Mocht de

vereniging Parkbelangen het schonen van sloten in dezelfde periode gepland hebben staan, dan kan dit gelijktijdig of aansluitend uitgevoerd worden. De waterplanten worden minimaal 1 dag op de oevers gelegd zodat waterfauna de kans krijgt terug te kruipen naar de sloot. Vervolgens worden de waterplanten afgevoerd want deze zijn te rijk aan nutriënten om te laten liggen.

Terrein B-Oost

Op dit deelgebied wordt in de periode april tot aan de bouwvak gewerkt. Dit is gelijktijdig met de broedperiode van veel vogelsoorten. Om te voorkomen dat vogels zich kunnen vestigen voordat de werkzaamheden starten dient voor half maart het terrein te zijn gemaaid. Uiteraard kan er ook gekozen worden om nog laat (oktober-november) in 2024 te maaien. Op dat moment wordt ook de bouwweg aangelegd en zal er sowieso gemaaid worden. Afhankelijk van hoe het terrein er bij komt te liggen kan het nodig zijn extra vogelwerende maatregelen te nemen om het terrein gedurende de werkzaamheden ook vrij te houden van broedvogels. Het gaat daarbij om het plaatsen van wapperende linten, plaatsen van hawk eyes of glinsterende draaiende bollen.

Terrein B-West

Dit deelgebied heeft een hoge dichtheid aan broedvogels. Hier kan niet gewerkt worden in het broedseizoen. De werkzaamheden vinden hier plaats vanaf half augustus tot november 2025. Het is noodzakelijk ook hier vooraf te maaien in augustus en niet eerder. Een broedvogelcontrole vooraf is daarbij noodzakelijk.

Voorwaarden aan het maaien zijn:

- Stel de maaibalk af op 10 cm zodat eventuele kleine zoogdieren, amfibieën en eventuele nesten van vogels gespaard blijven.
- Werk met het maaien van binnen naar buiten om dieren de kans te geven om uit het perceel te vluchten.
- Tussen het maaien en de werkzaamheden is er een periode van minimaal 3 dagen dat er niks gebeurt.

Algemeen

Voorkomen lichtverstoring

Een overtreding van artikel 11.37 Bal, lid 1d (opzettelijke verstoring van vogels) en van artikel 11.46 Bal, lid 1b (opzettelijke verstoring van dieren) als gevolg van lichtverstoring op de aanwezige vleermuissoorten en broedvogels wordt voorkomen door de onderstaande voorzorgsmaatregelen te treffen:

- Voorkomen dat door extra (bouw)verlichting verstoring van foerageergebieden, vliegroutes of (nieuwe) verblijfplaatsen optreedt, door:
  - niet in het donker te werken, en/of;
  - geen extra verlichting te plaatsen/gebruiken gedurende de nacht in de actieve periode van vleermuizen (1 april tot 1 november), en/of;
  - de extra verlichting niet te schijnen op groenstructuren, geplaatste vleermuisvoorzieningen en omliggende bebouwing, en/of;

- o in de gebruiksfase eventuele nieuwe verlichting niet te richten op invliegopeningen en groenstructuren. Tevens dient gebruik gemaakt te worden van een amberkleurige verlichting en naar beneden gerichte armaturen.

Tabel 2 Overzicht van de optimale, suboptimale en niet geschikte periodes voor de voorgenomen werkzaamheden. De linker kolom geeft aan welke juridische beschermingsregime van toepassing is en van welke soort(groep)en de kwetsbare periode is weergegeven.

Meest kwetsbare periodes												
Soort(groep)en en bescherming regime	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Vogelrichtlijn												
Niet-jaarrond beschermde nesten												
Kerkuil rustplaats ²												
Habitatrichtlijn												
Heikikker³												
Landhabitat en winterverblijf												
Poelkikker ⁴												
Landhabitat en winterverblijf												
Voortplanting												
Nationaal beschermd												
Hermelijn/bunzing⁵												
Voortplanting												

Werkzaamheden	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Bouwweg aanleg en vooraf maaien												
Dammetje aanleggen bouwweg												
Sloten oevers verbeteren en vooraf maaien en schonen												
Verwijderen takkenrillen												
Maaien Terrein B-Oost												
Bouwrijp maken terrein B-Oost mits gemaaid tussen 1 oktober en half maart												
Maaien terrein B-West												
Bouwrijp maken terrein B-West mits gemaaid.												

 Optimale uitvoeringsperiode: geschikt, zonder aanvullende maatregelen.

²

³ Kennisdocument Heikikker van BIJ12, versie 1.0, d.d. juli 2017

⁴ Kennisdocument Poelkikker van BIJ12, versie 1.0, d.d. juli 2017

⁵ Kennisdocument Kleine marterachtigen van BIJ12, 2024

Suboptimale uitvoeringsperiode: geschikt, maar met aanvullende maatregelen.

Kritische periode: ongeschikte uitvoeringsperiode

5.6 ECOLOGISCHE BEGELEIDING

Ecologische begeleiding is bij een aantal werkzaamheden noodzakelijk:

- Broedvogelcontrole Deelgebied B-Oost eind maart 2025 vooraf aan de werkzaamheden en gedurende de werkzaamheden om er voor zorg te dragen dat het terrein broedvogelvrij gehouden kan worden.
- Broedvogelcontrole deelgebied B-Oost in augustus 2025 voordat de werkzaamheden plaatsvinden.

Alle hierboven beschreven maatregelen zullen onder ecologische begeleiding worden uitgevoerd. Een erkend ecooloog zal na het verkrijgen van de omgevingsvergunning een ecologisch werkprotocol (EWP) opstellen en de werkzaamheden vooraf doorspreken met de uitvoerende aannemer. In het EWP worden naast de maatregelen die voortkomen uit de vergunning ook de voorzorgsmaatregelen opgenomen waardoor overtreding van de Ow wordt voorkomen. Na afloop controleert de ecooloog of de werkzaamheden volgens het EWP zijn uitgevoerd. Alle ecologische begeleiding wordt bijgehouden in een ecologisch logboek, zodat deze door het bevoegd gezag te toetsen is.

In het EWP zal verder omschreven staan dat bij onvoorziene omstandigheden (bijvoorbeeld het aantreffen van een vogelnest met eieren of jongen tijdens de werkzaamheden) het werk stilgelegd moet worden en er afstemming dient plaats te vinden met een ecooloog. Zo wordt te allen tijde het welzijn van aanwezige soorten gewaarborgd.

In bijlage 6 is het ecologisch logboek met betrekking tot de geplaatste tijdelijke voorzieningen toegevoegd.

5.7 CONCLUSIE

Door de in dit hoofdstuk genoemde compenserende voorzieningen te realiseren, wordt ruimschoots voldaan aan de eisen/regels uit de Kennisdocumenten genoemde inspanning borgt dat het leefgebied van poelkikker, heikikker en kleine marterachtigen zowel tijdens als na de werkzaamheden behouden blijft. Daarnaast wordt gewaarborgd dat er een geschikte permanente verstoringvrije rustplaats van kerkuil op het terrein aanwezig blijft.

6. ANALYSE GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING

In de Ow is in artikel 8.74k Bkl, lid 1c opgenomen dat vergunningverlening enkel plaatsvindt als er geen afbreuk gedaan wordt aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

De volgende criteria zijn van belang bij het onderbouwen dat de staat van instandhouding niet in het geding is:

- de omvang van de populatie;
- de verspreiding van de populatie;
- het leefgebied;
- toekomstperspectief.

Bij het bepalen van de staat van instandhouding bepaalt de zeldzaamheid van de soort het schaalniveau. Voor de kerkuil, poelkikker, heikikker, hermelijn en bunzing wordt zowel op landelijk, regionaal als lokaal niveau een beschrijving gegeven.

6.1 KERKUIL

6.1.1 OMVANG POPULATIE EN VERSPREIDING

Landelijke staat van instandhouding, verspreiding en trend

De kerkuil is een vrij schaarse broedvogel.

De meest actuele beschikbare gegevens zijn die van het jaar 2023⁶. In het jaar 2023 zijn er landelijk 2799 broedpaartjes geteld. Dit is een lichte onderschatting. Het landelijk aantal broedpaartjes wordt geschat op 2850-2950 broedpaartjes.

De kerkuil is wijd verspreid door heel Nederland. De soort is het talrijkst in Oost- en Noordoost-Nederland. In de Randstad ontbreekt de soort en ook in grote aaneengesloten bosdelen van de Veluwe komt de soort niet voor. In de zeer grootschalige landbouwgebieden in de provincie Groningen ontbreekt de soort ook.

De Landelijke staat van instandhouding is op alle vier de punten: verspreiding, populatie, leefgebied en toekomst als gunstig beoordeeld (zie Figuur 21).

---

⁶ Boele A., Vergeer J.W., van Bruggen J., Goffin B., Koffijberg K., van Oostveen C., Schoppers J. & Jansen D. 2024. Broedvogels in Nederland in 2023. Sovon-rapport 2024/40. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

broedvogel

De Staat van Instandhouding van de Kerkuil als broedvogel in Nederland is gunstig.

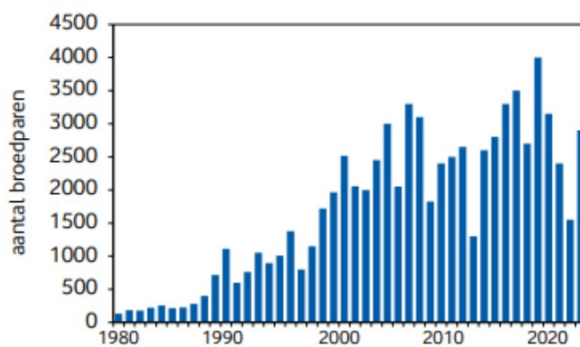
Beoordeling Staat van Instandhouding				
Verspreiding	Populatie	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
gunstig	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig

Bron: Rapport Staat van instandhouding van soorten van de Vogelrichtlijn zonder instandhoudingsdoelen in Natura 2000-gebieden

Figuur 21 De landelijke staat van instandhouding van de kerkuil (bron; SOVON).

De jaarlijkse aantallen kerkuilen variëren enorm als gevolg van fluctuaties in het voedselaanbod - vooral veldmuizen - en sterfte; deze kan groot zijn in sneeuwrijke winters maar ook bij aanhoudend koud, winderig en nat weer. De landelijke stand stortte begin jaren zestig in als gevolg van de strengste winter van de twintigste eeuw. Herstel werd vooralsnog beperkt door intensivering van agrarisch grondgebruik en het verdwijnen van nestgelegenheden. Intensieve nestbescherming en series van zachte winters brachten de stand terug op het oorspronkelijke peil. Rond 2010 nestelden er in daljaren tenminste 1500 paren en in topjaren rond 3000 (Bron; SOVON).

Over de lange termijn valt duidelijk een positieve trend te zien (zie Figuur 22).

Figuur 5.32. Kerkuil. Jaarlijkse landelijke aantalsschatting sinds 1980. / Western Barn Owl. Dutch breeding population (pairs) since 1980.

Figuur 22 Trend aantalsontwikkeling kerkuil van 1980 tot 2023. Bron: Boele et al, 2024

Regionale staat van instandhouding

De provincie Drenthe is samen met Friesland, Brabant en Gelderland (Achterhoek) en Overijssel al van oudsher één van de provincies waar de kerkuil in de hoogste dichtheden voorkomt.

Kerkuilen in Drenthe komen vooral voor in de kleinschalige landschappen rondom Peize, Roden en Norg en in de omgeving van Uffelte en Havelte, Zweeloo en Gees, en Rolde en Amen.

De trend in Drenthe volgt waarschijnlijk de Landelijke.

Lokale staat van instandhouding

Sinds de vernatting van de Onlanden in 2012 hebben kerkuilen het in het Oostelijk deel zwaar omdat de belangrijkste prooi, de veldmuis, sindsdien sterk is afgenomen (J, 2017). De kerkuilen die aan de randen leven zoals de kerkuil op het park kunnen uitwijken naar de drogere reguliere graslanden, bovendien is in het westelijk deel (omgeving Leekstermeer) van de Onlanden het beheer weinig veranderd. Concreet is er weinig bekend over de lokale staat van instandhouding.

Als gevolg van de geplande werkzaamheden, komt de lokale staat van instandhouding van de kerkuil niet in het geding. Dit wordt voorkomen door zowel tijdens de werkzaamheden als in de permanente fase een betere vervangende rustplaats aan te bieden. Het gaat niet om een nestplaats maar om één van meerdere rustplaatsen. Tevens is er in de directe omgeving voldoende geschikt aanbod aan woelmuizen aanwezig. Door deze alternatieven is er geen sprake van negatieve effecten op de lokale stand van instandhouding van de kerkuil en zijn de te verwachten effecten op de staat van instandhouding van de kerkuil nihil.

6.1.2 CONCLUSIE GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING

Het planvoornemen heeft betrekking op een verwaarloosbaar deel van de nationale en regionale populaties van de kerkuil en op een minimaal deel van de lokale populaties van kerkuil. Er treedt in beperkte mate verstoring op doordat één kerkuil zijn kerkuilkast aan een boom moeten verlaten en een prima alternatief (5.4.1) in de omgeving moeten zoeken.

6.2 POELKIKKER

6.2.1 OMVANG POPULATIE VERSPREIDING EN TREND

Landelijke staat van instandhouding en verspreiding

De soort wordt vermeld op bijlage IV. De poelkikker komt vooral in het oosten en zuiden van Nederland voor. Het is een warmteminnende soort met een voorkeur voor onbeschaduwde, voedselarme wateren.

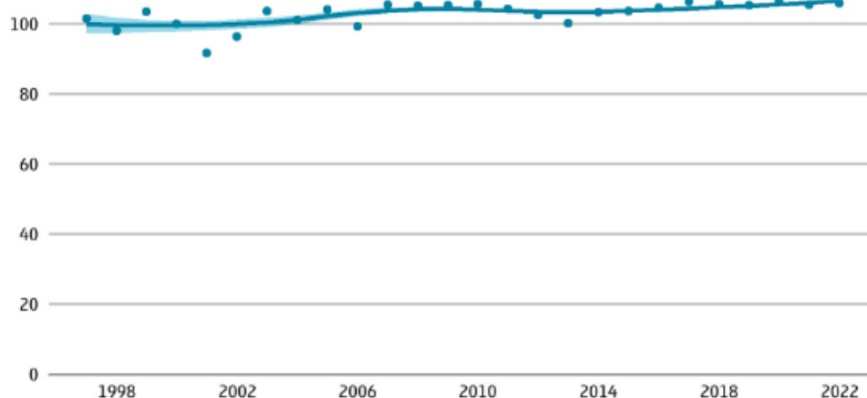
De poelkikker neemt, sinds 1997, enigszins toe. De staat van instandhouding is gunstig. (bron:

www.clo.nl/indicatoren/nl1553-amfibieen-van-de-habitatrichtlijn)

Volgens de verspreidingstrend van het RAVON is er in de trend van de Poelkikker een matige toename (zie Figuur 23).

Poelkikker, Nederland

Index (1997=100)

Bron: NEM (RAVON, CBS), 2023

Figuur 23 Landelijke verspreidingstrend poelkikker van 1998-2022, bron RAVON.

Regionale staat van instandhouding

De poelkikker komt in alle windrichtingen voor ten opzichte van het plangebied. De soort komt voor in de Onlanden, Lettelberterpetten, omgeving Hoogkerk, Westelijk deel van het Zuidlaardermeergebied, omgeving Leek, Roden en Peize en Eelde. De soort komt dus voor in de gemeente Noordenveld en alle aangrenzende gemeentes, Westerkwartier, Groningen en Tynaarlo. Enige inzage aan trends ontbreekt.

Lokale staat van instandhouding

Over de lokale stand van instandhouding zijn geen gegevens. Wel zijn er in de polder Hoogema op meerdere plekken poelkikkers waargenomen. Dit betrof nooit zuivere poelkikker populaties maar een mix met bastaardkikkers.

Als gevolg van de geplande werkzaamheden, komt de lokale staat van instandhouding van de poelkikker niet in het geding.

De werkzaamheden zijn juist gericht op het verbeteren van voortplantingshabitat voor de poelkikker en worden buiten de voortplantingsperiode uitgevoerd. Het leefgebied wordt kwalitatief verbeterd en de verwachting is juist dat de poelkikker zich zal uitbreiden. Er wordt een klein deel van het overwinteringshabitat aangetast maar wordt ruimschoots gemitigeerd (zie 5.4.2).

Door deze alternatieven is er geen sprake van negatieve effecten op de lokale stand van instandhouding maar naar verwachting juist sprake van positieve effecten op de lokale stand van instandhouding van de poelkikker.

6.2.2 CONCLUSIE GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING

Het planvoornemen heeft betrekking op een verwaarloosbaar deel van de nationale en regionale populaties poelkikker en op een verwaarloosbaar deel van de lokale populaties van poelkikker. Er treedt in beperkte mate verstoring op doordat poelkikker een klein deel van de overwinteringslocaties verduijnt en alternatieven in de omgeving moeten zoeken. Deze alternatieven zijn in ruime mate aanwezig en er wordt voorzien in nieuwe overwinteringslocaties.

Het aandeel geschikt voorplantingswater zal toenemen. Bovendien wordt er gewerkt buiten de kwetsbare periodes waardoor ook de verstoring minimaal is.

Zodoende komt de gunstige staat van instandhouding van de poelkikker op geen enkel moment in het geding.

6.3 HEIKIKKER

6.3.1 OMVANG POPULATIE VERSPREIDING EN TREND

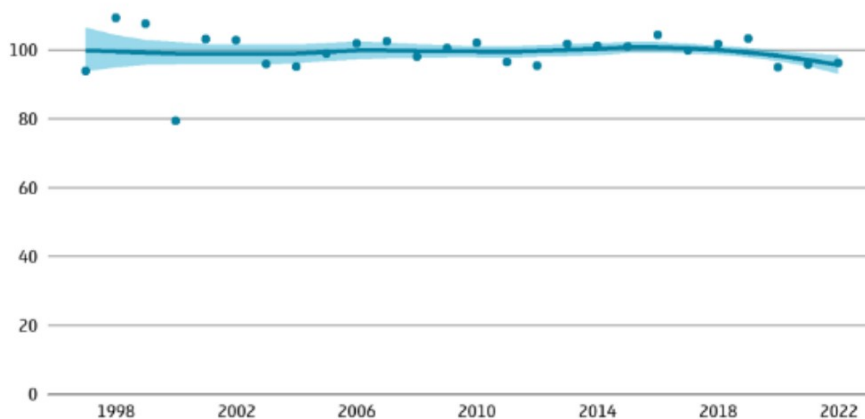
Landelijke staat van instandhouding en verspreiding

Volgens de verspreidingstrend van het RAVON is de heikikker trend als stabiel beoordeeld (zie Figuur 24). 'De soort wordt vermeld op bijlage IV. De heikikker komt vooral voor in vochtige heidegebieden en in hoog- en laagveengebieden. Daarnaast komt de soort voor in vochtige schraalgraslanden, duinvalleien, bosranden, langs meren en rivieren en in komkleigebieden. Het is een algemene soort, die sinds 1997 niet verder afneemt. De staat van instandhouding is matig ongunstig' (bron: www.clo.nl/indicatoren/nl1553-amfibieen-van-de-habitatrichtlijn).

Op het Witterveld komt de heikikker verspreid voor en ook daarbuiten in andere geschikte gebieden zoals het Fochteloërveen, Hijkerveld, Balloërveld, boswachterij Hooghalen, Grolloo en Gasselternveld. In de omgeving is de soort wijd verspreid.

Heikikker, Nederland

Index (1997=100)

Bron: NEM (RAVON, CBS), 2023

Figuur 24 Landelijke verspreidings-trend heikikker van 1998-2022, bron RAVON.

Regionale staat van instandhouding

De heikikker komt algemeen voor in de Onlanden, het noorden van het Zuidlaardermeergebied (Westerbroekstermadepolder, Onnerpolder en Oostpolder), Omgeving Meerstad (Harksteder Broeklanden, Lageland) en Lettelberterpetten.

De staat van instandhouding in deze regio is niet bekend. Wel zal de uitbreiding van Meerstad naar verwachting niet gunstig zijn voor de heikikker in die omgeving, maar kan de vernatting van de Onlanden wel positief uitvallen voor de heikikker.

Lokale staat van instandhouding

In polder Hoogema en het park Meerzicht zijn waarnemingen van heikikkers schaars. De soort plant zich voort in de Onlanden waar de soort algemeen voorkomt. Zwerfende dieren in polder Hoogema zijn niet uitgesloten. Over trends zijn geen gegevens beschikbaar.

6.3.2 CONCLUSIE GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING

Het planvoornemen heeft betrekking op een verwaarloosbaar deel van de nationale en regionale populaties heikikkers en op een verwaarloosbaar deel van de lokale populaties van heikikker. Er treedt in beperkte mate verstoring op doordat heikikker een klein deel van de overwinteringslocaties verdwijnt en alternatieven in de omgeving moet zoeken. In de omgeving zijn ruim voldoende overwinteringsplekken aanwezig en er wordt voorzien in nieuwe geschikte overwinteringsplekken. Het verwijderen van een klein deel van de overwinteringsplaatsen vindt buiten de kwetsbare (winter)periode plaats.

Het aandeel geschikt voorplantingswater voor de heikikker zal toenemen.

Zodoende komt de gunstige staat van instandhouding van de heikikker op geen enkel moment in het geding.

6.4 HERMELIJN

6.4.1 OMVANG POPULATIE VERSPREIDING EN TREND

Landelijke staat van instandhouding en verspreiding

De Hermelijn staat sinds 2020 te boek als Kwetsbaar op de Rode lijst.

Zeldzaamheid: de populatiegrootte wordt geschat op 20.640 voortplantende dieren, wat leidt tot zeldzaamheidsklasse vrij zeldzaam (z). De soort plant zich voort in 516 atlasblokken, wat leidt tot de lichtere zeldzaamheidsklasse (a). Trend sinds 1950: De verspreiding is afgenomen met 66%, wat leidt tot trendklasse sterk afgenomen (tt). Vanwege het ontbreken van betrouwbare gegevens over de populatiegrootte rond 1950 kan de verandering in populatiegrootte niet worden geschat. Aangenomen wordt dat de verandering in populatiegrootte in dezelfde trendklasse valt als de verandering in verspreiding (J, et al, 2020).

De oorzaken van de teruggang van het aantal waarnemingen kan lokaal verschillen, maar het is aannemelijk dat nivellering van het landelijk gebied en intensivering van de landbouw belangrijke factoren zijn

Regionale staat van instandhouding

De kerngebieden van de hermelijn in de regio zijn de Onlanden, Polder Lappenvoort (onderdeel Drentse Aa-gebied) en de polders van het Zuidlaardermeergebied. Ook in de gebieden Woudbloem en de polders rond Adorp komt de soort nog voor. Van trends is niets bekend.

Lokale staat van instandhouding

In de Onlanden is de hermelijn de meest waargenomen kleine marterachtige. De soort wordt jaarlijks regelmatig waargenomen. Ook rondom het plangebied in polder Hoogema wordt de soort af en toe waargenomen.

Er zijn geen harde gegevens waar mee een trend (betrouwbaar) berekend kan worden.

Wel kan gesteld worden dat de Onlanden een groot vrijwel aaneengesloten gebied is met veel variatie en weinig intensieve landbouw. Door de vernatting (waterberging) van met name het Drentse deel (Peizer- en Eeldermeden) en de extensivering van landbouw sinds eind 2012 zijn de kansen voor de hermelijn sterk toegenomen. Een positieve trend lijkt eerder aannemelijk dan een negatieve.

Van 2013 tot 2024 was het aantal waarnemingen in de Onlanden van hermelijn 394. In de 11 jaar er voor slechts 55. Deze toename aan waarnemingen is ook grotendeels een waarnemers effect. Vanaf het jaar 2013 (eerste jaar waterberging) wordt de Onlanden bijna gebiedsdekkend gekarteerd op broedvogels waarbij ook dagactieve zoogdieren worden genoteerd. In het eerste jaar van de waterberging 2013 werden er slechts 9 waarnemingen van hermelijn ingevoerd. De jaren er na lijkt de hermelijn de Onlanden gevonden te hebben en worden er gemiddeld meer dan 38 waarnemingen jaarlijks doorgegeven.

6.4.2 CONCLUSIE GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING

Het planvoornemen heeft betrekking op een verwaarloosbaar deel van de nationale en regionale populaties hermelijn en op een verwaarloosbaar deel van de lokale populaties van hermelijn.

Door het verbeteren van de oevers worden mogelijk enkele verblijfplaatsen aangetast. Er treedt in beperkte mate verstoring op doordat er een aantal mogelijke verblijfplaatsen van de hermelijn verdwijnt en de soort alternatieven in de omgeving moet zoeken. In de omgeving zijn ruim voldoende geschikte holen in de oevers van watergangen aanwezig. Er wordt gewerkt buiten de kwetsbare voortplantingsperiode en er wordt voorzien in nieuwe geschikte verblijfplaatsen. Nadat de oevers amfibievriendelijk zijn gemaakt kunnen bruine rat en woelrat weer holen maken waar ook de hermelijn gebruik van kan maken. Het beheer in deelgebied C zal extensief zijn waardoor het aandeel prooidieren kan toenemen.

Het aandeel geschikt voorplantingswater voor de heikikker zal toenemen.

Zodoende komt de gunstige staat van instandhouding van de hermelijn op geen enkel moment in het geding

6.5 BUNZING

6.5.1 OMVANG POPULATIE VERSPREIDING EN TREND

Landelijke staat van instandhouding en verspreiding

De bunzing staat et als de hermelijn sinds 2020 te boek als Kwetsbaar op de Rode lijst.

Zeldzaamheid: de populatiegrootte wordt geschat op 10.000 voortplantende dieren, wat leidt tot zeldzaamheidsklasse vrij zeldzaam (z). De soort plant zich voort in 1081 atlasblokken, wat leidt tot de lichtere zeldzaamheidsklasse algemeen (a)

Trend sinds 1950: De verspreiding is afgenomen met 30%, wat leidt tot trendklasse matig afgenomen (t).

Vanwege het ontbreken van betrouwbare gegevens over de populatiegrootte rond 1950 kan de verandering in populatiegrootte niet worden geschat. Aangenomen wordt dat de verandering in populatiegrootte in dezelfde trendklasse valt als de verandering in verspreiding (J, et al, 2020).

De reden voor de achteruitgang wordt gezocht in een aantal verschillende oorzaken: het verdwijnen van kleinschalig cultuurlandschap, verkeer en gebruik van rodenticiden.

Regionale staat van instandhouding

De bunzing komt verspreid voor op de regio. Gebieden waar de soort voorkomt zijn in kleinschalig landschap bij Roden, Peize, Lieveren en Eelde. Ook in de omgeving van Glimmen en Haren komt de soort voor. Zelfs in de bebouwde kom van Haren en de zuidelijk gelegen wijken van Groningen wordt des soort waargenomen.

Ook ten noorden van de stad Groningen in de polders rondom Adorp zijn veel waarnemingen gedaan.

Over een eventuele trend valt geen uitspraak te doen.

Lokale staat van instandhouding

De bunzing is vooral nachtactief en heeft een groter territorium dan de hermelijn waardoor de trefkans lager ligt dan bij de hermelijn. De soort wordt regelmatig als verkeersslachtoffer gevonden op de A7 ten noorden van het plangebied. In de Lettelberterpetten (elzenbroekbos) ten westen van het plangebied wordt de soort met regelmaat waargenomen. Veel andere waarnemingen komen uit gebieden aan de randen van de Onlanden waar meer bosjes en houtsingels aanwezig zijn. De dichtheid aan bunzing lijkt niet hoog.

voor natuur
en leefomgeving

Door het beperkte aantal waarnemingen kan er geen betrouwbare uitspraak worden gedaan over een trend.

7. WETTELIJKE BELANGEN

7.1 WETTELIJK BELANG

De kerkuil valt onder het beschermingsregime van de Vogelrichtlijn. De omgevingsvergunning wordt aangevraagd op basis van een in deze richtlijn genoemd belang (zoals benoemd in artikel 8.74j Bkl, lid 1b, namelijk:

- De volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Bescherming van wilde flora en fauna.

De Poelkikker en de heikikker vallen onder het beschermingsregime van de Habitatrichtlijn. De omgevingsvergunning wordt aangevraagd op basis van een in deze richtlijn genoemd belang (zoals benoemd in artikel 8.74k Bkl, lid 1b, namelijk:

- De bescherming van wilde flora en fauna of de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- De volksgezondheid, openbare veiligheid of dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

De bunzing en hermelijn zijn aangewezen als nationaal beschermde soorten. De omgevingsvergunning wordt aangevraagd op basis van een voor dit beschermingsregime genoemd belang (zoals benoemd in artikel 8.74l Bkl, lid 1b, namelijk:

- De volksgezondheid, openbare veiligheid of dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- In het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden inclusief het daaropvolgende gebruik;
- In het algemeen belang.

7.2 ONDERBOUWING WETTELIJK BELANG

7.2.1 KERKUIL

De volksgezondheid of openbare veiligheid:

Het verstoren van een vaste rustplaats (de kerkuilkast aan een boom) lijkt weinig met volksgezondheid of veiligheid te maken te hebben. Het gebruik van de kast door de bewuste kerkuil is echter een direct gevolg van een asbestsanering (november 2023) van de bouwvallige schuur (zie Figuur 25) waar de soort al jaren een vaste rustplaats had. Ruim een half jaar later heeft noodloop (juli 2024) van de bouwvallige schuur plaatsgevonden.

Het belang dat in november 2023 gold is volksgezondheid en openbare veiligheid. Voor de schuur was een instortingsgevaar reëel waarbij de asbest dakplaten zouden kunnen versplinteren en zich over een grote oppervlakte van het park zouden kunnen verspreiden met mogelijke gevolgen voor de volksgezondheid.

Figuur 25 Enkele voorbeelden van de slechte bouwkundige staat van de schuur

De bescherming van wilde flora en fauna of de instandhouding van de natuurlijke habitats;

De (door Antea) geplaatste kast aan de boom is geen hoogwaardige vervanging van de rustplek in de schuur want deze kast heeft vele kieren waardoor het altijd licht is in de kast en het er tocht. Daarnaast adviseert het Kennisdocument van BIJ12 kasten niet aan bomen te plaatsen. De kast is noodgedwongen in gebruik genomen door de kerkuil.

De kast die nu in de schietloods is geplaatst voldoet wel. Er is niet alleen een kast geplaatst maar er is een volledig zolderdeel afgetimmerd voor de kerkuil zodat er ook buiten de kast gerust kan worden zonder verstoring. Dit verblijf is een duurzame rustplaats.

7.2.2 POELKIKKER EN HEIKIKKER

De bescherming van wilde flora en fauna of de instandhouding van de natuurlijke habitats;

Het plangebied wordt sterk verbeterd voor beide kikkersoorten. De oeverzones worden vergraven waardoor er amfibievriendelijke oevers ontstaan met een flauw talud en ondiepe zones. In de huidige situatie zijn de oevers zeer steil en ontbreken ondiepe zones. Door deze herprofilering ontstaat kwalitatief beter voortplantingswater en neemt ook de oppervlakte aan voortplantingswater toe.

Daarnaast wordt ook de waterkwaliteit wordt verbeterd.

In het zuidwesten op terrein C wordt een poel specifiek voor amfibieën aangelegd waarbij de richtlijnen van het RAVON worden gehanteerd om de kans op succes te optimaliseren. Door deze poel ontstaat er nog meer geschikt voortplantingswater waar zowel de poelkikker als de heikikker van profiteren.

Ook in meer overwinteringslocaties en landhabitat wordt voorzien. Door de aanplant van een extra houtsingel, groene inrichting (inheemse stuiken bomen), een verhoging met beplating ten noorden van de poel ontstaan vele nieuwe overwinteringslocaties.

Al deze maatregelen dragen bij aan het versterken van de lokale populaties poelkikker en heikikkers.

Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;

Vereniging Parkbelangen:

‘In het najaar van 2021 verkocht de toenmalige eigenaar Vakantiepark Meerzicht aan EuroParcs, een groot bedrijf in het bezit van tientallen parken in geheel Europa.

Consequentie van deze overname was onder andere dat de zittende recreanten na exact één jaar het terrein moesten verlaten en hun plek schoon moesten opleveren.

Door hevige verzet van het in eind 2021 opgerichte Vereniging Parkbelangen Leekstermeer, kwamen de twee partijen uiteindelijk om tafel en werd het park gekocht door de vereniging. EuroParcs vertrok en de leden konden allen hun geliefde plek behouden. De overname van Vereniging Parkbelangen Leekstermeer had meerdere voordelen voor het park en haar omgeving’:

- Bestaande recreatieobjecten waar veel in was geïnvesteerd werden gered van de sloop. Kapitaalsvernietiging was hiermee van de baan.
- Als de plannen van EuroParcs door waren gegaan zouden er bijna 100 nieuwe recreatieobjecten worden geplaatst. Bestaand materiaal zou worden vernietigd en nieuw materiaal zou moeten worden aangeleverd. Een extra belasting op het milieu in het algemeen en op de directe omgeving.
- In een tijd van sterke polarisatie en afnemende gemeenschapszin (noaberschap) is juist op deze plek de sociale cohesie enorm versterkt. Er is een gemeenschap ontstaan die elkaar helpt en die bijvoorbeeld materialen uitwisselt, waar deze normaal gesproken worden weggegooid. Eén aspect van het duurzame en sociale karakter van het park.
- Er is zelfs mantelzorg ontstaan op het park. Kwetsbare leden worden geholpen en in de gaten gehouden. Zonder het park zouden deze mensen dit niet of moeilijker kunnen vinden. In de huidige maatschappij is de roep om mantelzorg en nabuurschap enorm.
- Veel leden kunnen geen dure vakanties of dure chalets betalen en genieten op het park van hun vakantieperiode. In een maatschappij waar de druk steeds hoger wordt, is ontspannen en ‘er even uit zijn’ bijna een levensbehoefte geworden. Het voortbestaan van het park is voor deze leden van essentieel belang.
- Door de uitbreiding zal het park een economische impuls krijgen. De waarde van het terrein zal stijgen, mede omdat het park groen is en groener wordt. Duurzaamheid is een belangrijke economische factor tegenwoordig. De kwaliteit en uitstraling van het park wordt overigens gewaarborgd in het zelf opgestelde beeldkwaliteitsplan.
- Het park zal door de uitbreiding natuurinclusief en klimaatadaptief worden, o.a. door de aanleg van wadi’s, het herstellen van sloten en de aanplant van bomen (schaduw, helpen waterhuishouding op orde te brengen). Als park zijn we in 2023 als eens 4de geworden bij de ‘Duurzame Dertig’.

‘De uitbreiding van Vakantiepark Meerzicht is noodzakelijk, omdat een aantal leden hun nek uitgestoken hebben en een deel van de koopsom aan de vereniging hebben geleend. Door het aanleggen van nieuwe kavels wordt deze lening afgelost. Gebeurt dit niet, dan zal de vereniging het financieel niet redden met als gevolg dat het park alsnog in handen valt van een bedrijf als EuroParcs. Alles waar de vereniging voor heeft gestreden (zie o.a. bovengenoemde punten) zal dan voor niets zijn

geweest. Mocht dit onverhoopt toch gebeuren dan dreigt een aanzienlijke verdichting en verharding omdat de planologische kaders ruim zijn. Zo ontstaat alsnog een park dat geen positieve bijdrage levert aan de maatschappelijke opgaven waar we met elkaar voor staan’.

7.2.3 BUNZING EN HERMELIJN

De volksgezondheid, openbare veiligheid of dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;

Zie uitleg hierboven onder poelkikker en heikikker.

In het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden inclusief het daaropvolgende gebruik;
Het deel van het park met de bestemming recreatie wordt verder ontwikkelt. Hier komen in totaal 38 kavels bij. Het deel met de bestemming agrarisch blijft onbebouwd maar krijgt een beheer gericht op meer kruiden en bloemenrijk grasland.

Algemeen belang:

Het unieke verhaal (incl. aandacht van media vanuit het hele land), zorgt ervoor dat het park als inspiratie dient voor vele andere parken. Nog wekelijks wordt vereniging Parkbelangen om advies gevraagd door meerdere parken in Nederland.

8. ALTERNATIEVENAFWEGING

8.1 NUL-ALTERNATIEF

Niets doen is geen optie, omdat de vereniging dan niet aan haar financiële verplichtingen kan voldoen en er een grote kans bestaat dat het park alsnog in handen valt van een grote investeerder.

8.2 ALTERNATIEVE DOELSTELLING

38 kavels is het minimum aantal kavels. Bij het ontwerp is getracht niet meer kavels te ontwikkelen dan nodig, rekening houdende met de lopende lening en marktwaarde van een recreatiekavel. Ter vergelijking: EuroParcs had meer dan het dubbele ontwikkeld.

8.3 ALTERNATIEVE LOCATIE

Op het terrein waar de kavels worden ontwikkeld zit reeds bestemming recreatie. Het terrein is in zijn geheel in het bezit van de vereniging. Elders een plek zoeken is financieel niet haalbaar. Ook is het beter om de bebouwing geconcentreerd te houden. Zo wordt het omliggende landschap gespaard. En wordt door concentratie optimaal gebruik gemaakt van voorzieningen zoals de energie infrastructuur, drinkwater, wegen en parkeermogelijkheden.

8.4 ALTERNATIEVE UITVOERING

Het huidige ontwerp heeft een Natuurkwaliteitsplan en een goed uitgewerkt beplantingsplan als uitgangspunt en is in feite al het alternatieve (natuurinclusieve) plan op het eerdere ontwerp van EuroParcs.

In de plannen van EuroParcs zou heel deelgebied A inclusief alle gebouwen en vele bomen en stuiken op de schop gaan. In dit deel van het plangebied zijn meerdere beschermde soorten aanwezig. Soorten die vastgesteld zijn:

- Huismus (tientallen nesten)
- Ransuil (rustplaats)
- Kerkuil (drie rustplaatsen)
- Boerenwaluw (nestplaatsen)
- Spreeuw (nestplaatsen)
- Steenmarter (enkele verblijfplaatsen)
- Poelkikker (overwinteringsplaatsen)
- Heikikker (overwinteringsplaatsen)
- Overige gebouw- en tuinbewonende vogelsoorten.

Al deze vaste verblijfplaatsen en (jaarrond beschermde) nesten blijven nu gespaard.

Daarnaast was het aantal te bouwen recreatieobjecten in het plan van Europarc aanzienlijk meer. De natuur zou in het plan van EuroParcs geen impulsen krijgen. Sterker, het plan met de uitvoering van EuroParcs doet door het intensieve gebruik (meer kampeermiddelen, jaarrond gebruik) en de inrichting (meer verharding, grotere objecten en minder groen) eerder afbreuk aan de aanwezige natuurwaarden. Daarnaast is het verdienmodel van EuroParcs de huisjes het hele jaar verhuren aan verschillende klanten uit het hele land waardoor er veel meer verkeer richting het gebied zou komen.

Met de huidige inrichtingsplannen van Parkbelangen blijft deelgebied A volledig gehandhaafd en wordt het besloten deelgebied (B-West) met de grootste natuurwaarden het minst bebouwd en worden de huidige groenstructuren gehandhaafd en wordt een houtsingel aangeplant.

Het open deelgebied B-Oost dat tot voor kort nog bemest en regelmatig gemaaid werd heeft lagere natuurwaarden en leent zich beter voor de grootste hoeveelheid kavels. In dit deel komen hagen en wadi's waardoor de natuurwaarden toenemen.

In deelgebied C wordt een amfibieënpool gegraven en krijgt het gebied een beheer gericht op kruiden- en bloemrijk grasland. Ook hier worden struiken en enkele bomen aangeplant.

Op het gehele terrein zal geen extra verharding komen. Paadjes zijn over het algemeen graspaden en de parkeerplaats zal bestaan uit half verharding.

Alle door particulieren te bouwen verblijven worden natuurinclusief gebouwd en de kavels worden voorzien bomen e struiken.

Met de inrichting van dit plan zijn de bestaande natuurwaarden als basis genomen en worden verder versterkt.

Meer specifiek op de soorten waar nu een vergunning voor wordt aangevraagd kan gesteld worden dat met de planning en fasering rekening wordt gehouden met de kwetsbare perioden van poelkikker, heikikker en kleine marterachtigen.

Om broedvogels niet wezenlijk te verstoren is de planning van deelgebied B-West verschoven na het broedseizoen.

Met de in hoofdstuk 5 beschreven werkwijze en planning buiten de meest kwetsbare periode van de poelkikker, heikikker, hermelijn en bunzing wordt al het meest gunstige alternatief met de minste negatieve effecten op deze soorten toegepast. Een betere planning of meer zorgvuldige werkwijze is niet mogelijk. Daarnaast worden ruim voldoende alternatieve rustplaatsen en verblijfplaatsen geboden en zijn er gedurende de werkzaamheden altijd alternatieve rustplaatsen en verblijfplaatsen beschikbaar.

8.5 CONCLUSIE ALTERNATIEVEN

Uit voorgaande blijkt dat de gekozen uitvoeringswijze en planning op korte en lange termijn het meest gunstige scenario is voor een duurzaam beleid van de aanwezige poelkikker, heikikker, bunzing, hermelijn en kerkuil. Er is geen andere, bevredigende oplossing met een beter resultaat voorhanden.

9. LITERATUUR

- Antea Group. (2022-1). Natuurtoets en Voortoets EuroParcs Leekstermeergebied. Heerenveen: Antea Group
- ATKB 2023. Quicksan Natuurtoets soorten ontwikkeling park Meerzicht, Rapport 20231612/1, Assen.
- ATKB 2023. Nader onderzoek beschermde soorten vakantiepark Meerzicht, Rapport 20231612/2, Assen.
- Boele A., Vergeer J.W., van Bruggen J., Goffin B., Koffijberg K., van Oostveen C., Schoppers J. & Jansen D. 2024. Broedvogels in Nederland in 2023. Sovon-rapport 2024/40. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Boekel W, van (2017) Kerkuilen en hun dieet in natuurgebied De Onlanden voor en na de vloed. LIMOSA 90 (2) : 51 - 59.
- Netwerk Groene Bureaus, werkgroep 'Standaarden en protocollen' (2023) Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming, versie nov 2023.
- BIJ12-2017-008 Kennisdocument Heikikker.
- BIJ12-2017-011 Kennisdocument Kerkuil.
- BIJ12-2017-014 Kennisdocument Poelkikker.
- BIJ12-2021 Kennisdocument Grote modderkruiper-versie 2.0, oktober 2021.
- BIJ12-2024 Kennisdocument Kleine marterachtigen, bunzing -hermelijn -wezel
- Jonkman, M., 2024. Concept beplantingsplan vakantiepark Meerzicht. Plan concreet
- [REDACTED] 2023. Natuurkwaliteitsplan Recreatiepark Meerzicht.
- Nationale Databank Flora en Fauna. Geraadpleegd op meerdere momenten in 2024.
- Norren, E. van, J. Dekker en H. Limpens, 2020. Basisrapport Rode Lijst Zoogdieren 2020 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Rapport 2019.026. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Veenstra E., Kroes M., Tamina T., Willems-Kruize T., 2023, Recreatie en natuur hand in hand-Doorontwikkeling vakantiepark Meerzicht, dé groene parel aan het Leekstermeer.
- Wijnhold M., R. Blaauw, W. Reinink, B. Spielman en R. Oosterhuis (2022). Broedvogels in De Onlanden in 2022. Stichting Natuurbelang De Onlanden, Roderwolde, rapport 2022/02.
- Wijnhold M., R. Blaauw, W. Reinink, B. Spielman en R. Oosterhuis (2023). Broedvogels in De Onlanden in 2023. Stichting Natuurbelang De Onlanden, Roderwolde, rapport 2024/01

Websites

- www.vogelbescherming.nl
- www.sovon.nl
- www.verspreidingsatlas.nl
- www.ravon.nl
- www.soortenbank.nl

- <https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/natuur/natuurbeleid-regels/wet/>
- <https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/natuur/natuurbeleid-regels/wet/soortenbescherming/bepaal-ontheffing/nest-verwijderen/jaarrond-beschermde-nesten-rustplaatsen/>
- <https://geo.drenthe.nl/geoportaal/>
Omgevingsverordening Drenthe 15 februari 2024

voor natuur
en leefomgeving

Bijlage 1:

**NATUURTOETS OMGEVINGS-
WET ONTWIKKELING PARK
MEERZICHT J 3**

NATUURTOETS OMGEVINGSWET ONTWIKKELING PARK MEER-

ZICHT 3

Kenmerk: 20231612
Versie: Definitief
Datum: 28 maart 2024-1

Auteur:
Projectleider:
Veldwerk:
Kwaliteitscontrole:
Opdrachtgever: Vereniging Parkbelangen Leekstermeer.

Dit rapport is digitaal gegenereerd en derhalve niet voorzien van een handtekening. De inhoud van de rapportage is aantoonbaar gecontroleerd en vrijgegeven.

© ATKB voor natuur en leefomgeving. Gebruik en overname van gegevens alleen toegestaan met volledige bronvermelding.

ATKB ASSEN
STATIONSSTRAAT 29C
9401 KW ASSEN

ATKB MIDDELHARNIS
PRINS BERNHARDLAAN 147
3241 TA MIDDELHARNIS

ATKB WAARDENBURG
KOEWEISTRAAT 7
4181 CD WAARDENBURG

ATKB ZOETERMEER
LOUIS BRAILLELAAN 100
2719 EK ZOETERMEER

ATKB WAGENINGEN
AGRO BUSINESS PARK 9
6708 PV WAGENINGEN

KVK 27 1771 40
BTW NL 8076 36 757B01
IBAN NL53 RABO 0160177529

INHOUD

1.	Inleiding		1
1.1	Aanleiding en doel	1	
1.2	Kwaliteitstoetsing	2	
1.3	Leeswijzer	2	
2.	Plangebied en initiatief		3
2.1	Ligging en beschrijving plangebied	3	
2.2	Voorgenomen ontwikkeling	6	
3.	Juridisch kader		11
3.1	Soortenbescherming	11	
3.2	Bescherming houtopstanden	13	
4.	Onderzoeksmethode		14
4.1	soortenbescherming	14	
4.2	houtopstanden	15	
5.	Resultaten soortenbescherming		16
5.1	Flora	16	
5.2	Broedvogels cat. 1 t/m 4	17	
5.3	Broedvogels cat. 5	26	
5.4	Overige broedvogels	28	
5.5	Vleermuizen	29	
5.6	Grondgebonden zoogdieren	37	
6.	Beschermde houtopstanden		50
7.	Conclusies en vervolgstappen		51
7.1	Soortenbescherming	51	
7.2	houtopstanden	54	
8.	Literatuurlijst		55

BIJLAGEN

Bijlage 1 Natuurkwaliteitsplan vakantiepark Meerzicht.

Bijlage 2 Recreatie en natuur hand in hand- Doorontwikkeling vakantiepark Meerzicht, dé groene parel aan het Leekstermeer.

I. INLEIDING

I.1 AANLEIDING EN DOEL

Vereniging Parkbelang heeft het voornemen om het park Meerzicht in het buurtschap [redacted] uit te breiden met behoud van zo veel mogelijk natuurwaarden en versterken waar mogelijk. Om dit te waarborgen is een natuurkwaliteitsplan [redacted] et al., 2023) opgesteld. Dit plan is opgenomen in Bijlage 1.

Het park wordt uitgebreid met 38 kavels aan de noordzijde van het park. Ten oosten van het park ligt een weiland welke meer natuurlijk ingericht en beheerd gaat worden.

Voor de uitwerking van het plan worden de huidige steile oevers natuurvriendelijk gemaakt en wordt een poel voor amfibieën gegraven. Ook komen er meerdere wadi's in het park. Daarnaast worden hagen, heggen, struweel en een houtsingel aangeplant.

Op de delen waar kampeermiddelen komen, wordt riolering aangelegd en de bodem bouwrijp gemaakt. De locaties van de kavels zijn zo gekozen dat vrijwel alle groen elementen (bomen, stuiken, struweel) opgenomen zijn in het plan en dus gehandhaafd worden en waar nodig versterkt. Het huidige parkeerterrein wordt uitgebreid. Om dit alles mogelijk te maken worden waarschijnlijk twee bomen geroid.

Om te bepalen of de voorgenomen plannen (mogelijk) leiden tot een overtreding van de huidige natuurwetgeving, is een natuurtoets Omgevingswet (Ow) uitgevoerd. De natuurtoets is een verkennende toets om na te gaan of door uitvoering van de voorgenomen plannen mogelijk overtreding van de Ow (soortenbescherming en bescherming Natura 2000-gebieden) of planologische gebiedsbescherming optreedt. Daarnaast wordt het project aan het onderdeel houtopstanden uit de Ow getoetst. Het doel van de natuurtoets is geformuleerd in enkele onderzoeksvragen.

Onderzoeksvragen t.a.v. soortenbescherming.

- Welke beschermde en onder de specifieke zorgplicht vallende soorten maken (mogelijk) gebruik van de planlocatie?
- Wat zijn de effecten van de voorgenomen werkzaamheden op deze soorten?
- Is er aanvullend ecologisch onderzoek naar één of meerdere soorten noodzakelijk?
- Welke voorzorgsmaatregelen en/of vervolgstappen dienen genomen te worden om negatieve effecten op beschermde en onder de specifieke zorgplicht vallende soorten te voorkomen?

Onderzoeksvragen t.a.v. houtopstanden.

- Zijn vervolgstappen noodzakelijk wat betreft het onderdeel houtopstanden?

Omdat het plangebied grenst aan het natura 2000-gebied het Leekstermeer en ook grenst aan het NNN is een separate Voortoets opgesteld (ATKB, 2024-2).

Kader

Er wordt tijdens de natuurtoets een volledige beoordeling van de geschiktheid van het plangebied als leefgebied voor beschermde en onder de specifieke zorgplicht vallende soorten uitgevoerd. Een natuurtoets is echter geen volledig ecologisch onderzoek naar alle mogelijk voorkomende soorten, in de daarvoor geschikte perioden van het jaar. Hierdoor is een natuurtoets vaak niet voldoende als onderbouwing van een eventuele aanvraag voor een vergunning voor de Omgevingswet. Indien uit de natuurtoets echter blijkt dat er geen noodzaak bestaat tot nader onderzoek of een omgevingsvergunning, is een natuurtoets een afdoende ecologische onderbouwing

voor het bevoegd gezag. Dit geldt ook als de natuurtoets onderdeel vormt van de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan.

De bevindingen uit de natuurtoets Omgevingswet zijn 3 jaar geldig, tenzij het gebied in de tussentijd dermate is gewijzigd dat er een ander biotoop is ontstaan.

1.2 KWALITEITSTOETSING

De natuurtoets is uitgevoerd door een ervaren ecooloog van ATKB. De ecooloog voldoet aan de definitie die Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) hanteert van een ter zake kundige voor het opstellen van toetsingen aan de Ow. Daarnaast is ATKB aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus (NGB); een brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. De natuurtoets is opgesteld conform de definitielijst van het NGB.

1.3 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 is een beschrijving van het plangebied weergegeven en de uit te voeren werkzaamheden zijn hier benoemd. Hoofdstuk 3 geeft het juridisch kader weer, waaraan getoetst is. In hoofdstuk 4 is de wijze beschreven waarop de natuurtoets Ow is uitgevoerd. Hoofdstuk 5 gaat in op de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde en onder de specifieke zorgplicht vallende soorten. Hierbij worden globaal de effecten bepaald van het plan op de soorten die (mogelijk) gebruik maken van het plangebied. Vervolgens worden waar nodig beknopt maatregelen voorgesteld om zorgvuldig te handelen ten aanzien van beschermde soorten. In hoofdstuk 6 is beknopt getoetst aan het onderdeel houtopstanden. In hoofdstuk 7 zijn (door beantwoording van de onderzoeksvragen uit paragraaf 1.1) de conclusies en aanbevelingen uit voorliggend rapport op een rij gezet.

2. PLANGEBIED EN INITIATIEF

2.1 LIGGING EN BESCHRIJVING PLANGEBIED

Het plangebied betreft het park Meerzicht gelegen in het buurtschap [REDACTED] in de gemeente Noordenveld in de provincie Drenthe (zie Figuur 1 en Figuur 2). Het park ligt aan de noordoostzijde van het Leekstermeer en ligt in het westelijk deel van het poldergebied Lageland. Dit westelijk deel wordt de Hoogema genoemd, vernoemd naar het huis Hoogema dat voor 1832 is gesloopt. Het huidige erf [REDACTED] is de locatie waar dit huis vroeger stond.

Aan de westzijde van het park grenst camping Pool en ten noordwesten van het plangebied ligt camping van Esch. Ten noorden en oosten van het park liggen agrarische grasland percelen. Op een afstand van ruim 300 meter ten noorden van het park loopt de A7 van oost (Groningen) naar west (Leek).

Direct grenzend aan het park liggen aan de noordzijde houtsingels van de gemeente Noordenveld en ligt het erf van [REDACTED] (de Hoogema). Het park grenst aan de zuidzijde aan het Leekstermeer.

Het plangebied is ongeveer 4,5 hectare groot. Alle percelen zijn omsloten door watergangen. Een deel van deze watergangen wordt jaarlijks geschoond. Sommige watergangen zijn kwel gevoed.

Het plangebied is in het Natuurkwaliteitsplan ingedeeld in drie delen. Deze indeling houden we gemakshalve aan (zie voor de indeling Figuur 3):

Deel A:

Dit is het bestaande park en valt op de huidige parkeerplaats na buiten deze natuurtoets.

Dit is het huidige park bestaande uit 62 kavels. De meeste kavels zijn voorzien van stacaravans/chalets of een bescheiden recreatiewoning. Op het terrein staat ook een lange smalle loods (voorheen schietloods) en een paviljoen met een grote (bouwvallige) schuur.

Het park ligt aan het Leekstermeer en telt drie haventjes waarvan de meest oostelijke voorzien is van een botenhuis. Ook is er een lange steiger in een hoek vorm waarvan één deel alle planken mist.

Het park is groen ingericht met voor een deel inheemse bomen en struiken en in de tuintjes vaak ook typische tuinsoorten zoals laurierkers en coniferen. Tussen het paviljoen en het Leekstermeer staan twee opvallend grote (monumentale) wilgen. Op het park is vrijwel geen verharding. Foto 1 tot en met Foto 6 geven een impressie van het deelgebied.

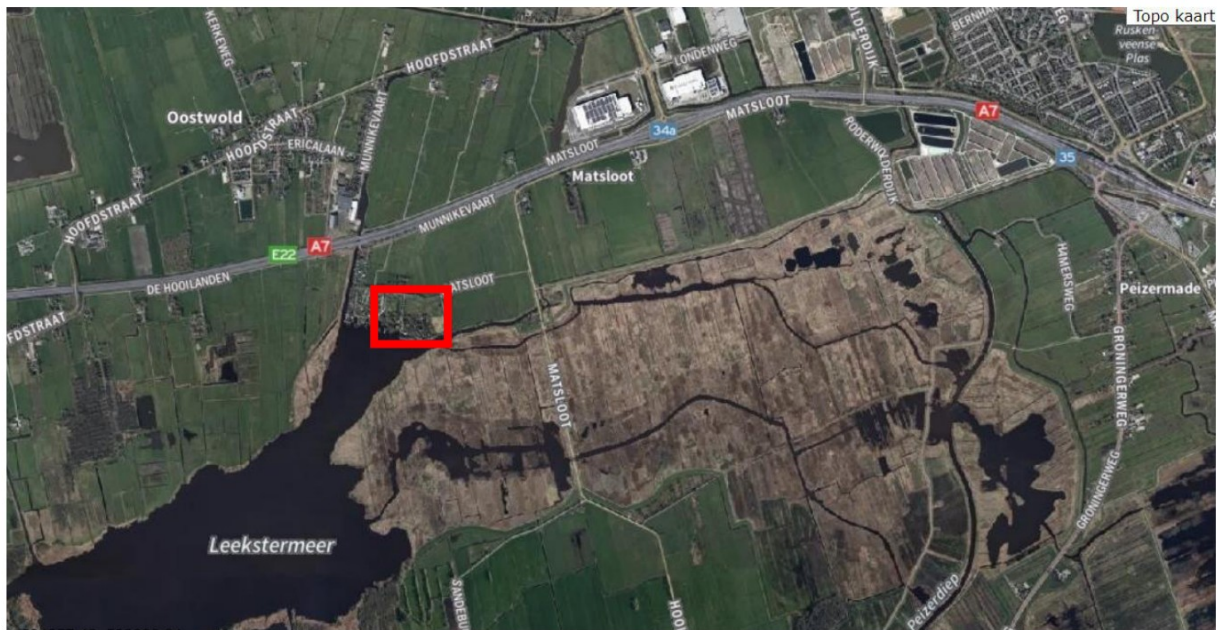
Deel B:

Dit is het terrein tussen het vakantiepark en de weg [REDACTED]. Zowel aan de noordzijde en de zuidzijde zijn houtsingels aanwezig. Het terrein wordt doorsneden door een oprit. Het westelijk deel is meer besloten door de aanwezigheid van veelal inheemse bomen en struiken. Er zijn hier ook een aantal grote grof opgebouwde takkenrillen aangelegd. Ook ligt er nog een hoeveelheid snoeiafval aan de rand van deelgebied A dat verwerkt gaat worden in de takkenrillen. Er is een trapveldje aanwezig. Het oostelijk deel is een open (tot voorkort bemest) grasveld met een ooievaarpaal. Foto 7 tot en met Foto 10 geven een impressie van het deelgebied.

Deel C:

Dit is een weiland dat ecologisch beheerd wordt. Het ligt ten oosten van het park. Dit weiland heeft hoogteverschillen met in het zuiden een laagte en in het noorden een bult met daarop een grote wilg. Aan de noord- en zuidzijde zijn houtsingels aanwezig. Het slootje tussen deelgebied B en C is niet geschoond waardoor er zich meer oever- en onderwaterbegroeiing heeft ontwikkeld dan in de rest van de sloten in het plangebied. Het slootje is deels kwel gevoed.

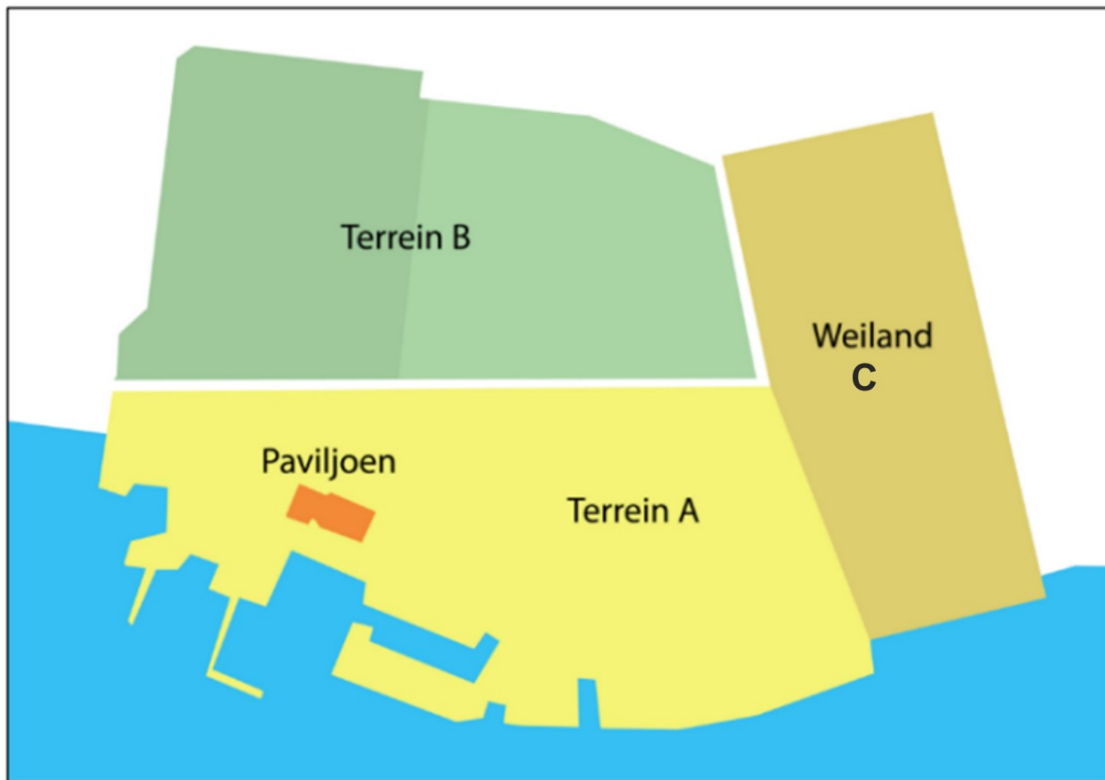
Foto 11 en Foto 12 geven een impressie van het deelgebied.

Figuur 1. Globale ligging van het plangebied (rode rechthoek), bron: luchtfoto NDFP.

Figuur 2. Een meer ingezoomde weergave van de ligging van het plangebied (rood omlijnd). (Bron: Google maps)

Figuur 3. De indeling in drie delen van het park volgens het Natuurkwaliteitsplan.

Deelgebied A:

Foto 1 Er zijn geen verharde paden op het park en veel groen.

Foto 2 Het paviljoen en de grote bouwvallige schuur net buiten het plangebied..

Foto 3 De lange smalle schuur buiten het plangebied..

Foto 4 De haven met de meeste ligplekken en botenhuis buiten het plangebied.

Foto 5 De semiverharde parkeerplaats binnen het plangebied.

Foto 6 De lange hoeksteiger aan het Leekstermeer buiten het plangebied..

Deelgebied B: West

Foto 7 In deelgebied B west zijn veel takkenrillen en snoeiafval dat nog verwerkt wordt in de takkenrillen.

Foto 8 Deelgebied B west vanaf het noordoosten gezien.

Deelgebied B: Oost

Foto 9 Het oostelijk deel is veel meer open van karakter dan het westelijk deel.

Foto 10 De ooievaarpaal staat vlak bij de sloot tussen de deelgebieden B en C.

Deelgebied C:

Foto 11 Deelgebied C is meer verruigd met riet, pitrus en ruigtekruiden

Foto 12 In het slootje tussen deelgebied B en C kwelt grondwater op. Er begint zich een smalle rietkraag te ontwikkelen. |

2.2 VOORGENOMEN ONTWIKKELING

Aanlegfase

Voor de ontwikkeling van het park wordt rekening gehouden met de bestaande natuurwaarden en worden bepaalde natuurwaarden versterkt. Ook worden natuurinclusieve maatregelen genomen. De ideeën hiervoor zijn uitgewerkt in een Natuurkwaliteitsplan welke te vinden is in B 1 | en in de toelichting 'Recreatie en natuur hand in hand- Doorontwikkeling vakantiepark Meerzicht, dé groene parel aan het Leekstermeer' welke te vinden is in B 2 |.

Deelgebied A:

Op het huidige park wordt de parkeerplaats uitgebreid van 57 naar 70 parkeerplaatsen bestaande uit halfverharding. Omdat de vuilniswagen er ook langs moet kunnen zal één boom worden gekapt zodat de vuilniswagen een rondje kan draaien om het park weer te verlaten.

Deelgebied B:

Westelijk deel: Het Wold

Het westelijk deel van de uitbreiding van het vakantiepark, 'het wold', wordt nog wat steviger in de streekeigen bomen gezet. Het speelveld wordt getransformeerd tot speelbosje met natuurlijke speelaanleidingen. Er komen 8 eivormige kavels.

In totaal wordt er slechts één kleine boom gekapt in het noordwesten van dit deelgebied.

Langs de noordzijde wordt een houtsingel aangeplant in het verlengde van de bestaande gemeentelijke houtsingels langs de weg de [REDACTED]. Ook wordt er ten zuiden van deze nieuwe houtsingel een slootje gegraven in het verlengde van een bestaand slootje. Bestaande sloten worden verbreed en uitgediept en voorzien van meer amfibievriendelijke oevers.

Oostelijk deel: Wadi

Het oostelijk deel krijgt een halfopen karakter. Dit deelgebied wordt voorzien van 30 kavels. In dit deelgebied worden wadi's aangebracht met een eigen groene, waterminnende inrichting en natuurlijk beheer. In de wadi's wordt tijdelijk overtollig regenwater opgevangen en de wadi's zijn ook van belang voor de natuur op het park. Bestaande sloten worden verbreed en uitgediept en voorzien van meer amfibievriendelijke oevers.

Algemeen:

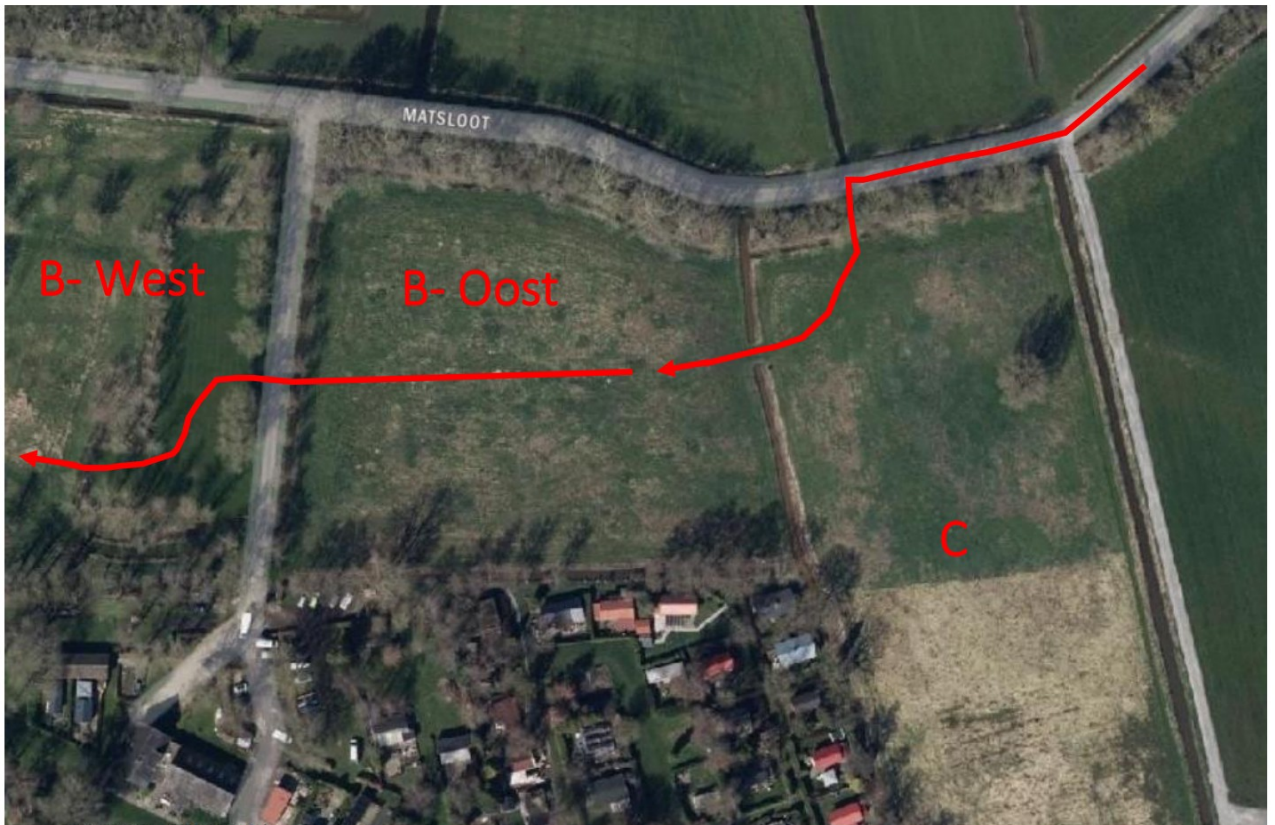
Voor het opleveren van de kavels worden een aantal toegangspaden aangelegd. Daarnaast wordt elke kavel voorzien van riolering, water, stroom en een mantelbuis (glasvezel-ready) aangelegd. De kavels worden kaal opgeleverd. Aan de inrichting worden een aantal eisen gesteld zoals een groene afscheiding van inheemse hagen en de aanplant van minimaal één fruitboom en een inheemse boom. Deze afspraken worden in het beeldkwaliteitsplan vastgelegd. Hier komen ook afspraken in voor natuurinclusieve maatregelen voor de bouw van chalets/recreatiewoningen.

Aanrijdroute bouwverkeer:

Voor het bouwverkeer wordt een aparte aanrijdroute gemaakt met behulp van rijplaten. Deze route volgt grotendeels de route van het toekomstige wandelpad.

De route voor het bouwverkeer komt vanaf de [REDACTED] deelgebied C binnen via het tweede dammetje vanaf het oosten. Daarna gaat het richting deelgebied B-oost over een bestaande dam. Vanaf hier wordt de route gevolgd van het toekomstige wandelpad. Het loopt richting het westen en kruist een sloot en de inrit naar het park. De sloot wordt tijdens de aanlegfase voorzien van een duiker. Mogelijk wordt er voor de permanente inrichting gekozen voor een brug.

Zie Figuur 4 voor de route van het bouwverkeer.

Figuur 4. Aanrijdroute van het werkverkeer naar het plangebied.

Deelgebied C:

Het Weiland

Dit gebied heeft een agrarische bestemming en blijft onbebouwd. In het zuidoosten wordt een poel met eilandje aangegraven ten behoeve van amfibieën. Ook wordt de mogelijkheid voor een oeverwaluwand onderzocht.

Op het terrein worden in de noordoost- en zuidoosthoek een aantal inheemse stekelige struiken aangeplant. De westelijke bestaande sloot tussen deelgebied B en C wordt verbreed en voorzien van natuurvriendelijke oevers.

Het weiland wordt ingezaaid met inheemse kruiden en bloemen. De huidige ooievaarpaal wordt naar dit weiland verplaatst. Ook komt er een torenvalkkast.

Langs de noord- en oostrand komt een wandelpad.

Gebruiksfase

In de gebruiksfase is er sprake van een vakantiepark met 99 kavels. (In de huidige situatie zijn het er 61). In de praktijk zal in het zomerhalfjaar het park het meest bezocht worden door eigenaren van de kampeermiddelen. In het winterhalfjaar is overnachten op het park toegestaan maar zal de bezetting significant lager zijn. Het inrichtingsplan is weergegeven in Figuur 5.

Figuur 5. Inrichtingsplan voorgenomen ontwikkeling. (bron: VPL_Vakantiepark Meerzicht toelichting eindconcept definitief ontwerp).

3. JURIDISCH KADER

3.1 SOORTENBESCHERMING

3.1.1 ALGEMEEN

In de Omgevingswet (Ow) is de bescherming van diverse inheemse planten en dieren in Nederland vastgelegd. De Omgevingswet zelf bestaat uit algemene regels, waaronder de algemene zorgplicht en een algemeen verbod om zonder omgevingsvergunning bepaalde activiteiten (ingrepen) met schadelijke gevolgen voor beschermde waarden te mogen verrichten. Een nadere uitwerking van de algemene regels van de Omgevingswet vindt plaats in Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB's), waarbij in dit kader het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) het belangrijkste is. Hierin is een uitwerking gegeven van het toetsingskader voor activiteiten met eventueel schadelijke gevolgen. Deze zijn onderverdeeld in 'flora- en fauna-activiteiten' (soortenbescherming) en 'Natura 2000-activiteiten' (gebiedsbescherming; zie volgende paragraaf).

De soortenbescherming onder de Ow omvat drie pijlers: de algemene zorgplicht, de geldende beschermingsregimes en de specifieke zorgplicht. De specifieke zorgplicht is nieuw ten opzichte van de voorheen geldende Wet natuurbescherming.

3.1.2 ALGEMENE ZORGPLICHT

De algemene zorgplicht (Afdeling 1.3 van de Ow) geldt in alle situaties en voor alle in het wild levende planten en dieren. Het houdt in dat de initiatiefnemer redelijkerwijs alles in het werk stelt om schade aan in het wild levende flora en fauna te voorkomen.

3.1.3 BESCHERMINGSREGIMES SOORTENBESCHERMING

Naast de algemeen geldende zorgplicht geldt voor een aantal soorten een aanvullend beschermingsregime. Deze aanvullend beschermde soorten zijn onderverdeeld in drie groepen, namelijk:

- Vogels (artikel 11.37 Bal; alle soorten uit de Europese Vogelrichtlijn);
- Overige strikt beschermde soorten, waaronder soorten uit de Europese Habitatrichtlijn (artikel 11.46 Bal; dit betreffen onder andere vleermuizen);
- Nationaal beschermde soorten (artikel 11.54 Bal).

Het is onder de Ow niet toegestaan om (het leefgebied van) beschermde soorten aan te tasten. Dit is vastgelegd middels verbodsbepalingen: activiteiten die schadelijk zijn voor beschermde dier- en plantsoorten zijn verboden¹.

3.1.4 VRIJSTELLING NATIONALE SOORTEN BINNEN PROVINCIE DRENTHE

Provincies hebben de bevoegdheid om middels een provinciale verordening vrijstelling te verlenen voor nationaal beschermde soorten in het kader van bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke ontwikkeling. In het geval van de provincie Drenthe worden de volgende nationaal beschermde soorten vrijgesteld:

---

¹ In artikelen 11.37, 11.46 en 11.54 van het Bal wordt meerdere malen gesproken over het verbod tot **opzettelijke** handelingen (o.a. opzettelijke doding, verstoring en vernieling). Binnen de Wet natuurbescherming omvat de term 'opzettelijk' tevens voorwaardelijk opzet, waardoor (evenals onder de voormalige Flora- en faunawet) een groot aantal handelingen onder de verbodsbepalingen vallen. In verband met de leesbaarheid wordt de term 'opzettelijk' in voorliggende rapportage niet meer aangehaald. Uiteraard wordt dit (in de situaties waarvoor dit van toepassing is) wel bedoeld.

Aardmuis	Huisspitsmuis	Vos
Bosmuis	Konijn	Woelrat
Dwergmuis	Ondergrondse woelmuis	Bastaardkikker
Dwergspitsmuis	Ree	Bruine kikker
Egel	Rosse woelmuis	Gewone pad
Gewone bosspitsmuis	Tweekleurige bosspitsmuis	Kleine watersalamander
Haas	Veldmuis	Meerkikker

(bron: Provinciale Omgevingsverordening Drenthe 2024)

3.1.5 BROEDVOGELS MET JAARROND BESCHERMDE NESTEN

Het plangebied is gelegen in de provincie Drenthe. Dit betekent dat er een aparte lijst van broedvogels met jaar- rond beschermde nesten van toepassing is, deze lijst is gehanteerd bij het opstellen van deze natuurtoets en staat hieronder vermeld.

Soort	Categorie	Soort	Categorie
Aalscholver	2	Oeverzwaluw	5
Bergeend	5	Paapje	5
Blauwe reiger	2	Raaf	3
Boerenzwaluw	5	Ransuil	4
Boomvalk	4	Ringmus	2
Bosuil	3	Rode wouw	4
Buizerd	5	Roek	2
Draaihals	4	Ruigpootuil	5
Gekraagde roodstaart	5	Scholekster	5
Gierzwaluw	2	Slechtvalk	3
Glanskop	5	Sperwer	4
Grote gele kwikstaart	3	Spreeuw	5
Havik	4	Steenuil	1
Huismus	2	Torenvalk	5
Huiszwaluw	2	Visdief	5
Ijsvogel	5	Wespendief	4
Kerkuil	3	Wilde zwaan	5
Kleine bonte specht	5	Zeearend	4
Kokmeeuw	5	Zwarte specht	3
Kraanvogel	5	Zwarte stern	2
Middelste bonte specht	5	Zwarte wouw	4
Oehoe	3		

Categorieën:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (bijvoorbeeld: bosuil, kerkuil en steenuil).

4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, sperwer en ransuil).
5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Deze soorten vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Een deskundige geeft aan of er sprake is van zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden, die jaarronde bescherming van de nesten eisen.

3.1.6 VOORZORGSMATREGELEN

Een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Ow is soms te voorkomen door (voorafgaand aan de werkzaamheden) voorzorgsmaatregelen te treffen. Deze voorzorgsmaatregelen zijn gericht op het behoud van de functionaliteit van de groeiplaats van flora en de voortplanting- en/of vaste rust- en verblijfplaats van fauna. Daarnaast voorkomen de voorzorgsmaatregelen de schadelijke gevolgen van een activiteit op individuen (o.a. doding en verwonding).

3.1.7 VERGUNNINGPLICHT

Een vergunningplicht (artikel 8.74j, 8.74k en 8.74l van het Besluit kwaliteit leefomgeving) is van toepassing als een overtreding van de verbodsbepalingen uit het Bal niet kan worden voorkomen door het nemen van voorzorgsmaatregelen.

Het is mogelijk om met een goed onderbouwd projectplan een omgevingsvergunning aan te vragen in het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO). Het bevoegd gezag toetst de aanvraag vervolgens aan drie criteria:

- Voldoet het planvoornemen aan één van de in de wet genoemde belangen?
- Is een 'andere bevredigende oplossing' mogelijk?
- Doet de vergunning afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort?

3.1.8 SPECIFIEKE ZORGPLICHT

De specifieke zorgplicht bepaalt dat iedereen die activiteiten uitvoert die nadelige gevolgen op plant- en diersoorten kunnen hebben, deze nadelige gevolgen zoveel mogelijk moet voorkomen, beperken of ongedaan maken. De specifieke zorgplicht staat los van de vergunningplicht bij schadelijke gevolgen op beschermde soorten.

De specifieke zorgplicht voor flora- en fauna-activiteiten (uitgewerkt in art. 11.27, 2^e lid Bal) geldt voor de volgende soorten:

- Alle van nature in Nederland in het wild levende vogels inclusief de geregeld in Nederland voorkomende trekvogelsoorten (conform Vogelrichtlijn);
- Van nature in Nederland in het wild levende dieren of planten van soorten, genoemd in de bijlagen II, IV en V bij de Habitatrichtlijn;
- Dieren of planten van soorten, genoemd in bijlage IX van het Bal of in de Rode lijsten en
- Voor bovengenoemde soorten belangrijke leefgebieden of natuurlijke habitats.

In de praktijk betekent dit een aanvulling op de soorten die voorheen in een toetsing onder de Wet natuurbescherming werden betrokken. Daarnaast vallen alle planten en dieren die vermeld staan op de Rode lijst van bedreigde soorten onder de specifieke zorgplicht.

De specifieke zorgplicht bepaalt dat voorafgaand aan de activiteit wordt nagegaan of er aanwijzingen zijn voor aanwezigheid van bovengenoemde soorten. Als deze aanwijzingen er zijn, dient op basis van objectieve gegevens vastgesteld te worden of nadelige gevolgen op de staat van instandhouding kunnen worden uitgesloten. Dit kan zowel de landelijke staat van instandhouding betreffen als die van een (lokale) populatie. Wanneer

gevolgen hierop niet zijn uit te sluiten, dienen passende preventieve of herstelmaatregelen getroffen te worden om deze nadelige gevolgen te voorkomen. Dergelijke maatregelen horen in verhouding te staan tot de aard en omvang van de ingreep en de effecten. Hierbij is er tevens de verplichting om na te gaan of deze maatregelen de beoogde effecten hebben.

De specifieke zorgplicht staat los van de vergunningplicht bij schadelijke gevolgen op beschermde soorten en wordt daarom in deze rapportage steeds apart behandeld. De formulering van deze specifieke zorgplicht is in de wet zodanig uitgewerkt dat strafrechtelijke handhaving ervan mogelijk is. Wanneer bij een ingreep of activiteit de specifieke zorgplicht niet of onvoldoende is toegepast, kan dit een reden zijn voor het indienen van een bezwaar.

3.2 BESCHERMING HOUTOPSTANDEN

Volgens artikel 11.126 van het Bal is het verboden een houtopstand buiten de bebouwde kom geheel of gedeeltelijk te vellen zonder melding bij het bevoegd gezag. Bovendien geldt een herplantplicht. Een houtopstand bestaat uit 10 are of meer of is een rijbeplanting van meer dan 20 bomen en moet aan een aantal voorwaarden voldoen. Voor houtopstanden binnen de bebouwde kom is de Wnb niet van toepassing, maar geldt het beleid van de gemeente waarbinnen de projectlocatie gelegen is. Voor een aantal gevallen geldt een uitzondering:

- het betreft een houtopstand op een erf of in een tuin;
- het betreft een houtopstand van fruitbomen of een windscherm rondom fruitbomen;
- het betreft naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar;
- het betreft kweekgoed;
- het betreft populieren of wilgen als wegbeplanting, beplanting langs waterwegen of eenrijige beplanting langs landbouwgrond;
- het betreft het dunnen van een houtopstand;
- het betreft een houtopstand van uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij:
  - ten minste eens per 10 jaar wordt geoogst;
  - bestaat uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en
  - is aangelegd na 1 januari 2013.

Binnen de bescherming houtopstanden geldt de specifieke zorgplicht (art. 11.116 Bal). Hierin wordt gesteld dat als een activiteit nadelige gevolgen heeft voor 'oogmerken' voor houtopstanden (art. 11.112 Bal) de verplichting geldt om nadelige gevolgen te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken of achterwege te laten. Deze oogmerken zijn omschreven als doelstellingen: natuurbescherming, de instandhouding van het bosareaal in Nederland en bescherming van landschappelijke waarden.

Hoewel niet nader uitgewerkt, zijn deze oogmerken wel bestuursrechtelijk én strafrechtelijk handhaafbaar. Zo kan er bijvoorbeeld beter worden gehandhaafd tegen illegale kap.

4. ONDERZOEKSMETHODE

In onderstaand hoofdstuk wordt kort per onderdeel van de natuurwetgeving toegelicht hoe de toetsing is uitgevoerd.

4.1 SOORTENBESCHERMING

Het onderdeel soortenbescherming betreft een eenmalige beoordeling van het plangebied, waarin globaal wordt gekeken naar aanwezige en te verwachten (beschermde) soorten. Hiertoe worden een literatuur- en veldonderzoek uitgevoerd.

4.1.1 BRONNENONDERZOEK

Het bronnenonderzoek heeft tot doel een beeld te krijgen van (eventueel) aanwezige beschermde en onder de specifieke zorgplicht vallende soorten in (de omgeving van) het plangebied.

Omdat er op het plangebied eerst andere plannen lagen van Europarcs heeft Antea al een aantal onderzoeken uitgevoerd. Deze onderzoeken zijn ingezien:

- Antea Group. (2022/1). Natuurtoets en Voortoets Europarcs Leekstermeergebied. Heerenveen: Antea Group.
- Antea Group. (2022/2). Nader onderzoek steenmarter en ooievaar. Heerenveen: Antea Group.
- Antea Group. (2022/3). Nader onderzoek vleermuizen Europarcs Leekstermeer. Heerenveen: Antea Group.

Ook is het park opgenomen in een BMP-telling (methodiek van het Sovon, Vergeer 2023). Het gaat hierbij om een groter gebied dan alleen het plangebied. Zo is de naastgelegen camping Pool ook meegenomen en een groot aantal graslanden en houtsingels buiten het plangebied.

Deze gegevens zijn opgevraagd [redacted] 2022/1 over broedseizoen 2022 [redacted] 2024/1 over het broedseizoen 2023). Voor het broedseizoen van 2023 geldt dat [redacted] en [redacted] de tellingen hebben uitgevoerd. Deze gegevens zijn ook opgevraagd omdat deze meer op het niveau van het plangebied zijn dan het algemenere broedvogelrapport van de Onlanden van [redacted] 2024/01. Van de gegevens van [redacted] en [redacted] is geen publicatie opgeleverd. De gegevens zijn in een Excel tabel aangeleverd. De telgegevens komen via het Sovon in de NDFF.

Voor actuele gegevens over waarnemingen van vleermuizen is ook [redacted] om waarnemingen gevraagd. [redacted] heeft tientallen vleermuis kasten op en naast het park geplaatst en controleert deze regelmatig. Daarnaast inventariseert [redacted] het park ook met behulp van batdetectors, warmtebeeldcamera's en infraroodcamera's. [redacted] is tevens lid van de Vleermuiswerkgroep Drenthe.

Voor het bronnenonderzoek is gebruik gemaakt van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF); dit is de meest complete databank in Nederland met verspreidingsinformatie van flora en fauna. Ten aanzien van flora is een zoekgebied van circa 5 kilometer rondom het plangebied gehanteerd. Voor fauna is een zoekgebied van circa 2,5 kilometer rondom het plangebied gehanteerd. De NDFF is geraadpleegd op meerdere momenten in januari 2024. Hierbij zijn waarnemingen van 5 jaar tot indien nodig 10 jaar terug ingezien.

Aangezien ook de NDFF niet volledig is, is tevens gebruik gemaakt van overige beschikbare vakliteratuur en eigen soort- en gebiedskennis (expert judgement).

4.1.2 VELDONDERZOEK

Het veldonderzoek heeft tot doel te bepalen of de beschermde en onder de specifieke zorgplicht vallende soorten die in de omgeving van het plangebied zijn vastgesteld (deze volgen uit het literatuuronderzoek) tevens in het plangebied (kunnen) voorkomen.

Alle deelgebieden van het park zijn bezocht. Dit geldt ook voor deelgebied A die voor de toetsing alleen wordt beoordeeld op de aanleg van de parkeerplaats. Het was toch nodig om van deelgebied A een goed beeld te krijgen. Zo verblijft bijvoorbeeld een steenmarter in deelgebied A maar foerageert de soort in onder andere deelgebied B. Er is een onderlinge ecologische verwevenheid van de deelgebieden die niet los van elkaar beoordeeld kan worden.

Op 11 Januari 2024 is het veldbezoek uitgevoerd; hierbij was sprake van lichte vorst en volledig bewolkte lucht. Omdat er voorafgaande het veldbezoek sprake was van een vorstperiode waren de sloten en het Leekstermeer bedekt met een laag ijs. Over de velden lag een dun laagje sneeuw. Tijdens het veldbezoek is aan de hand van terreinkenmerken gekeken naar de geschiktheid van het plangebied als groeiplaats/verblijfplaats voor (in de omgeving aanwezige) beschermde en onder de specifieke zorgplicht vallende soorten (habitatcheck). Tevens is tijdens het veldbezoek gelet op de aanwezigheid van beschermde soorten en sporen hiervan (zoals uitwerpselen, pootafdrukken, vraatsporen en aanwezige (oude) nesten / verblijfplaatsen).

Een klein aantal gebouwen in deelgebied A is van binnen gecontroleerd op nesten, sporen of verblijfplaatsen van beschermde soorten. Het gaat om de smalle lange loods ten westen van het Paviljoen en de grote bouwval-lige schuur. Verder zijn een aantal bekende rustplaatsen van een kerkuil bezocht op een veranda van een chalet en achter een airco aan een chalet.

Het was de bedoeling om de diepte, beplantingsgroei en de bodemgesteldheid (sliblaag) van een aantal sloten te bepalen aan de hand van scheppen en peilen met een steeknet. Ook zou even kort geschept worden om te kijken of de kleine modderkruiper in de slotjes voorkomt. Aangezien er een laag ijs op het water lag, is dit niet uitgevoerd.

4.2 HOUTOPSTANDEN

Er is een beknopte toetsing uitgevoerd ten aanzien van het onderdeel houtopstanden. Hier is, in het geval van rooi- en kapwerkzaamheden, getoetst of een overtreding van de Ow als gevolg van het voornemen aan de orde is.

5. RESULTATEN SOORTENBESCHERMING

Onderstaande effectenanalyse richt zich op de aanwezigheid van beschermde soorten en op de overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de beschermde soorten (artikelen 11.37, 11.46 en 11.54 van het Bal) die mogelijk hun leefgebied hebben binnen het plangebied. Daarnaast worden benodigde vervolgstappen benoemd om negatieve effecten te voorkomen en wordt de algemeen geldende zorgplicht behandeld die voor alle in het wild levende planten en dieren (Afd. 1.3 Ow) geldt die mogelijk binnen het plangebied voorkomen. Ten slotte is er aandacht voor de gevolgen van de ingreep op de soorten die onder de specifieke zorgplicht (art. 11.27 Bal) vallen.

5.1 FLORA

RESULTATEN

Uit het literatuuronderzoek blijkt dat in de omgeving van het plangebied de volgende beschermde soorten voor (kunnen) komen: **Wolfskers** en **kartuizer anjer**.

Wolfskers

De waarneming van de wolfskers uit het NDFP betreft een plant met een groeiplaats op aangebrachte grond op het bouwterrein van Vierverlaten. Dit is geen natuurlijke groeiplaats.

De soort prefereert half beschaduwde, warme, droge tot vochtige, matig voedselarme tot matig voedselrijke en stikstofrijke, zwak basische tot kalkrijke bodems en op stenige plaatsen, met een humeuze bovenlaag. De sterk giftige plant groeit op kap- en brandvlakten, op open plekken in bossen en langs bosranden, op ruderaal plaatsen en braakliggende grond, op beschaduwde plekken, en in de bebouwde kom (bron; Verspreidingsatlas.nl).

In het plangebied komen geen geschikte groeiomstandigheden voor. Het betreft geen kapvlakte, stenige grond of ruderaal grond zoals in Vierverlaten. Het plangebied is voedselrijk tot zeer voedselrijk (veengrond met een laagje klei en deels bemest). Daarnaast zijn grote delen van het terrein te nat voor de soort en werd op één van de velden tot voorkort nog gemaaid en bemest.

Het voorkomen van de soort op het plangebied is zeer onwaarschijnlijk.

Kartuizer anjer

Kartuizer anjer is van nature een soort die voorkomt in het rivierengebied en in Limburg. Exemplaren die nu worden gevonden zijn meestal ingezaaid.

De groeiplaats die is weergegeven in het NDFP betreft een berm met ingezaaide bloemenmengsels in het relatief jonge bedrijventerrein Westpoort. Dit is geen natuurlijke groeiplek en ver buiten het natuurlijke verspreidingsgebied.

Kartuizer anjer staat op zonnige, warme en droge, matig voedselarme en uitgesproken stikstofarme, basenrijke en vaak kalkhoudende grond (al of niet lemig zand en mergel) en ook op stenige plaatsen). Ze groeit in schrale en kalkgraslanden, in bosschages langs bermen en dijken en op leestehellingen en zandsteenrotsen (bron: Verspreidingsatlas).

In het plangebied zijn geen geschikte groeiplekken voor de soort aanwezig. Daarnaast ligt het plangebied ver buiten het natuurlijke verspreidingsgebied.

EFFECTEN

Als gevolg van de werkzaamheden op het terrein worden geen groeiplaatsen van beschermde soorten beschadigd of vernield.

VERVOLGSTAPPEN

Niet van toepassing.

5.2 BROEDVOGELS CAT. I T/M 4

Categorie 1-4 broedvogels betreffen broedvogels waarvan de nesten aangewezen zijn als jaarrond beschermde nesten. In de Provincie Drenthe wijken de vogelcategorieën af van de landelijke categorieën. Zie voor de toelichting hoofdstuk 3.

RESULTATEN

Uit het literatuuronderzoek blijkt dat in de omgeving (tot 2,5 km) van het plangebied de volgende broedvogels met jaarrond beschermde nesten voorkomen (NDDF):

Aalscholver	Grote gele kwikstaart	Ransuil	Wespendief
Blauwe reiger	Havik	Ringmus	Zeearend
Boomvalk	Huismus	Rode wouw	Zwarte stern
Bosuil	Huiswaluw	Roek	Zwarte wouw
Draaihals	Kerkuil	Slechtvalk	
Gierzwaluw	Raaf	Sperwer	

Veel van deze waargenomen vogelsoorten hebben geen binding met het plangebied en zijn overvliegend in de trekperiode waargenomen.

Meer gedetailleerde gegevens zijn beschikbaar [redacted] 2022/1, 2024/1 en [redacted] 2023). Uit deze gegevens blijkt dat de volgende soorten op het terrein broeden of rusten:

Huismus (broedend)	Ransuil (rustplaats)
Ringmus (Individu)	Sperwer (jachtgebied)
Kerkuil (rustplaats)	

Uit het veldbezoek blijkt het volgende:

Huismus

Uit het veldonderzoek blijkt dat er op het park (deelgebied A) een populatie huismussen aanwezig is. De soort broedt op het terrein veelal onder daken en in nestkasten.

Het terrein wordt gekenmerkt door veel groenblijvende of dichte struiken zoals coniferen, laurierkers, taxus, hulst, haagbeuk en liguster. Er wordt voorzien in vogelvoer en waterbadjes. Deelgebied A is zeer geschikt leefgebied voor de soort.

In Deelgebied B en C wordt niet gebroed en nauwelijks gefoerageerd. In deze deelgebieden is veel minder broedgelegenheid (geen chalets/vakantiehuisjes en bijna geen geschikte kasten) en minder schuilgelegenheid.

Ringmus

De soort is in 2023 waargenomen op terrein A. Het ging om een individu. Een nestlocatie is niet gevonden. De soort komt in lage dichtheden in de omgeving voor. Het gaat hierbij met name om boerenerven waar de soort broedt.

Op basis van de terreingesteldheid en de hoeveelheid nestgelegenheid is het mogelijk dat de soort zich gaat vestigen binnen het plangebied. De kansen op broedgevallen zijn het hoogst in deelgebied A. In deelgebied B-west zijn ook enkele mogelijkheden in nestkasten.

Kerkuil

Rustplaats

Op het park zijn ten minste vijf rustplaatsen van de kerkuil aanwezig. Dit zijn:

- Deelgebied A: De grote schuur aan het Paviljoen (Foto 13).
- Deelgebied A: Twee veranda's van chalets (Foto 14).
- Deelgebied A: Achter een airco aan een chalet (Foto 15).
- In een kerkuilkast aan een boom net ten noorden van deelgebied C (Foto 16).

De schuur in deelgebied A werd het meest gebruikt als rustplaats. Hier zijn tijdens het veldbezoek verreweg de meeste sporen gevonden. De waarnemingen van de afgelopen 2 jaren (J, 2022/1, J, 2023) bevestigen dit beeld. Er is in de afgelopen 2 jaren niet gebroed door de kerkuil.

In het najaar van 2023 zijn de asbest dakplaten van de grote schuur verwijderd waardoor de schuur een stuk minder geschikt is geworden en de overige rustplaatsen waarschijnlijk vaker gebruikt gaan worden. Deze rustplaatsen zijn minder geschikt omdat ze verstoringgevoeliger zijn. Een uitzondering is de kerkuilkast aan een boom net ten noorden van deelgebied C, maar dit is een kast met veel kieren waardoor er veel lichtinval is en regen en wind het verblijf onaangenaam kunnen maken. Hier zijn wel recent (najaar 2023) sporen van gebruik aangetoond.

Foto 13 De grote schuur is/was een rustplaats

Foto 14 De kerkuil rust af en toe op de balken van een dak boven een veranda

Foto 15 De kerkuil rustend achter een airco (foto Martin Kroes)

Foto 16 De kerkuilkast aan de noordzijde van deelgebied C wordt sinds kort gebruikt als rustplaats.

Jachtgebied

Delen van het terrein zijn geschikt als onderdeel van het jachtgebied van de soort. Het gaat vooral om deelgebied B oost en deelgebied C. Deelgebied B oost is een raaigrasland met veel holletjes van de veldmuis. Er is hier voedsel genoeg en de kerkuil kan de prooi goed zien (en horen) en makkelijk landen op de lage vegetatie. Deelgebied C heeft een nog hogere dichtheid aan veldmuizenholletjes op het hoger noordelijk deel en is zeer geschikt als onderdeel van het jachtgebied. (Als op dit terrein de rietgroei erg uitgebreid kan het op termijn ongeschikter worden).

Ransuil

Rustplaats

De ransuil heeft tenminste één vaste rustplek in deelgebied A. Het gaat om een conifeer in een tuin waar de soort vaak rust (zie Foto 17 en Foto 18). Op deelgebied A zijn meerdere geschikte coniferen of met klimop overwoekerde bomen waar de soort uitstekend kan rusten. Het is niet uitgesloten dat er meerdere rustplekken zijn. Een broedgeval is in 2022 en 2023 niet vastgesteld. In 2020 is wel een uilskuiken waargenomen in een beukenhaag bij de ingang van het park. Waar de nestlocatie was, is niet ontdekt.

Er is aan de noordzijde net buiten deelgebied C in december 2023 een mand als nestplek voor de ransuil geplaatst. Hier kan de soort in de toekomst broeden. De soort broedt ook in oude nesten van bijvoorbeeld zwarte kraai, ekster of andere roofvogels. Geschikte nesten zijn niet aangetroffen tijdens het veldbezoek.

Jachtgebied

De terreindelen B en C zijn geschikt als onderdeel van het jachtgebied van de soort. Beide terreinen hebben een hoge dichtheid aan holletjes van woelmuizen.

Foto 17 De ransuil (foto: [redacted] J)

Foto 18 De conifeer waar de ransuil vaak rust.

Sperwer

Nestlocatie

De sperwer wordt met regelmaat gezien op locaties in deelgebied A waar zangvogels gevoerd worden. Het gaat zowel om een mannetje als een vrouwtje (zie Foto 19 en Foto 20). In 2022 is ten noorden van deelgebied B een nest gebouwd in een houtsingel langs de [redacted] J. In de vroege ei-fase is het legsel mislukt. Ten tijde van het veldbezoek was het nest uitgewaaid.

Jachtgebied

Vooral deelgebied A is een onderdeel van het jachtgebied van de sperwer. Ook in de deelgebied B-West kan de soort uitstekend jagen. Hier zijn voldoende bomen en struiken aanwezig om een verrassingsaanval uit te kunnen voeren.

Foto 19 Sperwer man (foto Daniella van Genneep).

Foto 20 Sperwer vrouw (foto Daniella van Genneep).

Havik

Tijdens het veldbezoek vloog een havik over richting het westen. In het gebiedje de Lettelberterpetten op een afstand van 1,5 kilometer ten westen van het plangebied is een territorium bekend [redacted] J, 2024-1). Mogelijk is deze vogel afkomstig uit dit territorium. In en grenzend aan het park Meerzicht is in de broedperiode niet voldoende rust voor de havik om een nest jongen groot te brengen.

Zeearend

Tijdens het veldbezoek vloog een volwassen zeearend laag over. De soort jaagt in de Onlanden (Leekstermeer, J, Peizer- en Eeldermeden). Een broedgeval in de Onlanden is nog niet bekend, maar op een afstand van 8 kilometer ten zuidoosten van het plangebied is een broedpaar bekend in het Friesche veen.

De soort bouwt een omvangrijk nest die honderden kilo's kan wegen. Voor een dergelijk nest zijn stevige bomen nodig. Die zijn langs het plangebied aanwezig. Daarnaast heeft de soort ook voldoende rust nodig. Dit is in of nabij het plangebied niet het geval waardoor een broedgeval op of nabij het park is uitgesloten.

Gierzwaluw

Nest

De deelgebieden B en C hebben geen geschikte nestlocaties.

De bebouwing op deelgebied A is over het algemeen te laag om als nestlocatie te dienen voor de soort. Een uitzondering is het paviljoengebouw. De broedvogelonderzoeken in 2022 en 2023 wijzen echter uit dat de soort niet broedt op het terrein.

Foerageergebied

Er worden regelmatig op insecten jagende gierzwaluwen boven de haventjes van het plangebied waargenomen. De soort jaagt boven het gehele Leekstermeer.

EFFECTEN

De effecten worden bepaald aan de hand van de huidige situatie. De start van de werkzaamheden is (waarschijnlijk) in het derde kwartaal van 2024 en de verdere ontwikkeling van het park kost tijd. In die tijd kunnen vogels met jaarrond beschermde nesten zich op nieuwe plekken vestigen. Hier dient altijd rekening mee worden gehouden. Mocht bijvoorbeeld de sperwer een nest bouwen op of vlak naast terrein B dan dient het effect van de werkzaamheden of de gebruiksfase opnieuw beoordeeld te worden.

Huismus

Als gevolg van de ontwikkeling van het park worden in de huidige situatie geen negatieve effecten verwacht. Alle nestlocaties liggen buiten deelgebied B en C waar de ontwikkelingen plaatsvinden en worden dus niet aangetast.

Het foerageergebied en schuil- en kwetterplekken worden ook niet aangetast.

De soort is weinig verstoring gevoelig en zal zich weinig aantrekken van werkzaamheden op terrein B en C of de parkeerplaats op terrein A.

Door de ontwikkeling van het park kan door het nemen van natuurinclusieve maatregelen (nestgelegenheid) en de aanplant van geschikte groenblijvende, dichte of stekelige struiken de populatie zelfs uitbreiden. Bovendien zijn er op voorhand (februari 2023 en januari 2024) al zeker 18 geschikte nestkasten van het type NK SE aan bomen geplaatst bedoeld voor huismussen en gekraagde roodstaart. Daarnaast zijn begin 2023 twee chalets op deelgebied A voorzien van nestruimtes in de gevel en achter een boeiplank.

Ringmus

Als gevolg van de ontwikkeling van het park worden in de huidige situatie geen negatieve effecten verwacht. Van nestlocaties is op dit moment (nog) geen sprake. Het foerageergebied en schuilplekken worden ook niet aangetast.

De soort is weinig verstoring gevoelig en zal zich weinig aantrekken van werkzaamheden op terrein B en C of de parkeerplaats op terrein A.

Door de ontwikkeling van het park kan door het nemen van natuurinclusieve maatregelen (nestgelegenheid) en de aanplant van geschikte groenblijvende, dichte of stekelige struiken kan de soort zich definitief vestigen. Dit is ook al mogelijk in de huidige situatie.

Kerkuil

Nesten en rustplaatsen

Door de ontwikkelingen op terrein B en C en de parkeerplaats op terrein A worden geen nest- of rustplaatsen vernietigd.

Tijdelijke verstoring kan aan de orde zijn door de route die het bouwverkeer neemt vlak langs de kast aan de boom ten noorden van deelgebied C (zie Figuur 6). In combinatie met het verslechteren van de belangrijkste rustplaats in de bouwvallige schuur in deelgebied A, kan dit een negatief effect hebben op de functionaliteit van het leefgebied van deze kerkuil.

Als deze kast wordt verstoord tijdens de aanlegfase blijven alleen de verstoringgevoelige rustplaatsen bij chalets over. Dit is zeer ongunstig voor de aanwezige kerkuil en kan ertoe leiden dat het dier het park verlaat.

NB. Hoewel buiten de effectbeoordeling van dit rapport: Verdere sloop of werkzaamheden aan de schuur in deelgebied A kunnen ertoe leiden dat de meest belangrijke rustplaats helemaal wordt vernietigd. Dit is een vergunningsplichtige handeling.

Jachtgebied

Deelgebied B (en dan met name oost) en deelgebied C zijn een onderdeel van het jachtgebied van de kerkuil.

Deelgebied C blijft geschikt als jachtgebied, maar deelgebied B wordt bebouwd.

Optimaal jachtgebied (deelgebied B-Oost) dat ongeschikt wordt is ongeveer 1,1 hectare. Daarnaast wordt 1 hectare (deelgebied B-West) suboptimaal jachtgebied ongeschikt.

De grootte van het jachtgebied van de kerkuil hangt af van de dichtheid aan muizen. In kleinschalige landschappen met veel variatie aan landschapselementen zoals houtwallen, heggen, bosjes, kruidenrijke akkerranden, ruige grasstroken en wegbermen is de muizenstand het hoogst.

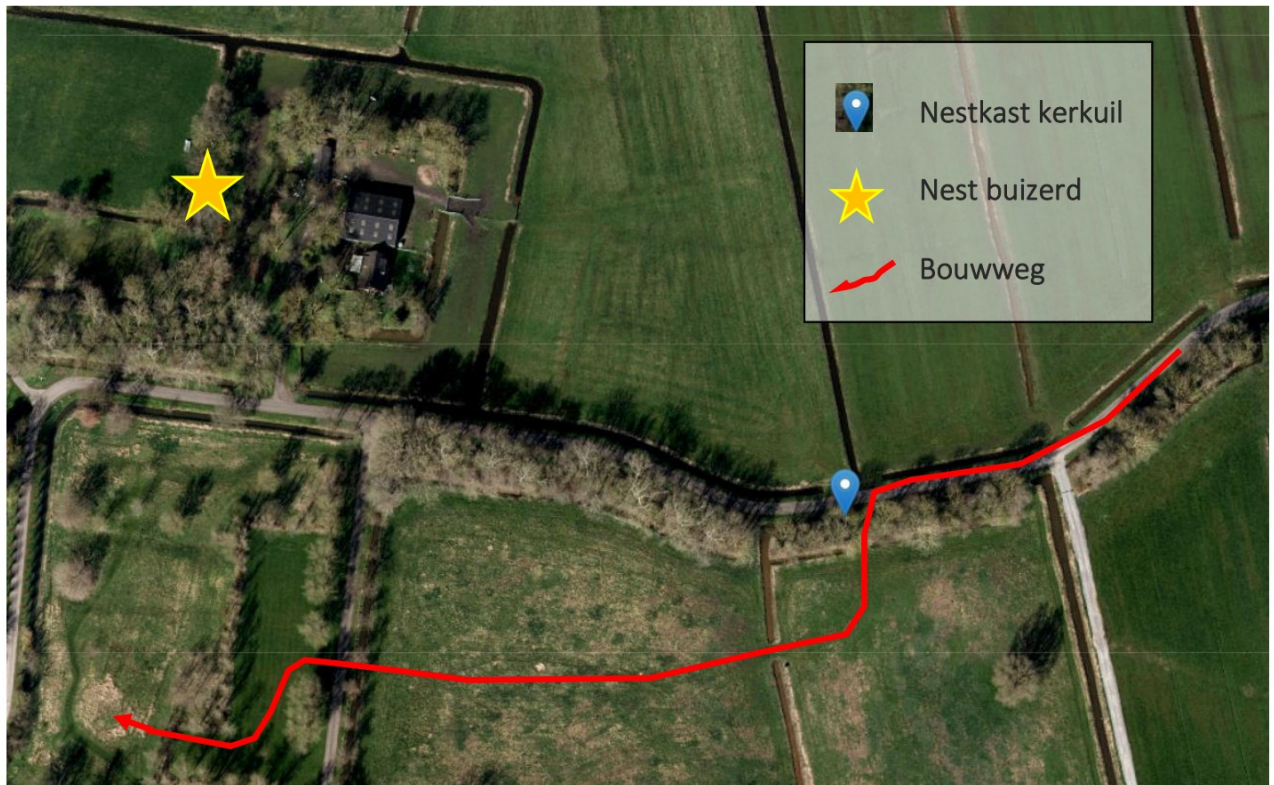
In grootschalig open gebieden zijn de muizenstanden aanzienlijk lager en dus de territoria van de kerkuilen groter.

Uit onderzoek van J. [redacted] bleek dat in de provincie Friesland de territoria varieerde van 60 hectare in kleinschalig gebied tot 1232 hectare in grootschalig gebied [redacted] (2017). Het territorium van de kerkuil van Meerzicht ligt in een open weidegebied met enkele waardevolle landschapselementen zoals de omgeving van het park, camping Pool, camping van Esch en een aantal grote erven waar meerder bosjes en houtsingels te vinden zijn. Ook de dijken langs het Leekstermeergebied zijn waardevolle landschapselementen met een hoge muizenstand. Uit het onderzoek van [redacted] bleek in een halfopen landschap een territorium ongeveer 363 hectare te zijn.

Als we dit als uitgangspunt nemen dan is het deel dat verloren gaat minder dan 1% van het totale territorium.

Wel moet opgemerkt worden dat de 2,1 hectare die verloren gaat van een beter kwaliteit is dan de meeste andere percelen in de omgeving. Ondanks dat is het effect van het verloren gaan van deelgebied B als jachtgebied nihil op de rustplaats en een eventuele nestlocatie in de omgeving.

Deelgebied C wordt omgevormd in een kruiden- en bloemenrijkgrasland waardoor de muizenstand nog meer kan toenemen.

Figuur 6. Locatie van de kerkuilkast (blauwe pinpoint) en het buizerdnest (gele ster) ten opzichte van de bouwweg (rode lijn).

Ransuil

Nesten en rustplaatsen

Er worden door de werkzaamheden geen nestplaatsen of rustplaatsen vernietigd of verstoord. Van negatieve effecten op nesten of rustplaatsen is geen sprake.

De ransuil broedt over het algemeen in oude nesten van zwarte kraai, ekster, sommige roofvogelsoorten en incidenteel van de houtduif. In de omgeving van het park is een ransuilenmand geplaatst. De soort zou in de toekomst op of nabij het park kunnen broeden.

De soort is weinig verstoringgevoelig en wordt niet verstoord door de aanleg en het gebruik van de tijdelijke bouwweg.

Wanneer er tijdens de ontwikkeling van het park een nestlocatie ontdekt wordt, moet wel opnieuw beoordeeld worden of er mogelijk een negatief effect is door de werkzaamheden of dat er in de gebruiksfase een negatief effect verwacht kan worden.

Jachtgebied

Door de ontwikkeling van het park gaat ongeveer 2,1 hectare geschikt jachtbiotoop veranderen van vrij open naar een meer besloten gebied. Dat betekent een afname van veldmuizen; de belangrijkste prooi van de ransuil. Daar staat tegenover dat door de groene inrichting er op de lange termijn meer nest- en rustgelegenheden kan ontstaan en er meer andere prooien zoals bosmuizen en zangvogels zich gaan vestigen. Bovendien blijft er in de omgeving ruim voldoende vergelijkbaar jachtgebied over.

Een negatief effect op de ransuil wordt niet verwacht.

Sperwer

Nest

Tot dusver is er geen sprake van een nest waardoor er geen sprake is van een effect op een jaarrond beschermd nest. Omdat er wel sprake is van een territorium van een paartje en er wel nestbouw heeft plaatsgevonden, kan er tijdens de ontwikkeling van het park op een zeker moment wel sprake zijn van een nest. Verstoring moet dan te allen tijde worden voorkomen. Het kan noodzakelijk zijn om opnieuw te beoordelen of de werkzaamheden (tijdelijke verstoring) en de toekomstige inrichting geen negatief effect hebben (permanente verstoring).

Jachtgebied

De sperwer jaagt nu vooral in deelgebied A. Hier is veel beschutting zodat er een verrassingsaanval kan worden uitgevoerd en er zijn door het voeren van vogels ook grote concentraties prooi aanwezig. Door de ontwikkeling van deelgebied B ontstaat er meer jachtgebied met de kenmerken van deelgebied A. Hierdoor neemt de hoeveelheid beschikbare prooi (zangvogels) toe. Een negatief effect op het jachtgebied wordt door de ontwikkelingen van het park niet verwacht. Er zal eerder sprake zijn van een positief effect.

Zeearend

Nest

Er zijn geen effecten op nestplaatsen want deze zijn niet aanwezig.

Jachtgebied

Er is geen effect op de kwaliteit van het jachtgebied want de soort jaagt praktisch niet in het plangebied en het jachtgebied van de zeearend omvat het gehele Leekstermeergebied.

Gierzwaluw

Nest

Er is geen effect omdat er geen nesten in het plangebied aanwezig zijn.

Foerageergebied

De ontwikkeling van het park heeft geen effect op het foerageergebied van de gierzwaluw.

VERVOLGSTAPPEN

Kerkuil

Voorkomen moet worden dat de rustplaats(en) van de kerkuil nog verder verstoord worden.

Voordat de bouwweg en overige werkzaamheden in de buurt van de kerkuilkast plaatsvinden dient de mitigatie op orde te zijn en is ook een vergunningsaanvraag noodzakelijk.

Mogelijkheden voor mitigatie zijn op het park aanwezig. Zo zijn er bijvoorbeeld mogelijkheden in de nok van de aanwezige lange smalle loods of onder het overstek van het paviljoen. Alternatief is dat het dak van de grote schuur op kort termijn hersteld wordt met platen en dat hier al dan niet een tijdelijke kast geplaatst wordt.

Ransuil en sperwer

Indien tijdens of voorafgaande de ontwikkeling van het park deze soorten alsnog gaan broeden op of grenzend aan de delen waar de werkzaamheden plaatsvinden dan moet door een ter zake kundig ecoloog beoordeeld worden of de werkzaamheden of inrichting van het park geen negatieve effecten hebben op de jaarrond beschermde nestlocatie(s).

5.3 BROEDVOGELS CAT. 5

Categorie 5-broedvogels betreffen broedvogels die in principe niet jaarrond beschermd zijn, maar waarvan de provincie Drenthe wel een inventarisatie verlangt. Deze soorten zijn enkel jaarrond beschermd als de ecologische omstandigheden dit rechtvaardigen, oftewel als verwacht wordt dat uitvoering van de plannen grote nadelige effecten zouden kunnen hebben op de lokale populatie van een soort.

RESULTATEN

Uit het literatuuronderzoek (NDFP) blijkt dat in de omgeving (tot 2,5 km) van het plangebied de volgende categorie 5-broedvogels voor (kunnen) komen:

Bergeend	Kokmeeuw
Boerenwaluw	Middelste bonte specht
Buizerd	Oeverwaluw
Gekraagde roodstaart	Scholekster
IJsvogel	Spreeuw
Kleine bonte specht	Torenvalk

Van deze categorie 5-broedvogels komen de volgende soorten daadwerkelijk voor binnen of nabij het plangebied [redacted], 2022/1 en [redacted], 2023):

Boerenwaluw	IJsvogel
Buizerd	Spreeuw
Gekraagde roodstaart	Torenvalk

Uit het veldonderzoek blijkt dat:

Boerenwaluw

De boerenwaluw heeft gebroed in het botenhuis in deelgebied A op het park [redacted], 2022/1 en [redacted], 2023). Het ging om 4 bezette nesten in 2022 en 3 in 2023. Tijdens het veldbezoek waren de oude nesten nog goed te zien (zie Foto 21). Het botenhuis (zie Foto 22) is een geschikte plek om te broeden en boven het Leekstermeer en het park (alle deelgebieden) kunnen de boerenwaluwen op insecten jagen.

Foto 21 Een oud boerenwaluw nest in het botenhuis

Foto 22 Het botenhuis.

Buizerd

De buizerd broedt niet in het plangebied, maar wel vlakbij op een afstand van 70 meter ten noorden van het plangebied (zie Figuur 6). Op het erf van de Hoogema [REDACTED] is een horst in een els aanwezig. Hier wordt al meerdere jaren gebroed (zie Foto 23 en Foto 24).

Het buizerdpaartje jaagt in de omliggende graslanden. Ook in het plangebied (B en C) wordt gejaagd.

Foto 23 Het buizerdnest op 11 januari 2024.

Foto 24 Jonge buizerds in het nest in 2022 (Foto: [REDACTED])

Gekraagde roodstaart

De gekraagde roodstaart broedt vooral in deelgebied A. Er zijn in 2022 drie nesten geteld (twee in deelgebied A en één in deelgebied B) en in 2023 is één nest in een nestkast in deelgebied A aangetroffen.

Er zijn op het park en grenzend aan het park geschikte bomen met holtes en er zijn geschikte nestkasten aanwezig. Het park Meerzicht, camping Pool, camping van Esch, de Hoogema en de gemeentelijke houtsingels vormen samen een mooi kleinschalig gebiedje met veel broedgelegenheden en voedsel.

Ijsvogel

De ijsvogel wordt regelmatig in en nabij het park Meerzicht waargenomen, ook tijdens het veldbezoek van 11 januari liet de soort (man en vrouw) van zich horen.

Er is voor het broedseizoen van 2023 een nestplaats gecreëerd aan de oostzijde van het park. Hier is afgelopen jaar niet gebroed. De soort broedt waarschijnlijk in de omgeving van het plangebied. De precieze locatie is niet bekend.

Spreeuw

In 2022 en 2023 zijn meerdere broedparen spreeuw geteld. In 2022 zijn er in de gehele polder de Hoogema 14 territoria geteld en in 2023 zelfs 17 territoria. Het gros van deze territoria zijn gevonden op het park Meerzicht. Er zijn spechtenholtes aanwezig en verschillende geschikte nestkasten geplaatst waarin de spreeuwen hebben gebroed (zie Foto 25).

Tijdens het veldbezoek zijn de meeste geschikte holtes en nestkasten gezien. De nestlocatie zijn vooral in deelgebied A en B, maar ook in deelgebied C is gebroed in een spreeuwenkast aan de solitaire wilg. In de houtsingel ten noorden van het plangebied is ook gebroed door de spreeuw in zowel natuurlijke holtes als in een kast bedoeld voor de steenuil (zie Foto 26).

Foto 25 Een van de spreuwenkasten langs de inrit van het park Meerzicht.

Foto 26 In de steenuilkast hebben spreuuwen gebroed.

Torenvalk

De torenvalk wordt af en toe jgend gezien in deelgebied B en C. De ooievaarpaal wordt daarbij soms gebruikt als uitkijkpost. Broedgevallen in het plangebied zijn niet bekend. Recent is een torenvalkkast geplaatst in de houtsingel langs de [redacted] aan de noordzijde van deelgebied C.

Door de grote hoeveelheid muizen in het plangebied en de aanwezigheid van nestgelegenheid is het plangebied geschikt leefgebied voor de soort. Overigens kan de muizenstand na een goed muizenjaar ook flink instorten waardoor er niet automatisch in het broedseizoen van 2024 veel muizen zijn.

EFFECTEN

Boerenwaluw

Door de ontwikkelingen op deelgebied B, C en de parkeerplaats op deelgebied A worden geen nestlocaties vernietigd. Het foerageergebied verandert maar blijft geschikt. Bovendien is het te ontwikkelen gebied maar een fractie van het foerageergebied van de boerenwaluw. Deelgebied C kan door het omvormen tot een kruiden- en bloemrijkgrasland met poel en aangepaste oevers geschikter worden als foerageergebied. Effecten zijn niet aan de orde.

Buizerd

Door de ontwikkeling van het plangebied wordt niet verwacht dat het broedpaar buizerd wordt verstoord. Dit paartje broedt op een erf en is dus enige menselijke activiteit gewend. Daarnaast is er een houtsingel tussen het nest en het plangebied waardoor er geen sprake zal zijn van visuele verstoring.

Het plangebied vormt slechts een klein onderdeel van het territorium van de buizerd. De territoriumgrootte van de buizerd varieert van 80 tot 180 hectare, met een gemiddelde van 130 hectare [redacted] (2005). Dit zou betekenen dat minder dan 2% van het jachtgebied ongeschikt wordt. Het plangebied is daarom beoordeeld als niet essentieel. Een negatief effect wordt niet verwacht.

Gekraagde roodstaart

De gekraagde roodstaart doet het goed in de Onlanden [redacted] (2022/2) en neemt jaarlijks iets toe. Het plangebied en omgeving hebben een hogere dichtheid aan broedparen dan gemiddeld in de Onlanden. Het gaat echter maar om 1 tot 3 broedparen in het plangebied. Door de ontwikkeling van het park gaan er geen nestplaatsen verloren. Bovendien zijn er op voorhand (februari 2023 en januari 2024) al zeker 18 geschikte nestkasten van het type NK SE geplaatst bedoelt voor huismussen en de gekraagde roodstaart.

Daarnaast wordt het park op de lange termijn geschikter door de aanplant van bomen en stuiken en het aanbieden van nog meer nestgelegenheid (natuurinclusief bouwen).

Wel kan er sprake zijn van verstoring van broedende vogels wanneer er gewerkt wordt tijdens het broedseizoen.

Ijsvogel

Een aantal oevers van de aanwezige sloten wordt natuurvriendelijk gemaakt. In deze oevers zijn geen nesten van de ijsvogel vastgesteld. Er gaan dus ook geen nesten verloren.

Er is in het voorjaar van 2023 al voorzien in nestgelegenheid (ecologische plus) en met de toekomstige inrichting kan in de oevers of het eilandje in de te graven poel in deelgebied C ook nestgelegenheid worden aangeboden.

Het plangebied is als foerageergebied niet essentieel voor de soort. In de omgeving zijn meerdere geschikte sloten aanwezig en langs de oevers van het Leekstermeer kan ook worden gejaagd op vis.

Spreeuw

Het plangebied en de directe omgeving is van essentieel belang voor de spreeuw. De dichtheid aan spreeuwen is verreweg het hoogst van alle telplots in de Onlanden (J, 2022/2). Meer dan een kwart van de getelde territoria van spreeuwen in de Onlanden komt uit de omgeving van het plangebied. Daarnaast vormen de houtsingels in en rondom het park Meerzicht plus camping Pool en camping Van Esch en het erf Hoogema vrijwel het enige geschikt broedbiotoop in een verder kaal en open landschap.

Door het grote belang van het plangebied voor de spreeuw wordt deze categorie 5-soort en de broedlocaties in en rondom het park wel beoordeeld als jaarrond beschermd.

Door de ontwikkeling van het park gaan geen nestplaatsen verloren, bovendien zijn er op voorhand (februari 2023 en januari 2024) 18 duurzame houtbeton (NK SP 02) spreeuwenkasten geplaatst die juist de lokale populatie spreeuwen versterkt door een toename in nestgelegenheid.

Door de werkzaamheden kan wel sprake zijn van (tijdelijke) verstoring van broedende vogels. Afhankelijk van de duur en intensiteit van de werkzaamheden kan een broedsel mislukken.

Door de ontwikkeling van deelgebied B verdwijnt er een grasland met emelten en engerlingen. Daar staat tegenover dat er meer bes- en fruitdragende struiken en bomen worden aangeplant.

In deelgebied C worden onder meer meidoorns aangeplant waar de spreeuw ook de bessen van eet. Door een extensief beheer van deelgebied C kan het aandeel engerlingen en emelten toenemen. Spreeuwen hebben een korte vegetatie nodig om te kunnen foerageren. Door deelgebied C voor de winter grotendeels te maaien (en afvoeren) is de vegetatie in het voorjaar wanneer de spreeuwen de jongen moeten voeren nog kort genoeg en kan het beheer positief werken voor de spreeuwen.

Torenvalk

Er is geen nestplaats vastgesteld in het plangebied.

Het plangebied is niet essentieel voor de soort. In de omgeving is voldoende alternatief jachtgebied voorhanden. Daarnaast is de 2,1 hectare die ongeschikt wordt slechts een fractie van het totale territorium (100 tot 600 hectare, bron Vogelbescherming.nl) van het paartje torenvalk.

Er is inmiddels (voorjaar 2023) een torenvalkkast geplaatst ten noorden van deelgebied C. Mogelijk komt er met de toekomstige inrichting nog een tweede nestkast bij waardoor de ontwikkeling van het park positief kan bijdragen aan de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie torenvalken.

Algemeen

De nesten van deze bovenstaande categorie 5-broedvogels (net als het geval is voor algemene broedvogels) zijn beschermd tijdens het broedseizoen. Verstoring is alleen toegestaan wanneer deze niet van wezenlijke invloed is.

VERVOLGSTAPPEN

Door de werkzaamheden zal geen sprake zijn van vernieling van nesten. Wel kan er sprake zijn van verstoring van de nesten van spreeuwen en gekraagde roodstaart.

Gekraagde roodstaart

Verstoring van nesten van de gekraagde roodstaart is toegestaan als deze niet van wezenlijke invloed is. Dit mag omdat de lokale staat van instandhouding niet in het geding is. Dat betekent dat het legsel niet mag mislukken door verstoring. In de praktijk is dit lastig vast te stellen, daarom adviseren we buiten het broedseizoen (1 april – 15 juli) van deze vogel te werken.

Spreeuw

De verstoring van (meerdere) individuen (als onderdeel van de lokale populatie) die als gevolg van de werkzaamheden kan optreden, is van wezenlijke invloed op de (lokale) staat van instandhouding. De landelijke staat van instandhouding van deze soort is zeer ongunstig en lokaal lijkt de soort stabiel, maar de aantallen in de Onlanden zijn laag. Verstoring met wezenlijke invloed vormt een overtreding van de Art 11.37 lid 1d van het Bal.

De werkzaamheden dienen buiten de kwetsbare broedperiode van de spreeuw (1 april -15 juli) uitgevoerd te worden zodat er geen sprake zijn van verstoring van de nestplaatsen en individuen en een overtreding van de Art 11.37 lid 1d van het Bal niet aan de orde is.

5.4 OVERIGE BROEDVOGELS

Dit betreffen overige soorten broedvogels die niet beschermd worden onder soorten in de categorie 1-5.

RESULTATEN

Uit het literatuuronderzoek blijkt dat in de omgeving van het plangebied diverse algemene broedvogels voor (kunnen) komen, waaronder: merel, koolmees, pimpelmees, tjiptjaf, winterkoning, vink, witte kwikstaart, roodborst, houtduif en wilde eend.

Tijdens het veldbezoek zijn onder meer de broedvogels roodborst, kool- en pimpelmees, merel, vink, winterkoning, wilde eend en meerkoet waargenomen.

EFFECTEN

De dichtheid aan broedvogels in het plangebied is hoog.

Zonder voldoende voorzorg kunnen nesten van bovengenoemde soorten worden verstoord en/of vernield. Verstoring (waarbij het legsel mislukt) of vernieling van nesten is een overtreding van Art. 11.37 lid 1 a, b en c van het Bal. De kans op verstoring is veel groter dan vernieling. Vernieling kan bijvoorbeeld optreden met het rooien van de twee bomen en het verwijderen van enkele struiken en struweel. Verstoring kan optreden wanneer er in het broedseizoen wordt gewerkt en de werkzaamheden dermate verstorend zijn (geluid, visueel, blokkeren aanvliegroutes, ed.) dat broedsels mislukken.

De verstoring van individuen die als gevolg van de werkzaamheden kan optreden, is niet van wezenlijke invloed op de staat van instandhouding. Dit aangezien de te verwachten soorten algemeen in Nederland voorkomen en de verstoring slechts van tijdelijke aard is.

Door de herinrichting van het gebied kan het aandeel broedvogels van bosranden, park en erven toenemen.

VERVOLGSTAPPEN

Door onderstaande voorzorgsmaatregelen te treffen kan overtreding van de Ow (als gevolg van vernieling en wezenlijke verstoring van vogelnesten) worden voorkomen en kunnen de werkzaamheden doorgang vinden:

- **Beste optie:** Werkzaamheden buiten het globale broedseizoen (1 maart t/m 15 augustus) uitvoeren.
- Indien de werkzaamheden in het broedseizoen uitgevoerd dienen te worden:
  - Als de bomen, struiken en andere beplanting niet kunnen worden gerooid buiten het broedseizoen: voorafgaand aan het werk een broedvogelcontrole uitvoeren. Broedgevallen worden tijdens deze controle gemarkeerd en tijdens de werkzaamheden ontzien. Het kan noodzakelijk zijn om gedurende de werkzaamheden door een ter zake kundig ecooloog periodiek controles uit te voeren op broedgevallen van vogels in plaats van een eenmalige controle. Dit is vooral van toepassing als langdurig werkzaamheden in het reguliere broedseizoen worden uitgevoerd.

5.5 VLEERMUIZEN

RESULTATEN

Antea heeft met het vleermuisonderzoek in 2022 een klein aantal verblijfplaatsen aangetroffen van rosse vleermuis en gewone dwergvleermuis in deelgebied A.

Ter mitigatie voor de eerdere plannen van Europarcs heeft Antea in mei 2022 zestien kasten laten plaatsen. Deze kasten hingen veel al op ongeschikte plaatsen (obstakels, licht, te laag, ed.). In maart 2023 zijn deze kasten door [REDACTED] op geschiktere plekken gehangen en zijn er nog wat kasten toegevoegd.

Uit aanvullende vleermuisonderzoeken en kastcontroles van [REDACTED] (2023) is gebruik aangetoond van de kasten door de rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en gewone dwergvleermuis en zijn een aantal verblijven gevonden in bomen en gebouwen. Ook is een verblijf aangetroffen van de laatvlieger. Daarnaast zijn er ook enkele opnames gemaakt van de kleine dwergvleermuis. Water- en meervleermuis zijn ook waargenomen. De resultaten worden per soort uitgesplitst:

Rosse vleermuis

Verblijfplaatsen

Uit het nader onderzoek van Antea (2022-3) blijkt dat de beide monumentale wilgen in deelgebied A ten zuiden van het paviljoen gebruikt worden als paarverblijven van rosse vleermuisen.

Op 10 juli 2022 is tijdens een eigen inventarisatie een kraamkolonie rosse vleermuisen net ten noorden van deelgebied B vastgesteld in de holte van een abeel (zie Foto 28). Na deze ontdekking zijn hier meermaals uitvliegende dieren geteld. Het gaat om zeker 25 dieren [REDACTED], persoonlijke mededeling). Ook in 2023 is hier een aantal keer geteld. Op 4 mei 2023 zijn 41 uitvliegende rosse vleermuisen geteld [REDACTED], 2023). Uit een endoscopische controle in februari 2023 blijkt dezelfde boom ook als winterverblijf te worden gebruikt [REDACTED], 2023).

In de twee monumentale wilgen aan het water ten zuiden van het Paviljoen (deelgebied A) zijn ook in 2023 weer twee paarverblijven vastgesteld en in de meest zuidelijke monumentale wilg is ook een kraamverblijf aangetroffen [REDACTED], 2023). Dit kraamverblijf is waarschijnlijk een (opgesplitst) deel van de dieren van het kraamverblijf in de abeel ten noorden van het plangebied. Gezien de omvang van deze boom kan dit ook een winterverblijf zijn.

In het deelgebied B langs de inrit en aan de zuidzijde van deelgebied C zijn verder alleen paar- en zomerverblijven (waarschijnlijk mannenverblijven) geteld. Er werden daarbij vooral vleermuis kasten en spreuwen kasten

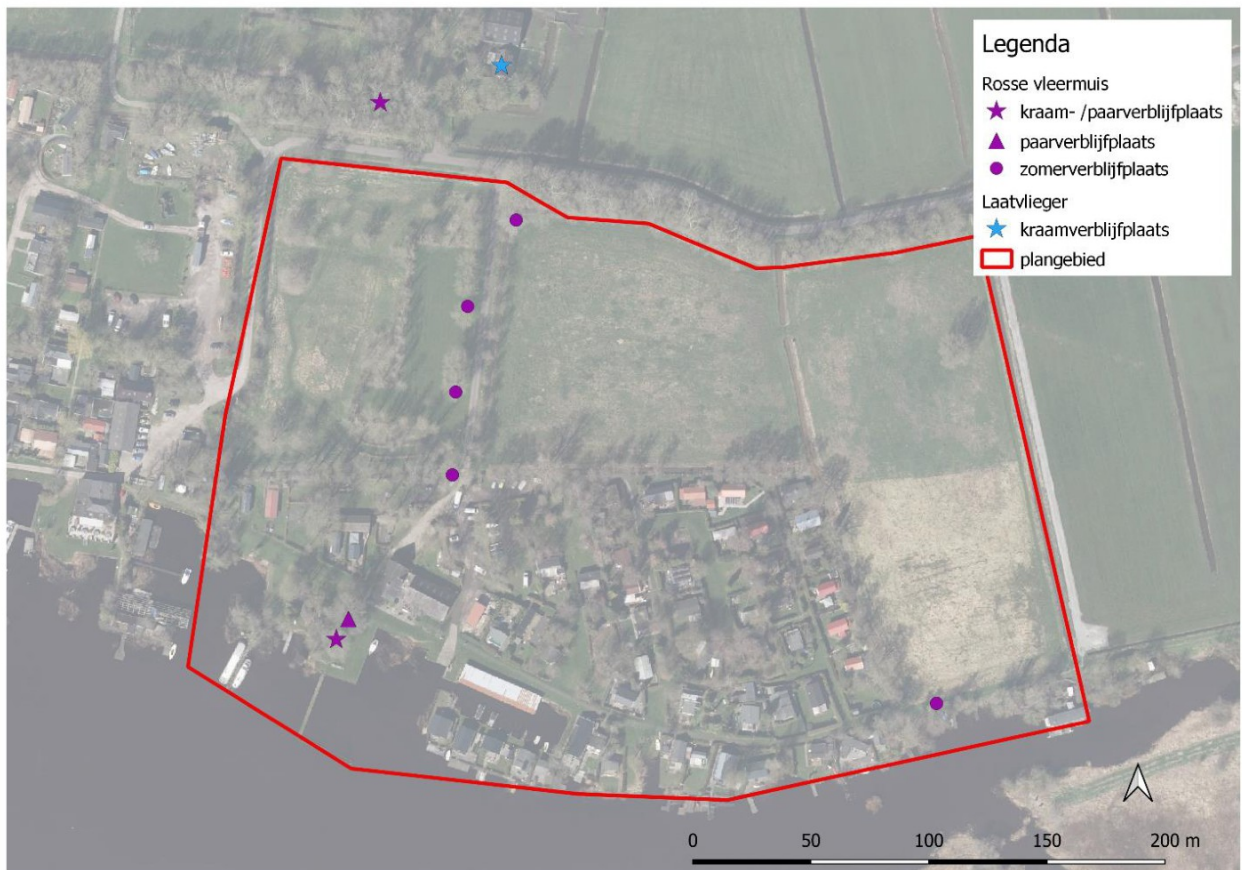
(zie Foto 27) gebruikt maar ook een natuurlijke holte gebruikt (grote bonte specht)). Opvallend was dat in de paarperiode de groepjes veel verhuisden (J, 2023). In Figuur 7 zijn alle verblijven weergegeven. Mogelijk zijn enkele spreuwenkasten die nu aangeduid staan als zomerverblijf ook gebruikt als paarverblijf.

Foto 27 De rosse vleermuizen gebruiken spreuwenkasten (foto, J)

Foto 28 De invliegopening van de meest noordelijke kraamkolonie boom op 11 januari 2024.

Figuur 7. De tot dusver (2022-2023) aangetroffen verblijfplaatsen van rosse vleermuis en laatvlieger in en nabij het park. De noordelijke kraam/paarplaats net buiten het park is ook gebruikt als winterverblijf.

Foerageergebied

Uit het vleermuisonderzoek van Antea (2022-3) blijkt dat de rosse vleermuizen vooral ten zuiden van het paviljoen jagen boven de oeverzones en het Leekstermeer. Ook de onderzoeken in 2023 bevestigen dit beeld (J)

persoonlijke mededeling). Daarbij foerageerden de rosse vleermuizen ook boven de rietvelden ten zuiden van de watergang de [REDACTED]. Dit foerageergebied is essentieel voor de lokale populatie rosse vleermuizen. Zie Figuur 8 voor de delen waar veel gefoerageerd wordt.

Figuur 8. De essentiële onderdelen van het foerageergebied van rosse vleermuis (paarse ovalen).

Vliegroutes

De vliegroutes van de rosse vleermuizen komen in de kraamperiode en het voorjaar vooral in de avondschemer vanaf de koloniebomen richting het Leekstermeer. De rosse vleermuis is een krachtige vlieger die minder strikt lijnvormige landschapselementen volgt dan kleinere vleermuissoorten. De vliegroutes zijn daardoor wat meer diffuus en daardoor is er ook niet een essentiële route aan te wijzen.

In de paarperiode wanneer er meerdere paarverblijven en mannengroepjes zijn, komen de dieren vanaf de verblijven richting het Leekstermeer aanvliegen en zijn er meerdere kleine vliegroutes. Ook richting de paarverblijven komen vrouwtjes aanvliegen nadat ze gefoerageerd hebben.

Laatvlieger

Verblijfplaatsen

Antea heeft in 2022 geen verblijfplaatsen van laatvliegers aangetoond. Wel was er op basis van de vliegrichting van de laatvliegers vanuit het westen een vermoeden dat er bij camping Pool of Camping van Esch een kraamverblijf zou zitten.

In juni 2022 is door [REDACTED] buiten het park een verblijfplaats van minimaal zeven laatvliegers vastgesteld onder de dakpannen van het woonhuis aan [REDACTED]. Waarschijnlijk gaat het om een kraamverblijf.

Foerageergebied

Uit het vleermuisonderzoek van Antea (2022-3) blijkt dat de laatvliegers veelvuldig foerageren boven deelgebied B van het plangebied. Het westelijk deel van deelgebied B is beoordeeld als essentieel foerageergebied (zie Figuur 9).

Dit is een mooi kleinschalig ruig grasveldje met een aantal houtsingels en solitaire bomen waar beschutting en voedsel is te vinden.

Vliegroute

De vliegroutes van de laatvlieger zijn in kaart gebracht door Antea in 2022. De laatvliegers kwamen vrijwel altijd vanuit het westen aanvliegen richting het plangebied. Daarbij volgden ze de bomenrijen en houtsingels langs het plangebied. Zie Figuur 9 voor de essentiële vliegroutes van de laatvlieger.

Figuur 9. Weergaven van de door Antea vastgestelde essentiële vliegroutes (blauwe pijlen) van laatvlieger en het essentiële foerageergebied (blauwe rechthoek) binnen het park (rode contour)

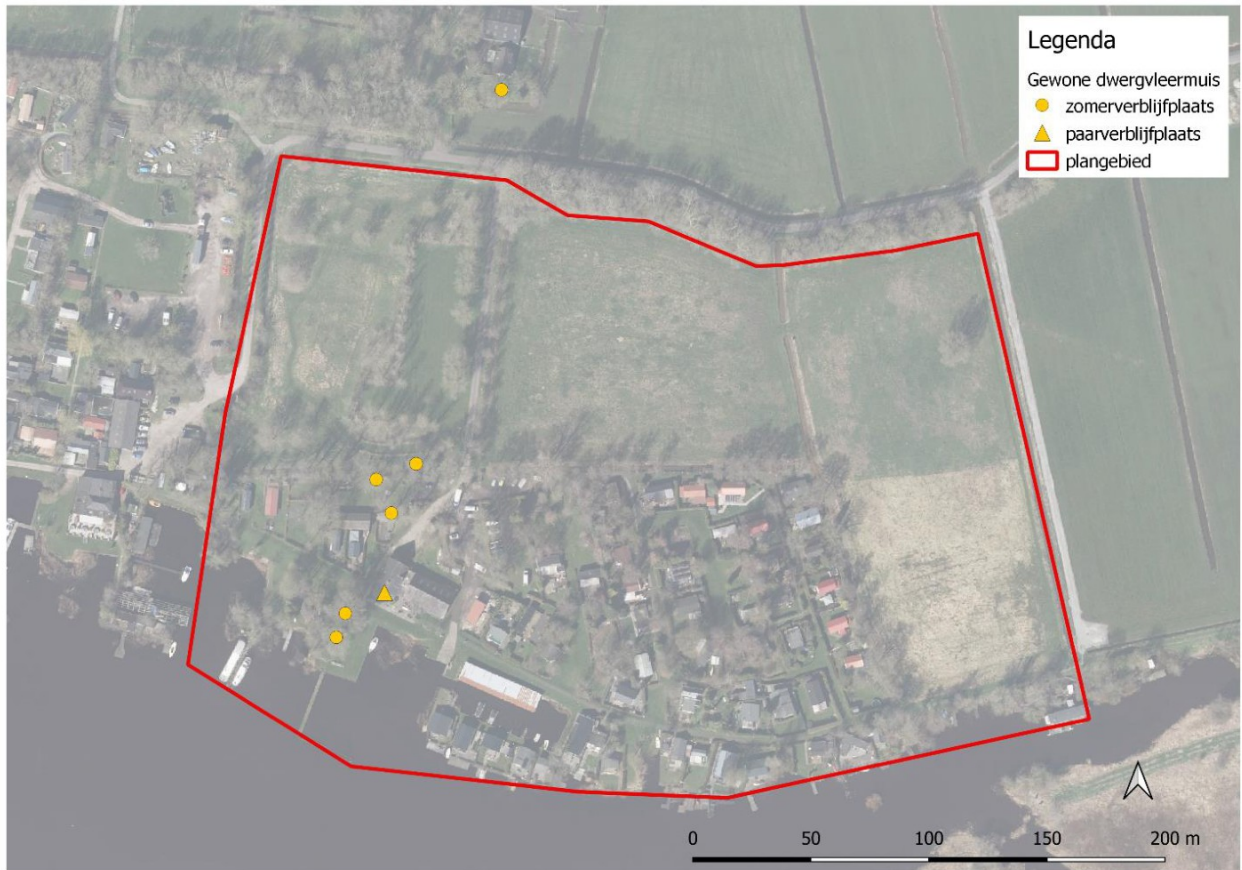
Gewone dwergvleermuis

Verblijfplaatsen

Uit het vleermuisonderzoek van Antea (2022-3) blijkt dat er een paarverblijf van een gewone dwergvleermuis is gevonden in de nok van het paviljoengebouw.

Uit vleermuisonderzoek de kastencontroles door [REDACTED] (2023) blijkt dat er verspreid over het park tenminste 6 vleermuis kasten (1FF) af en toe gebruikt worden als zomerverblijf (zie Figuur 10 voor de locaties van deze zomerverblijven). Sommige van deze kasten hangen aan dezelfde boom waardoor er in figuur 10 twee stippen over elkaar liggen.

Ook buiten het plangebied is een verblijf gevonden achter betimmering van het woonhuis aan de [REDACTED]

Figuur 10. De aangetroffen verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis in 2022 en 2023 in het park (rode contour).

Foerageergebied

Uit het vleermuisonderzoek van Antea (2022-3) blijkt dat de gewone dwergvleermuizen vooral boven deelgebied B-oost foerageren, maar ook boven de grasveldjes ten zuiden van het Paviljoen (deelgebied A) en langs de oeverzones van het Leekstermeer en tussen de huisjes. Geen van de foerageergebieden is als essentieel aange-merkt.

Vliegroutes

Volgens het vleermuisonderzoek van Antea (2022-3) komen de gewone dwergvleermuizen vooral van het noorden en noordoosten aanvliegen. Deze laatste richting is zeer twijfelachtig omdat de soort dan grote open graslanden zou moeten oversteken. Mogelijk is deze waarneming gedaan op een vrijwel windstille avond en is dit minder representatief onder gebruikelijke omstandigheden.

Ruige dwergvleermuis

Verblijfplaatsen

Het onderzoek van Antea toont geen verblijfplaatsen van ruige dwergvleermuizen aan. Uit kastencontroles blijkt dat een FF kast en een spreuwenkast gebruikt worden als paarverblijf (Antea, 2023). Het gaat hierbij om zomerverblijven en mogelijk paarverblijven (zie Figuur 11).

Figuur 11. De aangetroffen verblijfplaatsen van ruige dwergvleermuizen in 2023 in het park (rode contour).

Foerageergebied

Antea heeft in 2022 slechts een foeragerende ruige dwergvleermuis vastgesteld. Gezien de vondsten in twee kasten in 2023 zal de soort ook binnen het plangebied foerageren. De locaties waar gefoerageerd wordt komen waarschijnlijk grotendeels overeen met de foerageerplekken van de gewone dwergvleermuis. De soort zal deels boven de randen van het Leekstermeer foerageren, maar ook boven de huisjes in deelgebied A of de weilandjes van deelgebied B.

Vliegroutes

Vliegroutes van de ruige dwergvleermuis zijn niet vastgesteld. Het gaat ook om een klein aantal exemplaren. Logischerwijs vliegen de exemplaren die op het park aanwezig zijn richting geschikt foerageergebied. Dit komt overeen met dat van de gewone dwergvleermuis.

Ruige dwergvleermuizen die buiten het plangebied verblijven zullen voornamelijk uit westelijke en noordelijke richting aan komen vliegen om te gaan foerageren boven de kleinschalige weilandjes in het park of de randen van het Leekstermeer.

Water- en meervleermuis

Verblijfplaatsen

Zowel in 2022 als 2023 zijn geen verblijfplaatsen binnen of nabij het plangebied vastgesteld.

Foerageergebied

Uit het onderzoek van Antea in 2022 blijkt dat watervleermuizen foerageren langs de rand van het Leekstermeer ter hoogte van deelgebied A bij onder andere de steiger. Dit foerageergebied is aangemerkt als essentieel.

Uit onderzoek van [redacted] in 2023 waarbij gebruik is gemaakt van een motorbootje, blijkt dat ook de meervleermuis hier foerageert en dat beide soorten het gehele meer net zo intensief gebruiken om te foerageren als de zone langs het park. Het stuk ten zuiden van deelgebied A is daarmee niet essentieel.

Vliegroute

Uit het vleermuisonderzoek van Antea (2022-3) blijkt niet dat er duidelijke vliegroutes zijn aangetroffen. Volgens de gegevens van [redacted] wordt de watergang [redacted] ten zuiden van het park door zowel de water- als de meervleermuis gebruikt als vliegroute. Mogelijk is deze vliegroute essentieel.

EFFECTEN

Rosse vleermuis

Verblijfplaatsen

Door de werkzaamheden worden geen verblijfplaatsen vernietigd. De betreffende verblijfplaatsen in bomen en kasten blijven intact. De werkzaamheden zijn niet dermate versturend dat het netwerk aan verblijfplaatsen op en rond het park zijn functie verliest.

Negatieve effecten zijn niet aan de orde.

Foerageergebied

Het foerageergebied van de rosse vleermuis verandert niet wezenlijk door de uitbreiding van het park. Negatieve effecten zijn niet aan de orde.

Vliegroutes

De vliegroutes van de verblijfplaatsen richting foerageergebieden blijven intact.

Negatieve effecten zijn niet aan de orde.

Laatvlieger

Verblijfplaatsen

In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen aanwezig. De werkzaamheden hebben ook geen effect op het kraamverblijf ten noorden van het plangebied.

Vliegroutes

De vliegroutes vanuit het westen langs de noordzijde van het plangebied blijft intact en wordt zelfs versterkt door het doortrekken van een houtsingel langs de noordzijde van deelgebied B-west. Negatieve effecten zijn niet aan de orde mits er geen of vleermuisvriendelijke verlichting wordt geplaatst langs deze weg.

Foerageergebied

Deelgebied B-west is aangemerkt als essentieel foerageergebied. Op dit veld worden acht kavels opgeleverd en op termijn door de kopers ingericht met een kampeermiddel en worden hagen en bomen aangeplant. De waardevolle groenelementen op dit veld blijven behouden en met de aanplant van nieuwe hagen en bomen neemt het aanbod aan insecten niet af. Het besloten karakter van het veld blijft behouden en daarmee blijft het veld geschikt als essentieel foerageergebied.

Het is van belang om met de inrichting Van deelgebied B te kiezen voor vleermuisvriendelijke verlichting. Dit betekent amberkleurige verlichting en/of gerichte armaturen met weinig strooilicht.

Gewone dwergvleermuis

Verblijfplaatsen

Door de uitbreiding van het park en de bijbehorende werkzaamheden worden geen verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis vernietigd. Om verstoring te voorkomen moet kritisch worden gekeken of de ter mitigatie geplaatste kasten in de omgeving van smalle lange loods buiten de verstoringzone van de werkzaamheden zijn geplaatst. Zo niet dan kan het nodig zijn een aantal (tijdelijk) te verplaatsen.

Vliegroutes

Door de werkzaamheden en de uitbreiding van het park blijven bestaande vliegroutes intact. Negatieve effecten zijn niet aan de orde mits er geen of vleermuisvriendelijke verlichting wordt geplaatst langs de inrit naar het park.

Foerageergebied

Het plangebied maakt onderdeel uit van een veel groter gebied waarin geschikt foerageergebied in ruime mate aanwezig is. Essentieel en onmisbaar foerageergebied is daarom niet aanwezig in het plangebied. Bovendien verandert door de uitbreiding van het park het foerageergebied niet wezenlijk. De belangrijkste groenelementen worden opgenomen in het park en worden her en der versterkt waardoor er luwe plekken blijven om te foerageren. Er wordt een poel aangelegd, natuurvriendelijke oevers aangelegd, wadi's en enkele nieuwe slootjes gegraven waar insecten op af komen die door de gewone dwergvleermuis worden gegeten. Daarnaast wordt ingezet op het ontwikkelen van een kruiden- en bloemrijk grasland (deelgebied C).

Ruige dwergvleermuis

Verblijfplaatsen

Door de uitbreiding van het park en de bijbehorende werkzaamheden worden geen verblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis vernietigd. Net als voor de gewone dwergvleermuis moet beoordeeld worden of enkele ter mitigatie geplaatste kasten tijdelijk verplaatst moeten worden om verstoring te voorkomen.

Vliegroutes

Door de werkzaamheden en de uitbreiding van het park blijven bestaande vliegroutes intact. Negatieve effecten zijn niet aan de orde mits er geen of vleermuisvriendelijke verlichting wordt geplaatst langs de inrit naar het park.

Foerageergebied

Het plangebied maakt onderdeel uit van een veel groter gebied waarin geschikt foerageergebied in ruime mate aanwezig is. Essentieel en onmisbaar foerageergebied is daarom niet aanwezig in het plangebied. Bovendien verandert door de uitbreiding van het park het foerageergebied niet wezenlijk. De belangrijkste groenelementen worden opgenomen in het park en worden her en der versterkt waardoor er luwe plekken blijven om te foerageren. Er wordt een poel aangelegd, natuurvriendelijke oevers aangelegd, wadi's en enkele nieuwe slootjes gegraven waar insecten op af komen die door de gewone dwergvleermuis worden gegeten. Daarnaast wordt ingezet op het ontwikkelen van een kruiden- en bloemrijk grasland (deelgebied C).

Water- en meervleermuis

Verblijfplaatsen

In of nabij het plangebied zijn geen verblijfplaatsen aanwezig.

Negatieve effecten zijn niet aan de orde.

Vliegroutes

De dichtstbijzijnde vliegroute van beide soorten liggen ten zuiden van het park (deelgebied A en C) over de watergang de J. Deze blijft functioneel mits er geen extra verlichting langs het water wordt geplaatst. Beide soorten staan te boek als zeer gevoelig voor licht.

Foerageergebied

Beide soorten gebruiken het gehele meer om te foerageren. Bij een bepaalde windrichting kan de zone langs het park tijdelijke intensiever worden gebruikt als foerageergebied. Uit voorzorg is het is noodzakelijk om geen extra verlichting langs de oeverzones of de steiger te plaatsen.

VERVOLGSTAPPEN

Het gehele park wordt intensief gebruikt door meerdere soorten vleermuizen. Er zijn verblijfplaatsen en essentiële foerageergebieden en vliegroutes.

Om de functionaliteit van deze verblijven, vliegroutes en foerageergebieden te behouden is het noodzakelijk om spaarzaam om te gaan met verlichting op het park. Het gebruik van vleermuisvriendelijke verlichting bestaande uit amberkleurige verlichting met gebundeld licht is toegestaan.

De werkzaamheden die nodig zijn voor de uitbreiding van het park dienen alleen met daglicht te worden uitgevoerd.

Ruim van tevoren zijn er vleermuis kasten geplaatst ter mitigatie en zijn twee vakantiehuisjes geschikt gemaakt voor vleermuizen. Dit is zeer proactief en geeft het project meer armslag mocht er in de toekomst bijvoorbeeld sprake zijn van het renoveren van het dak van het paviljoen (nieuwe aanvraag). Mocht dit laatste het geval zijn dan wordt een paarverblijf van een gewone dwergvleermuis vernietigd. Hier is een vergunningsaanvraag voor nodig en zal een mitigatieplan nodig zijn waarin onder meer wordt ingegaan op werken buiten de kwetsbare periode en de genomen mitigerende maatregelen.

Een aantal van de geplaatste kasten wordt al gebruikt door gewone en ruige dwergvleermuizen en rosse vleermuizen. De werkzaamheden voor de uitbreiding van de parkeerplaats zitten dicht op een aantal kasten. Het kan noodzakelijk zijn enkele kasten tijdelijk te verplaatsen naar locaties buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

5.6 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

RESULTATEN

Uit het literatuuronderzoek (NDFP) blijkt dat in de omgeving van het plangebied de volgende beschermde grondgebonden zoogdieren voor (kunnen) komen:

Otter	Bunzing
Bever	Hermelijn
Steenmarter	Wezel
Boommarter	Waterspitsmuis
Das	

Daarnaast komen er algemene soorten voor zoals bruine rat, veldmuis, bosmuis en mol. Uit het veldonderzoek blijkt het volgende:

Otter

De otter leeft in oeverzones met voldoende dekking en rust van allerlei soorten stromende wateren, zoals meren, plassen, rivieren, kanalen, beken en moerassen. De soort heeft na decennia van afwezigheid het Leekstermeergebied sinds 2013 weer gevonden. Op dit moment is de otterpopulatie stabiel en wordt geschat op een aantal van 12 tot 15 dieren (J, 2023).

Tijdens het veldbezoek van 11 januari 2024 zijn ottersporen gevonden op een aantal vlonderplanken in deelgebied A van het park vlak bij het Leekstermeer. Bewoners van het park vinden ook af en toe spraints of aangevreten vissen op de steigers of op korte afstand van de oevers. Het Leekstermeer is leefgebied van deze fraaie

marterachtige. De oeverzones en steigers van deelgebied A en C van het park zijn locaties waar de otter af en toe zijn prooi op eet en zijn territorium markeert. Van een vaste verblijfplaats is geen sprake.

Foto 29 Ottersporen in deelgebied A.

Bever

Vanaf het najaar van 2020 wordt de bever (weer) gespot in de Onlanden. Voor zover bekend is er één bekende beverburcht en zijn er twee bevers actief [REDACTED] J, 2023). Op 8 april 2023 is de bever ook gespot ten zuidoosten van park Meerzicht (bron; NDFF). Tijdens het veldbezoek van 11 januari 2024 is gezien dat er op die locatie een boom door een bever is om geknaagd. Het is niet bekend of in deze omgeving een burcht zit, maar de locatie is op grote afstand van de bekende burcht. Het zou kunnen dat er in deze hoek van de Onlanden een tweede nog onbekende burcht aanwezig is. In de zuidoostzijde van het plangebied (deelgebied C) is een korte strook oeverzone begroeit met een aantal bomen en struiken waar de bever mogelijk sporadisch kan foerageren. Van essentieel leefgebied is zeker geen sprake.

Steenmarter

De steenmarter komt voor in het plangebied. Antea heeft een nader onderzoek uitgevoerd naar deze soort (Antea, 2022-02).

De conclusie van dit onderzoek is dat er één territorium met verblijfplaats van een steenmarter aanwezig is in het plangebied. De hoofdverblijfplaats is te vinden in deelgebied A in de grote schuur naast het Paviljoen.

De vervallen chalets en andere 'rommelhoekjes' in het plangebied dienen als tijdelijke rustplaatsen en foerageergebied. Daarnaast zijn de diverse struiken, heggen en de houtwal essentieel voor de steenmarter om zich verdekt door het gebied te verplaatsen.

Vaste voortplantings- of rustplaatsen

Tijdens het veldbezoek op 11 januari 2024 is vastgesteld dat er in deelgebied A in de grote bouwvallige schuur latrines en prenten van de steenmarter te vinden zijn. De prenten waren vers in een dun laagje sneeuw in de schuur (zie Foto 30). Onder de houten vloer van de schuur is veel loze ruimte waar de steenmarter een verblijfplaats kan hebben. Eerdere opnames van [REDACTED] J met een cameraval tonen een steenmarter die vanuit een gat in de vloer naar boven komt.

Ook in het oosten van deelgebied A zijn sporen in de sneeuw gevonden bij één van de huisjes.

Op de zolder van het Paviljoen achter het kniebeschot is eind 2023 ook een flinke latrine gevonden. Het ging om oude ingedroogde keutels (zie Foto 31).

Ook loze ruimtes onder huisjes en rommelhoekjes kunnen gebruikt worden als tijdelijke rust- of verblijfplaats.

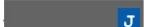
Jachtgebied

Het gehele park is onderdeel van het jachtgebied van de aanwezige steenmarter. Vooral in deelgebied B-west en A is veel beschutting en voldoende prooien (ratten, muizen, vogels, kikkers, wormen, enz.) aanwezig. Daarnaast zijn er vruchtdragende bomen en struiken te vinden. Ook zal een steenmarter het niet nalaten om bijvoorbeeld vogelpindaakas en kattenvoer te eten mocht dit voorhanden zijn.

Foto 30 Verse sporen van de steenmarter in de grote schuur.

Foto 31 De latrine achter het kniebeschot in het Paviljoen (foto:)

Boommarter

Binnen een straal van 2,5 kilometer zijn er op twee locaties waarnemingen van de boommarter gedaan. Een waarneming is afkomstig uit de Lettelberterpetten in een broekbos. De andere waarneming is afkomstig van een heel klein elzenbosje nabij de Onlandse dijk.

Het voorkeurs habitat van de boommarter zijn oudere rijk gestructureerde bossen met een goed aanbod van kleine zoogdieren als voedselbron en veel boomholtes als schuilplaats.

De boommarter is in het Leekstermeergebied een zeldzaamheid. Het gehele gebied kan als suboptimaal worden beschouwd. Eventuele dieren die in de omgeving van het plangebied worden gesignaleerd hebben zeer waarschijnlijk betrekking op dieren die op zoek zijn naar een nieuw territorium en niet lang blijven.

Das

De das leeft in allerlei soorten biotopen, met een voorkeur voor kleinschalig akker- en weidelandschap met verspreide bosjes, heggen en houtwallen. Maar ook open terreinen, zoals vochtige heiden en rivierdalen zijn geschikte leefgebieden.

Het leefgebied van de das moet voldoen aan voldoende dekking, weinig verstoring, een groot voedselaanbod en een bodem waarin ze goed een burcht kunnen graven, met een grondwaterstand van tenminste 1,5 m onder het maaiveld (anders wordt de burcht te vochtig).

Het plangebied is veel te nat voor de das waardoor er geen burcht gebouwd kan worden. Daarnaast is er sprake van te veel verstoring in en om het plangebied.

Kleine marterachtigen:

Bunzing

Van de kleine marterachtigen wordt de bunzing het minst waargenomen in het Leekstermeergebied en omgeving. De bunzing is van de drie soorten kleine marterachtigen het meest nachttactief wat de geringe hoeveelheid

waarnemingen kan verklaren. De dichtstbijzijnde waarneming is gedaan op 670 meter ten noordoosten van het plangebied (NDFF).

Vaste voortplantings- of rustplaatsen

Als dagrustplaats worden voornamelijk bestaande hopen gebruikt, zoals konijnenholen en hopen van bijvoorbeeld muskusrat. Ook takken- en steenhopen, duikers en rommelschuurtjes worden als dagrustplaats gebruikt. In de winter zoeken bunzingen vaak warmere plekken op, zoals hooi- en strobalen. De bunzing is ook in staat zelf een hol te graven.

In het plangebied komt het konijn niet voor en hopen van de muskusrat zijn niet aangetroffen. Wel zijn er takkenhopen en vrij grove houtrillen (zie Foto 33) aanwezig in deelgebied B en zijn er tal van huisjes in deelgebied A die iets van de grond afstaan waardoor er een loze ruimte is onder de huisjes. Daarnaast zijn er wel hopen van bruine rat aangetroffen in alle deelgebieden waar de soort mogelijk gebruik van kan maken.

Functionele leefomgeving

De bunzing heeft een voorkeur voor kleinschalig landschap met houtwallen, greppels en sloten met overhangende vegetatie, ook dorpen en buitenwijken van steden vormen geschikt leefgebied. De omvang van het leefgebied varieert van tien tot soms enkele duizenden hectares, afhankelijk van het voedselaanbod.

Het plangebied bestaat uit kleinschalige graslanden met aan de randen houtsingels en in deelgebied B-west ook houtsingels binnen het plangebied. Het plangebied is geschikt als onderdeel van de functionele leefomgeving.

Hermelijn

Van de kleine marterachtigen is de hermelijn verreweg het meest waargenomen in de Onlanden. Tot op 100 meter van het plangebied is een waarneming bekend (bron: NDFF). Daarnaast is de soort ook in de berm van de [REDACTED] gezien tot op 10 meter van het plangebied (persoonlijke mededeling [REDACTED]).

Vaste voortplantings- of rustplaatsen

Verblijfplaatsen van hermelijnen zijn onder andere aangetoond in tunnels onder mossen, mosbollen, houtstapels, onder (boom)wortels, openingen in omgevallen bomen, openingen tussen boomwortels en in boomholtes. Hermelijnen kunnen ook gebruik maken van ratten- en woelratholen en irrigatiebuizen.

In het plangebied zijn meerdere rattenholen waargenomen (zie Foto 35). Verblijfplaatsen kunnen niet worden uitgesloten.

Functionele leefomgeving

De hermelijn komt in alle habitats voor, van open plekken, in bossen, houtwallen, duinen, akkers tot vochtig terrein. De enige voorwaarde is dat er voldoende dekking aanwezig is. De soort verplaatst zich meestal langs lijnvormige elementen die dekking bieden zoals heggen, muurtjes, oeverlijnen, etc.

In het plangebied zijn een aantal sloten aanwezig met enige dekking waar langs de soort zich kan verplaatsten. Het gaat hierbij om de smalle rietkraagjes langs het slootje tussen deelgebied B en C. Ook de houtsingels aan de noordzijde van het plangebied zijn geschikt.

Het is aannemelijk dat de hermelijn voorkomt in het plangebied.

Wezel

De wezel wordt met enige regelmaat waargenomen in het Leekstermeergebied en omgeving (bron: NDFF). De dichtstbijzijnde ingevoerde waarneming is gedaan op 300 meter ten noorden van het plangebied. Omdat de hermelijn ook in het gebied voorkomt is de kans op wezels aanzienlijk kleiner omdat de hermelijn concurreert met de wezel en de soort weet te verdrijven.

Vaste voortplantings- of rustplaatsen

Over het algemeen geldt dat voor een wezel elk holletje of opening waar hij doorheen past en die goed geïsoleerd, droog en in dekking ligt, geschikt kan zijn als verblijfplaats. Zo kan voor een wezelvrouwtje een holletje

met een diameter van 2,5 centimeter voldoende zijn. Verblijfplaatsen zijn aangetoond in holtes in bomen, tussen de wortels van bomen (Murphy, Dowding, 1994), in houtstapels, greppels en geïsoleerd struikgewas in open leefgebied (King, Powell, 2007), evenals in de hollen van (woel)muizen. De verblijfplaats wordt ook bedekt met de vacht van de gedode prooidieren. De verblijfplaatsen zelf betreffen hoofdzakelijk hollen van muizen (bron: Kennisdocument kleine marterachtigen, BIJ12).

In het plangebied is een hoge dichtheid aan holletjes van woelmuizen aanwezig ook in de buurt van beschutting (zie Foto 34). Verblijfplaatsen van de soort kunnen niet worden uitgesloten.

Functionele leefomgeving

Wezels leven bij voorkeur in open, droge natuur- en cultuurlandschap maar verder in veel verschillende biotopen (zoals bossen, duinen, wei- en akkerland. Meestal in droger gebied dan de hermelijn. Echter overal waar woelmuizen ontbreken, ontbreekt ook de wezel. Ze maken veel gebruik van dekking omdat ze gevoelig zijn voor predatie van roofvogels en grotere roofdieren.

De takkenrillen en houtsingels (zie Foto 32) in en om het plangebied bieden voldoende beschutting aan de wezel. Daarnaast is er voldoende voedsel aanwezig in de vorm van woelmuizen.

Het is mogelijk dat de wezel voorkomt in het plangebied.

Foto 32 Aan de noordzijde van het plangebied liggen geschikte houtsingels voor kleine marterachtigen.

Foto 33 In het plangebied (deelgebied B-west) zijn takkenrillen en houtsingels aanwezig.

Foto 34 In het plangebied zijn veel muizenholletjes gevonden.

Foto 35 Ook zijn er hollen van bruine rat aanwezig in de slootoevers.

Waterspitsmuis

De waterspitsmuis komt voor in en langs schoon, niet te voedselrijk, vrij snelstromend tot stilstaand water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers. Hij komt voor bij beken, rivieren, sloten, plassen en daar waar grondwater opwelt.

De waterspitsmuis komt algemeen voor in de Onlanden, waar het Leekstermeergebied onderdeel van is, en is in het gebied samen met de bosspitsmuis zelfs het meest algemene zoogdier (van Boekel et al, 2017). Uit onderzoek door van Boekel (2013) blijkt dat waterspitsmuizen in de Onlanden ook regelmatig in suboptimaal biotoop voorkomen.

Deelgebied C is verruigd (ecologisch beheer) en er begint zich een rietstrook te ontwikkelen langs het slootje tussen deelgebied B en C (zie Foto 36). Ook wordt dit slootje gevoed door kwel. Op een aantal braakliggende kavels (deelgebied C) langs het Leekstermeer is ook een ruigere vegetatie ontstaan met zegsoorten en andere moerasvegetatie (zie Foto 37). De waterspitsmuis kan vanuit de bronpopulatie in het Leekstermeergebied zich hebben uitgebreid tot de randzones van het plangebied en langs het kwelslootje. Het gaat hierbij om suboptimaal leefgebied met naar verwachting een lage dichtheid aan waterspitsmuizen.

Foto 36 Langs het slootje tussen deelgebied B en C ontwikkelt zich een smalle rietstrook.

Foto 37 Langs de oevers van het Leekstermeer liggen een aantal verruigde kavels met geschikte vegetatie.

EFFECTEN

Otter

Als gevolg van de werkzaamheden worden geen negatieve effecten op de otter verwacht. De soort maakt alleen gebruik van een aantal steigers en oeverzones in het plangebied. De meest ingrijpende ontwikkelingen vinden plaats in Deelgebied B relatief ver van het Leekstermeer.

Er is tijdens de werkzaamheden geen sprak van een wezenlijke verstoring op het leefgebied van de otter.

Bever

Als gevolg van de werkzaamheden worden geen negatieve effecten op de bever verwacht. De soort maakt mogelijk gebruik van een aantal oeverzones in het plangebied. De meest ingrijpende ontwikkelingen vinden plaats in Deelgebied B relatief ver van het Leekstermeer.

Er is tijdens de werkzaamheden geen sprake van een wezenlijke verstoring op het leefgebied van de bever.

Steenmarter

Verblijfplaatsen

De grote bouwvallige schuur naast het paviljoen in deelgebied A is de belangrijkste verblijfplaats van de steenmarter. Voor de ontwikkeling van de deelgebieden B en C en de parkeerplaats in deelgebied A wordt dit verblijf niet aangetast.

In een latere fase zal er wel sprake zijn van ontwikkelingen in deelgebied A. Dit wordt dan ter zijne tijd beoordeeld.

Jachtgebied

Door de uitbreiding van het van het park verandert een deel van het jachtgebied aanzienlijk. Dat wil niet zeggen dat het ongeschikt wordt. De steenmarter is een cultuurvolger en kan ook in de nieuwe situatie voldoende voedsel vinden. Door aanplant van fruit- en besdragende bomen (zie natuurkwaliteitsplan) ontstaat er een extra voedselbron voor de soort. De houtsingels en takkenrillen blijven behouden waardoor er voldoende beschutting blijft.

Boommarter en das

Er zijn geen verblijfplaatsen en het plangebied is geen (essentieel) onderdeel van het leefgebied van deze soorten.

Negatieve effecten zijn uitgesloten.

Kleine marterachtigen: Bunzing, hermelijn en wezel

Op basis van een habitatbeoordeling en het voorkomen van kleine marterachtigen tot vlak bij het plangebied gaan we er van uit dat de wezel, hermelijn en mogelijk de bunzing gebruik maken van het plangebied. Het is aannemelijk dat er één of meerdere verblijfplaatsen van wezel, hermelijn of bunzing in het plangebied aanwezig zijn.

Door de graafwerkzaamheden aan oevers en graafwerkzaamheden op het terrein om de kavels op te leveren worden holletjes van woelmuizen en holen van bruine rat vernietigd. Een aantal van deze holletjes en holen kunnen een verblijfplaats zijn van één van de kleine marterachtigen. Hierbij kunnen dieren worden gedood of verwond. Daarnaast kunnen de werkzaamheden dermate verstoring zijn dat verblijfplaatsen tijdelijk niet meer functioneren. Negatieve effecten op vaste rust- en verblijfplaatsen en schade aan essentiële onderdelen van het leefgebied kunnen niet worden uitgesloten.

Waterspitsmuis

Op basis van het habitat kan de soort in lage aantallen voorkomen in deelgebied C en dan vooral langs de sloot tussen deelgebied B en C. Het gaat om suboptimaal leefgebied en de ingrepen zijn klein. Een deel van de oevers wordt natuurvriendelijk gemaakt. Dit kan resulteren in het tijdelijk ongeschikt worden van de oevers als (suboptimaal) leefgebied van de soort. Op termijn kunnen de natuurvriendelijke oevers juist kwalitatief en kwantitatief een gunstig effect hebben op het leefgebied als de vegetatie zich vrij mag ontwikkelen (ecologisch beheer).

Door te werken met een ecologisch werkprotocol kunnen negatieve effecten zoals het doden en verwonden van dieren zo veel mogelijk voorkomen worden. Er wordt in dit protocol ingegaan op de periode waarin gewerkt kan worden en hoe de af te graven delen eerst ongeschikt kunnen worden gemaakt voor de waterspitsmuis.

VERVOLGSTAPPEN

Kleine marterachtigen: bunzing, hermelijn en wezel

Er is een reële kans op het vernietigen van één of meerdere vaste rust- en verblijfplaatsen. Dit is een overtreding van de Ow (artikel 11.54, lid 1 van het Bal). Het is noodzakelijk om mitigerende maatregelen te treffen en

een vergunningsaanvraag te doen voor het vernietigen van deze verblijfplaats. In een activiteitenplan worden deze maatregelen vastgelegd en ter onderbouwing van de vergunningsaanvraag ingediend bij bevoegd gezag.

Waterspitsmuis

Op basis van een habitatbeoordeling kan de soort voorkomen. Een nader onderzoek wordt niet nodig geacht. Met de uitvoering van de werkzaamheden moet rekening worden gehouden met de soort.

Een klein suboptimaal leefgebiedje van de waterspitsmuis wordt tijdelijk aangetast. Hierbij kunnen onbedoeld enkele individuen worden verwond of gedood. Dit is een overtreding van de Ow (artikel 11.54, lid 1 van het Bal). Het is noodzakelijk om een aantal mitigerende maatregelen te treffen en een vergunningsaanvraag te doen voor het verwonden of doden van enkele individuen.

In een ecologisch werkprotocol wordt vastgelegd hoe negatieve effecten zo veel mogelijk voorkomen.

5.7 AMFIBIEËN

RESULTATEN

Uit het literatuuronderzoek blijkt dat in het plangebied de volgende beschermde amfibieën voor (kunnen) komen: **Heikikker en poelkikker**.

Daarnaast zijn de algemene soorten bastaardkikker, bruine kikker, gewone pad, meerkikker en kleine watersalamander in de omgeving waargenomen.

Uit het veldonderzoek blijkt dat:

Heikikker

De heikikker heeft een zeer duidelijke voorkeur voor de landschapstypen heide, hoogveen, laagveen en halfnatuurlijk grasland. Ook wordt de soort gemeld uit bos en struweel. Daarnaast komt de soort voor in kleine geïsoleerde wateren en in sloten (in laagveen, klei-op-veen en komkleigebieden).

Het plangebied heeft een bodemprofiel van klei-op-veen en heeft geschikte sloten. Het ligt tegen de Onlanden (deel Leekstermeergebied) aan; het kerngebied van de heikikkers in de regio. Andere gebieden waar de soort voorkomt in de omgeving zijn de Lettelberterpetten en polder Vredewold.

Vanuit de kerngebieden kan de soort zich ook verspreiden naar de randen naar iets minder optimaal gebied zoals de aangrenzende agrarische gebieden en het plangebied.

Voortplantingsplaatsen

Er zijn in de slootjes in agrarisch gebied langs de waarnemingen van zich voortplantende heikikkers gedaan. De slootjes in het plangebied lijken voldoende geschikt als voortplantingswater en worden hier en daar gevoed door kwel.

Voortplantingsplaatsen in de sloten van het plangebied kunnen niet worden uitgesloten.

Foerageergebied en winterverblijfplaatsen

Het plangebied heeft een aantal graslandjes met een extensiever beheer dan de omliggende agrarische percelen. Op deze graslandjes kan de soort foerageren. Daarnaast zijn er houtsingels en bosjes aanwezig waar de soort ook kan overwinteren. Ook de takkenhopen en rillen kunnen gebruikt worden als overwinteringsplaatsen. Holletjes in de slootkanten kunnen ook worden gebruikt om te overwinteren.

Poelkikker

De poelkikker leeft vooral in gebieden met zwak zure, oligotrofe, schone, stilstaande wateren (vennen en hoogveenputten) in de landschapstypen bos, heide en hoogveen. Ook wordt de soort

gemeld uit halfnatuurlijke graslanden, agrarische kleipolders met kwel, laagveen en op ruderaal terrein.

Voortplantingsplaatsen

Het plangebied is grotendeels eutroof te noemen maar heeft wel een aantal kwel gevoede sloten. De poelkikker komt in zeer lage aantallen voor in de sloot langs de inrit naar het park. In 2022 is hier een exemplaar gevangen (zie Foto 38). De sloten ten oosten van deze sloot zijn niet onderzocht, maak zijn wel geschikt als voortplantingswater.

Winterverblijfplaatsen

In de winter bevinden de meeste poelkikkers zich individueel op het land: in de grond ingegraven, in muizenholletjes, onder stronken, in dammetjes waar puin aanwezig is, en dergelijke.

In de oeverzones van de meeste sloten zijn muizenholletjes aanwezig. Met hoge waterstanden blijven deze holletjes niet altijd droog. In het noorden van deelgebied C ligt een verhoging waar ook vele muizenholletjes te vinden zijn. Dit zijn geschikte overwinteringsplaatsen. Ook in de houtsingels om en in het park zoals in deelgebied B-west zijn geschikte plekken. Onder de takkenhopen en rillen en in deelgebied B-west zijn geschikte plekken en onder de huisjes op deelgebied A.

Foto 38 In deelgebied B is de poelkikker gevangen.

EFFECTEN

Het plangebied is geschikt voor de heikikker en de poelkikker. Als gevolg van het bouwrijp maken van kavels en het natuurvriendelijk maken van profielen van sloten kunnen overwinteringslocaties onbedoeld worden vernietigd en voortplantingswater tijdelijk ongeschikt worden. Bij de werkzaamheden kunnen exemplaren worden gedood en verwond. Dit zijn overtredingen van de Ow (artikelen 11.46, lid 1 en 11.54, lid 1 van het Bal).

Op termijn wordt het plangebied veel geschikter voor de heikikker en de poelkikker. Door het creëren van natuurvriendelijke oevers en de aanleg van wadi's en de poel komt er meer geschikt voortplantingswater bij. Door de aanplant van een houtsingel, hagen en struiken ontstaat er ook meer geschikt overwinteringsgebied.

VERVOLGSTAPPEN

Het is noodzakelijk nader onderzoek uit te voeren naar het voorkomen van de heikikker en de poelkikker in het plangebied. In eerste instantie zal het onderzoek zich richten op voortplanting in de sloten en directe omgeving. Indien nodig wordt ook na deze periode onderzoek gedaan naar het zomerbiotoop. Zo kan bijvoorbeeld de heikikker zich net buiten het plangebied voortplanten maar wel overwinteren in het plangebied en foerageren in de graslandjes van het plangebied.

5.8 REPTIELEN

RESULTATEN

Uit het literatuuronderzoek blijkt dat in en nabij het plangebied geen beschermde reptielen voor (kunnen) komen.

Zelfs een soort van waterrijke habitat als de ringslang wordt zelden aangetroffen in de Onlanden. Tot dusver is er op een afstand van ongeveer 4 kilometer van het plangebied in 2017 een dood exemplaar gevonden op de Groningerweg tussen Peize en Hoogkerk. In 2015 is op een afstand van meer dan 6 kilometer van het plangebied een dood exemplaar langs de A7 ter hoogte van het Stadspark in Groningen gevonden.

De soort mijdt grote oppervlaktes laag gelegen, nat gebied, omdat de soort daar vaak niet alle stadia van zijn levenscyclus kan doorlopen. Met name de ontwikkeling van de eieren en de overwintering vormen mogelijk een probleem. In het Leekstermeergebied zijn mogelijk onvoldoende geschikte plekken voor overwintering en voortplanting aanwezig waardoor de soort zich niet succesvol weet te vestigen.

In het plangebied worden geen beschermde reptielen verwacht.

EFFECTEN

Het plangebied is niet geschikt voor beschermde reptielen. Effecten zijn zodoende niet aan de orde. Vervolg-stappen zijn niet nodig.

5.9 VISSSEN

RESULTATEN

Uit het literatuuronderzoek blijkt dat in het plangebied de volgende beschermde vissen voor (kunnen) komen: **Grote modderkruiper**.

Grote modderkruiper.

De grote modderkruiper komt voor in kleinere, ondiepe stilstaande of langzaam stromende wateren zoals sloten, vennen, plassen en oude afgesneden meanders. De habitats van de grote modderkruiper zijn gebieden met in het algemeen een rijke oever- en onderwatervegetatie. Vaak is er sprake van een kwelsituatie. Doorgaans is er sprake van een "goede" modderbodem, dat wil zeggen een hardere bodem met een laag stevige modder (bron: BIJ12, 2021).

De dichtstbijzijnde waarnemingen van de grote modderkruiper zijn gedaan op een afstand van 300 meter ten westen van het plangebied. Het betreft het gebiedje de Oeverlanden waar de sloten meer begroeit zijn dan in het plangebied. De soort is daar ontdekt tijdens het schonen van de sloten. Aan de overzijde van de A7 ligt een kerngebied waar de soort voorkomt. Het gaat om het gebiedje de drie polders in de omgeving van het Lettelberterdiep. Dit is op een afstand van 2,5 kilometer ten noordwesten van het plangebied.

Oudere waarnemingen (2008) van de soort tonen aan dat de grote modderkruiper ook in het slotenstelsel van het plangebied voorkwam. De waarneming is gedaan op een afstand van 200 meter van het plangebied.

De meeste sloten in het plangebied worden jaarlijks geschoond wat niet gunstig is voor de grote modderkruiper. Desondanks blijven in de kopse kanten van de sloten hier en daar plukken vegetatie staan en is de sloot tussen deelgebied B en C (dit jaar) niet geschoond. Hier is ook sprake van een kwelsituatie.

Door het beheer van de sloten gaat het om suboptimaal biotoop en zal de soort mogelijk alleen in lage aantallen voor kunnen komen in het plangebied.

De soort kan niet worden uitgesloten in de sloten van het plangebied.

EFFECTEN

Het plangebied is (matig) geschikt voor de grote modderkruiper, maar volledig uitsluiten kan niet. Als gevolg van het aanleggen van natuurvriendelijke oevers op het terrein in combinatie met het verbreden en uitdiepen en een ecologisch beheer worden op termijn de sloten geschikter. De ondiepe plekken kunnen geschikt voortplantingsbiotoop worden en diepere delen kunnen fungeren als overwinteringsbiotoop. Door in de toekomst de sloten alleen gefaseerd te schonen, blijft er altijd voldoende vegetatie over voor de grote modderkruiper.

Het korte termijn effect van de werkzaamheden kan zijn dat er exemplaren op de kant geschept worden en hierbij verwond raken of gedood worden.

Door de werkzaamheden kunnen sloten tijdelijk zeer troebel worden en daarmee tijdelijk ongeschikt. Dit zijn overtredingen de Ow (artikel 11.46, lid 1 en 11.54, lid 1 van het Bal).

VERVOLGSTAPPEN

Het is noodzakelijk nader onderzoek naar de grote modderkruiper uit te voeren. Op dit moment is nog niet duidelijk of de soort er daadwerkelijk voorkomt en wat de uiteindelijke effecten van de werkzaamheden zijn. Een nader onderzoek wordt uitgevoerd aan de hand van eDNA en kan vanaf maart/april worden opgestart.

5.10 VLINDERS, LIBELLEN EN OVERIGE ONGEWERVELDEN

RESULTATEN

Uit het literatuuronderzoek blijkt dat in het plangebied de volgende beschermde ongewervelden voor (kunnen) komen: **Groene glazenmaker, gevlekte witsnuitlibel en grote weerschijnvlinder.**

Groene glazenmaker

De groene glazenmaker komt voor in de omgeving. Er zijn in de Onlanden een drietal kerngebieden bekend. Dit zijn de Werren (tussen het Peizerdiep en de Groningerweg) op een afstand van 3,5 kilometer ten zuidoosten van het plangebied. Daarnaast komt een populatie voor in de omgeving van het omgelegde Eelderdiep op een afstand van 5,5 kilometer ten oosten van het plangebied. De dichtstbijzijnde populatie zit in de omgeving Lettelberterpetten en polder Vredeveld. De dichtstbijzijnde waarnemingen zijn op slechts 400 meter ten westen van het plangebied. Tussen deze kerngebieden komt de groene glazenmaker in lage dichtheden voor in de Onlanden. Dit geldt zowel voor het Leekstermeergebied als de Peizer- en Eeldermeden.

Het plangebied ligt tussen een aantal kerngebieden in maar is door het jaarlijks schonen van sloten ongeschikt. De groene glazenmaker is afhankelijk van de plant krabbenscheer waar ze haar eitjes op afzet. Deze plant kan zich niet vestigen in sloten die periodiek volledig worden geschoond.

De groene glazenmaker komt niet voor in het plangebied.

Gevlekte witsnuitlibel

De meeste gevlekte witsnuitlibellen zijn te vinden bij verlandingszones van laagveenmoerassen. Daarnaast kunnen ze voorkomen in bosplassen en verlandingszones van hoogveen- en heidevennen op de hoge zandgronden en randzones van hoogveen. Deze biotooptypen hebben met elkaar gemeen dat het water helder, ondiep (één meter of minder), matig voedselrijk en beschut gelegen is.

In de omgeving van de Lettelberterpetten op een afstand van 1,5 kilometer ten westen van het plangebied komt de soort voor. Het plangebied zelf is ongeschikt voor de gevlekte witsnuitlibel. Dit komt omdat de sloten te voedselrijk zijn, veel al een slechte doorzicht hebben en het jaarlijks schonen van de sloten is ook niet gunstig.

Grote weerschijnvlinder

De grote weerschijnvlinder is een soort die voorkomt in oudere, vochtige loofbossen, wilgenbroekbossen of groepen samenhangende bosjes in beekdalen. De soort legt haar eitjes voornamelijk op boswilg maar ook op geoorde wilg en grauwe wilg.

In 2019 is één exemplaar waargenomen op de weg de [REDACTED] ten noorden van het plangebied.

De dichtstbijzijnde kernpopulatie komt voor in het Drentsche Aa-gebied en dan vooral bij Schipborg in de buurt. Ook in het beekdal van de Slokkert tussen Norg en Veenhuizen is een populatie aanwezig. Overige waarnemingen ver verwijderd van deze kernpopulaties betreft voornamelijk zwervende exemplaren. Ook in het centrum van Groningen zijn enkele waarnemingen gedaan. Net als in het plangebied gaat het hierbij om zwervende exemplaren en niet om geschikt (duurzaam) leefgebied waar de soort zich (regelmatig) kan voortplanten en stand kan houden.

EFFECTEN

Het plangebied is niet geschikt voor beschermde vlinders, libellen en overige ongewervelden zodoende is er geen sprake van negatieve effecten. Vervolgstappen zijn niet aan de orde.

5.11 INVULLING ZORGPLICHT

Bij het planvoornemen dient men rekening te houden met de (potentieel) aanwezige beschermde soorten. Daarnaast dient men (in het kader van de zorgplicht) tevens rekening te houden met de (binnen de provincie Drenthe van bescherming vrijgestelde soorten (o.a. bruine rat, mol, bruine kikker en bastaardkikker en overige in het wild levende flora en fauna).

Om een zorgvuldige omgang met alle in het wild levende soorten (zorgplicht) te garanderen, zijn de volgende maatregelen geformuleerd:

- Aanwezige beplanting binnen het plangebied (met name bomen en struiken) zoveel mogelijk behouden;
- Werken van één kant af om fauna de kans te geven zelfstandig te vluchten;
- Enkel bij daglicht werken om verstoring van nacht-actieve soorten (zoals vleermuizen en padden) te voorkomen.
- In mogelijk leefgebied: jonge hazen/egels uit werkgebied verplaatsen.

5.12 INVULLING SPECIFIEKE ZORGPLICHT

In de vorige paragrafen zijn de mogelijke gevolgen van de activiteit op beschermde soorten flora en fauna besproken. Daarnaast kan het project gevolgen hebben voor soorten die onder de specifieke zorgplicht vallen.

In het plangebied worden de volgende habitats negatief door de beoogde ingrepen beïnvloed: kleinschalige graslanden met een aantal watergangen.

In het plangebied zijn enkele waarnemingen van de haas bekend. De soort staat op de Rode lijst als Gevoelig vermeld. De staat van instandhouding van deze soort is zeer ongunstig.

Door de ontwikkeling wordt 2,1 hectare leefgebied anders ingericht. Volledig verloren gaat het niet maar er zal door een toename van menselijke activiteit steeds meer gemeden worden. Terrein C wordt door een extensief beheer en inzaaien ongevormd tot een kruidenrijk grasland en kan daardoor geschikter worden voor de soort.

Het verwonden van jonge hazen kan voorkomen worden door het kort maaien van de vegetatie buiten de periode 1 februari - 1 oktober te werken of voor de maaiwerkzaamheden het gebied uit te kammen op jonge hazen en deze te verplaatsen naar een geschikte plek buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

In de watergangen van het plangebied valt de in de omgeving voorkomende kleine modderkruiper te verwachten. De soort staat niet vermeld op de Rode lijst en is niet bedreigd. De soort is wel opgenomen in de Habitatrichtlijn bijlage 2. De staat van instandhouding is gunstig (Adams et al, 2020).

Door het graven aan de oevers van de watergangen om ze natuurvriendelijk te maken kan de soort verstoord worden en kunnen enkele exemplaren worden gedood of verwond. Nadelige gevolgen voor de lokale staat van instandhouding zijn echter uitgesloten. Op termijn kunnen de watergangen juist geschikter worden door de ontwikkeling van oever en watervegetatie. Met het schonen van de sloten kan rekening wordt gehouden met de kleine modderkruiper en de aanwezige amfibieën. Schonen dient uitsluitend gefaseerd te worden uitgevoerd.

Daarnaast kan het plangebied gebruikt worden door winter- en trekvogels. De ingrepen zijn echter van zodanig beperkte aard dat nadelige gevolgen op de staat van instandhouding van deze soorten zijn uit te sluiten.

6. BESCHERMDE HOUTOPSTANDEN

Bij het realiseren van het project worden twee bomen gekapt. Binnen het project is daarom sprake van de kap van een houtopstand die beschermd is onder de Ow (art. 11.126 en art. 11.129 van het Bal). Dit omdat het plangebied een oppervlakte heeft van meer dan 0.1 hectare, buiten de bebouwde kom ligt en bestaat uit een rijbeplanting van twintig bomen of meer, gerekend over het totale aantal rijen. Om deze reden is nadere toetsing aan de Omgevingswet, onderdeel 'houtopstanden, hout en houtproducten', van toepassing.

Voor de kap van bomen geldt een meld- en herplantplicht. Een melding moet minimaal vier weken voorafgaand aan de kap worden gedaan bij het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag zal aangeven aan welke vervolgstappen (zoals herplantplicht) voldaan moet worden.

In voorliggend plan wordt, naast de kap van twee bomen, ook geborgd dat er bij elke nieuwe recreatie bomen worden gepland. Daarom leidt dit plan netto tot een toename van het aantal bomen.

7. CONCLUSIES EN VERVOLGSTAPPEN

7.1 SOORTENBESCHERMING

7.1.1 BESCHERMDE SOORTEN

Op basis van de uitgevoerde natuurtoets kunnen de onderzoeksvragen t.a.v. soortenbescherming worden beantwoord:

Welke Wnb-beschermde soorten maken (mogelijk) gebruik van de planlocatie?

Verschillende soorten broedvogels van kleinschalig cultuurlandschap en bebouwing waaronder een aantal soorten met jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4) en categorie 5-soorten:

Jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4):

Kerkuil (rustplaats en jachtgebied)

Ransuil (jachtgebied)

Sperwer (jachtgebied)

Huismus (suboptimaal leefgebied (deelgebied B en C), nestplaatsen en essentieel leefgebied zijn alleen in deelgebied A)

Categorie 5-soorten:

Buizerd (jachtgebied)

Boerenzwaluw (foerageergebied)

Gekraagde roodstaart (nestplaatsen en foerageergebied)

Ijsvogel (Jachtgebied)

Spreeuw (leefgebied inclusief nestplaatsen), let op; beoordeeld als jaarrond beschermd.

Overige broedvogels:

Meerdere soorten zoals merel, winterkoning, witte kwikstaart, zanglijster, vink, tjiftjaf, kool- en pimpelmees.

Vleermuizen:

Rosse vleermuis (verblijfplaatsen, foerageergebied)

Laatvlieger (essentieel foerageergebied, vliegroutes)

Gewone dwergvleermuis (verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes)

Ruige dwergvleermuis (verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes).

Watervleermuis (vliegroute en foerageergebied grenzend aan de zuidrand deelgebied C).

Meervleermuis (vliegroute en foerageergebied aan de zuidrand deelgebied C).

Grondgebonden zoogdieren:

Otter (niet essentieel jachtgebied)

Bever (niet essentieel foerageergebied)

Steenmarter (leefgebied)

Kleine marterachtigen (bunzing, hermelijn en wezel)

Waterspitsmuis

Amfibieën:

Heikikker

Poelkikker

Vissen:

Grote modderkruiper

Wat zijn de (mogelijke) effecten van de voorgenomen werkzaamheden op deze beschermde soorten?

Kerkuil:

Tijdelijke verstoring jaarrond beschermde rustplaats.

Spreeuw:

Wezenlijke verstoring jaarrond beschermde nestplaats.

Gekraagde roodstaart:

Wezenlijke verstoring nestplaats.

Overige broedvogels:

Vernietigen en beschadigen nesten. Wezenlijke verstoring waardoor broedsels mislukken.

Vleermuizen:

Geen effect mits:

De werkzaamheden bij daglicht uitvoeren en maak voor de permanente inrichting gebruik van vleermuisvriendelijke verlichting.

Steenmarter:

Geen effect.

Bunzing, hermelijn en wezel:

Vernietigen vaste rustplaats en aantasting jachtgebied.

Waterspitsmuis:

Doden en verwonden individuen.

Heikikker:

Vernietigen winterverblijfplaatsen en landhabitat. Tijdelijk ongeschikt maken voortplantingswater en doden, verwonden individuen.

Poelkikker:

Vernietigen winterverblijfplaatsen en landhabitat. Tijdelijk ongeschikt maken voortplantingswater en doden, verwonden individuen.

Grote modderkruiper:

Doden en verwonden exemplaren en tijdelijk aantasten leefgebied.

Is aanvullend ecologisch onderzoek naar één of meerdere soorten noodzakelijk?

Voor de volgende soorten is nader onderzoek noodzakelijk:

- Heikikker
- Poelkikker

- Grote modderkruiper

Welke voorzorgsmaatregelen en/of vervolgstappen dienen genomen te worden om negatieve effecten op beschermde soorten te voorkomen?

Kerkuil:

Het indienen van een vergunningsaanvraag bij de provincie. Ter onderbouwing wordt een activiteitenplan met mitigatieplan opgesteld. Vervangende rustplaats is een vereiste.

Spreeuw:

Werken buiten het broedseizoen (1 april -15 juli). Of een bepaalde verstoringsafstand aanhouden.

Gekraagde roodstaart:

Werken buiten het broedseizoen (1 april -15 juli). Of een bepaalde verstoringsafstand aanhouden.

Overige broedvogels

Beste optie: Werken buiten het broedseizoen 1 maart – 15 augustus. Dit voorkomt overtredingen van de Omgevingswet en geeft de meeste garanties op door kunnen werken.

Alternatief: De werkzaamheden voor deze periode opstarten en continu doorwerken (ook in het weekend). Of een bepaalde verstoringsafstand aanhouden. Broedvogelcontroles kunnen dan nodig zijn. Dit is vrij omslachtig en in veel gevallen niet uitvoerbaar omdat dan de nestlocaties van lastig te vinden soorten bekend moeten zijn.

Indien nodig ook buiten deze periode controles op broedvogels uitvoeren (houtduif).

Vleermuizen; Gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger

Bij daglicht werken of tijdens de winterrust (1 december – 1 april) en met de inrichting alleen gebruik maken van vleermuisvriendelijke verlichting.

Steenmarter:

In stand houden belangrijkste groenstructuren. Dit is al vastgelegd. Geen aanvullingen.

Bunzing, hermelijn en wezel:

Vergunningsaanvraag indienen bij de provincie Drenthe. Ter onderbouwing wordt een activiteitenplan met mitigatieplan opgesteld. Hierin wordt ingegaan op werken buiten de kwetsbare periode en worden maatregelen genoemd ten gunste van de kleine marterachtigen.

Waterspitsmuis:

Vergunningsaanvraag, ecologisch werkprotocol opstellen om doden en verwonden te voorkomen.

Heikikker:

Nader onderzoek uitvoeren naar voortplantingswater en indien nodig ook landhabitat.

Periode half maart- half april voor voortplantingswater op basis van kooractiviteit.

Landhabitat bepalen op zicht overdag of 's avonds in de periode juli tot en met september.

Poelkikker:

Nader onderzoek uitvoeren naar voortplantingswater in de periode mei tot half juli op basis van geluid, zicht en vangsten.

Grote modderkruiper:

Nader onderzoek watergangen met behulp van eDNA. Monsternamen watertemperatuur vanaf 10 graden. Dit kan vanaf maart/april worden uitgevoerd.

In onderstaande tabel zijn de benodigde voorzorgsmaatregelen opgenomen.

Tabel 1 Overzicht benodigde voorzorgsmaatregelen.

(Mogelijk) aanwezige soort(groep)en	Benodigde voorzorgsmaatregelen t.a.v. soorten met aanvullend beschermingsregime (art. 11.37, 11.46 en 11.54)
Flora	-
Broedvogels	Activiteitenplan met Mitigatieplan kerkuil opstellen en vergunningsaanvraag indienen bij de provincie Drenthe. Delen maaien deelgebied C voor de winter ten behoeve van de spreuw. Werken buiten het broedseizoen (1 maart – 15 augustus).
Vleermuizen	Indien nodig enkele vleermuiskasten tijdelijk/permanent verplaatsen om verstoring te voorkomen. Werkzaamheden alleen bij daglicht uitvoeren. Alleen vleermuisvriendelijke verlichting voor inrichting park toepassen.
Grondgebonden zoogdieren	Activiteitenplan met mitigatieplan kleine marterachtigen opstellen en vergunningsaanvraag indienen bij de provincie Drenthe. Activiteitenplan plus ecologisch werkprotocol waterspitsmuis opstellen en vergunningsaanvraag bij de provincie Drenthe indienen.
Vissen	Nader onderzoek (e-DNA) grote modderkruiper
Amfibieën	Nader onderzoek heikikker en poelkikker
Reptielen	-
Vlinders, libellen en overige ongewervelden	-
Aanvullende voorzorgsmaatregelen (t.a.v. zorgplicht en pioniersoorten)	

- Aanwezige beplanting binnen het plangebied (met name bomen en struiken) zoveel mogelijk behouden;
- Werken van één kant af om fauna de kans te geven zelfstandig te vluchten;
- Enkel bij daglicht werken om verstoring van nacht-actieve soorten (zoals vleermuizen en padden) te voorkomen.
- In mogelijk leefgebied indien nodig jonge hazen/egels uit werkgebied verplaatsen.

7.1.2 SPECIFIEKE ZORGPLICHT

Haas

Werkzaamheden zoveel mogelijk buiten de periode 1 februari – 1 oktober uitvoeren of actief opzoek naar jonge hazen om deze te verplaatsen indien er gemaaid gaat worden.

7.2 HOUTOPSTANDEN

Zijn vervolgstappen noodzakelijk wat betreft het onderdeel houtopstanden?

Nee, er worden slechts twee bomen gekapt. Bovendien wordt op andere locaties binnen het plangebied bijgeplant.

8. LITERATUURLIJST

- Adams, A., R-J. Bijlsma, G. Bos, S. Clerkx, J. Janssen, A. van Kleunen, W. Remmelts, N. van Rooijen, J. Schaminée, A.M. Schmidt, C. van Swaay & S. Wijnhoven. 2020. Vogel- en Habitatrichtlijnrapportage 2019. WOt NM, Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- Antea Group. (2022-1). Natuurtoets en Voortoets Europarcs Leekstermeergebied. Heerenveen: Antea Group.
- Antea Group. (2022-2). Nader onderzoek steenmarter en ooievaar. Heerenveen: Antea Group.
- Antea Group. (2022-3). Nader onderzoek vleermuizen Europarcs Leekstermeer. Heerenveen: Antea Group.
- ATKB, (2024-2), Voortoets ontwikkeling park Meerzicht Leekstermeer [redacted] 3. Assen: ATKB.
- Bouwens, S. (2017). Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortbescherming. 's-Hertogenbosch: Provincie Noord-Brabant.
- BIJ12-2017-002 Kennisdocument Buizerd.
- BIJ12-2017-004 Kennisdocument Gewone dwergvleermuis.
- BIJ12-2017-005 Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis.
- BIJ12-2017-006 Kennisdocument Gierzwaluw.
- BIJ12-2017-008 Kennisdocument Heikikker.
- BIJ12-2017-011 Kennisdocument Kerkuil.
- BIJ12-2017-014 Kennisdocument poelkikker.
- BIJ12-2017-016-Kennisdocument-Rosse-vleermuis.
- BIJ12-2021 Kennisdocument grote modderkruiper-versie 2.0, oktober 2021.
- BIJ12-2023 Kennisdocument-Huismus-versie-2.1-februari-2023
- BIJ12-2024 Kennisdocument Kleine marterachtigen, *bunzing -hermelijn -wezel*
- Boekel, W.H.M. van, 2013. Verrassingen rond Jerommeke. Onderzoek Waterspitsmuis in De Onlanden. Zoogdier 24, 5-7 2013.
- Boekel W.H.M. van, R. Blaauw, J. de Bruin, R. Oosterhuis & B. Zoer. (2017). Natuurgebied De Onlanden, vijf jaar na de vloed. De Levende Natuur, 118(1), 6–13.
- DR-loket, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.
- Jong, J, de, 2017, De kerkuil, ecologie, gedrag en bescherming, RBF print & mail Drachten, Ureterp
- Kroes M., van Gennep D., Greving J., Oostenbrug G., Tamina T., Willems-Kruize T., Veenstra E., 2023. Natuurkwaliteitsplan Recreatiepark Meerzicht.
- Mebs & Schmidt, 2005. Roofvogels van Europa, Noord-Afrika en Voor-Azië. Tirion Uitgevers B.V, Baarn.
- Nationale Databank Flora en Fauna. Geraadpleegd op meerdere momenten in 2023 en 2024.
- Netwerk Groene Bureaus, werkgroep 'Standaarden en protocollen' (2023) Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming, versie nov 2023.
- Stef van Rijn, Jasja Dekker en René Janssen, 2016. Voedselbeschikbaarheid voor muizenetende roofvogels in graslanden in Midden- en Zuid-Limburg. Een onderzoek naar jaagsucces van muizenetende roofvogels in graslanden

gerelateerd aan de beschikbaarheid van (veld)muizen, de vegetatiestructuur, landgebruik en beheer. Delta Milieu, Jasja Dekker Dierecologie, Bionet Natuuronderzoek, Culemborg.

- Veenstra E., Kroes M., Tamina T., Willems-Kruize T., 2023, Recreatie en natuur hand in hand- Doorontwikkeling vakantiepark Meerzicht, dé groene parel aan het Leekstermeer.
- Vergeer J.W., Boele A., van Bruggen J. & van Turnhout C. 2023. Handleiding Sovon Broedvogelmonitoring: Broedvogel Monitoring Project en kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur, 2021. Vleermuisprotocol 2022.
- Wijk, S van der (2023). De otter en bever in de Onlanden, Ontwikkelingen in 2022. Stichting Natuurbelang de Onlanden, Rapport 2023-1
- Wijnhold, M. Broedvogels van de Hoogema. Stichting Natuurbelang De Onlanden, Roderwolde, rapport 2022/01.
- Wijnhold M., R. Blaauw, W. Reinink, B. Speelman en R. Oosterhuis (2022). Broedvogels in De Onlanden in 2022. Stichting Natuurbelang De Onlanden, Roderwolde, rapport 2022/02.
- Wijnhold M., R. Blaauw, W. Reinink, B. Speelman en R. Oosterhuis (2023). Broedvogels in De Onlanden in 2023. Stichting Natuurbelang De Onlanden, Roderwolde, rapport 2024/01

Websites

- www.zoogdiervereniging.nl
- www.vogelbescherming.nl
- www.sovon.nl
- www.verspreidingsatlas.nl
- www.ravon.nl
- www.soortenbank.nl
- <https://www.zoogdiervereniging.nl/sites/default/files/2021-09/Factsheets%20maatregelen%20vleermuizen%20VERLICHTING-digitaal.pdf>
- <https://www.rijkswaterstaat.nl/leefomgeving/duurzame-projecten/natuur/vleermuisvriendelijke-verlichting#:~:text=Vleermuizen%20zijn%20gevoelig%20voor%20lichtverstoring,ledlichtjes%20die%20amberkleurig%20licht%20geven.>
- <https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/natuur/natuurbeleid-regels/wet/>
- <https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/natuur/natuurbeleid-regels/wet/soortenbescherming/bepaal-ontheffing/nest-verwijderen/jaarrond-beschermde-nesten-rustplaatsen/>
- <https://geo.drenthe.nl/geoportaal/>
- Omgevingsverordening Drenthe 5 december 2023.

Bijlage 2:

**NADER ONDERZOEK BE-
SCHERMDE SOORTEN VA-
KANTIEPARK MEERZICHT**

NADER ONDERZOEK BESCHERMDE SOORTEN VAKANTIEPARK MEER- ZICHT

Kenmerk: 20231612/2
Versie: definitief
Datum: 1 augustus 2024

Auteur:
Projectleider:
Veldwerk:
eDNA-analyse:
Kwaliteitscontrole:
Opdrachtgever:

Vereniging Parkbelangen

Dit rapport is digitaal gegenereerd en derhalve niet voorzien van een handtekening. De inhoud van de rapportage is aantoonbaar gecontroleerd en vrijgegeven.

ATKB ASSEN
STATIONSSTRAAT 29C
9401 KW ASSEN

ATKB MIDDELHARNIS
PRINS BERNHARDLAAN 147
3241 TA MIDDELHARNIS

ATKB WAARDENBURG
KOEWEISTRAAT 7
4181 CD WAARDENBURG

ATKB ZOETERMEER
LOUIS BRAILLELAAN 100
2719 EK ZOETERMEER

ATKB WAGENINGEN
AGRO BUSINESS PARK 9
6708 PV WAGENINGEN

KVK 27 1771 40
BTW NL 8076 36 757B01
IBAN NL53 RABO 0160177529

INHOUD

Contents

1.	Inleiding.....	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doel	1
1.3	Leeswijzer	1
2.	Plangebied en initiatief	2
2.1	Ligging en beschrijving plangebied	2
2.2	Voorgenomen ontwikkeling	5
3.	Methode.....	8
3.1	Bronnenonderzoek	8
3.2	Veldonderzoek	8
4.	Resultaten	12
4.1	Waterspitsmuis	12
4.2	Heikikker	12
4.3	Poelkikker	15
4.4	Grote modderkruiper	17
4.5	overige aangetroffen soorten	18
4.6	Broedvogels	18
4.7	Samenvatting	18
5.	Effectenanalyse aanwezige soorten.....	19
5.1	Heikikker	19
5.1.1	Voortplantingswater	19
5.1.2	Winterbiotoop	20
5.2	Poelkikker	20
5.2.1	Voortplantingswater	20
5.2.2	Winterbiotoop	20
5.3	Broedvogels	21
6.	Conclusie en vervolgstappen.....	22
6.1	Conclusie	22
6.2	Vervolgstappen	22
7.	Literatuur.....	24
B 1.1	BIJLAGE	26

Bijlage 1: Analyserapport Sylphium

I. INLEIDING

I.1 AANLEIDING

Vereniging Parkbelangen heeft het voornemen om het vakantiepark Meerzicht verder te ontwikkelen met meer kampeermiddelen en natuur.

Voor de ontwikkeling is een quickscan uitgevoerd om de aanwezigheid van beschermde soorten in beeld te brengen (kenmerk 20231612). Hieruit is naar voren gekomen dat de heikikker, poelkikker, grote modderkruiper, waterspitsmuis en kleine marterachtigen voor kunnen komen in het plangebied.

De genoemde soorten zijn beschermd onder de Europese Habitatrichtlijn en onder de Omgevingswet (Ow). Als gevolg van de werkzaamheden kunnen verbodsbepalingen uit de Omgevingswet overtreden worden.

Tijdens het nader onderzoek naar beschermde soorten is onderzocht welke soorten en met welke aantallen deze soorten in het gebied voorkomen, en welke functie(s) verblijfplaatsen, foerageergebied het plangebied heeft voor deze soorten. Dit is essentieel om uitspraken te doen over de effecten van de werkzaamheden op populaties van de beschermde soorten en de eventueel te nemen maatregelen. Ook geeft het duidelijkheid op de vraag of het indienen van een vergunningsaanvraag Ow bij de provincie noodzakelijk is.

I.2 DOEL

Dit rapport heeft tot doel om inzichtelijk te maken in hoeverre het plangebied gebruikt wordt door de poelkikker, heikikker, grote modderkruiper en waterspitsmuis. Daarnaast worden eventuele effecten van de voorgenomen werkzaamheden op deze soorten in kaart gebracht. Ten slotte wordt aangegeven welke vervolgstap voor deze soortgroep van toepassing is.

I.3 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 wordt het plangebied beschreven. Ook de door de initiatiefnemer voorgenomen werkzaamheden worden hier benoemd. Hoofdstuk 3 gaat in op de methode van het nader onderzoek en in hoofdstuk 4 worden de resultaten besproken. In hoofdstuk 5 worden de effecten van de voorgenomen werkzaamheden op de soorten die gebruikmaken van het plangebied bepaald. Hier worden ook maatregelen voorgesteld om zorgvuldig te handelen ten aanzien van beschermde soorten. Ook wordt beargumenteerd of een ontheffing noodzakelijk is voor het uitvoeren van de werkzaamheden. Hoofdstuk 6 staan de conclusies en wordt een overzicht gegeven van de te nemen vervolgstappen. Tot slot is een literatuurlijst opgenomen in hoofdstuk 7.

2. PLANGEBIED EN INITIATIEF

2.1 LIGGING EN BESCHRIJVING PLANGEBIED

Het plangebied betreft een deel van het park Meerzicht gelegen in het buurtschap [REDACTED] in de gemeente Noordenveld in de provincie Drenthe (zie Figuur 1). Het park ligt aan de noordoostzijde van het Leekstermeer en ligt in het westelijk deel van het poldergebied Lageland. Dit westelijk deel wordt de Hoogema genoemd, vernoemd naar het huis Hoogema dat voor 1832 is gesloopt. De westzijde van het park grenst aan camping Pool en ten noordwesten van het plangebied ligt camping van Esch. Ten noorden en oosten van het park liggen agrarische grasland percelen.

Op een afstand van ruim 300 meter ten noorden van het park loopt de A7 van oost (Groningen) naar west (Leek). Direct grenzend aan het park liggen aan de noordzijde houtsingels van de gemeente Noordenveld en ligt het erf van [REDACTED]. Het park grenst aan de zuidzijde aan het Leekstermeer. Het plangebied is ongeveer 4,5 hectare groot. Alle percelen zijn omsloten door watergangen. Een deel van deze watergangen wordt jaarlijks geschoond. Sommige watergangen zijn kwel gevoed. De terreindelen worden laat gemaaid en in juni was de vegetatie op veel plekken meer dan 1 meter hoog.

Het plangebied is in het Natuurkwaliteitsplan ingedeeld in drie delen. Deze indeling houden we gemakshalve aan (zie voor de indeling Figuur 1):

Deelgebied A:

Dit is het bebouwde deel van het park. Hier vinden weinig ontwikkelingen plaats en valt grotendeels buiten de toetsing. De ontwikkeling die hier getoetst wordt is de uitbreiding van de parkeerplaats.

Het park is voorzien van stacaravans, chalets en tenten. Op het terrein staat ook een lange smalle loods (voorheen schietloods) en een paviljoen met een grote (bouwwallige) schuur. Het park is groen ingericht met voor een deel inheemse bomen en struiken en in de tuintjes vaak ook typische tuinsoorten zoals laurierkers, bamboe en coniferen. Op dit deel van het park is de onverharde (uit te breiden) parkeerplaats aanwezig.

Deelgebied B:

Dit is het terrein tussen het vakantiepark en de weg [REDACTED]. Zowel aan de noordzijde en de zuidzijde zijn houtsingels aanwezig. Het terrein wordt doorsneden door een oprit.

Het westelijk deel is meer besloten door de aanwezigheid van veelal inheemse bomen en struiken. Er zijn hier ook een aantal hopen takken en snoeiafval langs het maaipad gelegd. De vegetatie is nog niet gemaaid waardoor de grassen en kruiden veelal zijn gaan bloeien.

Er staan soorten van voedselrijke omstandigheden zoals ridderzuring en gestreepte witbol maar mede dankzij het extensieve beheer staan er inmiddels ook kruiden van matig voedselrijke graslanden zoals kale jonker. Langs de slootjes staan kruiden zoals echte valerian en moerasspirea. Het terrein is toegankelijk door maaipaadjes. Aan de oostzijde is een trapveldje aanwezig waar de grasmat kort wordt gehouden.

Het deel ten oosten van de inrit van terrein B is een open (tot voorkort bemest) grasland. De vegetatie is zeer hoog geworden en bestaat uit soorten van voedselrijke omstandigheden zoals grote brandnetel, akkerdistel, ridderzuring, rietgras en riet. Ook staan er op meerdere plekken grote berenklaauw; een niet gewenste invasieve exoot. De sloot langs de zuidrand is sterk begroeid met brede waterpest.

Deelgebied C:

Dit is het meest oostelijke weiland. Er wordt al een aantal jaren een ecologisch maai-beheer uitgevoerd. Desondanks zijn grassen en kruiden van voedselrijke omstandigheden dominant. Er groeit veel grote brandnetel, akkerdistel, ridderzuring, rietgras en gestreepte witbol. Deze voedselrijkdom heeft te maken met het ophogen van het land met tarra (van de bieten oogst).

Dit weiland heeft hoogteverschillen met in het zuiden een laagte en in het noorden een verhoging met daarop een grote wilg. Aan de noord- en zuidzijde zijn houtsingels aanwezig. Het slootje tussen deelgebied B en C is een jaar niet geschoond waardoor er zich meer oever- en onderwaterbegroeiing heeft ontwikkeld dan in de rest van de sloten in het plangebied. Het slootje is deels kwel gevoed, maar richting het deelgebied A neemt de waterkwaliteit sterk af. De wat bredere sloot aan de oostzijde van deelgebied C wordt jaarlijks geschoond maar was in juni 2024 alweer vrij dicht gegroeid.

Figuur 1. Ligging plangebied (rood omlijnd). Bron: Google maps

Foto 1 A: Deelgebied B-West is het meest besloten deel.

B: Slootje aan de westzijde van terrein B-West.

Foto 2 A: Zicht op deelgebied B-oost

B: Slootje langs de zuidzijde van deelgebied B-Oost

Foto 3 A: Slootje langs de inrit deelgebied B

B: Slootje tussen deelgebied B en C.

Foto 4 A: Zicht op deelgebied C met reuzenberenklauw

B: De meest oostelijke sloot langs deelgebied C.

2.2 VOORGENOMEN ONTWIKKELING

Aanlegfase

Voor de ontwikkeling van het park wordt rekening gehouden met de bestaande natuurwaarden en worden bepaalde natuurwaarden versterkt. Ook worden natuurinclusieve maatregelen genomen. De ideeën hiervoor zijn uitgewerkt in een Natuurkwaliteitsplan en in de toelichting 'Recreatie en natuur hand in hand- Doorontwikkeling vakantiepark Meerzicht, dé groene parel aan het Leekstermeer'.

Deelgebied A:

Op het huidige park wordt de parkeerplaats uitgebreid van 57 naar 70 parkeerplaatsen bestaande uit halfverharding. Omdat de vuilniswagen er ook langs moet kunnen zal één boom worden gekapt zodat de vuilniswagen een rondje kan draaien om het park weer te verlaten.

Deelgebied B:

Westelijk deel: Het Wold

Op het westelijk deel van de uitbreiding van het vakantiepark, 'het Wold', worden extra streekeigen bomen aangeplant. Het speelveld wordt getransformeerd tot speelbosje met natuurlijke spelaanleidingen. Er komen acht eivormige kavels.

In totaal wordt er slechts één kleine boom gekapt in het noordwesten van dit deelgebied.

Langs de noordzijde wordt een houtsingel aangeplant in het verlengde van de bestaande gemeentelijke houtsingels langs de weg de J. Ook wordt er ten zuiden van deze nieuwe houtsingel een slootje gegraven in het verlengde van een bestaand slootje. Bestaande sloten worden verbreed en uitgediept en voorzien van meer amfibievriendelijke oevers.

Oostelijk deel: Wadi

Het oostelijk deel krijgt een halfopen karakter. Dit deelgebied wordt voorzien van 30 kavels. In dit deelgebied worden wadi's aangebracht met een eigen groene, waterminnende inrichting en natuurlijk beheer. In de wadi's wordt tijdelijk overtollig regenwater opgevangen en de wadi's zijn ook van belang voor de natuur op het park. Bestaande sloten worden verbreed en uitgediept en voorzien van meer amfibievriendelijke oevers.

Algemeen:

Voor het opleveren van de kavels worden een aantal toegangspaden aangelegd. Daarnaast wordt elke kavel voorzien van riolering, water, stroom en een mantelbuis (glasvezel-ready) aangelegd. De kavels worden kaal

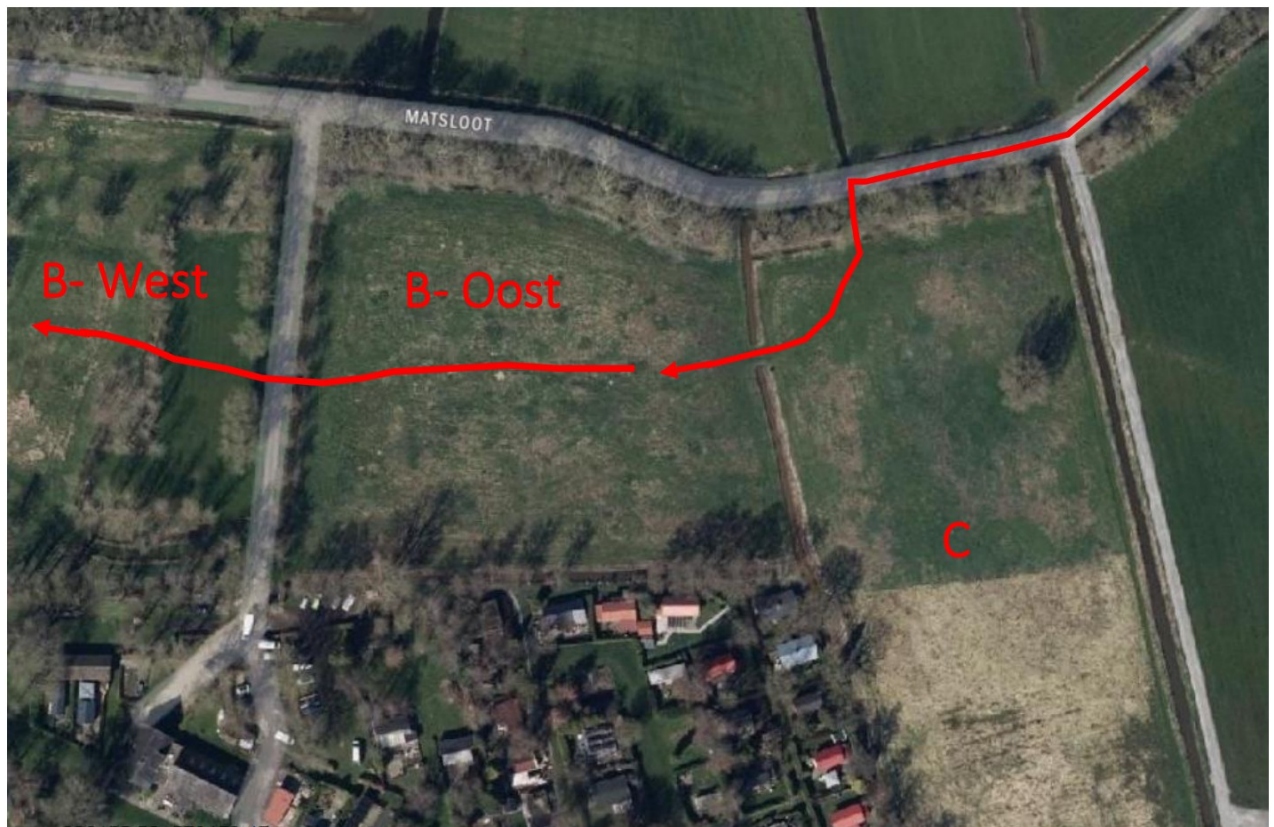
opgeleverd. Aan de inrichting worden een aantal eisen gesteld zoals een groene afscheiding van inheemse hagen en de aanplant van minimaal één fruitboom en een inheemse boom. Deze afspraken worden in het beeldkwaliteitsplan vastgelegd. Hier komen ook afspraken in voor natuurinclusieve maatregelen voor de bouw van chalets/recreatiewoningen.

Aanrijdroute bouwverkeer:

Voor het bouwverkeer wordt een aparte aanrijdroute gemaakt met behulp van rijplaten. Deze route volgt grotendeels de route van het toekomstige wandelpad.

De route voor het bouwverkeer komt vanaf de J deelgebied C binnen via het tweede dammetje vanaf het oosten. Daarna gaat het richting deelgebied B-oost over een bestaande dam. Vanaf hier wordt de route gevolgd van het toekomstige wandelpad. Het loopt richting het westen en kruist een sloot en de inrit naar het park. De sloot wordt tijdens de aanlegfase voorzien van een duiker. Mogelijk wordt er voor de permanente inrichting gekozen voor een brug.

Zie Figuur 2 voor de route van het bouwverkeer.

Figuur 2. Aanrijdroute van het werkverkeer naar het plangebied.

Deelgebied C:

Het Weiland

Dit gebied heeft een agrarische bestemming en blijft onbebouwd. In het zuidoosten wordt een poel met eilandje aangegraven ten behoeve van amfibieën. Ook wordt de mogelijkheid voor een oeverwaluwand onderzocht.

Op het terrein worden in de noordoost- en zuidoosthoek een aantal inheemse stekelige struiken aangeplant. De westelijke bestaande sloot tussen deelgebied B en C wordt verbreed en voorzien van natuurvriendelijke oevers.

Het weiland wordt ingezaaid met inheemse kruiden en bloemen. De ooievaarpaal is naar dit weiland verplaatst. Ook komt er een torenvalk kast.

Langs de noord- en oostrand komt een wandelpad.

Gebruiksfase

In de gebruiksfase is er sprake van een vakantiepark met 99 kavels. (In de huidige situatie zijn het er 61). In de praktijk zal in het zomerhalfjaar het park het meest bezocht worden door eigenaren van de kampeermiddelen. In het winterhalfjaar is overnachten op het park toegestaan maar zal de bezetting significant lager zijn. Het inrichtingsplan is weergegeven in Figuur 3.

Figuur 3. Inrichtingsplan voorgenomen ontwikkeling. (Bron: VPL_Vakantiepark Meerzicht toelichting eindconcept definitief ontwerp).

3. METHODE

3.1 BRONNENONDERZOEK

Uit de quickscan (kenmerk 20231612-1) blijkt dat het plangebied geschikt is als leefgebied voor de heikikker, poelkikker, grote modderkruiper en waterspitsmuis. Van deze ze soorten zijn waarnemingen in de omgeving bekend (NDFF).

3.2 VELDONDERZOEK

Tijdens het veldonderzoek is het plangebied (zoals beschreven in hoofdstuk 2) onderzocht. Hierbij is tevens een zone van minimaal 100 meter rondom het plangebied als omgevingscheck meegenomen in het onderzoek. De omgevingscheck is uitgevoerd door tijdens de onderzoeksrondes ook de nabije omgeving te beoordelen op geschiktheid voor de relevante beschermde soorten en door te kijken naar hoe de omgeving zich verhoudt tot het plangebied. Een omgevingscheck is nodig om in een eventueel benodigde vergunningsaanvraag te kunnen onderbouwen wat de geschiktheid van de omgeving voor de beschermde soorten is. De resultaten worden in hoofdstuk 4 per soort(groep) besproken.

Waterspitsmuis

Het onderzoek naar waterspitsmuis is uitgevoerd met behulp van eDNA.

eDNA is een methode waarmee DNA-sporen in water en grond opgespoord kunnen worden. Voor het verzamelen van de monsters en het maken van de uiteindelijke samples is gebruikgemaakt van het eDNA-methodiek van Sylphium. DNA lost op in het water en verspreid zich over een groot oppervlak. Voor deze methode zijn op 4 juni 2024 verspreid in het onderzoeksgebied drie watermonsters genomen en door een filter getrokken totdat het filter verzadigd was.

Er zijn in de drie meest geschikte sloten (zie Figuur 4) watermonsters genomen. Een watermonster bestaat uit 20 subsamples. Dat wil zeggen dat er om de 10 meter een sample uit de sloot wordt genomen.

Figuur 4. De drie sloten die bemonsterd zijn.

Heikikker

Het onderzoek naar heikikker wijkt af van de soortinventarisatieprotocollen van het NGB (versie nov 2023). Deze schrijft twee bezoeken voor, in de periode februari-april (afhankelijk van de ligging en het type gebied en het verloop van het voorjaar).

Er zijn in 2024 in totaal **vijf** bezoeken gebracht in de periode begin maart tot eind maart.

De start was altijd ruim een uur na zonsondergang en de onderzoek duur was uitgezonderd 30 maart altijd langer dan 1,5 uur. Hierbij is gezocht naar roepende individuen (kooactiviteit) met behulp van een sterke zaklamp konden aantallen worden geteld. Ook is gelet op de aanwezigheid van eiklonpen. De paarperiode van de heikikker is zeer kort en is sterk afhankelijk van de weersomstandigheden. Er zijn daarom twee of meer controles noodzakelijk om tijdens de piek van de paartijd de aantallen heikikkers te kunnen tellen.

Voorafgaand aan het inplannen van het gebiedsbezoek is in de gaten gehouden of de voortplantingsactiviteit van heikikker in vergelijkbare gebieden rond de projectlocatie op gang is gekomen. In dit geval het aangrenzende gebied de Onlanden waar de heikikker op verschillende locaties voorkomt. Zodra bekend is dat er kooactiviteit in de omgeving werd waargenomen, is de inventarisatieronde zo snel mogelijk onder gunstige weersomstandigheden uitgevoerd. Tijdens de inventarisaties is tijdens de drie eerste bezoeken als referentie een traject van ongeveer 3,5 km afgefietst en is er op verschillende locaties gestopt om te luisteren naar heikikkers (zie Figuur 5). Tijdens het vierde bezoek op 20 maart 2024 is er als referentie naar een locatie aan de Onlandse dijk (fietspad) gereden om te luisteren.

Naast een inventarisatie in de paarperiode is de richtlijn van het soortinventarisatieprotocol ook aanvullend twee maal in de periode juli-september te zoeken naar juvenielen en adulten. In dit geval is hier van afge- weken omdat er in het voorjaar al een meer dan dubbele onderzoeksinspanning heeft plaatsgevonden en omdat er tijdens het poelkikkeronderzoek ook tweemaal is geschept naar larven van de heikikker.

Tabel 1 geeft een overzicht van de data waarop de bezoeken zijn uitgevoerd en de omstandigheden.

Tabel 1 Overzicht van het veldonderzoek naar heikikker en de omstandigheden waaronder dit is uitgevoerd.

Datum	Type onderzoek	Aantal personen	Zon op/on- der	Start- tijd	Eind- tijd	Temp. (°C)	Windrich- ting en - kracht (Bft)	Weer en bewolking
4 maart 2024	Kooractiviteit	1	18:18	19:47	21:17	8	1	Geheel bewolkt
14 maart 2024	Kooractiviteit	1	18:36	19:38	23:15	16	2	Half bewolkt
19 maart 2024	Kooractiviteit	1	18:46	21:19	23:17	14	2	Half bewolkt
20 maart 2024	Kooractiviteit	2	18:47	21:13	22:51	12	1	Geheel bewolkt (motregen)
30 maart 2024	Kooractiviteit	1	20:05	22:00	23:00	9	1	Geheel bewolkt
4 juni 2024	Scheppen naar lar- ven	2	21:54	13:02	17:02	19	4	Half bewolkt
20 juni 2024	Scheppen naar lar- ven	1	22:05	15:30	18:00	21	2	Half bewolkt

Figuur 5. Referentie fietsroute (geel) door de Onlanden en een gelopen route (blauw) in het kader van een omgevingscheck.

Poelkikker

Het nader onderzoek naar voortplantingswateren van poelkikker is uitgevoerd volgens de methodiek van de meest recente versie van de Soortinventarisatieprotocollen van het NGB .
In de periode mei – half juli is in de middag twee maal geluisterd naar kooractiviteit en zijn dieren op zicht en doormiddel van een schepnet gevangen en gedetermineerd.
Hierbij is gelet op uitsluitende kenmerken zoals een grote symetrische graafknobbel op de achterpoot en relatief korte achterpoten (strekproef). Zie ook <https://www.ravon.nl/Portals/2/Bestanden/Publicaties/Herkenningskaarten/HerkenningskaartGroenekickers.pdf>

Tabel 2 geeft een overzicht van de dagen waarop de onderzoeksrondes zijn uitgevoerd en de omstandigheden.

Tabel 2 Overzicht van het veldonderzoek naar poelkickers en de omstandigheden waaronder dit is uitgevoerd.

Datum	Aantal personen	Zon op/onder	Starttijd	Eindtijd	Temp. (°C)	Windrichting en -kracht (Bft)	Weer en bewolking
4 juni 2024	2	21:54	13:02	17:02	19	4	Half bewolkt
20 juni 2024	1	22:05	15:30	18:00	21	2	Half bewolkt

Grote modderkruiper

Het onderzoek naar zomer-/voortplantingsbiotoop van grote modderkruiper is uitgevoerd conform het soortinventarisatieprotocol van het NGB. Er is echter niet gekozen voor het gebruik van elektrovisserij maar eDNA. Deze methode is minstens zo betrouwbaar ($\geq 95\%$), minder arbeidsintensief en is diervriendelijk. De monsternamen vond plaats op 4 juni 2024 en is dezelfde als die voor de waterspitsmuis.

4. RESULTATEN

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het uitgevoerde onderzoek naar heikikker, poelkikker, grote modderkruiper en waterspitsmuis besproken, waarbij wordt ingegaan op de functies van het gebied voor deze soort(groep)(en). Per onderzochte soort(groep) is een verdeling gemaakt in functies binnen het plangebied en de omgeving van het plangebied.

4.1 WATERSPITSMUIS

Uit het analyserapport van Sylphium blijkt dat alle drie de aangeleverde monsters negatief testen op waterspitsmuis. We mogen dan ook aannemen dat de soort zich niet gevestigd heeft in het plangebied. Het volledige analyserapport van Sylphium is opgenomen als Bijlage 1.

4.2 HEIKIKKER

Voortplantingswater

Tijdens de eerste inventarisatieronde van 4 maart 2024 zijn geen heikikkers waargenomen. Ook in het referentiegebied is niets gehoord. Aangenomen kan worden dat dit bezoek te vroeg in de maand maart is uitgevoerd nog voordat er heikikkers actief waren.

Tijdens de inventarisatie van 14 maart 2024 zijn in het plangebied geen heikikkers waargenomen maar wel in het referentiegebied. Langs het fietstraject zijn vier heikikkers aangetroffen die op trek waren of net in het water gearriveerd. Van paargedrag en kooractiviteit was nog geen sprake.

Tijdens het derde bezoek op 19 maart 2024 zijn er in het plangebied geen heikikkers waargenomen, Langs het fietstraject zijn ten minste 22 heikikkers geteld waarvan de meeste kooractiviteit vertoonden en waarvan de mannetjes blauw gekleurd waren.

Tijdens het vierde bezoek op 20 maart 2024 zijn tenminste 38 heikikkers geteld op basis van kooractiviteit langs het fietspad Onlandse dijk. In het plangebied zijn wederom geen heikikkers aangetroffen.

Op 30 maart 2024 is nog een laatste korte poging gedaan om heikikkers te vinden in het plangebied. Er zijn geen heikikkers aangetroffen. Een referentie gebied is dit maal niet bezocht.

Naast het ontbreken van heikikkers in het plangebied zijn er gedurende de onderzoeken ook geen andere aanwijzingen zoals de aanwezigheid van eiklommen vastgesteld.

Tijdens het scheppen in juni zijn geen heikikkers aangetroffen. Er zijn alleen larven van de bruine kikker gevonden.

Samenvattend kan gesteld worden dat de sloten in het plangebied geen functie hebben als voortplantingslocatie.

Figuur 6. Waarnemingen van voortplanting (kooactiviteit) van heikikkers in 2024 plangebied en traject. Daarnaast waarnemingen binnen het park Meerzicht op het land van 2023 en 2024.

zomerbiotoop/winterbiotoop

De heikikker migreert tussen de overwinteringsplekken, de wateren waar voortplanting plaatsvindt en de plekken waar de dag wordt doorgebracht en waar 's nachts wordt gevoerageerd. Het voortplantingswater en de landhabitat, inclusief overwinterlocaties, bevinden zich vaak dicht bij elkaar, veelal op minder dan 300 meter afstand (bron: Kennisdocument heikikker, BIJ12).

Hoewel er geen voortplanting vastgesteld is in het plangebied en de sloten net buiten het plangebied, zijn er wel waarnemingen gedaan van heikikkers op terrein A in het vroege voorjaar.

Op 3 maart 2024 is in de tuin van huisje op het park een volwassen heikikker aangetroffen (zie Foto 5). Het dier liet zich zien na werkzaamheden in de tuin. Het gaat vermoedelijk om een dier dat net uit winterrust kwam. Ook in het vroege voorjaar van 2023 zijn dergelijke waarnemingen gedaan op het park. Dit zijn sterke aanwijzingen voor een overwinteringslocatie in de tuinen en de hoger gelegen groenstructuren van het park.

Gezien de geringe afstand die heikikkers afleggen tussen voortplantingswater en winterbiotoop is het opmerkelijk dat er in het plangebied geen voortplanting is vastgesteld.

Geschikt voortplantingsgebied is aanwezig ten zuiden van het park aan de overzijde van de [REDACTED] J Hier zijn moeras en rietlanden met slootjes aanwezig. Dit is hetzelfde habitat als de Onlandse dijk waar tientallen zicht voortplantende heikikkers zijn aangetroffen.

Mogelijk is er een gebrek aan geschikte overwinteringslocaties in het lager gelegen moeras waardoor een deel van de heikikkers voor overwintering de [REDACTED] J oversteken om op het park Meerzicht te overwinteren. Geschikte plekken zijn in de tuinen delen van de dijk en de houtsingels. Binnen het plangebied is

deelgebied B-west zeer geschikt voor overwintering. Hier zijn veel houtsingels en takkenhopen (snoeiafval) aanwezig (zie Foto 7). Ook deelgebied A (groenstructuren, ruimte onder huisjes ed.) is zeer geschikt maar valt strikt genomen buiten het plangebied.

Foto 5 Volwassen heikikker op het park Meerzicht (Bron: M. Kroeze)

Figuur 7. Geschikt voortplantingsgebied ten zuiden van de [redacted] J Voor overwintering steekt een deel van de heikikkers waarschijnlijk de [redacted] J over richting park Meerzicht.

4.3 POELKIKKER

In Nederland komen drie soorten groene kikkers voor. Deze worden aangeduid met de naam groene kikker complex. Deze naam wordt gebruikt voor de drie soorten samen: de meerkikker, bastaardkikker en poelkikker. Het gaat eigenlijk om twee echte soorten: meerkikker (*Rana ridibunda*) en poelkikker (*Rana lessonae*) die, als ze paren, hybriden kunnen vormen: de bastaardkikker (*Rana klepton esculenta*). Doordat de bastaardkikker een hybride is lijkt deze vaak sterk op één van beide oudersoorten. De verspreiding van de meerkikker ligt vooral in West-Nederland (laagveen en zeeklei) terwijl de verspreiding van de poelkikker juist vooral het oostelijk deel van Nederland (zandgronden en laag dynamische plaatsen in het rivierengebied) betreft. De bastaardkikker komt vrijwel overal voor.

Voortplantingswater

Zowel tijdens de eerste ronde als de tweede ronde zijn er lage aantallen poelkikkers aangetroffen in of nabij de sloten van het park (zie Figuur 8).

Tijdens de eerste ronde zijn er zeven exemplaren gevangen. En tijdens de tweede ronde slechts drie exemplaren. Van de aanwezige groene kikkers is minder dan 10% met zekerheid poelkikker. Het overige deel is bastaardkikker met vaak sterk gelijkende kenmerken. Het gaat dus niet om een zuivere populatie poelkikkers. Het aandeel bastaardkikkers met kenmerken van meerkikker is nihil.

In de omgeving van het plangebied zijn ook enkele exemplaren gevangen. Ook hier is het aandeel aangetroffen poelkikkers nooit hoger dan 10%.

In Figuur 8 is de verspreiding van de poelkikkers weergegeven. Het zwaartepunt van de verspreiding ligt duidelijk in de sloot tussen gebied A en B-oost in. In de slotjes rond deelgebied C zijn geen poelkikkers waargenomen.

Foto 6 Eén van de gevangen poelkikkers op vakantiepark Meerzicht.

Figuur 8. Waargenomen poelkickers in en om het plangebied tijdens het nader onderzoek. Een eigen waarneming uit mei 2022 is aangegeven met een oranje markering.

zomerbiotoop/winterbiotoop

De poelkikker is een meer watergebonden soort dan de heikikker. Vanaf oktober verlaten ze de waterkant en gaan ze op zoek naar een overwinteringsplaats op het land.

Hij graaft zich dan de grond in of overwintert in muizenholletjes of onder stronken en dergelijke. De overwinteringsplaatsen liggen afhankelijk van het landschapstype binnen de 100 à 200 meter van het water. Het grootste deel van de exemplaren gaat in winterslaap op het land, incidenteel overwinteren exemplaren in het water. Op het park Meerzicht in deelgebied A zijn groene kikkers aangetroffen onder huisjes die werden afgebroken. Maar ook de houtsingels en de hopen takken in deelgebied B-west zijn

zeer geschikt als overwinteringslocatie (zie Foto 7). Ook de houtsingels (gemeente) langs de J en groenstructuren in deelgebied A zijn geschikt voor overwintering.

Foto 7 In deelgebied B-west zijn tal van mogelijkheden voor overwinterende poelkickers en heikickers.

4.4 GROTE MODDERKRUIPER

Uit het analyserapport van Sylphium blijkt dat alle drie de aangeleverde monsters negatief testen op grote modderkruiper. We mogen dan ook aannemen dat de soort niet voorkomt in de sloten van het plangebied. Het volledige analyserapport van Sylphium is opgenomen als Bijlage 1.

4.5 OVERIGE AANGETROFFEN SOORTEN

Tijdens het nader onderzoek zijn ook andere amfibieën en vissen aangetroffen in de sloten. Het gaat om de volgende soorten:

- Gewone pad
- Bruine kikker
- Bastaardkikker
- Kleine water salamander
- Tiendoornige stekelbaars

4.6 BROEDVOGELS

In het plangebied komen verschillende soorten broedvogels voor van bosranden, rietstroken en ruigtes. Het gaat bijvoorbeeld om bosrietzanger, grasmus, tjiftjaf, roodborst, heggemus, zwartkop en winterkoning.

4.7 SAMENVATTING

Tabel 3 geeft een samenvatting van de relevante soorten en de (essentiële) functies voor deze soorten binnen het plangebied.

Tabel 3 Samenvatting aangetroffen nesten/verblijfplaatsen en andere essentiële functies van het plangebied.

Aanwezige beschermde soort i.h.k.v. de aanvraag	Essentiële functie(s) van het plangebied voor de soort	Aantal
Heikikker	Overwinteringslocaties deelgebied B-west	Onbekend
Poelkikker	Voortplantingswater deelgebied B-west en deelgebied B-Oost	≥10
	Overwinteringslocaties deelgebied B-west	Onbekend
Broedvogels	Broedgebied soorten van ruigtes en bosranden	Onbekend

5. EFFECTENANALYSE AANWEZIGE SOORTEN

In dit hoofdstuk wordt een effectenin-schatting gedaan van het plan op de aanwezige beschermde soorten in het plangebied.

Voor Habitatrichtlijnsoorten heikikker en poelkikker wordt getoetst aan de verbodsbepalingen:

- het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen (artikel 11.46 lid 1a).
- het is verboden dieren als bedoeld in artikel 11.46 lid 1a opzettelijk te verstoren (artikel 11.46 lid 1b).
- het is verboden eieren van dieren als bedoeld in artikel 11.46 lid 1a in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen (artikel 11.46 lid 1c).
- het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in artikel 11.46 lid 1a te beschadigen of te vernielen (artikel 11.46 lid 1d).
- het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen (artikel 11.46 lid 1e).

Voor Vogelrichtlijnsoorten zoals grasmus, bosrietzanger, heggenmus, roodborst, zwartkop en winterkoning wordt getoetst aan de verbodsbepalingen:

- het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen (artikel 11.37 Bal lid 1a);
- het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in lid 1a te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen (artikel 11.37 Bal lid 1b);
- het is verboden eieren van vogels als bedoeld in artikel 11.37 Bal lid 1a te rapen en deze onder zich te hebben (artikel 11.37 Bal lid 1c);
- het is verboden vogels als bedoeld in artikel 11.37 Bal lid 1a opzettelijk te storen (artikel 11.37 Bal lid 1d).
- het verbod, bedoeld in artikel 11.37 Bal lid 1d, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort (artikel 11.37 Bal lid 3).

5.1 HEIKIKKER

5.1.1 VOORTPLANTINGSWATER

Effecten

Geen. Voortplanting is niet vastgesteld. Een incidenteel waarneming in sommige jaren kan, maar met zekerheid geen essentieel voortplantingswater.

5.1.2 WINTERBIOTOOP

Effecten

Wanneer de werkzaamheden uitgevoerd worden in de houtsingels van deelgebied B-west en er takkenhopen (snoeiafval) worden opgeruimd dan is er in terrein B-West een kans op het verstoren en vernietigen van winterrustplaatsen. Deze werkzaamheden vallen onder schadelijke handelingen waarbij artikel 11.46 Bal lid 1b en lid 1d van de Ow overtreden worden.

Wanneer de werkzaamheden uitgevoerd worden in de winterperiode (oktober tot en met maart) dan is er kans op het verwonden of doden van heikkickers.

Hierdoor wordt artikel 11.46 Bal lid 1a overtreden.

Vervolgstappen

Omdat er door de werkzaamheden verblijfplaatsen (winterbiotoop) verloren gaan en verstoring kan optreden, die aangemerkt zijn als schadelijke handelingen onder de Ow, moet een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit Ow worden aangevraagd. De provincie Drenthe is hiervoor het bevoegd gezag. Daarnaast dient buiten de kwetsbare winterperiode gewerkt te worden in het betreffende deelgebied.

5.2 POELKIKKER

5.2.1 VOORTPLANTINGSWATER

Effecten

De sloten waarin voortplanting plaats vindt worden voorzien van amfibievriendelijke oevers en waar nodig verdiept. Op de lange termijn heeft dit een positief effect op de poelkickers. Desondanks wordt een voortplantingslocatie (tijdelijk) verstoort waardoor artikel 11.46 Bal lid 1b en lid 1d van de Ow overtreden worden.

Wanneer er gewerkt wordt in de periode 1 maart tot en met 15 september kunnen exemplaren poelkikker worden verwond of gedood, daarnaast kunnen eieren en larven worden aangetast. Hierdoor wordt artikel 11.46 Bal lid 1a overtreden.

Vervolgstappen

Omdat er door de werkzaamheden verloren gaan en verstoring kan optreden, die aangemerkt zijn als schadelijke handelingen onder de Ow, moet een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit Ow worden aangevraagd. De provincie Drenthe is hiervoor het bevoegd gezag. Daarnaast dient buiten de kwetsbare voortplantingsperiode gewerkt te worden in het betreffende deelgebied. Dat wil zeggen dat werkzaamheden aan slootjes (natuurvriendelijke oevers maken) buiten de periode 1 maart tot en met 15 september plaats moeten vinden.

5.2.2 WINTERBIOTOOP

Effecten

Wanneer de werkzaamheden uitgevoerd worden in de houtsingels van deelgebied B-west en er takkenhopen worden opgeruimd dan is er in terrein B-West een kans op het verstoren en vernietigen van winterrustplaatsen. Deze werkzaamheden vallen onder schadelijke handelingen waarbij artikel 11.46 Bal lid 1b en lid 1d van de Ow overtreden worden.

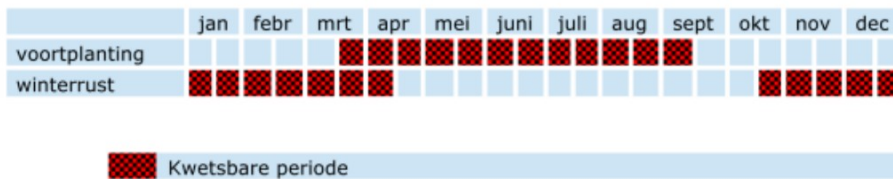
Wanneer de werkzaamheden uitgevoerd worden in de winterperiode (half okt tot en met maart) dan is er kans op het verwonden of doden van poelkickers.

Hierdoor wordt artikel 11.46 Bal lid 1a overtreden.

Vervolgstappen

Omdat er door de werkzaamheden verblijfplaatsen (winterbiotoop) verloren gaan en verstoring kan optreden, die aangemerkt zijn als schadelijke handelingen onder de Ow, moet een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit Ow worden aangevraagd. De provincie Drenthe is hiervoor het bevoegd gezag. Daarnaast dient buiten de kwetsbare winterperiode gewerkt te worden in het betreffende deelgebied.

Ter mitigatie kan het nodig zijn om in bijvoorbeeld terrein C takkenrillen aan te leggen als alternatieve overwinteringsplaatsen.

Figuur 9. De kwetsbare periodes van de poelkikker (Bron: Kennisdocument, BIJ12).

5.3 BROEDVOGELS

In het plangebied komen meerdere soorten broedvogels voor. Door rekening te houden met het broedseizoen van de relevante soorten, kan een overtreding van de Omgevingswet worden voorkomen. Het broedseizoen van de aanwezige soorten loopt ongeveer van 1 maart tot en met 15 augustus. Dit is geen vaste periode. Afhankelijk van weersomstandigheden kunnen vogels eerder of later gaan broeden.

6. CONCLUSIE EN VERVOLGSTAPPEN

6.1 CONCLUSIE

- Uit het nader onderzoek is gebleken dat een aantal overwinteringslocatie van **heikikkers** verloren gaan door de voorgenomen werkzaamheden. Hierdoor treden er schadelijke handelingen in het kader van de Ow op waarbij artikel 11.46 Bal lid 1b en lid 1d van de Ow overtreden worden. Bij werken binnen de kwetsbar periode (oktober tot en met maart) kan ook sprake zijn van het doden of verwonden van dieren. Hiermee wordt artikel 11.46 Bal lid 1a overtreden.
- Uit het nader onderzoek is gebleken dat een aantal overwinteringslocatie van **poelkikkers** verloren gaan door de voorgenomen werkzaamheden. Hierdoor treden er schadelijke handelingen in het kader van de Ow op waarbij artikel 11.46 Bal lid 1b en lid 1d van de Ow overtreden worden. Bij werken binnen de kwetsbar periode (half oktober tot en met half april) kan ook sprake zijn van het doden of verwonden van dieren. Hiermee wordt artikel 11.46 Bal lid 1a overtreden.
- Uit het nader onderzoek is gebleken dat aan voortplantingswater van **poelkikkers** wordt gewerkt. Hierdoor treden er schadelijke handelingen in het kader van de Ow op waarbij artikel 11.46 Bal lid 1b en lid 1d van de Ow overtreden worden. Bij werken binnen de kwetsbar periode (half maart tot en met half september) kan ook sprake zijn van het doden of verwonden van dieren. Hiermee wordt artikel 11.46 Bal lid 1a overtreden.
- In het plangebied komen verschillende soorten broedvogels voor. Door buiten de broedperiode te werken kan voorkomen worden dat nesten worden vernietigd, beschadigd en verstoord (een over-treding van artikel 11.37 Bal lid 1b en lid 1a);

6.2 VERVOLGSTAPPEN

In Tabel 4 is opgenomen voor welke soorten een omgevingsvergunning flora en fauna activiteit aangevraagd moet worden of hoe overtreding van Omgevingswet is te voorkomen door het treffen van voorzorgsmaatregelen.

Tabel 4 Overzicht te nemen vervolgstappen.

Aangetroffen beschermde soort per functie	Benodigde vervolgstappen
Heikikker (overwinteringsbiotoop)	Vergunningsaanvraag flora- en fauna activiteit Omgevingswet Werken buiten de kwetsbare periode Mitigatieplan
Poelkikker overwinteringsbiotoop	Vergunningsaanvraag flora- en fauna activiteit Omgevingswet Werken buiten de kwetsbare periode Mitigatieplan
Poelkikker voortplantingsbiotoop	Vergunningsaanvraag flora- en fauna activiteit Omgevingswet Werken buiten de kwetsbare periode Mitigatieplan
Overige broedvogels	Werken buiten het broedseizoen (1 maart- 15 augustus)

Voor een aanvraag flora en fauna activiteit omgevingsvergunning is een activiteitenplan nodig waarin wordt beschreven welke maatregelen worden genomen om negatieve effecten op de beschermde soorten zoveel mogelijk te voorkomen. Aan een ontheffing zijn veelal voorschriften verbonden zoals het maken van een ecologisch werkprotocol, het uitvoeren van voldoende mitigerende maatregelen, het onder ecologische begeleiding uitvoeren van werkzaamheden en het bijhouden van een logboek.

voor natuur
en leefomgeving

voor natuur
en leefomgeving

B 1.1 BIJLAGE

Analyserapport

Postbus 11107
9700 CC Groningen
Tel: 0503632272
E-mail: info@sylphium.com
www: sylphium.com

Opdrachtgever	ATKB
Contact persoon	[REDACTED] J
Aantal monsters	3
Aan te tonen organisme(s)	grote modderkruiper, waterspitsmuis
Datum rapport	19-6-2024
Uitgevoerd door	[REDACTED] J

Contents

1. Materialen en methoden	3
1.1. Bemonstering en filtratie	3
1.2. eDNA isolatie.....	3
1.3. eDNA qPCR analyse grote modderkruiper en waterspitsmuis	3
1.4. Kwaliteitswaarborging	3
2. Resultaten	5
3. Conclusie	6
4. Referenties.....	7

1. Materialen en methoden

1.1. Bemonstering en filtratie

Bemonstering en filtratie werden ter plaatse uitgevoerd door ATKB met de SYL009 - eDNA sampling set (1). De volgende monsters zijn ontvangen door Sylphium molecular ecology van ATKB.

Monstercode	Monstertype
E4348	eDNA Dual Filter (0.8µM)
E4354	eDNA Dual Filter (0.8µM)
E4356	eDNA Dual Filter (0.8µM)

Tabel 1: Aangeleverde monsters.

1.2. eDNA isolatie

eDNA-isolatie en kwaliteitscontrole werden uitgevoerd volgens de handleiding en het validatierapport van de SYL002 - Environmental DNA isolation kit (2).

1.3. eDNA qPCR analyse grote modderkruiper en waterspitsmuis

De analyse en kwaliteitscontrole op grote modderkruiper en waterspitsmuis werd uitgevoerd volgens de protocollen en validatierapporten van SYL159 - *Misgurnus fossilis* detection kit (3) en SYL116 – Neomys fodiens detection kit (4).

1.4. Kwaliteitswaarborging

De analyses van de monsters zijn in achtvoud uitgevoerd. Een monster wordt positief bevonden als minimaal één van deze analyses een positief signaal geeft. Als controles werden gebruikt:

- Rendement en inhibitiecontrole (RIC): Aan de monsters is xenobiotisch-DNA toegevoegd als controle. Deze controle sluit vals negatieve PCR resultaten uit, die veroorzaakt worden door storende factoren in

het DNA-isolaat. Tevens bepaald deze controle de isolatie-efficiëntie van de uitgevoerde procedure en sluit hiermee vals negatieve resultaten uit. Bij het aantreffen van storende factoren wordt het experiment herhaald bij een monsterverdunning van 2x, 4x en 8x. Op basis van deze resultaten wordt besloten met welke verdunning de grote modderkruiper of waterspitsmuis analyse wordt uitgevoerd.

- Procedure blanco: Alleen conserveringsmiddel dat alle isolatie en analyse stappen doorloopt. Deze controle toont eventuele contaminatie met DNA tijdens de handelingen aan.
- PCR positieve controle: grote modderkruiper of waterspitsmuis DNA toegevoegd aan PCR mix. Deze controle sluit vals negatieve PCR resultaten uit, door fouten in het PCR proces.
- PCR negatieve controle: Geen monster of DNA toegevoegd. Dit is een extra controle op vals positieve resultaten door contaminatie.

2. Resultaten

De positieve controles gaven in alle gevallen een positief resultaat. De negatieve controles gaven in alle gevallen een negatief resultaat (tabel 2).

De aangeleverde monsters gaven in geen van de 8 replica's een positief signaal voor de aanwezigheid van grote modderkruiper en waterspitsmuis DNA (tabel 3).

Monstercode	Procedure blanco	Inhibitie controle	PCR negatieve controle	PCR positieve controle
E4348	Ok	Ok	Ok	Ok
E4354	Ok	Ok	Ok	Ok
E4356	Ok	Ok	Ok	Ok

Tabel 2: PCR resultaten analyse monsters.

Monstercode	Resultaat grote modderkruiper	Resultaat waterspitsmuis
E4348	0/8	0/8
E4354	0/8	0/8
E4356	0/8	0/8

Tabel 3: PCR resultaten analyse monsters.

3. Conclusie

De aangeleverde monsters zijn negatief bevonden voor de aanwezigheid van grote modderkruiper en waterspitsmuis DNA. Alle positieve controles gaven een positief resultaat en alle negatieve controles gaven een negatief resultaat. Deze controles geven aan dat er geen storende factoren of DNA contaminaties van de doelsoort aanwezig waren. Hiermee kunnen voor de analyseprocedures vals negatieve en vals positieve resultaten worden uitgesloten. Indien de bemonstering is uitgevoerd volgens de aanbevelingen zoals weergegeven in de handleiding van SYL009 - eDNA sampling set (1) kan er een trefkans van 95% behaald worden.

4. Referenties

- 1 <https://sylphium.com/webshop/product/syl009>
- 2 <https://sylphium.com/webshop/product/syl002>
- 3 <https://sylphium.com/webshop/product/syl159>
- 4 <https://sylphium.com/webshop/product/syl116>

© Sylphium Molecular Ecology

Sylphium Molecular Ecology (Handelsnaam van Eelco Wallaart bv) is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede schade welke voortvloeit uit de resultaten van deze rapportage.

ATKB

voor natuur
en leefomgeving

Bijlage 3:

Natuurkwaliteitsplan Recreatiepark Meerzicht

Natuur inclusieve recreatie aan het Leekstermeer en De Onlanden

Colofon

Onderwerp : Natuurkwaliteitsplan recreatiepark Meerzicht

Status : Definitief

Datum : 8 juni 2023

Auteurs :

 (hoofdauteur)

De in dit natuurkwaliteitsplan gebruikte afbeeldingen zijn voor zover na is te gaan rechtevrij. Indien dit onverhoopt niet het geval is, neem dan contact op met het bestuur en dan worden de afbeeldingen verwijderd.

Natuur is overal op het recreatiepark

Voor u ligt het Natuurkwaliteitsplan voor recreatiepark Meerzicht, de groene parel aan het Leekstermeer. Dit Natuurkwaliteitsplan is een bottom-up initiatief en is opgesteld door de Vereniging Parkbelangen Leekstermeer in samenwerking met externe deskundigen en IVN Roden-Norg, stichting Natuurbelang De Onlanden en Vleermuiswerkgroep Drenthe.

Dat dit Natuurkwaliteitsplan er ligt mag een klein wonder worden genoemd. Meerzicht werd in 2021 namelijk overgenomen door EuroParcs B.V. om het recreatiepark te herstructureren. Dit zou hebben geleid tot vernietiging van de aanwezige natuurwaarden. Met succes hebben wij ons hiertegen verzet en Meerzicht eind 2022 gekocht. Dit is uniek in Nederland. Niet voor niets hebben we met deze ontwikkeling meerdere keren het (nationale) nieuws gehaald.

Het huidige Meerzicht is niet zomaar een recreatiepark. Ten opzichte van vergelijkbare parken ademt alles groen. Omdat fauna 'volgt' op flora zal het u niet verbazen dat het er barst van de (bijzondere) dieren. Het grote belang van de natuur wordt gezien door alle leden. Niet voor niets is natuur stevig verankerd in de statuten van onze vereniging.

Het Natuurkwaliteitsplan is een nieuw beleidsinstrument om natuur op ons park te behouden en te bevorderen. Uiteraard respecteren we hierbij ook de natuur buiten ons park. Onze ambitie is 'recreatie hand-in-hand met natuur'. Het Natuurkwaliteitsplan bevat de eerste handvatten en ideeën hiervoor. We zetten onder andere in op een groenblauwe dooradering van het recreatiepark. Omdat Meerzicht kleinschalig is, vormt het recreatiepark een ideale proeftuin om leren én te laten zien dat vrijetijdseconomie en natuur in balans kunnen worden ontwikkeld.

Vaak wordt er alleen gepraat over onderwerpen zoals natuurinclusief, hergebruik van bouwmaterialen en beplanting en klimaatadaptatie. Maar wij gaan het gewoon doen. Alhoewel we als vereniging tot veel in staat zijn, wordt Meerzicht gerund door vrijwilligers. We kunnen daarom de hulp van overheden en 'groene' maatschappelijke organisaties bij het verwezenlijken van onze ambitie goed gebruiken. Dit Natuurkwaliteitsplan is daarom ook een oproep om met ons mee te denken en in de breedste zin des woords middelen ter beschikking te stellen.

Rest mij u heel veel leesplezier toe te wensen in ons Natuurkwaliteitsplan. We zijn benieuwd wat u ervan vindt. En mocht u gehoor willen geven aan onze oproep, dan gaan wij graag - geheel vrijblijvend - het gesprek hierover met u aan.

Vereniging Parkbelangen Leekstermeer

In samenwerking met de natuurwerkgroep onder leiding van (redacted) (ecoloog)

Natuur is overal op het park

Inhoud

Natuur is overal op het recreatiepark	2
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Doelstelling	5
1.3 Totstandkoming	5
1.4 Leeswijzer	5
2 Omgevingsschets, relevante kaders en ontwikkelingen	6
2.1 Natura 2000	6
2.2 Ganzenfoerageergebieden	6
2.3 Natuurnetwerk Nederland	6
2.4 Agenda Natuurinclusief	7
2.5 Groenblauwe dooradering	7
2.6 Overige ontwikkelingen	7
3 De Groene Parel, huidige situatie en doelsoorten	8
3.1 Algemeen	8
3.2 Huidige groenblauwe dooradering	9
3.3 Aangetroffen soorten in en rond het gebied	9
3.4 Ontwikkelingen	10
4 Programma van eisen en kansen per doelsoort	11
4.1 Keuze van doelsoorten	11
4.2 Poelkikker	11
4.3 Grauwe klauwier	13
4.4 Huismus	13
4.5 Gierzwaluw	14
4.6 Meerkoet	16
4.7 Grote bladsnijder	16
4.8 Gewone dwergvleermuis	17
4.9 Merel	21
5 Visie op de recreatieve doorontwikkeling	22
5.1 Basiskwaliteit Natuur	22
5.2 De inrichtingsmaatregel op de juiste plek	22
5.3 Natuur inclusieve visie per terreinonderdeel	23
6 Bouwstenen groenblauwe dooradering	26
6.1 Houtige elementen	26
6.2 Elementen met een begroeiing van kruiden en ruigten	28

6.3	Natte elementen zoals slootkanten, natuurvriendelijke oevers en poelen.....	29
6.4	Bouwstenen overige ruimte	32
7	Recreatief gebruik, natuurbeleving.....	35
7.1	Behoud en verbetering groene karakter.....	35
7.2	Kansen voor recreatie	35
7.3	Recreatie hand in hand met natuur	37
8	Beheer en onderhoud	38
8.1	Onderhoud van het park	38
8.2	Onderhoud van bomen, houtwallen, -singels, hagen en heggen	38
8.3	Opslag van snoeimateriaal in een takkenril	41
8.4	Onderhoud van sloten en poelen.....	42
8.5	Onderhoud van bloemrijke terreinen	43
	Bijlage 1 Deelnemers werksessies.....	45
	Bijlage 2 Overzicht van waargenomen soorten	46
	Bijlage 3 Overzicht van inheemse boomsoorten en struiken.....	47

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Vanaf 1 januari 2023 is de Vereniging Parkbelangen Leekstermeer eigenaar van Recreatiepark Meerzicht aan het Leekstermeer. Meteen na de overname van het park van EuroParcs B.V. hebben wij tal van ontwikkelingen voorbereid, om het park nog vitaler te maken. Om deze ontwikkelingen in goede banen te leiden, hebben we samen met onze leden inmiddels een huishoudelijk reglement, een parkreglement en een beeldkwaliteitsplan voor bouw- en aanlegactiviteiten opgesteld.

Recreatiepark Meerzicht wordt de komende jaren door de vereniging doorontwikkeld. Biodiversiteit is naast duurzaam bouwen en klimaatadaptatie hét centrale thema bij het ontwikkelproces. Dit Natuurkwaliteitsplan (NKP) levert waardevolle, goed onderbouwde bouwstenen, biedt inspiratie en brengt focus in concrete maatregelen.

1.2 Doelstelling

Het doel is om Recreatiepark Meerzicht door te ontwikkelen met natuurkwaliteit. Vrijtijdseconomie en natuur zijn in balans. We gebruiken het Natuurkwaliteitsplan als instrument om dit doel te behalen.

De doelgroep bestaat enerzijds uit (toekomstige) leden zodat we samen natuurinclusieve plannen kunnen smeden. Anderzijds vormen de overheden en 'groene' maatschappelijke organisaties een belangrijke doelgroep. Naast benodigde natuuronderzoeken gebruiken we het Natuurkwaliteitsplan om onze plannen in het vergunningentraject te onderbouwen. Ook zetten we het Natuurkwaliteitsplan in voor subsidieaanvragen en fondsenwerving.

1.3 Totstandkoming

Dit rapport is opgesteld door de natuurwerkgroep Meerzicht onder leiding van ecooloog Martin Koers. Tijdens de totstandkoming zijn diverse werksessies georganiseerd met betrokken experts zoals SOVON en de Vleermuiswerkgroep Drenthe. Op ijkmomenten in het proces hebben we overleg gehad met IVN Roden-Norg en Stichting Natuurbelang De Onlanden die als klankbord fungeerden. In bijlage 1 zijn de deelnemers aan deze sessie vermeld.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is een beknopte schets opgenomen van de omgeving, relevante kaders en beleid. Hoofdstuk 3 betreft een gebiedsanalyse, waarin het park binnen de relevante omgeving wordt geplaatst. Er wordt een overzicht gegeven van soorten die in het park voorkomen en een selectie van doelsoorten. Het programma van eisen van de doelsoorten wordt in hoofdstuk 4 gepresenteerd. Hoofdstuk 5 geeft aan hoe gewerkt dient te worden aan biodiversiteit in het park. Tot slot bevat hoofdstuk 6 een overzicht bouwstenen voor de natuurinclusieve doorontwikkeling van het park.

2 Omgevingsschets, relevante kaders en ontwikkelingen

2.1 Natura 2000

Recreatiepark Meerzicht ligt aan de noordoostkant van het Leekstermeergebied, dat op basis van de Europese Vogelrichtlijn de Natura 2000-status heeft. De Europese Vogelrichtlijn is gericht op de instandhouding van alle van natuurlijk in het wild levende Europese vogelsoorten. Het gebied vormt door de aanwezigheid van open water, laagveenmoerassen en graslanden het leefgebied voor de kwalificerende broedvogelsoorten Porseleinhoen, Kwartelkoning en Rietzanger en de overwinterende niet broedvogelsoorten Kolgans, Brandgans en Smient. Daarnaast komt er met de Zeggekorfslak ook een habitatrichtlijnsoort voor (www.synbiosys.alterra.nl).

2.2 Ganzenfoerageergebieden

Vanwege de hoge aantallen Kolganzen, Grauwe ganzen, Brandganzen, Kleine rietganzen en Toendriërietganzen, die vanuit noordelijke streken komen overwinteren, heeft Nederland een internationale verantwoordelijkheid om deze vogels een plek te bieden. Om te voorkomen dat ganzen door vraat schade aanrichten en om verjaging van landbouwpercelen toe te kunnen staan, zijn er (soortspecifieke) ganzenfoerageergebieden aangewezen waar ganzen tussen 1 november en 1 april (of 1 mei in het geval van de Brandgans) kunnen foerageren en rusten zonder verstoord te worden.

De weilanden grenzend aan het recreatiepark zijn ganzenfoerageergebieden aanwezig grenzend aan of nabij het Natura 2000-gebied, ten noorden van het Leekstermeergebied. Omdat ganzen vaak binnen 5-10 km van de slaapplek foerageren (Si et al. 2011) moeten de ganzenfoerageergebieden binnen deze afstand van de slaapplek liggen om functioneel te zijn. Resultaten uit het Meetnet Slaapplekstellingen van Sovon (Hornman et al. 2012) en eigen observaties laten inderdaad zien dat er grote aantallen ganzen het Leekstermeergebied als slaapplek gebruiken. Het meest oostelijke deel van het Recreatiepark Meerzicht bestaat uit een weiland met een agrarische bestemming en een status als foerageergebied voor ganzen en weidevogels.

2.3 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een netwerk van nieuwe of nog te realiseren natuurgebieden. Tot het NNN behoren alle nationale parken, Natura 2000-gebieden, grote wateren en landbouwgebieden die beheerd worden volgens de principes van het agrarisch natuurbeheer. Het NNN heeft als doel om natuurgebieden beter te verbinden met het omliggende agrarisch gebied. Het Recreatiepark Meerzicht maakt onderdeel uit van NNN gebieden, en ligt op het kruispunt van het watersysteem dat stroomt vanaf het Drents Plateau via de Groninger diepen richting het Lauwersmeer en de zogenaamde 'laagveengordel' rond de stad Groningen (Onlanden-Hunzedal-Roegwold). Dit NNN-gebied vormt leefgebied voor enkele kenmerkende soorten zoals Zeearend, Otter en vele watervogels. Het recreatiepark ligt tegen de oeverlanden van het Leekstermeer en De Onlanden. Over het algemeen zijn natuurlijke oevers van groot belang voor de mogelijkheden die planten en dieren hebben om zich te kunnen verplaatsen in het landschap. Ook gebruiken veel organismen voor de verplaatsing andere landschapselementen, zoals boomsingels, houtwallen en sloten.

2.4 Agenda Natuurinclusief

De Agenda Natuurinclusief is een van de twee onderdelen van het Programma Natuur uit de structurele aanpak stikstof, dat zich richt op herstel en versterking van de Nederlandse natuur. De Agenda Natuurinclusief gaat over het natuurherstel en -versterking buiten de natuurgebieden.

Het Rijk, de provincies en de terreinbeherende organisaties hebben de Agenda Natuurinclusief opgesteld om de beweging naar een natuurinclusieve samenleving die in Nederland al gaande is, te versnellen, te verbeteren, te verbreden en te zorgen voor verbindingen tussen betrokken organisaties.

2.5 Groenblauwe dooradering

Groenblauwe dooradering (GBDA) zijn de 'kleine' natuurelementen die het landschap in belangrijke mate vormgeven. Naast houtige elementen zoals singels, bomenrijen, houtwallen, heggen, hagen, knotbomen, graften, griendjes en hoogstam-boomgaarden, gaat het om elementen met een begroeiing van kruiden en ruigten en natte elementen zoals slootkanten, natuurvriendelijke oevers en poelen. Ecologisch beheerde sloten kunnen ook tot landschapselementen gerekend worden evenals elementen als keverbanken of kruidenrijke akkerranden.

Voor het gehele landelijk gebied, exclusief Natuurnetwerk Nederland en de bebouwde kom, is het doel een GBDA van 10%. Behalve landbouwgrond betreft dit ook grond zonder landbouwfunctie, die in eigendom is van overheden en particulieren.

In eerste instantie maken provincies plannen op hoofdlijnen voor het realiseren van 10% GBDA als onderdeel van hun integrale provinciale programma's (2023). Hierin geven ze aan hoe groot hun bestaande netwerk aan groenblauwe dooradering is en hoe groot de resterende opgave (tot 2050) is. Ook beschrijven ze hoe ze met hun partners gaan komen tot het realiseren van de totale opgave en welk gebieden prioritair zijn (realisatie t/m 2030.).

2.6 Overige ontwikkelingen

Er spelen in en rond het gebied [REDACTED] een aantal maatschappelijke opgaven. Er wordt gezocht naar extra mogelijkheden voor waterberging, grootschalige opwek van duurzame energie, grondberging van COSUN, de fietssnelweg Leek-Groningen en mogelijk de Lelylijn. Omdat deze ruimteclaims de fysiek aanwezige ruimte overstijgen, is het belangrijk om keuzes te maken en in te zetten op meervoudig ruimtegebruik. Hiervoor is het traject Regionaal Raamwerk opgestart met de betrokken gemeenten en provincies Groningen en Drenthe. Als input voor het Regionaal Raamwerk hebben de natuur- en milieuorganisaties de Natuur- en Landschapsvisie [REDACTED] opgesteld. De verkenning van de verschillende mogelijkheden en spelregels hiervoor is nog niet afgerond. Vereniging Parkbelangen Leekstermeer is sinds het begin van dit gebiedsproces aangehaakt en we denken met name vanuit het natuurbelang mee.

3 De Groene Parel, huidige situatie en doelsoorten

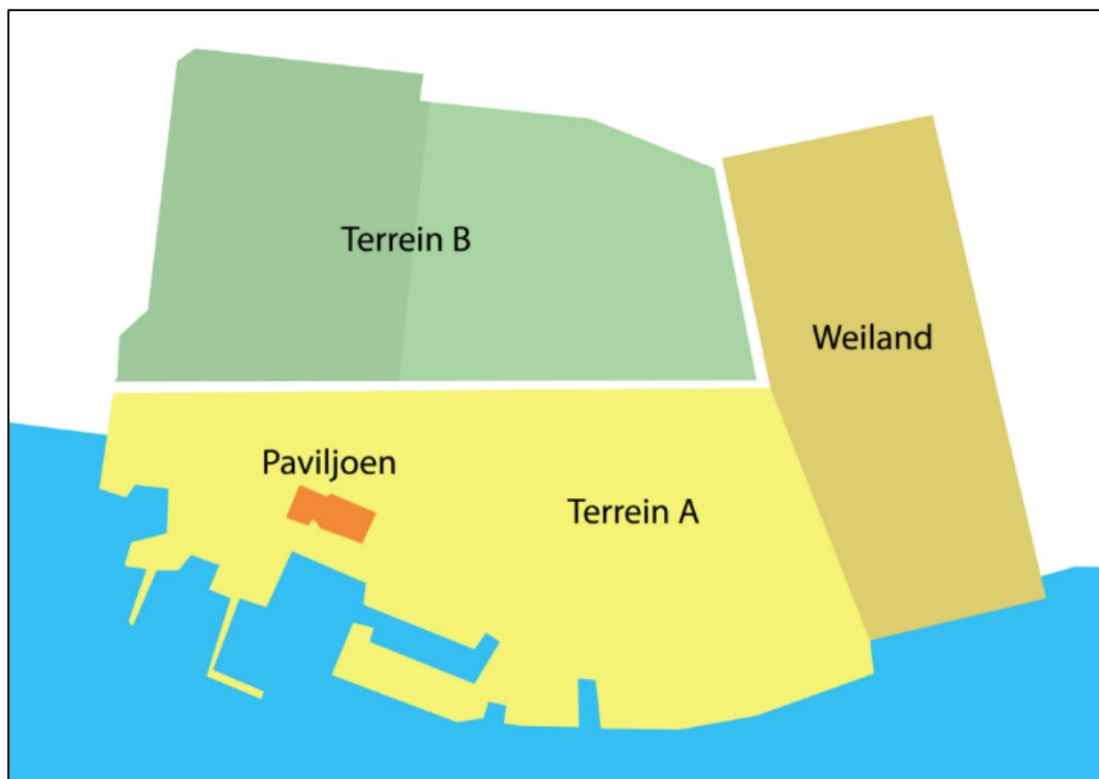
3.1 Algemeen

Recreatiepark Meerzicht is extensieve recreatie te gast in de natuur. Op het park is veel ruimte en lucht tussen de kampeermiddelen. Op het park is het redelijk stil en de waterstanden zijn relatief hoog. Het recreatiepark bestaat uit drie delen: terrein A, B en het weiland.

Terrein A telt slechts 51 kampeermiddelen (62 kavels, waarvan 11 lege kavels). Op het park zijn graspaden, de waterkant langs het meer bestaat uit natuurlijke rietoevers. Ook komt op het park veel inheems groen voor in de vorm van hagen, heggen met struiken en (beschermde) boombeplanting. Er is weinig verlichting en het is stil.

Terrein B is momenteel onbebouwd. Het oostelijk deel is ingericht als weiland met Engels raaigras. Het westelijk deel is in gebruik als speelveld en een wat meer natuurlijk ingericht deel aan de westkant op de overgang naar camping Pool. Terrein B heeft een recreatieve bestemming. Het weiland en het speelveld worden gescheiden door de oprit naar het paviljoen en de centrale parkeerplaats op terrein A.

Het weiland ligt aan de oostkant van het recreatiepark. Ook dit weiland is ingezaaid met Engels raaigras. Het weiland heeft een agrarische bestemming en een status als foerageergebied voor ganzen en weidevogels. Ondanks deze status worden foeragerende ganzen nauwelijks waargenomen hetgeen mogelijk samenhangt met verstoring (woonboot met honden die loslopen) en aan twee kanten bomenrij/grote boom in het midden van het weiland (kans op predatie).

Door deze ruime en groene opzet komen er op het park veel dieren voor. In de volgende paragrafen gaan we dieper in op de groenblauwe dooradering en de soorten die worden aangetroffen op het park.

3.2 Huidige groenblauwe dooradering

Het huidige recreatiepark kent al een fijnmazig groenblauw netwerk. Dit netwerk dooraderd het park tot in de kleinste haarvaten. Van grof naar fijn bestaat de groenblauwe dooradering uit rietkragen langs de oevers van het meer, een dicht patroon van sloten, diverse houtsingels en bosstroken, een stelsel van graspaden, hagen om te kavels en tuinen met een groene inrichting en solitaire en groepen bomen. In dit groenblauwe netwerk barst het van de dieren. In de volgende paragraaf gaan we in op de aangetroffen soorten.

3.3 Aangetroffen soorten in en rond het gebied

Om de ecologische waarde van Recreatiepark Meerzicht en potentiële ontwikkeling daarvan in beeld te brengen, is er door Vereniging Parkbelangen Leekstermeer in samenwerking met de Vleermuiswerkgroep Drenthe en SOVON in 2022 een natuurwaardenonderzoek uitgevoerd. Onderstaand volgt een beknopte beschrijving van de huidige natuurwaarden. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de waargenomen vogel- en vleermuissoorten op basis van deze inventarisaties.

Ons park (inclusief Camping Pool en camping Van Esch) bevat grote dichtheden en hoeveelheden van broedvogels (tenminste 48). Het gaat dan met name om vogels van cultuurlandschap zoals huismus en spreeuwen, vogels van parken/bossen zoals spechten, mezen en lijsters, maar ook roofvogels als kerkuil, ransuil en sperwer. De grote hoeveelheid struiken, heggen, bomen, veldjes in combinatie met veel nestkasten en voederplanken maken dit gebied tot een voor De Onlanden uniek gebied. De aantallen broedvogels leveren in veel gevallen dan ook een flinke bijdrage aan de totalen voor De Onlanden als geheel.

Er zijn 6 verschillende beschermde vleermuissoorten gedetecteerd en formeel in grote aantallen vastgesteld die op het terrein foerageren. Een tweetal koloniebomen van rosse vleermuizen grenzen aan terrein B. Het speelveld wordt vooral benut als aanvliegeroute en foerageerroute. Bij harde wind foerageren de vleermuizen ook boven het andere deel van terrein B. Ook is bekend dat op het park qua zoogdieren o.a., vos, ree, steenmarter, haas, egel en diverse soorten ratten en muizen zich bevinden.

Amfibieën zoals de kleine watersalamander, gewone pad, de bruine kikker en de Bastaardkikker zijn op het recreatiepark aangetoond. De Poelkikker is ook aangetroffen in een sloot naast de oprijlaan. Reptielen, zoals de ringslang (gek op kikkers), zijn niet aangetroffen maar zouden goed passen in het gebied. De sloten bevatten diverse vissoorten. De verwachting is dat het leefgebied niet toereikend is voor beschermde vissoorten.

Het is niet ondenkbaar dat er ook beschermde planten voorkomen op het recreatiepark, hier is nog geen onderzoek naar uitgevoerd. De vegetatie op het park bevat sowieso algemeen voorkomende Engels raaigras/beemdgras vegetatie en algemene voorkomende akkerkruiden.

Voor wat betreft ongewervelde dieren is het onbekend of bijvoorbeeld de platte schijfhoren of de Gestreepte waterroofkever voorkomen. In de directe omgeving van het park komt de Groene glazenmaker voor. Er komen veel algemene soorten ongewervelden voor, libellesoorten, diverse dagvlinders en motvlinders, etc.

3.4 Ontwikkelingen

De beoogde ontwikkelingen op het recreatiepark betreft voornamelijk renovatie van bestaande gebouwen en het bouwen of plaatsen van nieuwe kampeermiddelen met respect en veel ruimte voor de natuur. Hierdoor ontstaan veel kansen voor soorten die gebruik maken van gebouwen. Sommige soorten planten zich voort in gebouwen, maar stellen aanvullende eisen aan de leefomgeving. Hierdoor beperkt het natuurinclusief bouwen niet tot het nemen van enkele maatregelen in of op gebouwen. De groenblauwe inrichting en beheer van de private en mandelige onderdelen van het park is daarnaast ook van belang bij de keuze van de doelsoorten (zie volgende hoofdstuk).

4 Programma van eisen en kansen per doelsoort

4.1 Keuze van doelsoorten

Bij de keuze van doelsoorten richten we ons op de soorten die geen afbreuk doen aan de natuurwaarden in de omgeving. Door natuurinclusief te ontwikkelen, te gebruiken en te beheren draagt het Recreatiepark Meerzicht bij aan het vergroten van de biodiversiteit op de grens van het Natura2000 gebied Leekstermeer. Door het treffen van stimulerende maatregelen ontstaan geschikte habitats voor specifieke soorten. Generalistische soorten kunnen uit de voeten met enkele maatregelen, terwijl specialistische soorten maatregelen op maat vragen.

Wanneer maatregelen voor doelsoorten getroffen worden ontstaat niet enkel voor de doelsoort een geschikt habitat. Zo kan in kieren en nissen in gebouwen niet alleen de zwarte roodstaart broeden, maar kunnen ook insecten zoals spinnen en overwinterende vlinders er schuilen. Door bijvoorbeeld de bloei van kruiden te stimuleren, heeft dit niet enkel effect op een specifieke bijensoort, maar hebben ook andere nectarminnende soorten profijt van de maatregelen. Dergelijke soorten worden volgsoorten genoemd. Ze volgen als het ware de doelsoorten. In tabel 1 zijn de geselecteerde doel- en volgsoorten opgenomen. In de volgende paragrafen is nader ingegaan op de eisen de doelsoorten stellen en de te nemen maatregelen.

Tabel 1 Doelsoorten en volgsoorten voor het recreatiepark

Doelsoort	Volgsoorten	Terrein
Poelkikker	Heikikker	B, C
Grauwe klauwier	Torenvalk	C
Huismus	Zwarte roodstaart	A, B
Gierzwaluw	Zwarte roodstaart	A
Meerkoet	Baars	A
Grote bladsnijder	Diverse bijen en vlindersoorten	A, B, C
Gewone dwergvleermuis	Laatvlieger (en andere vleermuissoorten)	A, B, C
Merel	Egel	A, B

4.2 Poelkikker

Poelkikkers komen momenteel al voor op het park. De sloten vormen een voortplantingswater en aangrenzende terreinen een overwinteringshabitat. Er zal nog een uitgebreide inventarisatie plaats gaan vinden naar omvang en verspreiding van de poelkikker op ons park. Vooruitlopend denken we aan maatregelen om het bestaande habitat te verbeteren:

- Aanleg van een compacte ondiepe oeverzone, bijvoorbeeld in de vorm van een natuurvriendelijke oever, of meer in zijn algemeenheid een flauwe of ondiepe waterhoudende oever bij bestaande sloten. We houden hierbij rekening met bestaande tuinen en (de wortels van) bestaande bomen.
- Verbeteren van de waterkwaliteit van het voortplantingswater door waterzuiverende beplanting aan te brengen en/of door de verstoring van de waterkwaliteit door drainage terrein C tegen te gaan.
- Aanbrengen van diverse plantlagen op terrein B in het kader van de doorontwikkeling zodat de condities voor de poelkikker voor de overwintering op land een kwaliteitsimpuls krijgen.

- Behouden van de groene inrichting van tuinen in het algemeen en natuurlijke oevers van sloten daar waar tuinen grenzen aan oppervlaktewater. Hierover zijn afspraken gemaakt met de leden. Deze afspraken zijn vastgelegd in het beeldkwaliteitsplan.

Mogelijke maatregelen om nieuw leefgebied voor de poelkikker te realiseren zijn bijvoorbeeld:

- Realiseren van nieuw geschikt habitat aangrenzend aan het bestaande voortplantingswater door het netwerk van sloten uit te breiden. Met leden onderzoeken we of in het verleden drooggevallen sloten (terrein A/B) weer kunnen worden herstellen.
- Aanleggen van een grote, goed bezonde poel op daarvoor geschikte lagere delen van het recreatiepark. De gedachten gaan uit naar een plek aan de zuidoostkant van het recreatiepark.

Verblijfplaatsen

De poelkikker kent twee typen van verblijfplaatsen.

Voortplantingsplaatsen:

- De voortplantingsplaats van de poelkikker is het water (poelen, vennen, sloten, e.d.) waarin de kooractiviteit plaatsvindt, de eieren worden afgezet en de jongen (larven) opgroeien. Het water is hiervoor in gebruik van half april tot half september (periode van kooractiviteit/paren tot en met het verlaten van het water door de juveniele dieren). In zachte winters kunnen de dieren al vanaf half maart naar het voortplantingswater trekken. Voortplantingswater is veelal het gehele jaar door waterhoudend en bezit ondiepe zones die snel kunnen opwarmen.

Winterverblijfplaatsen:

- In de winter bevinden de meeste poelkikkers zich individueel op het land: in de grond ingegraven, in muizenholletjes, onder stonken van bomen en andere beplanting, in dammetjes waar puin aanwezig is, en dergelijke. Ze verblijven hier van half oktober tot en met half april. Van jaar tot jaar kunnen de verblijfplaatsen binnen het leefgebied wisselen.
- Genoemde perioden kunnen afhankelijk van de weersomstandigheden per jaar eerder of later beginnen of eindigen.

Een voortplantingsplaats van de poelkikker kan alleen succesvol functioneren als zodanig, als het voortplantingswater van voldoende kwaliteit is (waterkwaliteit, waterhoudend, aanwezigheid waterplanten, geen of weinig vissen aanwezig, snel opwarmende plekken) en als er voldoende geschikt habitat aanwezig is voor de adulte exemplaren om voedsel te vinden. Een winterverblijfplaats kan succesvol functioneren als zodanig, als er geen bevroering van de dieren gaat optreden. De landhabitat waar overwinterd wordt, bevindt zich veelal op minder dan 100 à 200 meter van de oever van het voortplantingswater.

Voedsel

De poelkikker hapt naar alles wat maar beweegt en kleiner is dan het dier zelf, zoals insecten, wormen en slakken. De larven eten algen, zoöplankton, macrofauna en larven van verwanten en soortgenoten.

Veiligheid

Bij mogelijk gevaar vluchten poelkikkers het water in, waar ze zich verbergen in het bodemsubstraat of tussen de waterplanten. De larven zijn erg schuw en vluchten soms nogal onstuimig weg.

De poelkikker wordt gepredeerd door tal van dieren, waaronder reigerachtigen, merels, spreeuwen, ringslangen, vissen, huiskatten, ratten en marterachtigen. De larven van de poelkikker worden onder andere door vissen gegeten. Ook strenge vorst eist zijn tol.

Verbinding en variatie

De poelkikker migreert tussen de overwinteringplekken en de wateren waar voortplanting plaatsvindt. Ook migreert hij tussen de plekken waar de dag wordt doorgebracht en waar 's nachts wordt gefoerageerd. Jonge poelkikkers trekken verder weg dan de volwassen dieren. Er zijn dieren aangetroffen tot 500 meter van het water.

Water dat tot op 500 meter afstand van bestaand voortplantingswater gelegen is moet gezien worden als bereikbaar voor poelkikkers als de tussenliggende habitat geschikt is. De poelkikker vertoont pionier gedrag: hij zwerft veel en kan daardoor op veel plekken (maar in geringe aantallen) worden waargenomen.

Volgsoort poelkikker: heikikker

4.3 Grauwe klauwier

De Grauwe klauwier komt momenteel niet voor op het park. We zien met name kansen op terrein C om elementen aan te brengen die geschikt zijn als nestgelegenheid, zoals doornstruiken (inclusief bramen). Omwille van de openheid (landschappelijke waarde van het veenweidegebied, zie onder andere hiervoor De Noordenveldse Kwaliteitsgids) wordt gestreefd naar een open beplantingsbeeld met korte rijen of groepen en solitaire uitgroeïende struiken met een eindhoogte van 1,5-3 meter. Daarnaast creëren we op diverse plekken uitkijkpunten (belangrijk tijdens jacht). Deze uitkijkpunten plaatsen we zo laag mogelijk en nabij opgaande beplanting zodat de openheid niet wordt aangetast.

Voor het landschap creëren we zoveel mogelijk structuurvariatie (overgangen nat/droog, open/gesloten) vergroten en insectenrijkdom bevorderen door gefaseerd (in ruimte en tijd) maaien van grazige vegetaties. Bijvoorbeeld door een gedeelte te maaien in gescheiden stroken, gevolgd 2 weken later door maaien van nieuwe stroken haaks op eerste maaibeurt, waardoor variatie van korte en langere vegetaties ontstaat). Extensief beheer is gericht op toename van aantallen en diversiteit van planten, vlinders en libellen is ook geschikt voor grauwe klauwier. Verschralen door maaien en afvoeren (voedselrijke vegetatie 1x per jaar, voedselarme vegetatie 2x per jaar). Daarnaast willen we ruigtestroken maken en kleinschalige voedselrijke plekken (bijvoorbeeld in de vorm van lijnvormige, lage houtstapels langs sloten, bestaande stroken met bosplantsoen en dergelijke).

Verblijfplaatsen

Broedseizoen (eind mei-half augustus) Nestgelegenheid: Nestelt meestal in forse doorndragende struiken zoals braam, sleedoorn, hondsroos en meidoorn. Ook wel in jonge aanplant, soms ook elders. Hoogte meestal 1-4 m, soms echter zeer laag (20 cm) of tot 7 m hoog (bomen).

LET OP: broedvogels vaak lastig vast te stellen (stiekem gedrag, tenzij bij nest met jongen); ongepaarde vogels zijn vaak opvallender. Zie telrichtlijnen/nestonderzoek www.sovon.nl/nl/soort/15150 Soort is matig verstoringsgevoelig (<100 m).

Broedseizoen (eind mei-half augustus) Voedsel: Foerageert bij laagblijvende, kruidenrijke vegetaties. Jaagt vanaf uitkijkpunt. Achteruitgegaan door schaarser worden van prooidieren door verruiging, verdroging, verzuring, vermesting, herbicidegebruik en frequent en grootschalig maaien.

Voedsel

Voedsel zomer: insecten en kleine gewervelden. Voedsel jongen: insecten. Foerageermethode: vanaf uitkijkpunt jagend, soms ook biddend.

Verbinding en variatie

Wanneer aanwezig: mei-september (vestigingen tot in juni); trekt via Zuid-Oosten weg naar overwinteringsgebieden in zuidelijk Afrika. Habitatvoorkeur: halfopen, structuurrijke landschappen met een rijk aanbod van grote insecten en kleine gewervelden; in cultuurland vrijwel alleen bij extensief grondgebruik (bloemrijke graslanden).

Volgsoort Grauwe Klauwier: Torenavalk, kramsvogel, spreeuw

4.4 Huismus

De huismus is een algemene soort op het park. De soort komt er jaarrond voor en maakt vooral gebruik van de hagen rondom de tuinen van de kavels, ruimte onder de daken en de nestkasten die er aanwezig zijn op het park en op de kavels. Alleen het aanbrengen van nestkasten heeft geen effect. De huismus heeft veel groen nodig om zich te duurzaam te vestigen. De gewenste maatregelen zijn:

- Aanbrengen van nestkasten voor nest- en rustgelegenheid op de nieuw te ontwikkelen kavels (terrein A en B).
- Aanplanten van groenblijvende, inheemse beplanting zoals hulst, klimop, taxus, wilde liguster en breng minimaal drie beplantingssoorten aan bij nestlocaties en foerageergebied.
- Ontwikkelen van kruidenrijke vegetatie als foerageermogelijkheid.

Door het nemen van maatregelen ten gunste van huismus zal ook de zwarte roodstaart volgen. Zwarte roodstaart nestelt in nissen van en openingen in gebouwen en in nestkasten. Het is een echte insecteneter, waarvan de meeste individuen in zuidelijkere contreien overwinteren. In milde winters overwinteren ook enkele exemplaren in Nederland. Door het aanleggen van kruidenrijke vegetatie neemt de rijkdom aan insecten toe, die weer geconsumeerd worden door zwarte roodstaart.

Verblijfplaatsen

Huisumus is sterk gebonden aan mensen en broedt in gebouwen met openingen. Nest- en rustlocaties zijn vaak aan te treffen onder dakpannen of in huismusnestkasten die in de gevel zijn ingebouwd. De functionele leefomgeving is voor huismus dermate essentieel, dat wanneer een onderdeel hiervan ontbreekt, het gehele gebied ongeschikt wordt als voortplantingslocatie van huismus.

Voedsel

Er dient in de omgeving van nest- en rustlocaties voldoende voedsel (en water) aanwezig te zijn. In het voortplantingsseizoen betreft dit voor de jongen dierlijk voedsel, in overige periodes in het jaar wordt voornamelijk zaad van kruiden, maar worden ook bessen en bloemknoppen gegeten.

Veiligheid

Er dient nabij de nesten voldoende schuilgelegenheden aanwezig te zijn. Dit zijn vaak groenblijvende bomen en struiken en hagen, waar een mussenpredator zoals sperwer niet of nauwelijks in kan doordringen. Huismus weert zich tegen parasieten door het nemen van stofbaden. Dit gebeurt vaak op zandige plekken nabij de nest- en rustlocatie.

Verbinding en variatie

Huisumus is een uitgesproken standvogel, die zijn hele leven op één locatie doorbrengt. De essentiële onderdelen van de functionele leefomgeving dienen dan ook binnen het bereik van huismus te liggen. De schuilgelegenheden (groenblijvende struiken en bomen) dient binnen enkele meters van de nest-/rustlocatie en de foerageerplekken te liggen. De foerageergebieden dienen niet verder te liggen dan enkele honderden meters rondom de nestlocaties. Huismus leeft in kolonieverband, waardoor altijd meerdere nest- en rustvoorzieningen voorhanden moeten zijn.

Volgsoort huismus: zwarte roodstaart

4.5 Gierzwaluw

Gierzwaluwen vliegen al rond in de zomer op ons park, maar broedplaatsen zijn nog niet gevonden. We zien kansen voor het creëren van nest- en rustgelegenheid bij het paviljoen en de schuur. Het paviljoen wordt opgeknapt en mogelijk nageïsoleerd. Daarnaast loopt er op dit moment een onderzoek om te bezien of de schuur - die aan de oostkant tegen het paviljoen is aangebouwd - moet worden gesloopt of dat onderdelen van de schuur kunnen worden hergebruikt. Ongeacht de uitkomst van dit onderzoek ontstaat er een architectonische opgave waarin maatregelen voor gierzwaluwen uitstekend kunnen worden meegenomen. De maatregel is:

- Neststenen en/of speciale dakpannen plaatsen op het paviljoen en eventueel (restanten van) de schuur. Deze nest- en rustgelegenheden dienen buiten bereik van predatoren te liggen (hoger dan 3 meter, voldoende verspreid over noord- en oostgevels).

Net als bij de huismus is zwarte roodstaart in staat om de gierzwaluw te volgen. Door het in metselen van nestkasten ontstaat ook broedgelegenheid voor zwarte roodstaart. Door het aanbrengen van inheemse beplanting (voor onder andere grote bladsnijder, zie paragraaf 4.6) ontstaat eveneens voldoende voedselaanbod voor de zwarte roodstaart.

Verblijfplaatsen

Gierzwaluwen nestelen in gebouwen met openingen. Nesten zijn vaak aan te treffen onder dakpannen of in speciaal voor gierzwaluw geschikte neststenen. Door op hoogte voor gierzwaluw geschikte neststenen in te bouwen in gevels zijn relatief eenvoudig nestlocaties voor gierzwaluw te realiseren.

Voedsel

Gierzwaluw kan grote afstanden afleggen op zoek naar voedsel. Voedsel wordt veelal hoog in de lucht gevangen. Hierdoor is gierzwaluw niet afhankelijk van groenstructuren in de wijk waar de soort broedt. Maatregelen om te voorzien in de voedselbehoefte van gierzwaluw zijn niet nodig.

Veiligheid

De broedlocatie van gierzwaluw dient buiten bereik van predatoren (zoals katten) gerealiseerd worden. Daarnaast dient de neststeen op voldoende hoogte (>3 meter) ingebouwd te worden. Er is geen maximale hoogte, hoe hoger hoe beter. Door neststenen in te bouwen in noord- en oostgevels wordt voorkomen dat de nestlocatie in de zomerzon oververhit raakt.

Verbinding

Gierzwaluw stelt geen bepaalde voorwaarden aan natuurlijke verbindingen. Hiervoor zijn dan ook geen maatregelen van toepassing.

Variatie

Door neststenen optimaal te spreiden over het gebouw (uitgezonderd zuid- en westgevels) ontstaan vrijstaande gierzwaluwnestlocaties. Hiermee wordt voorkomen dat een gierzwaluw per ongeluk in een nest van een ander gierzwaluwpaar vliegt.

Volgsoort gierzwaluw: zwarte roodstaart

4.6 Meerkoet

Meerkoeten komen algemeen voor op het Leekstermeer. Ze broeden niet in de oevers of jachthavens van het recreatiepark. Bij de herontwikkeling van de jachthaven zal rekening worden gehouden met het realiseren van nest-, rust- en foerageergelegenheid voor meerkoet. We denken aan:

- Aanbrengen vissbos langs een kunstmatige oever in de jachthaven. Vooral bedoeld als habitat voor vis. Boven op het vissbos kan meerkoet broeden.

Door de jachthaven in te richten voor meerkoet ontstaat ook geschikt habitat voor baars. Door het creëren van een vissbos ontstaan er schuilmogelijkheden. Door ontwikkeling van oevervegetatie krijgt de waterkwaliteit een positieve impuls. Op termijn zal een ideaal habitat voor baars ontstaan.

Verblijfplaatsen

Meerkoet rust op eilandjes in water, drijvende takken en zelfgemaakte nesten op deze locaties. Voor nestbekleding wordt meestal riet, wortels en afval gebruikt. De nesten zijn vaak aan te treffen in de oeverzone. Door drijvende constructies te maken langs de oever van de haven ontstaat geschikt nest- en rusthabitat voor meerkoet. Ook het maken van een klein eiland in havens behoort tot de mogelijkheden.

Voedsel

Meerkoet eet allerlei waterplanten, maar wanneer er jongen zijn ook waterdieren zoals slakken en visjes. Meerkoet eet ook gras. Door de oevers natuurvriendelijk in te richten en eventueel een (drijvend) eiland in de haven te creëren ontstaat na ontwikkeling van voldoende oevervegetatie, voldoende voedsel voor meerkoet.

Veiligheid

Meerkoet is niet mensenschuw en komt daardoor voor tot diep in stedelijk gebied. Op deze plekken zijn ook nesten van meerkoet aan te treffen. Meerkoet stelt daarom geen aanvullende eisen aan veiligheid.

Verbinding

Meerkoet stelt geen harde eis aan verbinding in zijn leefgebied. In Er is voldoende verbinding met open water aanwezig, zodat hier geen aanvullende eisen voor nodig zijn.

Variatie

Door over de hele lengte van de jachthaven een drijvende oeverconstructie te maken ontstaat een gevarieerd aanbod aan nest- en rustplekken. Door dit te combineren met een eiland in de jachthaven een optimaal en gevarieerd leefgebied.

Volgsoort meerkoet: baars

4.7 Grote bladsnijder

De Grote bladsnijder is een bijensoort die algemeen voorkomt op het park. De volgende maatregelen willen we toepassen om meer habitat te creëren voor wilde bijen zoals de Grote bladsnijder:

- Afdekken van kampeermiddelen en bergingen met bruine daken conform beeldkwaliteitsplan voor nestgelegenheid. Op bruine daken ontstaat spontaan vegetatie, waardoor open plekken aanwezig zijn die gebruikt worden door grote bladsnijder.
- Plaatsen van een insectenhotel (zuidelijk georiënteerd met een gladde afwerking in de nestholtes) voor nestgelegenheid.
- Aanplant van minimaal vijf tot tien inheemse boomsoorten (bijvoorbeeld berk, els, es, wilg, populier, eik, linde) voor nestgelegenheid.

- Aanleggen van groenstroken waar kruidenrijk grasland zich kan ontwikkelen (alle terreinen) voor de voedselvoorziening.
- Aanbrengen van bloemrijk grasland en bloemrijke plantvakken zodat verbindingen met overige groenstructuren ontstaat.

Door het nemen van maatregelen ten gunste van grote bladsnijder volgen diverse bijen en vlindersoorten. Zo kunnen in kale bodemstructuren en insectenhôtels verschillende bijen (bijvoorbeeld rosse metselbij) zich voortplanten. In bloemrijke vegetaties kunnen naast bijensoorten verschillende vlindersoorten profiteren van het nectaraanbod.

Verblijfplaatsen

De grote bladsnijder is een veelvuldig in tuinen en parken voorkomende soort en kan in het gehele land worden aangetroffen. De soort nestelt in allerlei natuurlijke en kunstmatige holten in dood hout (oude kevergangen, gangen van de wilgenhoutrups), nestblokken, muren, dikke rietstengels en ook in de grond. Voor het nest worden stukjes blad van diverse heesters en bomen (bijvoorbeeld roos, berk en eik) verwerkt. De nesten zitten doorgaans tot 10 centimeter diep in de bodem. Nestgelegenheid kan gecreëerd worden door bruine daken aan te leggen en open kale (vergraafbare) bodem te realiseren. Ook kunnen insectenhôtels bijdragen aan nestgelegenheid. Wel dient ervoor gewaakt worden dat de binnenzijde van de nestgangen glad is afgewerkt.

Voedsel

Grote bladsnijder is een polylectische soort wat betekent dat de soort een brede variatie van soorten planten bezoekt en verschillende typen bloemen worden gebruikt voor het verzamelen van stuifmeel. Bloembezoek van grote bladsnijder is onder andere vastgesteld op composieten, heijachtigen, klokjesachtigen en vlinderbloemen. Door gericht het beheer kunnen diverse kruiden tot ontwikkeling komen. Het is ook mogelijk om een inheems, bloemrijk mengsel in te zaaien. De voorkeur heeft echter spontane ontwikkeling van kruidenvegetaties.

Veiligheid

Geschikt nesthabitat voor grote bladsnijder dient op plekken gerealiseerd te worden waar verstoring is uitgesloten. Voorbeelden van verstoring zijn het lopen door mensen en dieren over nestgangen en een insectenhotel afzetten met dubbel kippengaas om predatie door grote bonte specht te voorkomen.

Verbinding

Nestel- en voedsellocaties dienen met elkaar verbonden te zijn. In de directe omgeving van de nestplekken moeten de voedselbronnen aanwezig zijn. Door een bloemrijk habitat te realiseren rondom de nestlocaties (bijvoorbeeld op een bruin dak, in een binnentuin of in groenstroken van de openbare ruimte) ontstaat voldoende verbinding tussen nest- en voedselgronden. Het bloemrijk habitat dient binnen 200 meter van de nestgelegenheid aangelegd te worden. Door de aan te leggen bloemenweides te verbinden met overige groenstructuren ontstaat uitwisseling met andere populaties.

Variatie

Door een variatie aan te bieden aan nestgelegenheid en voedselbronnen ontstaat een ideaal habitat voor grote bladsnijder. Nestgelegenheid kan bestaan uit een combinatie van bruine daken, open kale grond in de openbare ruimte en uit insectenhôtels. Door op verschillende plekken op het park groenstroken te realiseren en het beheren ervan te richten op bloemrijkdom ontstaan verschillende (micro)habitats. Hierdoor ontwikkelen zich verschillende soorten voedselplanten (bijvoorbeeld zon- en schaduwminnende soorten). Bij de aanplant van bomen dient rekening gehouden te worden met voldoende afwisseling van soorten. Hierdoor heeft grote bladsnijder voldoende keus voor de nestbekleding.

Volgsoort grote bladsnijder: diverse bijen en vlindersoorten

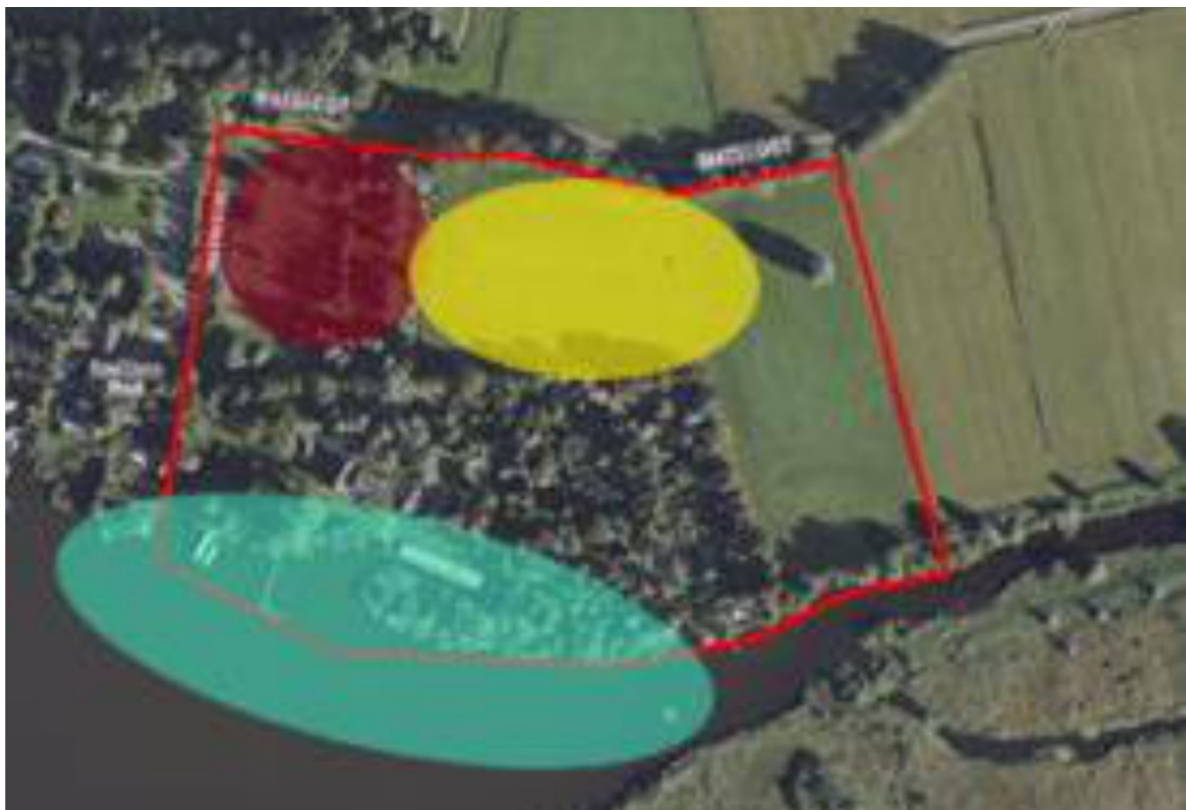
4.8 Gewone dwergvleermuis

Onderzoek naar vleermuizen op het park toont aan dat de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis, de watervleermuis, de rosse vleermuis en de laatvlieger voorkomen. Onderstaande figuur toont de vliegroutes zoals waargenomen door Antea in 2022. De rosse vleermuizen kwamen veelal vanuit noordelijke richting naar het plangebied om te foerageren. De laatvlieger en de gewone

dwergvleermuis gebruikten de bomenrijen rondom het plangebied om het plangebied te kunnen bereiken. De dominante vliegroute van laatvlieger is voornamelijk afkomstig van westelijke richting.

Figuur: kaartje met het plangebied en de belangrijkste vliegroutes van de vleermuizen. Geel: Laatvlieger, Oranje: Rosse vleermuis, Groen: Gewone dwergvleermuis (bron Antea: 2022).

Figuur: locaties van de belangrijkste foerageerlocaties binnen en direct rondom het plangebied. Donkerrood: laatvlieger, Geel: laatvlieger en gewone dwergvleermuis, Lichtblauw: rosse vleermuis, watervleermuis en gewone dwergvleermuis (bron Antea: 2022).

Antea vond foeragerende vleermuizen voornamelijk op de open plekken waaronder de twee graslanden ten noorden van het plangebied of boven de grasveldjes aan het Leekstermeer en het Leekstermeer zelf. De kleinere vleermuizen foerageerden ook op de open plekken tussen de recreatiewoningen zelf. De donkerrode en lichte cirkels geven de foerageerlocaties weer van voornamelijk de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger. De donkerrode cirkel geldt als een essentieel foerageergebied voor de laatvlieger. Het is belangrijk dat deze foerageerlocatie behouden blijft. De groene cirkel is een foerageerlocatie van de gewone dwergvleermuis. Tijdens veldbezoeken werd hier meerdere malen een gewone dwergvleermuis foeragerend waargenomen. Met de lichtblauwe cirkel is de foerageerlocatie weergegeven boven het Leekstermeer. Hier foerageerden voornamelijk de rosse vleermuis en de watervleermuis. Ook foerageerden hier gewone dwergvleermuizen en laatvliegers in mindere mate. Deze foerageerlocatie is essentieel voor vleermuizen.

Op het recreatiepark zijn meerdere verblijfplaatsen aangetroffen door Antea (2022). Bij de dakkapel van het paviljoen is een paarverblijfplaats van een gewone dwergvleermuis aangetroffen. Dit exemplaar tikte meerdere malen de nokpan aan, om de verblijfplaats aan te geven. De locatie is weergegeven met een groene stip. In de oude wilgen ten zuiden van het receptiegebouw bevonden zich twee paarverblijfplaatsen van de rosse vleermuis. Deze zijn weergegeven met een oranje stip. Overige verblijfplaatsen op het park zijn uitgesloten.

Figuur: locaties van de aangetroffen paarverblijfplaatsen. Oranje: rosse vleermuis, Groen: gewone dwergvleermuis (bron: Antea 2022).

Onderstaand stellen we de volgende maatregelen voor bij de (her)ontwikkeling van de terreinen als zomer-, paar- en individuele winterverblijfplaats voor gewone dwergvleermuis:

- Plaatsen of inbouwen van vleermuizenkasten bij het paviljoen/schuur en recreatiewoningen. Aandachtspunten zijn dat de kasten voldoende verspreid, hoger dan 3 meter en buiten bereik van predatoren worden geplaatst.
- Inbouwen geschakelde inbouwstenen als kraamverblijfplaats. Minimaal 3 geschakelde inbouwstenen naast elkaar.
- Creëren of versterken van lijnvormige groenstructuren vanaf in te bouwen verblijfplaats naar nabijgelegen foerageergebied en/of lijnvormig element. De lijnvormige structuur wordt gerealiseerd met inheemse beplanting, zo divers mogelijk. Bijvoorbeeld langs de oostkant van de oprit naar camping Pool.
- Aanplant van beplanting die insecten aantrekken zoals bijvoorbeeld hoogstam fruitbomen. Ook natuurlijke oevers en poelen en kruidenrijk grasland dragen hieraan bij.
- Uitstralende verlichting naar te realiseren verblijfplaatsen en groenstructuren wordt voorkomen.

Door het nemen van maatregelen ten gunste van gewone dwergvleermuis kan laatvlieger volgen. Laatvlieger kan net zoals de gewone dwergvleermuis verblijven in gebouwen en gebruik maken van dezelfde groenstructuren om te foerageren en om langs te vliegen. Wel dient er rekening gehouden te worden dat in te bouwen stenen voor vleermuizen een opening hebben die groot genoeg is voor de laatvlieger. Laatvlieger is een iets grotere soort dan gewone dwergvleermuis.

Verblijfplaatsen

Gewone dwergvleermuis komt in Nederland algemeen voor en verblijft in gebouwen. Het is een kleine vleermuis, waardoor een opening zo breed als een gemiddelde duim al geschikt is als opening naar een verblijfplaats. Verblijfplaatsen in gebouwen zijn te vinden in spouwmuren, achter betimmering en daklijsten of onder dakpannen. Verblijfplaatsen hebben een specifiek binnenklimaat die afhankelijk van de oriëntatie en thermische buffering geschikt zijn. Bij wisselende weersomstandigheden kan er gewisseld worden tussen verschillende verblijfplaatsen.

Ook kunnen verblijfplaatsen geschikt zijn als zomer-, paar-, kraam- en winterverblijfplaats. Elk type verblijfplaats heeft zijn eigen binnenklimaat. Zodoende maakt een vleermuis gedurende het jaar gebruik van een netwerk aan verblijfplaatsen.

Verblijfplaatsen zijn te realiseren door vleermuis -

inbouwstenen in gevels te plaatsen. Een enkele inbouwsteen, omgeven door een spouwmuur, is geschikt als een zomerverblijfplaats, paarverblijfplaats en individuele winterverblijfplaats. Kraamverblijfplaatsen vragen om meer geschakelde inbouwstenen bij elkaar in de gevel.

Voedsel

Foerageergebieden liggen tot 5 kilometer rondom de verblijfplaats en bestaan uit groenstructuren zoals bossen en kleinere bosschages. De soort jaagt in een gesloten tot halfopen landschap.

Verbinding

Om foerageergebieden en de verschillende verblijfplaatsen te bereiken maken vleermuizen gebruik van lijnvormige elementen om zich langs te verplaatsen. Dit kunnen groenstructuren zoals bomenrijen zijn, maar ook lijnvormige wateren kunnen dienst doen als vliegrouete. Zonder deze verbindingen kan een verblijfplaats en/of foerageergebied niet functioneren.

Het is daardoor van belang om naast het realiseren van verblijfplaatsen te voorzien in lijnvormige groenblauwe structuren richting foerageergebieden. Naast dat de lijnvormige groenstructuren als vliegrouete dienen, worden deze ook gebruikt om te foerageren vlak na of voor het in- en uitvliegen uit de verblijfplaats.

Veiligheid

Vleermuizen zijn zeer gevoelig voor licht. Zeer lichte plaatsen zullen vleermuizen mijden. Bij het aanlichten van verblijfplaatsen en/of groenstructuren worden deze minder geschikt of geheel ongeschikt. In het ergste geval kan een vleermuis zijn verblijfplaats niet meer verlaten en zal deze daar overlijden door voedselgebrek. In het ontwerp dient dan ook terughoudend te worden omgegaan met kunstmatige verlichting. Deze dient niet uit te stralen naar de te realiseren verblijfplaatsen en lijnvormige groenstructuren. Ook dienen verblijfplaatsen buiten bereik van predatoren (zoals katten) te worden geplaatst.

Volgsoort gewone dwergvleermuis: laatvlieger

4.9 Merel

De merel komt algemeen voor op het recreatiepark en maakt dankbaar gebruik van alle hagen rond de kavels op terrein A als nest- en schuilgelegenheid. Ook de herinrichting van de terreinen biedt goede kansen voor de merel. Onderstand zijn maatregelen opgenomen die we voor merel willen toepassen.

- Aanplanten van inheemse dichtbegroeide planting op kavels zoals klimop, meidoorn, sleedoorn, liguster voor nest- en rustgelegenheid.
- Beheer van beplanting op kavels en mandelig terrein zodat er schuilgelegenheid ontstaat. Bijvoorbeeld per kavel ruimte voor hagen reserveren overeenkomstig het beeldkwaliteitplan en alleen beheren wanneer hagen te breed worden.
- Aanplanten van voedselplanten per kavel zoals bijvoorbeeld meidoorn, sleedoorn, appelboom voor foerageren.
- Creëren van beschutte vochtige plekken onder de struiklaag. Vochtige beschutte plekken zijn plekken waar veel bodemdieren worden aangetroffen, die merel consumeert.
- Realiseren van aaneengesloten beplanting door hagen, struiken en bomen met elkaar te verbinden.

Aangezien merel een struweelsoort bij uitstek is, is er enige overlap met egel. Door de maatregelen voor merel te treffen volgt egel. We hebben oog voor maatregelen om te voorkomen dat egel verkeersslachtoffer wordt of te water raakt.

Verblijfplaatsen

Merel is algemene vogelsoort die overal in Nederland aan is te treffen. De soort broedt voornamelijk in bomen, struweel en klimplanten. Voorwaarde aan de broedlocatie is dat deze voldoende dichtbegroeid moet zijn.

Voedsel

Het voedsel van merel bestaat uit wormen, insecten, bodemdieren, bessen en fruit. Door het creëren van verschillende (micro)habitats is er ten alle tijden een ruime keuze in de voedselvoorziening.

Veiligheid

Door in de openbare ruimte groots in te zetten om groen (dichtbegroeide bomen, struweel, hagen en klimplanten) kan merel altijd een veilige broedplek uitzoeken. Ook bij naderend gevaar kan de merel op deze plekken veiligheid zoeken.

Verbinding

Merel stelt geen harde eis aan natuurlijke verbindingzones in zijn leefgebied. Wel zijn er mogelijkheden om het habitat voor merel te optimaliseren en veiliger te maken. Door de verschillende dichtbegroeide bomen, struiken, hagen en klimplanten niet op grote afstand van elkaar te plaatsen ontstaat een (veilige) verbinding tussen broedlocatie en foerageergebied.

Variatie

Door een variatie aan te bieden aan broedhabitat heeft een merel veel keuzemogelijkheid in de nestlocatie. Zo kan de merel bijvoorbeeld in een groene gevel met klimop broeden, maar ook in een meidoorn in de openbare ruimte. Ook het type beplanting en het beheer is van belang om te voorzien in de voedselbehoefte van merel. Door bijvoorbeeld verschillende soorten besdragende struiken te planten in binnentuinen en/of in de openbare ruimte is gedurende verschillende periodes in het jaar voldoende voedsel beschikbaar. Het beheer dient gericht te zijn op behoud van dichtbegroeide groene elementen en de ontwikkeling van besdragende planten.

Volgsoort merel: egel

5 Visie op de recreatieve doorontwikkeling

5.1 Basiskwaliteit Natuur

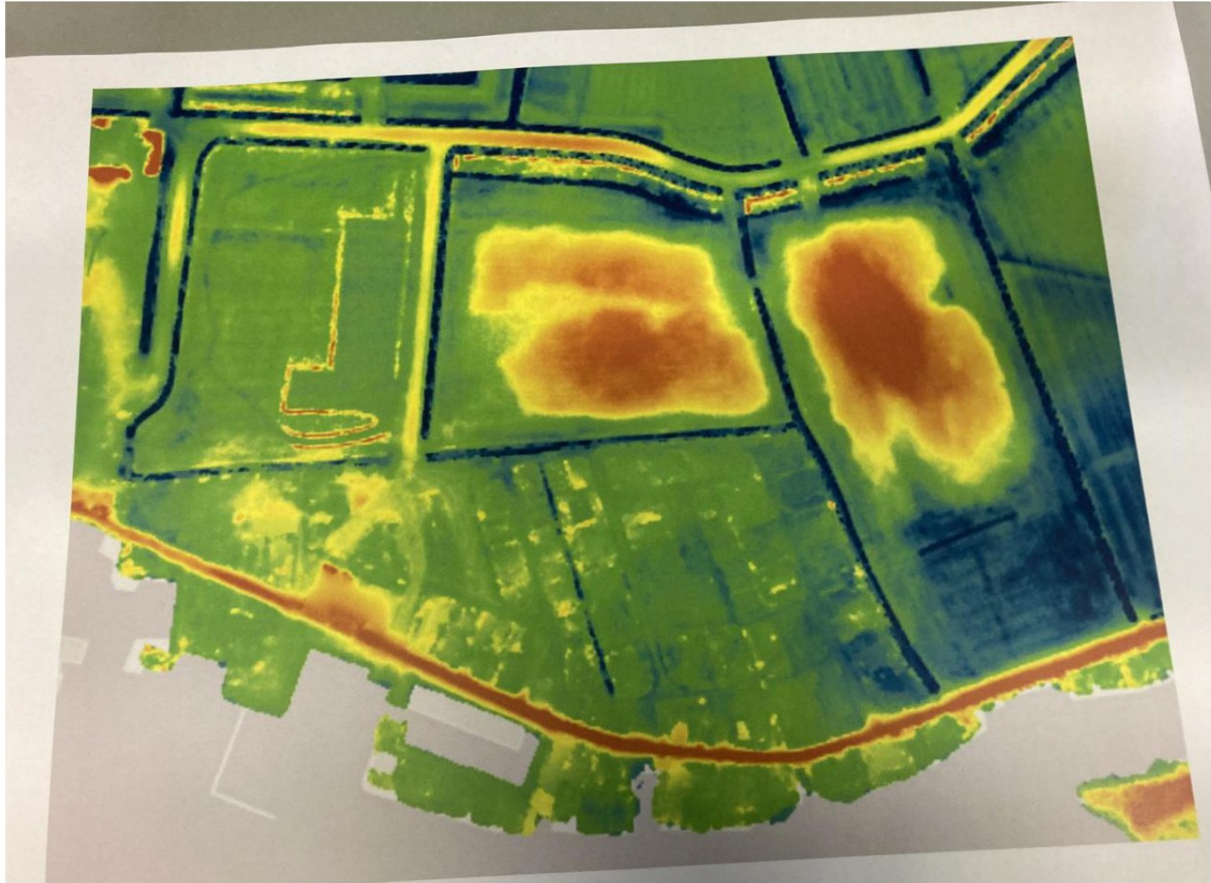
Wat er groen uitziet, functioneert immers niet per se groen. Neem het beeld van het oostelijke weiland op het recreatiepark of de foto links. Het weiland is groen maar intensief beheerd en bemest. Het gebrek aan bloemen en kruiden levert weinig insecten en bodemleven op. Dat zorgt er weer voor dat vogels er nauwelijks kunnen leven. Een stille lente. Rechts zien we een voorbeeldfoto van een grasland, rijk aan kruiden en insecten. Volop leven, van onder andere grutto, tureluur, kievit en scholekster. Dit type weiland was vroeger zeer algemeen.

Het bovenstaande betekent dat we de kwaliteit van het bodem- en watersysteem op orde moeten brengen door aanpassingen in landgebruik, -inrichting en natuurvriendelijk beheer. Dit wordt Basiskwaliteit Natuur genoemd. De basiskwaliteit is niet een ondergrens, maar een set aan condities die ervoor zorgt dat algemene soorten, algemeen blijven voorkomen.

5.2 De inrichtingsmaatregel op de juiste plek

De bodem - overwegend bestaande uit veen met af en toe klei en het water zijn de basisvoorwaarden voor de inrichting en bijbehorende doelsoorten. De hoogteligging van het gebied bepaalt in belangrijke mate de waterhuishouding van de plek. Lage delen (blauw op de kaart) lenen zich beter voor maatregelen gericht op blauwe dooradering. De hogere delen (geel/rode kleur op de kaart) lenen zich beter voor een groene dooradering. De groene kleuren op de kaart liggen daar tussenin en zijn geschikt voor een mix van groene en blauwe inrichtingsmaatregelen.

5.3 Natuur inclusieve visie per terreinonderdeel

Terrein A: koesteren en optimaliseren van de natuurwaarden

De diversiteit aan tuinen, gebouwen, havens of de oevers, bieden basisgroen en groenblauwe dooradering. Verwilderde delen zijn vaak ecologisch waardevol en het behouden waard. Brede watergangen met natuur inclusieve oevers zorgen voor goede waterkwaliteit en waterberging in tijden van wateroverlast. We gaan de natuur op terrein A koesteren en optimaliseren. Ingrepen die van betekenis zijn voor specifieke doelsoorten maar het hele systeem verbeteren (niet uitputtend en van grof naar fijn):

- Behouden graspaden en inheemse hagen.
- Vervangen schuttingen door inheemse hagen en struiken.
- Beperken verlichting en armaturen toepassen met gerichte verlichting.
- Toepassen van zo min mogelijk verharding en diervriendelijke inrichting van tuinen.
- Handhaven groene oevers langs sloten en beperken terrassen en vlonders aan het meer.
- Inwisselen exotische plantsoorten door inheems plantmateriaal.
- Treffen van natuurinclusieve maatregelen aan bestaande en nieuwe kampeermiddelen.
- Ophangen nestkasten verspreid over park, koolmees, pimpelmees, huismus, spreeuw et cetera.
- Plaatsen uilenkast bij de loods indien de schuur wordt gesloopt (compensatie).
- Herstel van botenhuis, tocht wegnemen waardoor betere nestgelegenheid boerenzwaluwen.
- Aanbrengen nestgelegenheid gierzwaluw dak paviljoen.

- Creëren verblijven meervleermuis dak paviljoen.
- Aanleggen uittrede plaatsen bij jachthaven.
- Natuurvriendelijk en diervriendelijk beheer.

Terrein B: nieuwe natuur maken om in te recreëren

Het te ontwikkelen terrein biedt ten opzichte van de huidige situatie volop kansen om zelf natuur te gaan maken. We maken optimaal gebruik van aanwezige aanleidingen op het terrein zoals sloten, houtsingels, bomen en boomgroepen en gaan de natuurwaarden hiervan versterken. Daarnaast plegen we diverse ingrepen die van betekenis zijn voor specifieke doelsoorten maar het hele systeem verbeteren (niet uitputtend en van grof naar fijn):

- Behoud van corridors tussen het westelijk deel van het terrein en het weiland ten oosten van terrein B.
- Aanplant van diverse inheemse bomen (solitair, groepen, rijen) en struiken op plekken daar waar de structuur daar aanleiding voor geeft (bijvoorbeeld de oprijlaan, de noord- en westgrens van terrein B).
- Uitbreiden van het netwerk van sloten.
- Uitdiepen bestaande sloten en aanbrengen van zoveel als mogelijk natuurvriendelijke oevers.
- Aanleggen van graspaden.
- Aanbrengen van inheemse hagen om nieuwe kavels.
- Bouw of plaatsing van natuurinclusieve kampeermiddelen.
- Toepassen van zo min mogelijk verharding en diervriendelijke inrichting van tuinen.
- Vermijden van terrassen en vlonders op plekken daar waar tuinen grenzen aan sloten.
- Aanplant van inheems plantmateriaal in tuinen.
- Plaatsen nestkasten verspreid over te ontwikkelen terrein, koolmees, pimpelmees, huismus etc.
- Natuurvriendelijk en diervriendelijk beheer.

Terrein C: verlengstuk N2000

Met het recreatiepark willen we in het algemeen een verlengstuk zijn van het Leekstermeergebied. Dit geldt in het bijzonder voor het weiland aan de oostkant van het park. Van het uitgestrekte moeras in de Onlanden en het meer is het weiland een zachte en robuuste overgang naar het recreatiepark en de omgeving. Ingrepen die van betekenis zijn voor specifieke doelsoorten maar het hele systeem verbeteren (niet uitputtend, van grof naar fijn):

- Handhaven van de openheid (grotendeels) zodat het weiland blijvend van betekenis is als rust- en foerageergebied voor weidevogels en ganzen.
- Verschralen van het weiland.
- Uitdiepen sloten en daar waar mogelijk voorzien van natuurvriendelijke, bloemrijke oevers.
- Versterken van de dijk/primaire waterkering door bloemrijke taluds en/of het aanbrengen van lijnvormige boombeplanting.
- Aanplant op een aantal plekken van doornige struiken, bijvoorbeeld langs sloten of onder bomen (grauwe klauwier).

- Creëren van een in maat en schaal bescheiden voedselbosje op hogere voedselrijke deel weiland in de luwte van de bestaande wilg en bosstrook. Mogelijk te combineren met leefgebieden voor vleermuizen in de nabijgelegen bomen langs de weg.
- Aanleg van poel op het lage deel van het weiland. Dit draagt ook bij aan behoud van de openheid van dit gebied en mogelijkheden voor foerageren vleermuizen (toename van insecten)
- Plaatsen nestkasten/gelegenheid verspreid over weiland en aangrenzende boomstructuren en houtwallen, ijsvogel, ooievaar, torenvalk etc.
- Verplaatsen van het ooievaarsnest van terrein B naar nabij het weiland nabij de wilg.
- Natuurvriendelijk beheer.

6 Bouwstenen groenblauwe dooradering

In dit hoofdstuk is de groenblauwe dooradering voor alle terreinen verder uitgewerkt. Er is onderscheid gemaakt houtige elementen, elementen met een begroeiing van kruiden en ruigte en tenslotte natte elementen.

6.1 Houtige elementen

1 Aanplant bomenrijen

Doelsoorten: *merel*, *huismus* en *gewone dwergvleermuis*

Op terrein B willen we extra bomen aanplanten langs de weg (bosstrook met struiken en bomen) en parkeerplaats bij Pool (struiken met af en toe een boom).

Omvang:

Minimaal 50 m. lang. Minimaal 8 bomen per 100 m.

2 Hagen

Doelsoorten: *merel*, *egel*, *huismus*, *grote bladsnijder*

Er worden inheemse hagen aangeplant als afscheiding van de kavels. De hagen worden door de leden periodiek geknipt of geschoren. Door dit beheer blijft de heg compact en treedt bovendien verdichting op.

Omvang:

Minimaal 25 m. lang. - Na het knippen/scheren heeft de heg een hoogte van min. 1 m. en een breedte van min. 0,8 m.

3

Struweel/heggen

Doelsoorten: *grauwe klauwier, merel, egel, huismus, grote bladsnijder*

Maak gebruik van gebiedseigen planten voor hagen, o.a. sporkehout, meidoorn, sleedoorn. Een struweelhaag wordt minder frequent gesnoeid dan een knip- of scheerheg en kan daardoor verder uitgroeien, zowel in de hoogte als in de breedte.

Omvang:

Minimale lengte: 25 m. Na het snoeien heeft de haag een hoogte van min. 1 m. en een breedte van min. 0,8 m.

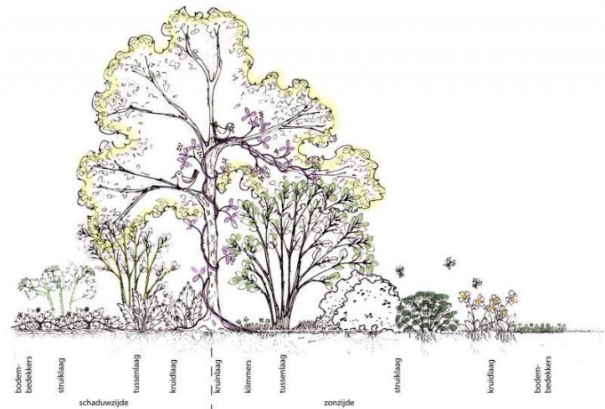

4

Voedselbos

Doelsoorten: *merel, huismus en gewone dwergvleermuis*

Er zijn goede kansen voor een voedselbos op terrein C, op het hogere gedeelte. Een voedselbos is een door de mens ontworpen systeem, gericht op duurzame voedselproductie. Het ontwerp van een voedselbos is geïnspireerd op de opbouw van een natuurlijk bos zoals we dat in Europa op enkele plekken nog aantreffen. Een tropisch regenwoud is ook een goed voorbeeld.

De biodiversiteit van een natuurlijk bossysteem is enorm hoog. Zo ook de productiviteit: dat komt door de verschillende lagen die precies op elkaar afgestemd zijn. Anders dan in de landbouw wordt er in een voedselbos niet met een enkele laag - de akker- gewerkt maar ook met de lagen daarboven. De arbeid en input zijn op den duur nihil. En het allerbelangrijkste is: een juist ontworpen voedselbos houdt zichzelf in stand en biedt voedsel en onderdak aan ontelbare soorten organismen, groot en klein. Niet alle plantensoorten hoeven trouwens voor de mens eetbaar te zijn. Ook soorten die bijvoorbeeld bestuivende insecten of plaag bestrijdende vogels aantrekken krijgen er hun plek.

Omvang: De grootte van een voedselbos kan variëren van een kleine achtertuin tot een hectaren groot geheel.

6.2 Elementen met een begroeiing van kruiden en ruigten

5 Kruiden en ruigten

Doelsoorten: *Grote bladsnijder*, *gewone dwergvleermuis*

Op het weiland en de nog te ontwikkelen delen van terrein B willen we zoveel mogelijk elementen van kruiden realiseren. We streven ernaar om minimaal 4 indicatorsoorten te krijgen door van 1 april tot 1 oktober geen beweiding en bemesting toe te passen.

Omvang: Minimaal 100 m² per object

6.3 Natte elementen zoals slootkanten, natuurvriendelijke oevers en poelen

6 Natuurvriendelijke oever

Doelsoorten: *Poelkikker, meerkoet*

Natuurvriendelijke oevers kunnen gunstig uitpakken voor veel soortgroepen, in de eerste plaats voor planten. De diversiteit aan oever- en waterplanten schept de voorwaarden voor andere vormen van biodiversiteit, vooral als alleen gewerkt wordt met inheemse soorten.

We willen bij de bestaande sloten en nieuw te graven sloten zoveel mogelijk een geleidelijke overgang (gradiënt) van water naar land creëren. Dit biedt grote kansen voor biodiversiteit, waarbij oevervegetatie, vanwege de werking als helofytenfilter, op haar beurt ook een bijdrage levert aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Naast de functie als helofytenfilter spelen oeverplanten een belangrijke rol als schuilplaats voor watervlooiën die algen eten en daardoor het water helder maken. Verder vormen water- en oeverplanten het leefgebied voor al het dierlijk leven in de sloot. Een sloot of watergang zonder vegetatie is puur functioneel en levert geen bijdrage aan de biodiversiteit. Grillige oevers bieden ook extra leefgebied voor vissen, insecten, kikkers.

Omvang:

Bij de inrichting van natuurvriendelijke oevers sturen we aan op lokaal sterke verschillen, zowel qua breedte van de oever als qua flauwte van het talud. Een goed functionerende natuurvriendelijke

oever bestaat uit een 0,5-3 meter brede onderwaterzone met oeverplanten en een 0,5-3 meter brede onderwaterzone met oever en landplanten. Daarbij is een talud van minimaal 1:1 en bij voorkeur 1:3 is wenselijk.

7 Aanleg van een poel

Doelsoorten: *Poelkikker*.

Poelen zijn van groot belang voor de voortplanting van amfibieën (kikkers, padden, salamanders). Ze zijn een geschikt voortplantingsbiotoop voor libellen en juffers. In het niet-gemaaide deel van de vegetatie vinden insecten ook een overwinteringsplek. Drijvende waterplanten en oevervegetatie profiteren. Voor het aanleggen van de poel gaan we uit van een laagstgelegen deel van het terrein C. De laagste grondwaterstand (in de nazomer) dient bij voorkeur niet meer dan 1 tot 1,5 meter beneden maaiveld te zijn. Als de poel te vroeg in het jaar droogvalt zal de voortplanting niet slagen. In uitzonderlijke gevallen kunnen we een ondoorlatende laag klei aangebracht om water vast te houden.

We houden rekening met voldoende instraling door de zon (minimaal 50% van de dag). We zullen de poel op voldoende afstand (minimaal 10-20 meter) van hoogopgaande begroeiing aan leggen. Invallend blad kan een zeer snelle verlanding veroorzaken. Dat noodzaakt tot veelvuldig opschonen. Elke opschoning is een verstoring voor het leven in de poel.

Omvang:

De afmetingen van een te graven poel worden door verschillende factoren bepaald. Bij het graven gaan we uit van een wateroppervlakte met een doorsnede van 20 - 30 m. Het talud (hellingshoek) van een poel is bij voorkeur 1 : 3 of minder. Bij ruimtegebrek of lage grondwaterstanden mag het talud aan de zuidzijde maximaal 1 : 1 zijn en aan de noordzijde maximaal 1 : 2.

8

Rietzoom

Doelsoorten: *Poelkikker, meerkoet (volgsoort baars)*

De oevers van het park worden op een aantal plaatsen door rietzomen begrensd. Rietzomen bestaan uit smalle rietstroken, die grenzen aan agrarisch gebruikte percelen. De hoeveelheid riet neemt af.

Omvang: De rietstroken kunnen zowel individueel als in samenhang met elkaar voorkomen, en in de laatste vorm soms vele kilometers lengte beslaan.

9

Vissenbos

Doelsoort: *Meerkoet (volgsoort baars)*

In havens willen we takken gebruiken van meerdere soorten bomen of struiken om een vissenbos mee te maken. Zie ook: <https://www.sportvisserijnederland.nl/actueel/nieuws/20732/Vissenbossen>.

Hier ligt wel een uitdaging omdat vanuit een financieel-recreatief oogpunt het wellicht belangrijk is om aanlegplekken kunnen verhuren.

Omvang: Minimaal 10 meter lang

6.4 Bouwstenen overige ruimte

Tuinen

Doelsoorten: *Grote bladsnijder, huismus, merel*

In particuliere tuinen en gemeenschapstuinen willen we kansen benutten voor biodiversiteit, vooral als hier gewerkt wordt met inheemse flora en gewassen en zeker als gewerkt wordt volgens principes van permacultuur.

Tuinen/hagen bieden overwinteringsgebied voor poelkikker, o.a. bosjes, hout, muizenhollen. Er is leefgebied voor insecten (vooral ook met fruitbomen).

In tuinen is, door het verminderen van het verharde oppervlak, nog veel meer vergroening mogelijk. Ook verdient het aanbeveling geen chemische bestrijding toe te passen.

Omvang: Minimaal 25 m²

Paden en verharding

Doelsoorten: Grote bladsnijder

De parkeerplaatsen willen we zo groen mogelijk maken met grasbeton. In de uitsparingen kunnen kruiden en mossen zich vestigen. In kale grond kunnen graafbijen als de grote bladsnijder nestelen. Pas op een deel van de paden en verhardingen een half verharding toe

Omvang: Minimaal 25 m²

Faunavoorzieningen hout op- of bij het gebouw

Doelsoorten: Huismus, gewone dwergvleermuis, gierzwaluw, grote bladsnijder

Met nestkasten willen we een bijdrage leveren aan biodiversiteit voor vogels, bijen, vleermuizen.

Natuurvoorzieningen steen – geïntegreerd in het gebouw

Doelsoorten: *Huismus, gewone dwergvleermuis, gierzwaluw*

Het paviljoen biedt mogelijkheden voor het integreren van nestkasten voor vogels en vleermuizen

Groen dak

Doelsoorten: *Grote bladsnijder*, *huismus*

Groende daken willen we zoveel mogelijk stimuleren. Deze dragen bij aan de biodiversiteit, o.a. door voedselgebied voor bijen en vlinders, nestplek grote bladsnijder. Bloembollen bieden nectar in het vroege voorjaar.

Omvang: Minimaal 25 m²

Bruin dak

Doelsoorten: *Huisumus*, (*volgsoort zwarte roodstaart*), *grote bladsnijder*, *gewone dwergvleermuis*

Ook bruine daken dragen bij aan biodiversiteit. Naast doelsoorten bieden ze habitat voorplevieren, visdiefje, scholekster, insecten, vleermuizen. Kan op verschillende wijzen worden uitgevoerd; met schelpen en grind, met zwarte grond, met grotere stenen en puin

Omvang: Minimaal 25 m²

7 Recreatief gebruik, natuurbeleving

In dit hoofdstuk zijn kansen benoemd voor recreatief gebruik en natuurbeleving.

7.1 Behoud en verbetering groene karakter

Het recreatiepark Meerzicht is een groene parel. Het is een plek waar men zich kan ontspannen door rustig te zitten of juist door te bewegen / te wandelen. Hierdoor heeft het een positief effect op de gezondheid of herstel van stress. Het groene karakter wordt gevormd door duurzame boomstructuur, natuur en recreatie. Groen inspireert recreanten om erop uit te gaan.

Voor behoud en verbetering van het groen op het park is er een goede balans tussen groen en bebouwing per kavel, 20-25% van de kavel is maximaal bebouwd. Dit is vastgelegd in het beeldkwaliteitsplan. Ontwikkeling van terrein B en terrein A zal zoveel mogelijk geschieden op basis van natuurinclusieve oplossingen. Voor de ontwikkeling is een meedenkteam in het leven geroepen, die aanvragen zal beoordelen en advies geven.

7.2 Kansen voor recreatie

Natuurbeleving

Het groen schept een aangenaam leefklimaat en gezond klimaat om in te recreëren. Kinderen in een groene omgeving spelen vaker buiten en hebben door meer beweging minder snel kans op overgewicht. Door kinderen de mogelijkheden voor natuurlijk spelen te bieden, prikkelt hen dat om zelf manieren te vinden om te spelen, en worden ze zich op jonge leeftijd bewust van natuur. Groen is ook een belangrijke ontmoetingsplek, waardoor samenhang op het park ook verbetert.

We streven ernaar om spelenderwijs de natuur onder de aandacht te brengen van onze jonge leden. Voor de bredere delen van de sloten zoeken we naar mogelijkheden om deze via bijvoorbeeld stapstenen te overbruggen. Dit draagt bij aan de beleving van het water. De oevers van het meer moeten ook (veilige) mogelijkheden voor zwemmen, in ieder geval ter plaatse van het paviljoen gebouw. Hiervoor wordt gewerkt aan het herstel van de grote steiger. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden voor kano's bij paviljoen.

Wandel- en fietsroutes

Variatie in groen verhoogt de belevingswaarde. Beleving varieert in de seizoenen, bijvoorbeeld bloemen, zang van vogels, geur van gemaaid gras of bomen in herfstkleuren. Door wandel- en fietspaden onderling te verbinden, ontstaat een aantrekkelijk recreatief groen netwerk met de omgeving. Een duurzame recreatie structuur ontstaat door kansen voor recreatie en belangen van natuur en groen goed op elkaar af te stemmen.

We willen een wandelroute van Onlanden naar paviljoen gaan realiseren. Waar mogelijk leggen we vlonderpaden op herstelde natuurekavelen en realiseren we een uitkijktoren die naar Onlanden gebied kijkt. Een alternatief voor een nieuwe uitkijktoren is het hergebruik van de starttoren als uitkijkpunt over het Leekstermeer en De Onlanden.

Met de realisatie van het voedselbos wordt het park deels eetbaar, wat ook bijdraagt aan de natuurbeleving. Het wandelen in kwetsbare delen voor verstoring (o.a. broedseizoen) kan ertoe leiden dat delen van de route tijdelijk worden gesloten.

Natuureducatie

We zullen de leden en overige geïnteresseerden informeren over de natuur op het gezamenlijke park. Door gerichte activiteiten pogen we de betrokkenheid van de leden bij de natuurwaarde van het park te vergroten. Te denken valt aan de uitreiking van een prijs voor de meest natuurlijke tuin, gerichte werksessies en lezingen (bijv. door of in samenwerking met externen als IVN, Stichting de Onlanden, Natuurmonumenten etc.).

7.3 Recreatie hand in hand met natuur

Op dit moment is het toegestaan om jaarrond te genieten van recreatiepark Meerzicht. Van deze mogelijkheid wordt mondjesmaat gebruik gemaakt omdat de voorzieningen in de winterperiode worden afgesloten om schade aan waterleidingen en wateroverlast als gevolg van vorst te voorkomen. Ook wordt er in de winterperiode niet veel gevaren op het Leekstermeer. Deze rustperiode komt de natuur ten goede.

De verwachting is dat het jaarrond gebruik in de toekomst toe zal nemen. Denk hierbij aan hogere temperaturen als gevolg van de opwarming van de aarde maar ook de beschikbaarheid van nieuwe technieken waardoor kampeermiddelen zelfvoorzienend kunnen worden. Ook nieuwe leden op terrein B zullen “waar voor hun geld willen” en jaarrond van hun kampeermiddel willen genieten. Dit kan afbreuk doen aan de rust in de winterperiode en is zeker voor de vele vogels op het Leekstermeer ongewenst.

Recreatiepark Meerzicht is primair bestemd als recreatie. Maar hoe zorgen we ervoor dat recreatie en natuur hand in hand kunnen gaan? We geven hier uitdrukking aan door in de winterperiode overwinterende vogels niet te verstoren. Daarnaast is - uiteraard - permanente bewoning/recreatief verblijf voor alle leden niet toegestaan. Ook wordt jaarronde recreatie door de vereniging niet aangemoedigd. We organiseren bijvoorbeeld in de winterperiode geen evenementen. Tot slot zullen de komende jaren de balans tussen natuur en recreatie laten monitoren. Afhankelijk daarvan wordt het bovenstaande beleid aangescherpt of versoepeld.

8 Beheer en onderhoud

In dit hoofdstuk is het beheer en onderhoud van de groenblauwe structuren toegelicht. Er is onderscheid gemaakt in algemeen onderhoud en onderhoud van de verschillende elementen. Diverse richtlijnen voor beheer en onderhoud zijn overgenomen van instructiewijzers opgesteld door Landschapsbeheer Drenthe [Landschapsbeheer Drenthe | Zorg voor het landschap, Drenthe \(lbdrenthe.nl\)](https://www.lbdrenthe.nl).

8.1 Onderhoud van het park

Voor het dagelijkse beheer en onderhoud van alle groen op het park is een team groen van vrijwilligers in het leven geroepen. Het team wordt aangestuurd door de parkbeheerder. Het gaat om onderhoud van groen op het mandelige deel van het park. Dit geschiedt handmatig of met kleine machines/voertuigen. De werkzaamheden betreffen het grasmaaien van de dijk en de paden, het snoeien van heggen rond de parkeerplaats, het snoeien van bomen op mandelige terrein en op verzoek op privé terreinen en het onderhoud van rietzomen.

Bij grootschaliger onderhoud en onderhoud van beschermde bomen/houtwallen, sloten, oevers, havens of bestrijding van exoten (grote waternavel en Japanse duizendknoop) worden externe partijen betrokken, o.a. gemeente Noordenveld en waterschap Noorderzijlvest.

Voor het onderhoud van privé tuinen zijn de eigenaren zelf verantwoordelijk. Daarbij gelden er richtlijnen voor snoeien (huishoudelijk reglement) en kappen (beeldkwaliteitsplan). Tijdens het broedseizoen is er bijzondere aandacht voor de bescherming van nesten/broedende vogels. Hiervoor hanteren we voor zowel privé als mandelige terreinen de volgende voorzorgsmaatregelen:

- Werkzaamheden uit stellen tot na het broedseizoen, als het geen jaarrond beschermd nest betreft.
- Voorafgaand aan de werkzaamheden een inventarisatie te doen om vast te stellen of er broedende vogels of jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn en waar dat het geval is de locatie duidelijk te markeren en er voor te zorgen dat daar geen werkzaamheden plaatsvinden.
- Dat is echter geen eenvoudige opgave, omdat nesten zoeken zeer lastig is. Niet enkel vrijwaren van de betreffende boom of struik is ook niet voldoende, omdat verstoring in de omgeving ertoe kan leiden dat de vogel het nest alsnog verlaat.

8.2 Onderhoud van bomen, houtwallen, -singels, hagen en heggen

Knotbomen

Wilgen, populieren, lindes, elzen en essen zijn geschikt om te planten als knotbomen. Vierjarige takken van een knotboom (wilgen en populieren) worden gesnoeid en vervolgens geplant om opnieuw uit te groeien. Deze takken hebben in tegenstelling tot lindes, elzen en essen geen wortels. Lindes, elzen en essen worden geplant als boom en worden na circa vier jaar geknot.

Planten

Plaats de takken of het plantgoed tussen de vier en acht meter uit elkaar. Zaag de onderzijde van de vierjarige takken schuin af, verwijder de top en alle zijtakken. Verwijder van de onderste meter hier en daar reepjes bast. Maak met de grondboor een plantgat van circa 1 meter diep en duw de tak

stevig in het gat. Knip de tak tot twee meter boven het maaiveld af. Plaats op één of twee meter afstand van de knotbomenrij een raster, om beschadiging van de stam door vee te voorkomen.

Bij het planten van lindes, elzen en essen kun je gebruikmaken van laanbomen (c.a. 2,25 meter hoog). Voor het planten van bomen hoger dan twee meter, kun je de Plantwijzer (fruit)bomen raadplegen.

Knotten

Knot de bomen tussen januari en half maart. Voor de linde, wilg en populier geldt dat eens in de drie tot vijf jaar alle takken tegelijk tot de knot afgezet moeten worden. Elzen en essen worden eens in de vijf tot tien jaar tot tien centimeter boven de laatste snoeiplek afgezet.

Houtwallen en houtsingels

Planten

Gebruik voor een nieuwe houtwal of singel, bomen van tachtig tot honderd centimeter hoog (bosplantsoen). Plaats de bomen in het midden en de struiken aan de rand met een onderlinge afstand van 1,5 bij 1,5 meter.

Plant in droge grond bijvoorbeeld de zomereik of ruwe berk, in natte grond de zwarte els, wilg of zachte berk. Kies een struiklaag van bijvoorbeeld lijsterbes, sleedoorn, hondsroos en kardinaalsmuts. Een elzensingel, vaak gelegen langs een sloot, bestaat hoofdzakelijk uit zwarte elzen. Plaats bij aanwezigheid van vee altijd een raster tussen het weiland en de houtwal of singel.

Onderhoud

Zet een houtwal of singel met snel groeiende soorten eens in de acht tot tien jaar af. Een houtwal met langzaam groeiende soorten, eens in de vijftien tot twintig jaar. De hoogte waarop bomen of struiken worden afgezaagd, is gelijk aan de diameter van de stammen. Laat (oude) bomen met veel holtes en zeldzame struiken staan. Zet niet alle houtwallen en singels tegelijk af. Zo blijft er voor dieren altijd een goede schuilplaats over.

Bosjes

Planten

Voor het planten van een bosje worden bomen en struiken van zestig tot honderd centimeter hoog gebruikt (bosplantsoen). Maak rijen met een afstand van anderhalf tot twee meter en een onderlinge afstand van anderhalf tot twee meter. Plaats de bomen en struiken, zonder naar de soorten te kijken. Dit geeft een zo natuurlijk mogelijk beeld in het landschap. Voorkom beschadiging van de stam door vee, door op één tot twee meter afstand een raster te plaatsen. In het eerste jaar is het van belang het onkruid zo veel mogelijk te beheersen om verstikking van de bomen en struiken te voorkomen.

Onderhoud

Voor een zo natuurlijk mogelijk bosje waar vogels en andere dieren zich thuis voelen, is het belangrijk na circa tien jaar het bosje sterk uit te dunnen. Zaag minimaal vijftig procent van alle bomen en struiken af tot twintig centimeter boven de grond. Dit moet in de winterperiode wanneer er geen blad aan de bomen zit. Let op! Berken zagen na februari is onverstandig in verband met het

doodbloeden van de boom. Van de takken kun je takkenrillen maken en een deel van het stamhout kan worden opgestapeld. Dit geeft schuilmogelijkheden voor vogels, zoogdieren en insecten.

Fruitbomen

Vormsnoei

Direct na het planten van appel- en perenbomen is vormsnoei noodzakelijk. Dit betekent dat slechts drie tot vijf gesteltakken over blijven. Gesteltakken zijn de takken waaruit de fruitboom wordt opgebouwd. Een appelboom heeft bijvoorbeeld geen hardtak (middelste tak), maar een perenboom juist wel. Samen met de overige takken (totaal drie tot vijf), die door het snoeien een meer horizontale stand dienen te krijgen, wordt de vorm van de boom bepaald. Een appelboom krijgt de vorm van een kom en een perenboom krijgt een piramidevorm. Dit stimuleert de bloei en daardoor een goede productie. Na de eerste jaren, als de fruitboom zijn vorm heeft, ga je over op onderhoud snoei.

Snoeien

Oude appel- en perenbomen kunnen in de wintermaanden (januari en februari) en in de zomermaanden (juli – september) worden gesnoeid. Dit bestaat uit regulier of achterstallig onderhoud: verwijder dode en aangetaste takken, voorkom dat takken elkaar raken (schurende takken) en verwijder waterlot (verticale, snelgroeïende eenjarige takken). Verwijder in de kern van de boom een aantal takken zodat de wind er doorheen kan waaien. Bij wijze van spreke moet er een pet doorheen gegooïd kunnen worden. Tip! Verwijder nooit meer dan 20% van de takken. Pruimen-, walnoot- en kersenbomen kunnen, indien nodig, tussen juli – september gesnoeid worden. Verwijder hierbij dode, zieke en schurende takken.

Heggen

Planten

Voor het aanplanten van een heg worden struiken (bosplantsoen) gebruikt van tachtig tot honderd centimeter hoog. Graaf een sleuf in de grond en plant per meter vier struiken in een enkele rij. Vul het gat met losse grond en stamp het goed aan. Let op! Plant niet te diep! Bescherm de heg bij aanwezigheid van vee met een raster. Tip! Om uitdroging van de heg te voorkomen kan de grond onder de heg worden afgedekt met houtsnippers. Gebruik geen snippers van de eikenboom, want daarin zitten zuren die niet goed zijn voor het plantgoed.

Snoeien

Heggen worden jaarlijks gesnoeid. In het eerste jaar is het verstandig de heggen tot één derde terug te snoeien. Dit stimuleert de takgroei vlak boven de grond en zorgt voor een dichte heg. In de jaren daarna kun je de heg op de gewenste hoogte en breedte knippen.

Hagen

Hagen worden veel toegepast als erfafscheiding of om een tuin vorm te geven. Een haag vormt in een volwassen stadium een visueel dichte wand, terwijl men bij een heg nog veelal tussen de struik door kan kijken. Een haag kan dus een mooie scheiding zijn tussen twee tuinen.

Planten

Kluitplanten en planten met blote wortel worden uit de volle grond geroid dienen meteen aangeplant te worden. De plantperiode van kluitplanten is vanaf half oktober tot half april, tenzij het overdag nog ernstig vriest. Wortelgoed is aan te planten in de periode november tot eind maart. Planten in pot kunnen in principe het gehele jaar worden aangeplant, mitst het niet vriest of te droog is. Een voordeel van wortelgoed is dat het een stuk goedkoper is dan planten in pot, maar heeft wel meer kans op uitval, soms wel tot 10%.

Snoeien

Een haag is een dichte rij struiken die minimaal eens per jaar in een strakke vorm wordt geknipt. Afhankelijk van het soort en de wensen meestal tweemaal per jaar. Om een mooie groene haag te behouden is onderhoud essentieel. Er zijn twee redenen om hagen regelmatig te snoeien:

1. Hoe vaker u snoeit, hoe mooier en voller uw haag wordt. Telkens als er een stukje van de haag geknipt wordt, zal de twijg op dat punt vertakken. Er ontstaan hierdoor steeds meer takjes en blaadjes waardoor de haag dicht groeit.
2. Om de haag in de gewenste vorm en hoogte te brengen en te houden. Voor een gezonde groei van de haag moeten de bladeren genoeg zonlicht opvangen. Zonder afbreuk te doen aan fraaie strakke en verticale lijnen, wordt de haag een klein beetje schuin gesnoeid; smaller naar boven toe. Hierdoor krijgen de onderste bladeren ook zonlicht, waardoor de haag evenwichtiger zal kunnen groeien.

Haagplanten zoals Buxus, Hulst en Liguster hebben slapende knoppen. Als deze soorten diep terug gesnoeid worden, zullen ze er wat kaal uitzien maar na verloop van tijd altijd weer uitlopen. Behalve Taxus, hebben Coniferen deze eigenschap niet, dus zullen deze er altijd kaal uit blijven zien wanneer u (te) diep terug snoeit.

8.3 Opslag van snoeimateriaal in een takkenril

Het snoeihout kan direct tijdens het snoeien in een takkenril worden verwerkt. De lengte van een takkenril kan variëren van drie tot twintig meter, of zelfs langer, en is meestal één tot anderhalf meter hoog. Het formaat is afhankelijk van de locatie en het beschikbare snoeihout. Maak een takkenril door het snoeihout in de lengterichting van groot naar klein op te stapelen. Stammen en dikke takken onderin, dunnere takken bovenop.

Vlecht hierbij de takken zoveel mogelijk in elkaar. Plaats je een takkenril op je eigen erf? Met paaltjes aan de zijkant, waar het snoeihout tussen klemt, houd je de breedte zelf in de hand. In een bosperceel is dit niet noodzakelijk.

Binnen een paar jaar slinkt een takkenril en kun je het aanvullen met nieuw snoeihout. Verwerk geen dood/ziek snoeihout of takken van fruitbomen in de takkenril. Zo voorkom je dat ziekten (schimmels en virussen) overslaan naar de gezonde bomen.

Kies voor het plaatsen van een takkenril een rustige plek op het erf. Dit kan aan de rand van een boomgaard, moestuin of in een hoek die nog geen bestemming heeft. Plaats geen takkenril in een houtwal of singel. Dit heeft een negatieve invloed op de groei van planten en struiken. Alleen sterk woekerende soorten zoals de brandnetel en de braam profiteren van een takkenril op deze plaats.

Takkenrillen als erfscheiding zijn eveneens ongewenst. De erfscheidingen op recreatiepark Meerzicht bestaan uit inheemse hagen of in geval van ligging aan een sloot of het meer waterminnende beplanting en rietzomen.

8.4 Onderhoud van sloten en poelen

Poelen

Aanleggen poel

Graaf een poel op een lage plek, waar het grondwater hoog staat. Een goede plek is ook een ondoordringbare laag die uit keileem of potklei bestaat. Poelen in Drenthe hebben meestal een diameter tussen de vijf en vijftien meter, zijn ongeveer twee meter diep en hebben een ronde vorm. Het is belangrijk dat een poel het gehele jaar water bevat. Zorg dat de oever aan de noordzijde, daar waar de zon op schijnt, zo flauw mogelijk oploopt. Hier warmt het water snel op en dat is een goede plek voor de eitjes van kikkers en salamanders.

De vrij gekomen grond dient verspreid te worden over het perceel. We raden het af een wal of heuvel aan te leggen naast de poel. Dit past niet in het cultuurhistorisch landschap en geeft de poel het karakter van een vijver. De ecologische waarde van de poel vergroot, als in de directe omgeving een houtwal, singel of ruigte aanwezig is. Voorkom dat bomen en struiken hun schaduw werpen op de poel of zorgen voor te veel afvallende bladeren in de poel.

Onderhoud

Onderhoud de poel door jaarlijks opkomende bomen en struiken te verwijderen. Verwijder eens in de vijf tot tien jaar machinaal de waterplanten en bagger de bodem. Voorzie de poel, bij de aanwezigheid van vee, van een degelijk raster.

Natuurvriendelijke oevers

Minimaal 25% tot maximaal 50% van het leefgebied wordt door ons geschoond/ gemaaid. Dit geldt zowel voor de zone onder als boven water. Maaien/schonen min. 1x/2 jaar, maaien/schonen tussen 15/07 – 01/03. Maaisel voeren we af. Beweiding, bemesting en GBM niet toegestaan.

Rietzomen

Het beheer van rietzomen en rietpercelen bestaat vooral uit maaien en afvoeren. Rietzomen kunnen worden ingezet om afkalving van oevers tegen te gaan. Riet van percelen werd vroeger gebruikt als dakbedekking, of om stallen mee op te strooien. Tegenwoordig is het beheer gestoeld op ecologische principes. Een smalle rietzoom mag jaarlijks in zijn geheel worden gemaaid, bij brede rietzomen of een rietperceel heeft gefaseerd maaien de voorkeur, om zo variatie te krijgen tussen jong en

overjarig riet en gunstigere condities te scheppen voor andere soorten/soortgroepen. Maaien en afvoeren betekent verschralen. Dat kan een meer bloemrijk rietland opleveren, met planten die beter gedijen in een minder voedselrijk milieu. Bij het maaien en afvoeren krijgen voedselrijke soorten als brandnetel, braam en ruigtekruiden minder kans om zich uit te breiden. Met het verwijderen van boomopslag (wilg, els) wordt bovendien verbossing tegengegaan.

8.5 Onderhoud van bloemrijke terreinen

Voedselrijke beginsituatie

Bloemen houden van schrale bodems met weinig voedingsstoffen, zoals fosfaat en stikstof. Een goede bodemstructuur, voldoende bodemleven en mineralen zijn van belang. De gronden zijn erg voedselrijk en zijn onder andere door grondbewerkingen verstoord. Dit bemoeilijkt de ontwikkeling van een bloemrijk grasland. Soms is het aan te raden de bodem eerst te verschralen voordat een bloemenmengsel wordt ingezaaid. Dit kan door de bovenste voedselrijke teeltlaag af te voeren of een schrale grondsoort (zand) op te brengen en eventueel licht door de bovengrond te werken. Om de bodem zo min mogelijk te verstoren kiezen we ervoor om eerst een aantal jaren uit te mijnen. Dit houdt in dat we eerst oogsten, maaien en afvoeren, maar de grond niet bemesten.

Vorbereiding

Het verwijderen van de zode kan het beste worden gedaan door deze af te plaggen of af te schrapen (4-6 cm). Dit kan handmatig worden gedaan of met behulp van een zodesnijder. Voor grotere oppervlaktes kunt u een (rups)kraan gebruiken. Plaggen of schrapen levert minder onkruidruk op, de bodem wordt niet omgekeerd en bestaande planten worden echt verwijderd. Hierdoor ontstaat de meest gunstige uitgangssituatie. Ploegen, spitten en frezen leveren minder goede resultaten op.

Na de eerste grondbewerkingen worden onkruiden verwijderd die in de bewerkte grond kiemen. Dit doen we om de twee à drie weken, zodat de aanwezige zaadbank uitput. Herhaal dit een aantal keer voordat u gaat inzaaien. Indien het terrein erg is verruigd, gaan we sterke onkruiden actief verwijderen (met de hand of machinaal).

Bij vroeg inzaaien in het voorjaar of laat inzaaien in het najaar is dit minder zinvol, aangezien veel ongewenste warmtekiemers dan niet meer gaan kiemen.

Inzaaien

Is de locatie zaaiklaar? Dan gaan we zaaien. Een bloemenweidemengsel gaan we zaaien in het najaar: dit is het moment dat bloemen zich in de natuur uitzaaien. Voor een goede bloemenmix mengen we de zaden door elkaar. Het helpt om het zaigoed te mengen met een zogenaamd 'vulmiddel', zoals licht vochtig zand of geplette maïskorrels. Het bloemenmengsel neemt dan toe in volume, zodat het gemakkelijker te verdelen is over het terrein. Voor een kilogram bloemenmengsel gaan we uit van 50 liter zand. Voor de juiste verspreiding van het bloemenmengsel splitsten we het perceel op in 4 of 6 stukken. Vervolgens verdelen we het bloemenmengsel, met vulmiddel, over 4 of 6 bakjes.

Na inzaaien is het wachten geblazen. Sommige soorten kiemen binnen een maand, andere soorten wachten soms wel zes tot twaalf maanden op de juiste omstandigheden om te kiemen. Sommige bloemen overwinteren als kiemplantje en andere bloemen kiemen pas in het voorjaar. De meeste gezaaide bloemen zullen in het eerste jaar nog niet bloeien. Sommige bloemen hebben meerdere jaren nodig om zich te ontwikkelen, maar mogelijk bloeien er wel bloemen die al in het grasland

aanwezig waren. Geduld is het sleutelwoord! In het tweede jaar verwachten we de eerste gezaaide bloemen in bloei en de jaren erna komen daar steeds nieuwe soorten in bloei.

Beheer in de komende jaren

Bloemenweidemengsels zijn vaste mengsels. Dit betekent dat we niet ieder jaar of om de paar jaar opnieuw moeten inzaaien. Na het inzaaien bestaat het beheer uit één tot drie keer maaien en afvoeren van het maaisel. De eerste jaren kan het nodig zijn om vaker te maaien. Als de bloemenweide na een aantal jaar dreigt te vergrassen is misschien een extra maaibeurt nodig. Wanneer we maaien, hangt af van de ontwikkeling van het grasland.

Om een bloemenweide bloemrijk te houden is het nodig te maaien en het maaisel af te voeren, maar maai niet alles. Het is goed om iedere maaibeurt zo'n 15 à 20 procent te laten staan. Veel insecten zoeken een veilige plek in de weide om te overwinteren. Voor veel van die soorten is het dan ook belangrijk dat niet alle plantengroei in het najaar wordt gemaaid.

Soortenoverzicht Drents bloemrijk graslandmengsel		
<p>Voedselarm tot schraal Geschikt voor (lemige) zandgrond</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duizendblad Achillea millefolium • Gewoon barbakruid Barbarea vulgaris • Knoopkruid Centaurea jacea • Klein streepzaad Crepis capillaris • Peen Daucus carota • Gewone reigersbek Erodium cicutarium • Stijf havikskruid Hieracium laevigatum • Schermhavikskruid Hieracium umbellatum • Sint-janskruid Hypericum perforatum • Gewoon biggenkruid Hypochaeris radicata • Zandblauwtje Jasione montana • Vertakte leeuwentand Leontodon autumnalis • Gewone margriet Leucanthemum vulgare • Gewone veldbies Luzula campestris • Smalle weegbree Plantago lanceolata • Gewone brunel Prunella vulgaris • Scherpe boterbloem Ranunculus acris • Grote ratelaar Rhinanthus angustifolius • Dagkoekoeksbloem Silene dioica • Kleine klaver Trifolium dubium • Moerasrolklaver Lotus pedunculatus • Vlasbekje Linaria vulgaris 	<p>Matig voedselrijk Geschikt voor jaarrond natte tot vochtige gronden</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duizendblad Achillea millefolium • Fluitenkruid Anthriscus sylvestris • Gewoon barbakruid Barbarea vulgaris • Knoopkruid Centaurea jacea • Klein streepzaad Crepis capillaris • Peen Daucus carota • Gewone berenklauw Heracleum sphondylium • Vertakte leeuwentand Leontodon autumnalis • Gewone margriet Leucanthemum vulgare • Smalle weegbree Plantago lanceolata • Gewone brunel Prunella vulgaris • Scherpe boterbloem Ranunculus acris • Grote ratelaar Rhinanthus angustifolius • Avondkoekoeksbloem Silene latifolia subsp. alba • Boerenwormkruid Tanacetum vulgare • Rode klaver Trifolium pratense • Vogelwikke Vicia cracca • Smalle wikke Vicia sativa subsp. nigra 	<p>Vochtig tot nat Geschikt voor kleigrond</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wilde bertram Achillea ptarmica • Gewone engelwortel Angelica sylvestris • Gewoon barbakruid Barbarea vulgaris • Pinksterbloem Cardamine pratensis • Kale jonker Cirsium palustre • Moerasspirea Filipendula ulmaria • Kantig hertschooi Hypericum maculatum subsp. obtusiusculum • Geveugeld hertschooi Hypericum tetrapterum • Gele lis Iris pseudacoris • Moerasrolklaver Lotus pedunculatus • Gewone veldbies Luzula campestris • Wolfspoot Lycopus europaeus • Grote wederik Lysimachia vulgaris • Grote kattenstaart Lythrum salicaria • Watermunt Mentha aquatica • Gewone brunel Prunella vulgaris • Scherpe boterbloem Ranunculus acris • Grote ratelaar Rhinanthus angustifolius • Echte koekoeksbloem Silene flos-cuculi • Echte valeriaan Valeriana officinalis

Soortenoverzicht Drents bloemrijk graslandmengsel. Voor het weiland is een mengsel van vochtig tot nat grasland het meest passend.

Bijlage 1 Deelnemers werksessies

Zaterdag 4 februari

Erwin den Hartog (Werkgroep Vleermuizen Groningen)

 (Werkgroep Vleermuizen Groningen)

Evert Jan Slot (Werkgroep Vleermuizen Drenthe)

Michel Wijnhold (SOVON/Stichting De Onlanden)

Jos Greiving (Algemeen Bestuurslid Parkbelangen Leekstermeer)

Tim Willems Kruize (Algemeen Bestuurslid Parkbelangen Leekstermeer)

Daniella van Gennep (Algemeen Bestuurslid Parkbelangen Leekstermeer)

Martin Kroes (Algemeen Bestuurslid Parkbelangen Leekstermeer)

Bijlage 2 Overname van waargenomen soorten

Opgesteld door [REDACTED] (2022-2023)

Vogels				
Appelvink	Grasmus	Kokmeeuw	Snor	Zwarte Kraai
Baardman	Grauwe Vliegevang	Koolmees	Soepeend	Zwarte Roodstaart
Beflijster	Grauwe Gans	Koperwiek	Sperwer	Zwarte Mees
Blauwe Kiekendief	Groene Specht	Krakeend	Spreeuw	Zwartkop
Blauwe Reiger	Groenling	Kramsvogel	Staartmees	
Boerenzwaluw	Grote Bonte Specht	Mantelmeeuw	Stormmeeuw	
Bonte Vliegevang	Grote Canadese Gans	Meerkoet	Tapuit	
Boomklever	Grote Zilverreiger	Merel	Tijfjaf	
Boomkruiper	Grutto	Nijlgans	Tuinfluit	
Braamsluiper	Heggenus	Oeverloper	Turkse Tortel	
Brandgans	Houtduif	Oeverzwaluw	Tureluur	
Bruine Kiekendief	Huismus	Ooievaar	Vink	
Buizerd	Huiszwaluw	Paapje	Visdiefje	
Ekster	Kauw	Pimpelmees	Vuurgoudhaan	
Fazant	Keep	Putter	Waterhoen	
Fitis	Kerkuil	Ransuil	Wilde Eend	
Fuut	Kievit	Rietgors	Winterkoning	
Gaai	Kleine Karakiet	Roodborst	Witgat	
Gekraagde Roodstaart	Kleine Rietgans	Rosse Grutto	Witte Kwikstaart	
Gierzwaluw	Kleine Zilverreiger	Rotgans	Wulp	
Goudhaantje	Kneu	Scholekster	Zanglijster	
Goudvink	Koekoek	Sijs	Zilvermeeuw	
Amfibieën	Zoogdieren			
Kleine watersalamander	Ruige Dwergvleermuis	Ree	Gewone Bosspitsmuis	
Gewone pad	Gewone Dwergvleermuis	Steenmarter	Veldmuis	
Poelkikker	Laatvlieger	Bruine Rat	Huismuis	
Heikikker	Rosse Vleermuis	Mol	Aardmuis	
Meerkikker	Watervleermuis	Woelrat	Bosmuis	
Bastaardkikker	Meervleermuis	Huisspitsmuis	Haas	
Bruine kikker	Egel	Dwergspitsmuis		

Bijlage 3 Overzicht van inheemse boomsoorten en struiken

Vaste planten, struiken en kleine bomen (tuin)

1. Altheastruik
2. Amerikaans krentenboompje
3. Berk
4. diverse bessenstruiken
5. Boerenjasmijn
6. Daglelie
7. diverse fruitbomen (appel, peer, pruim, kers)
8. Funkia
9. Forsythia
10. Gelderse roos
11. Gewone vlier
12. Hazelaar
13. Hortensia
14. Jacobsladder
15. Kerstroos
16. Knotwilg
17. Koninginnekruid
18. Kronkelhazelaar
19. (Lei)Linde
20. Longkruid
21. Pioenroos
22. Ridderspoor
23. Rododendron
24. Schoenlappersplant
25. Sering
26. Sierkwee
27. Sierui
28. Sneeuwbes
29. Spierstruik
30. Vingerhoedskruid
31. Vrouwenmantel
32. Vuurpijl
33. Wederik
34. Weigela
35. Witte kornoelje
36. Zeeuws knoopje

Hagen rondom tuinen/parkeerplaats:

1. Haagbeuk
2. Eenstijlige meidoorn
3. Moerasspirea
4. Veldesdoorn/Spaanse aak

Struiken (heggen/onderbeplanting in bosstroken en houtsingels):

1. Altheastruik
2. Boerenjasmijn
3. Egelantier
4. Eenstijlige meidoorn
5. Gelderse roos
6. Gele kornoelje
7. Geoorde wilg
8. Gewone vlier
9. Haagbeuk
10. Hazelaar
11. Hondstroos
12. Krent
13. Kronkelhazelaar
14. Lijsterbes
15. Mispel
16. Sierkwee
17. Sleedoorn
18. Sneeuwbes
19. Spierstruik
20. Sporkehout
21. Veldesdoorn
22. Vogelkers
23. Weigela
24. Wilde appel
25. Witte kornoelje
26. Zoete kers
27. Zwarte bes

Bomen (mandelig):

1. Berk
2. Es
3. Esdoorn
4. Iep
5. Lijsterbes
6. (Lei)Linde
7. Moereseik
8. Schietwilg
9. Treurwilg
10. Witte paardenkastanje
11. Zomereik
12. Zwarte els

Disclaimer:

Het is belangrijk om bij de keuze van de beplanting rekening te houden met de bodemsoort (veen) en de grondwaterstanden door de seizoenen heen. Door hiermee rekening te houden, gaat de beplanting veel langer mee en ook

is het onderhoud vaak veel eenvoudiger. Daarnaast is streekeigen beplanting ook veel beter voor de in het gebied aanwezige diersoorten dan exotische beplanting.

In het onderstaande is een eerste lijst met allerlei soorten beplanting opgenomen. Dit is een levende lijst. Dat wil zeggen dat we deze lijst een aanzet is en we met elkaar dit overzicht uit kunnen breiden en aan kunnen passen.

Tot slot nog een aantal praktische tips. Houd bij de keuze en het plaatsen van de beplanting rekening met de eind-grootte van de beplanting en de fysiek aanwezige ruimte. Onder- en bovengronds. Dit voorkomt hinder in de toekomst voor jezelf en de burens. Check tenslotte ook nog even het beeldkwaliteitsplan of toestemming benodigd is van het bestuur. Zo, ja vraag toestemming aan en informeer na goedkeuring de burens.

Bijlage 4:

Doorontwikkeling vakantiepark Meerzicht,
dé groene parel aan het Leekstermeer

**recreatie en natuur
hand in hand**

A photograph of a vibrant garden in front of a house. The garden is filled with various plants, including tall stalks of yellow and purple flowers, and clusters of pink flowers. The house in the background has a dark roof and a light-colored exterior. The text is overlaid on the lower left portion of the image.

**“Vakantiepark Meerzicht is
recreëren met respect voor de
natuur en het landschap. Hiermee
voorzien we in de groeiende
behoefte aan ecotoerisme”**

Voorwoord

Eind 2022 hebben de leden van vakantiepark Meerzicht, de groene parel aan het Leekstermeer zoals wij het park liefkozend noemen, gekocht van EuroParcs. Dit bottom-up initiatief is uniek in Nederland. Niet voor niets het regionale en landelijke nieuws gehaald. Een prachtig resultaat – juist ook in een gemeente zoals Noordenveld dat participatie hoog in het vaandel heeft staan – waar we nog steeds trots op zijn.

Een gevolg van de koop van het vakantiepark is dat we als vereniging het park gaan doorontwikkelen en extra kavels gaan uitgeven binnen de kaders van het bestemmingsplan. Vanaf begin 2023 zijn we samen gaan werken aan het voorliggend ontwerp. En met samen bedoelen we ook echt allerlei belanghebbenden. Van onze eigen leden tot geïnteresseerden in een nieuwe kavel op ons park. Maar ook de burens, waterschap Noorderzijlvest, IVN Roden-Norg, de vleermuiswerkgroep Drenthe, Sovon, Natuur- en Milieufederatie Drenthe (NMF), Het Drents Landschap en stichting Natuurbelangen De Onlanden. Adviesbureaus CGC-advies en Bugel Hajema hebben ons hierbij ondersteund.

Het voorliggend ontwerp past ontzettend goed bij onze ambities die op hun beurt weer heel goed aansluiten bij de kaders vanuit de overheden. In ons ontwerp zijn de kwaliteiten van het bestaande landschap als vertrekpunt genomen. Verder dient het ontwerp meerdere doelen omdat een balans is gezocht en gevonden tussen recreatie en natuur. Met het ontwerp zetten we een enorme plus

op de biodiversiteit op ons park. Tot slot geven we in het ontwerp volop ruimte voor water en boombeplanting. Hierdoor is ons vakantiepark klimaatadaptief. Er is schaduw om hittestress te voorkomen en wadi's en sloten zorgen ervoor dat regenwater vertraagd kan worden afgevoerd en opgeslagen.

Vakantiepark Meerzicht is verantwoord recreëren met respect voor de natuur en het landschap in de veengordel. We voorzien hiermee in een groeiende behoefte aan ecotoerisme. Deze trend is duidelijk waarneembaar en zien we ook terug in de animo in de kavels die we aanbieden op het park. Inmiddels is ruim meer dan de helft van de kavels al onder optie. Ook is ons recreatief product, met kampeermiddelen op eigen grond, een interessante toevoeging op het recreatief aanbod in de gemeente Noordenveld.

In deze onderbouwing lichten wij het ontwerp in woord en beeld graag nader toe. Wij wensen u hierbij veel lees- en kijkplezier.

 Vereniging Parkbelangen Leekstermeer

De haven met het oude paviljoen Meerzicht (bron: Historische Vereniging Roon)

inhoud

algemeen	1
relevante (beleids)kaders	17
bouwstenen voor het ontwerp	27
toelichting op het ontwerp	35
bijlagen	

algemeen

1

algemeen

Initiatief

Bij de aankoop van het vakantiepark Meerzicht van EuroParcs hebben we met elkaar geïnvesteerd. Bij deze investering is er rekening gehouden met het feit dat het vigerende bestemmingsplan de ruimte biedt voor het vergroten van het vakantiepark. Voor deze vergroting van het vakantiepark is het voorliggende ontwerp opgesteld. De vergroting heeft betrekking op de percelen aan weerszijden van de oprit vanaf de [REDACTED] naar het paviljoen op het vakantiepark aan het Leekstermeer.

Participatie

Bij het opstellen van het voorliggend ontwerp is er bewust voor gekozen dit met de omgeving te doen. Er is een klankbordgroep uit de leden die op twee momenten in het traject feedback hebben gegeven op het ontwerp. Naast de leden hebben we ook de burens van ons park twee keer mee laten praten over het ontwerp. Denk hierbij aan de familie [REDACTED] tegenover de ingang van het park camping Pool. Verder zijn bij het ontwerp ook het waterschap Noorderzijlvest, IVN Roden-Norg, Vleermuiswerkgroep Drenthe, Sovon, Natuur- en Milieufederatie Drenthe (NMF), Het Drents Landschap en stichting Natuurbelangen De Onlanden betrokken geweest.

De gemeente en de provincie zijn ook voor bijeenkomsten uitgenodigd en hebben aangegeven het voorliggende ontwerp met belangstelling tegemoet te zien.

Er is in het ontwerpproces van grof naar fijn gewerkt. Bij de eerste gespreksronde is met elkaar unaniem gekozen om het model met het thema water verder uit te werken. In de tweede gespreksronde is het concept voorlopig ontwerp voorgelegd en op basis van de opmerkingen is het voorliggende voorlopige ontwerp opgesteld. De optanten voor het nieuw te ontwikkelen deel van het vakantiepark zijn geïnformeerd over de plannen en zijn enthousiast. Professionele ondersteuning bij het proces is verzorgd door CGC-advies en Bugel Hajema.

Leeswijzer

Deze toelichting bestaat naast het eerste algemene deel uit vier onderdelen. Achtereenvolgens wordt in het tweede hoofdstuk stil gestaan bij de bestaande situatie. In het derde hoofdstuk zijn de meest relevante (beleids)kaders en ontwikkelingen samengevat. In het vierde hoofdstuk zijn de bouwstenen voor het ontwerp beschreven. In het vijfde en laatste hoofdstuk wordt het ontwerp toegelicht.

bestaande situatie

Ligging vakantiepark Meerzicht (bron: Google maps)

bestaande situatie

Ligging

Vakantiepark Meerzicht is gelegen aan de kop van het Leekstermeer in de buurtschap ████████ in de gemeente Noordenveld. Landschappelijk gezien maakt het vakantiepark onderdeel uit van de veengordel die vanuit Friesland en de kop van Drenthe doorloopt tot aan de Dollard in Groningen. Ecologisch gezien ligt het vakantiepark op een kruispunt van de eerdergenoemde veengordel en haaks daarop het watersysteem van de beken op het Drents Plateau dat via de Groningse maren en diepen uitmondt in het Lauwersmeer en de Waddenzee.

Kenschets

De terreinen in eigendom van Vereniging Parkbelangen Leekstermeer bestaan op hoofdlijnen uit drie delen. Het eerste deel bestaat uit het huidige vakantiepark. Dit deel wordt aan de noordkant begrensd door een oost-west houtwal op het terrein en aan de zuidzijde het Leekstermeer. Het tweede deel bevindt zich tussen het huidige vakantiepark en ████████. Op dit deel biedt het vigerende bestemmingsplan ruimte voor uitbreiding van het vakantiepark. Het derde en laatste deel bestaat uit een weiland ten oosten van het vakantiepark. Deze drie delen worden onderstaand beknopt beschreven.

Huidige vakantiepark

Het huidige vakantiepark bestaat uit in maat en schaal bescheiden stacaravans/chalets en recreatiewoningen met ieder een eigen uitstraling. Naast de kampeermiddelen bevinden zich op het park nog een loods voor materieel en een paviljoen met schuur. Het vakantiepark telt drie havens. Twee havens aan de oost- en westkant van het terrein en in het midden bij het paviljoen de centrale haven. Op het vakantiepark wordt centraal geparkeerd bij het paviljoen. De kampeermiddelen zijn vanaf de parkeerplaats te voet te bereiken via graspaden. De kavels op het vakantiepark worden omzoomd met (streekeigen) hagen. De kavels zijn groen ingericht met veel (streekeigen) struiken en bomen.

7

Topografische kaart 1950 met in de cirkel de plek van vakantiepark Meerzicht (bron: Erfgoedatlas RCE)

bestaande situatie

Terrein tussen   Het terrein tussen het huidige vakantiepark en wordt aan de noord- en zuidzijde ingeklemd door een tweetal houtsingels. Dit terrein heeft de bestemming recreatie en is op dit moment nog onbebouwd. Dit terrein wordt doorsneden door een oprit (eigendom gemeente Noordenveld). Het westelijk deel van dit gebied heeft een wat meer besloten karakter en bestaat uit een weide met een strooisel van forse, streekeigen bomen met een laarzenpad en een trapveld. Het deel ten oosten van de oprit is in gebruik als weiland. Op dit weiland stond een ooievaarsnest. Dit ooievaarsnest is, nadat EuroParcs het had verwijderd, tijdelijk teruggeplaatst door onze leden.

Het weiland
Direct ten oosten van het vakantiepark ligt een weiland. Dit weiland is eveneens in bezit van de Vereniging Parkbelangen Leekstermeer en heeft een agrarische bestemming en betekenis voor ganzen en weidevogels. Dit weiland kent aanzienlijke hoogteverschillen met in het zuiden een laagte en in het noorden een bult met daarop een markante wilg. Het weiland wordt aan de noord-, zuid- en westzijde omzoomd met boombeplanting en heeft een open karakter met zicht op het gemaal aan de Hooiweg en stad Groningen. Langs de oostelijke rand van het weiland loopt een laarzenpad dat als ommetje wordt gebruikt door de leden van het vakantiepark.

Kernkwaliteiten en waarden

In deze paragraaf worden de ruimtelijke en cultuurhistorische kernkwaliteit van de omgeving en de natuurwaarden beschreven. Bij deze beschrijving wordt eerst stil gestaan bij de fysieke kenmerken van het landschap en daarna worden de natuurwaarden beschreven.

Kernkwaliteiten

Vakantiepark Meerzicht maakt onderdeel uit van het laagveenontginningslandschap en maakt deel uit van het gebied van De Onlanden en het Leekstermeer. Dit gebied kenmerkt zich door haar lage ligging en is – afhankelijk van het seizoen – vrij drassig. De mens heeft dit gebied naar de hand gezet door het aanbrengen van dijken en sloten zodat de smalle, strookvormige percelen gebruikt konden worden als gras- of hooiland. Deze smalle, strookvormige percelen en sloten zijn nog duidelijk herkenbaar. De dijken vormen belangrijke tot op de dag van vandaag structurelementen in het landschap. Met de aanleg van De Onlanden is een nieuw stelsel met dijken aangebracht om extra water te kunnen bergen. Het landschap heeft een open karakter maar was beslist niet 'leeg'. Houtsingels en verspreid liggende bosjes voor bijvoorbeeld hakhout zijn schaal verkleinende landschapselementen en zorgen onder andere voor een interessante ruimtelijke beleving van het landschap.

“Het weiland wordt aan de noord-, zuid- en westzijde omzoomd met boombeplanting en heeft een open karakter met zicht op het gemaal”

bestaande situatie

De kernkwaliteiten van het landschap zijn ook herkenbaar op het vakantiepark zelf. Aan de zuidzijde loopt over het vakantiepark de dijk rondom de boezem van het Leekstermeer. Aan het Leekstermeer is een kleine honderd jaar geleden de kiem gelegd voor het huidige vakantiepark. Op oude kaarten zijn de eerste hutjes om te jagen en te vissen zichtbaar. De recreatieve ontwikkelingen kwamen in een stroomversnelling toen de zeilsport in zwang kwam. Het paviljoen, de haven met boothuis en de starttoren zijn tot op heden nog aanwezig op het park.

Het vakantiepark heeft een ontzettend groen en waterrijk karakter. De sloten en houtsingels springen direct in het zicht. En met enige verbeeldingskracht is in de graspaden en de sloten de strookvormige verkaveling nog herkenbaar en afleesbaar in het bestaande vakantiepark. Het oostelijk deel van het vakantiepark, het weiland, heeft een overwegend open karakter met zicht op De Onlanden en stad Groningen. De kampeermiddelen staan in groen ingerichte tuinen die worden omzoomd met streekeigen heggen. De kampeermiddelen vertellen het verhaal van de ontwikkelingen in de recreatie. Op het park komen als kampeermiddel omgebouwde wegwerkwagens uit de jaren vijftig, stacaravans/chalets en tiny houses avant la lettre voor. De beperkte maat en schaal van de kampeermiddelen en het veelvuldig gebruik van hout als bouw materiaal zorgen voor een prettige balans tussen samenhang en variatie.

Natuurwaarden

Om de ecologische waarde van Recreatiepark Meerzicht en potentiële ontwikkeling daarvan in beeld te brengen, is er door Vereniging Parkbelangen Leekstermeer in samenwerking met de Vleermuiswerkgroep Drenthe en Sovon in 2022 (rapport beschikbaar) en 2023 (rapport in prep.) een natuurwaardenonderzoek uitgevoerd. Onderstaand volgt een beknopte beschrijving van de huidige natuurwaarden op basis van het onderzoek in 2022. In de bijlagen is een overzicht opgenomen van de waargenomen vogel- en vleermuissoorten op basis van deze inventarisaties.

13

IJsvogel (bron: Natuurmonumenten)

Egel (bron: onbekend)

bestaande situatie

Het vakantiepark (inclusief Camping Pool en camping Van Esch) bevat grote dichtheden en hoeveelheden van broedvogels (tenminste 48). Het gaat dan met name om vogels van cultuurlandschap zoals huismus en spreeuwen, vogels van parken/bossen zoals spechten, mezen en lijsters, maar ook roofvogels als kerkuil, ransuil en sperwer. De grote hoeveelheid struiken, heggen, bomen, veldjes in combinatie met veel nestkasten en voederplanken maken dit gebied tot een voor De Onlanden uniek gebied. De aantallen broedvogels leveren in veel gevallen dan ook een flinke bijdrage aan de totalen voor De Onlanden als geheel. Begin 2023 zijn 70 nestkasten geplaatst voor uiteenlopende soorten. Hiervan is het merendeel in gebruik genomen.

De weilanden grenzend aan het vakantiepark zijn ganzenfoeragegebieden aanwezig grenzend aan of nabij het Natura 2000-gebied, ten noorden van het Leekstermeergebied. Omdat ganzen vaak binnen 5-10 km van de slaappleats foerageren (Si et al. 2011) moeten de ganzenfoeragegebieden binnen deze afstand van de slaappleats liggen om functioneel te zijn. Resultaten uit het Meetnet Slaappleatstellingen van Sovon (Hornman et al. 2012) en eigen observaties laten inderdaad zien dat er grote aantallen ganzen het Leekstermeergebied als slaappleats gebruiken. Het meest oostelijke deel van het

vakantiepark bestaat uit een weiland met een agrarische bestemming en een status als foerageergebied voor ganzen en weidevogels. Op het weiland in eigendom van Vereniging Parkbelangen Leekstermeer worden foeragerende ganzen niet waargenomen.

Er zijn 8 verschillende beschermde vleermuissoorten gedetecteerd en formeel in grote aantallen vastgesteld die op het terrein foerageren. Een tweetal koloniebomen van rosse vleermuizen liggen aan de overkant van de [REDACTED]. De monumentale wilg voor het paviljoen is ook in gebruik als kolonieboom. Gewone dwergvleermuizen en rosse vleermuizen maken ook gebruik van de spreeuwenkasten (in 2023 opgehangen) en vleermuiskasten op het terrein A en B (naast de oprijlaan). De vleermuiskasten waren door EuroParcs opgehangen, maar zijn wel iets verplaatst ten behoeve van een betere positionering. Het speelveld ten westen van de oprit wordt vooral benut als aanliegroute en foerageerroute naar het Leekstermeer. Bij harde wind foerageren de vleermuizen ook boven het weiland direct ten oosten van de oprit. Ook is bekend dat op het park qua zoogdieren onder andere, vos, ree, steenmarter, haas, egel en diverse soorten ratten en muizen zich bevinden.

**relevante (beleids)
kaders**

In dit hoofdstuk zijn de relevante kaders heel beknopt beschreven te beginnen met het provinciale beleid en daarna wordt ingezoomd op het gemeentelijke kaders en beleid. Met al deze relevante kaders is in het voorlopig ontwerp rekening gehouden. Voordat de kaders worden beschreven, wordt stilgestaan bij de Omgevingswet. De Omgevingswet treedt 1 januari 2024 in werking. Deze wet heeft drie hoofdoelen, namelijk 'veiligheid', 'gezondheid' en 'omgevingskwaliteit'. De wetgever wil meer ruimte geven aan initiatieven vanuit de samenleving die bijdragen aan de genoemde doelen. Uitgangspunt hierbij is dat initiatieven de kwaliteiten van de fysieke leefomgeving als vertrekpunt nemen, worden opgesteld samen met de omgeving en een integraal karakter hebben/meerdere doelen dienen. Het voorliggend ontwerp is volledig opgesteld in de geest van de Omgevingswet.

Provinciaal en regionaal beleid

Omgevingsvisie Drenthe

De missie van de provincie Drenthe is het waarderen van de Drentse kernkwaliteiten en het ontwikkelen van een bruisend Drenthe, passend bij deze kernkwaliteiten. Onder een bruisend Drenthe wordt verstaan een provincie waar het goed wonen en werken is en waar voor jong en oud veel te beleven valt. Een provincie waar ondernemerschap, cultuur en sport floreren. De provincie streeft hierbij naar de ontwikkeling van robuuste systemen met ruimtelijke kwaliteit.

Voor wat betreft de vrijetijdseconomie werkt de provincie aan het behouden en versterken van een aantrekkelijk en vitaal aanbod van dag- en verblijfsaccomodaties en waar nodig een revitaliseringsslag door herontwikkeling en transformatie. Ons initiatief dat uitgaat van doorontwikkeling van het vakantiepark sluit hierbij aan.

Qua natuur blijft de provincie inzetten op het verder versterken en verbeteren van de biodiversiteit, zowel binnen als buiten het Natuurnetwerk Nederland (NNN). In het voorliggend plan krijgt de biodiversiteit op het vakantiepark een stevige impuls. Dat doen we zo veel mogelijk met groen en blauw te dooraderen (zie ook natuurkwaliteitsplan). We leveren hiermee een bijdrage aan de ambities van een natuurinclusieve provincie Drenthe. Vakantiepark Meerzicht grenst aan Natura-2000 gebied Leekstermeer. Voor deze gebieden is de provinciale ambitie het behalen van de instandhoudingsdoelen. De uitwerking hiervan is beschreven in de Natura-2000-beheerplannen.

Vitale Vakantieparken

Drenthe is dé vrijetijdspovincie van Nederland. Ambitie van Vitale Vakantieparken is een b(l)oeiende verblijfsrecreatiesector in 2025. Dit betekent dat men het aantal goedlopende vakantieparken willen verdubbelen en het aantal parken dat geen recreatieve toekomst meer heeft willen halveren. Gelukkig is het Vakantiepark Meerzicht vitaal. Permanente bewoning vindt niet plaats en gelukkig is er ook geen sprake van soci-

relevante (beleids)kaders

aaleconomische problemen en/of ondermijning. Wel kent het huidige vakantiepark enig achterstallig onderhoud dat is veroorzaakt door de vorige eigenaren. Nu het park in handen is van de vereniging pakken we met onze leden de draad op. Kampeermiddelen worden opgeknapt, krotten worden gesloopt en vervangen, de havens worden gerevitaliseerd en last but not least wordt het vakantiepark op basis van het voorliggende ontwerp aanzienlijk vergroot. De belangstelling hiervoor is groot. Inmiddels zijn bijna driekwart van de nieuwe kavels onder optie. Ons initiatief geeft uitdrukking het motto 'werken aan een nieuwe toekomst' van Vitale Vakantieparken.

Beheerplan Leekstermeergebied

Het beheerplan voor het Leekstermeergebied heeft als ondertitel 'Ruimte voor vogels'. Het Leekstermeergebied is aangewezen als Natura 2000-gebied in het kader van de Vogelrichtlijn. Voor het gebied zijn zes instandhoudingsdoelen gesteld: drie broedvogels (kwartelkoning, porseleinhoen en rietzanger) en drie wintergasten (kolgans, brandgans en smient). Als Vogelrichtlijngebied is het Leekstermeergebied niet stikstofgevoelig. Sinds vaststelling van het eerste beheerplan, worden vier van de zes doelen structureel gehaald en twee mogelijk niet. Hoewel er voldoende omvang aan leefgebied voor alle aangewezen soorten aanwezig is, blijkt uit monitoring dat de aantallen kwartelkoning en smient in het gebied niet overeenkomen met de doelstelling. De kwartelkoning

komt slechts incidenteel tot broeden. De oorzaak hiervan ligt deels buiten de landsgrenzen en de invloedssfeer van het beheerplan. Voor de smient geldt dat de aantallen overwinterende dieren de laatste jaren gestaag afnemen.

Broedvogels en in mindere mate ook wintergasten zijn gevoelig voor verstoring. Voldoende rust is dan ook essentieel voor het behalen van de doelen. Met name de wintergasten zijn in hoge mate afhankelijk van voldoende graslandpercelen binnen de begrenzing en in een cirkel van vijf kilometer rondom het gebied. Geschikt beheer in de vorm van maaien en afvoeren is nodig om verruiging tegen te gaan. Alhoewel jaarrond recreatief verblijf toegestaan is, wordt jaarronde recreatie niet gestimuleerd door de Vereniging Parkbelangen Leekstermeer. Ook blijft het weiland aan de oostkant van het vakantiepark behouden en aantrekkelijk ingericht en beheerd voor soorten zoals de smient.

uitsnede bestemmingsplan Kampeerterreinen in Noordenveld (bron: ruimtelijke plannen)

relevante (beleids)kaders

Gemeentelijk beleid

Omgevingsvisie Noordenveld

De omgevingsvisie van de gemeente Noordenveld heeft als ondertitel 'transparant, leefbaar, groen, ondernemend, duurzaam'. Deze begrippen zijn allemaal van toepassing op het vakantiepark Meerzicht. Met het voorliggend ontwerp geven we invulling in de ambitie die in de omgevingsvisie is geformuleerd, namelijk florerende verblijfsrecreatie aan het Leekstermeer.

Bestemmingsplannen

Het terrein van de Vereniging Parkbelangen Leekstermeer ligt in twee bestemmingsplannen. Het gaat hierbij om Bestemmingsplan kampeerterrainen in Noordenveld en het Bestemmingsplan Buitengebied.

Het huidige vakantiepark en de beoogde uitbreiding maken deel uit van het Bestemmingsplan kampeerterrainen in Noordenveld. De gronden hebben de enkelbestemming 'Recreatie – Verblijfsrecreatie 3' en ook heeft een deel van het terrein de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie'. Verder is aangegeven dat op het terrein maximaal 74 recreatiewoningen mogen worden geplaatst. Voor het aantal stacaravans/chalets en trekkershutten is geen maximum opgenomen (wel zijn minimale afstanden tussen kampeermiddelen in het bestemmingsplan geregeld). Daarnaast heeft het paviljoen een functieaanduiding 'horeca'. Hiervan wordt in de plannen geen gebruik gemaakt. Tot slot toont de

verbeelding een tweetal houtsingels. De noordelijke houtsingel is in eigendom van de gemeente Noordenveld. De houtsingel midden over het vakantiepark is in eigendom van de Vereniging Parkbelangen Leekstermeer. Het voorliggend ontwerp sluit aan bij het bestemmingsplan en in het ontwerp worden de houtsingels gekoesterd. Gelet op de voorkeuren van de optanten voor de nieuwe kavels lijkt het erop dat het aantal van 74 recreatiewoningen niet zal worden overschreden. Mocht de behoefte aan recreatiewoningen toch groter blijken dan gaan wij hierover het gesprek aan met de gemeente op basis van artikel 6.7 Wijzigingsbevoegdheid van het bestemmingsplan.

Het weiland aan de oostkant van het terrein maakt deel uit van het Bestemmingsplan Buitengebied. Dit weiland heeft een enkelbestemming 'Agrarisch'. Een klein deel van het terrein in het noorden heeft een dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 2'. Met de beoogde inrichting van dit weiland als kruidenrijk grasland, natuurvriendelijke oevers voor de bestaande sloten, een nieuwe poel aan de zuidkant van het weiland en ondergeschikt (dag)recreatief medegebruik in de vorm van een paar nieuwe ommetjes wordt rekening gehouden met het bestemmingsplan.

Natuur- en landschapvisie Westpoort-Matsloot

Bouwstenen voor een duurzame, integrale ruimtelijke ordening

Mitigatie verstoringe
uitstraling bedrijventerrein
Westpoort en de A7

Zonnepanelen op daken en
braakliggende gronden

Verbetering beleefbaarheid
en recreatieve ontsluiting:
doorfietsroute en wandelroute

Duurzame
energieopwekking
door drijvende
zonnepanelen

Robuuste koppeling van de Drentse
beken en Groninger diepen
(Van veen tot zee)

Drents-Groningse combinatie
van natte natuur en waterberging

Robuuste ecopassage
onder de A7

Overgangzone tussen stedelijk
gebied en robuuste natuur:
ganzenfoerageergebied en
natuurinclusieve landbouw

Meebewegende waterberging
en robuuste natuur
(bestaand)

relevante (beleids)kaders

De Noordenveldse Kwaliteitsgids

De gemeente Noordenveld neemt bij ontwikkelingen de bestaande kernkwaliteiten en waarden als vertrekpunt. Deze bestaande kernkwaliteiten en waarden zijn in de Noordenveldse Kwaliteitsgids in woord en beeld beschreven. Daarnaast bevat de kwaliteitsgids een aantal gidsprincipes voor het doorontwikkelen van de te onderscheiden gebieden. In de geest van deze principes is het voorliggende ontwerp ontwikkeld. Er wordt bijvoorbeeld aangesloten bij de kenmerkende verkaveling met langgerekte stroken, contrasten tussen gebieden met een besloten en open karakter worden gekoesterd evenals belangrijke structuurlijnen in de vorm van houtwallen en de beoogde ontwikkelingen hebben in meerdere opzichten een duidelijke meerwaarde.

Bomenbeleidsplan

De gemeente beschrijft in het bomenbeleidsplan hoe zij het onderhoud van de circa 50.000 bomen in de openbare ruimte heeft geregeld. Op het vakantiepark zijn behoudens de rij berken langs de oprit geen openbare bomen. Wel bevinden zich op het vakantiepark een handvol monumentale bomen. Deze bomen worden gekoesterd. Sterker nog, we koesteren alle bomen zoveel als mogelijk en als er onverhoopt een boom gekapt moet worden, bijvoorbeeld omdat de boom zorgt voor een onveilige situatie, dan is het gebruikelijk dat de kap wordt gecompenseerd. De vereniging gaat hiermee verder dan het gemeentelijk kapvergunningstelsel dat is opgenomen in de algemene plaatselijke verordening (Apv).

Vereniging Parkbelangen beschouwt het groen in het algemeen en de bomen in het bijzonder als het kapitaal van het park. Daarom legt de vereniging op dit moment de laatste hand aan een bomeninventarisatie van alle bomen op het terrein (plek, stamdiameter, kroonprojectie, boomsoort) en worden alle bomen jaarlijks aan een inspectie onderworpen door een gekwalificeerd bomdeskundige die adviezen geeft over onderhoud, eventuele kap en herplant.

Nota omgevingskwaliteit

Deze nota regelt het welstandsbeleid van de gemeente op een eigentijdse wijze. Het vakantiepark maakt deel uit van het welstandsgebied 11 – Recreatiegebieden (categorie 1). Voor dit welstandsgebied gelden een aantal gebiedsprincipes voor wat betreft de omgeving en de bebouwing. Deze gebiedsprincipes geven veel ruimte voor verschillende initiatieven.

Vanuit de Vereniging Parkbelangen Leekstermeer zijn aanvullende kwaliteitsafspraken neergelegd in een eigen beeldkwaliteitsplan. De naleving van dit beeldkwaliteitsplan door de (toekomstige) leden is privaatrechtelijk verankerd. Het vakantiepark Meerzicht kent een meedenkteam dat leden met ideeën ondersteunt.

Parkeerbeleid

De gemeente Noordenveld heeft aangegeven dat gebruik wordt gemaakt van de CROW-parkeernormen. Bij de CROW-parkeernormen zijn kencijfers opgenomen voor parkeren op basis van te onderscheiden functies (zoals detailhandel, kantoren) en de ligging van de desbetreffende functie (zoals centrum, buitengebied). Meerzicht is in gebruik als vakantiepark met kampeermiddelen op een eigen kavel. Verhuur van kampeermiddelen aan derden is slechts een beperkt deel van het seizoen toegestaan. Het paviljoen doet dienst als verenigingsgebouw en ook is in het paviljoen een Bed and Breakfast gevestigd. Er is geen sprake van een horeca of restaurantfunctie op het vakantiepark.

In het voorjaar van 2023 zijn parkeernormen opgevraagd bij de gemeente. Omdat deze normen totaal niet stroken met de werkelijke parkeerbehoefte op het vakantiepark is samen met de gemeente afgesproken dat we gedurende het seizoen de parkeerdruk meten op verschillende momenten op het vakantiepark. Omdat niemand zit te wachten op parkeerproblemen en/of het aanleggen van parkeerplaatsen die niet worden gebruikt, worden de onderzoeksresultaten gebruikt om een parkeernorm op basis van de daadwerkelijke parkeerbehoefte te onderbouwen.

Participatiebeleid

Participatie vindt de gemeente belangrijk. Het kan zorgen voor meer draagvlak, stimuleert actief inwonerschap, en kan leiden tot betere (kwaliteit van) besluiten. Wij zijn het hier hartgrondig mee eens. En hebben tijdens het ontwerptraject de daad bij het woord gevoegd. In het ontwerptraject is een projectgroep samengesteld met leden en professionals. In co-creatie is in de projectgroep het voorliggende ontwerp tot stand gekomen. Vanuit onze leden is daarnaast een klankbordgroep geformeerd die op ijkomenten mochten meebeslissen tijdens het ontwerpproces. Ook zijn bij de ijkmomenten de burens, maatschappelijke organisaties op het vlak van landschap en natuur en (semi-)overheden om reacties en advies gevraagd. Op basis van alle input is het voorliggende ontwerp opgesteld. Al onze leden en de optanten voor het nieuw te ontwikkelen terrein hebben tijdens een raadpleging kunnen reageren op het voorliggende ontwerp. Naar aanleiding hiervan is het ontwerp geperfectioneerd.

Ontwikkelingen

Natuur- en Landschapsvisie

In het gebied ten oosten van vakantiepark Meerzicht spelen een aantal ontwikkelingen. Zo hebben de natuur- en terreinbeherende organisaties de handen ineengeslagen en gezamenlijk de Natuur- en Landschapsvisie Westpoort-Matsloot opgesteld. De visie streeft naar een kwalitatief hoogwaardige westelijke stadsrand van Groningen met ruimte voor onder andere natuur, biologische stadslandbouw en waterberging. Deze visie is mede opgesteld om de positie van de natuur- en terreinbeherende organisaties te markeren ten opzichte van grootschalige ontwikkelingen die mogelijk op Matsloot afkomen. De overheden hebben hiervoor het Regionaal Raamwerk op laten stellen.

Regionaal Raamwerk

In de westrand van Groningen spelen zijn er tal van ontwikkelingen en claims op de schaarse ruimte. Om afwegingen te kunnen maken en functies op elkaar af te stemmen is het Regionaal Raamwerk opgesteld. In Matsloot gaat het concreet om grondberging voor Cosun Beet Company en een zonneterrein van Powerfield. Op dit moment zijn er voor deze functies ook nog andere locaties in de omgeving in beeld. Mochten deze functies toch in Matsloot worden gesitueerd dan worden deze ontwikkelingen zorgvuldig landschappelijk ingepast met een meerwaarde voor de natuur en het landschap. Bovendien is de functie van het zonneterrein tijdelijk zodat op termijn het natuurgebied en/of waterbergingsgebied kan worden vergroot.

Extra waterberging

Het waterschap Noorderzijlvest anticipeert op de laatste klimaatonderzoeken en gaat extra waterberging in het gebied van De Onlanden en het Leekstermeer realiseren zodat de regio droge voeten blijft houden. Bovenstaande ontwikkelingen hebben geen effect op het voorliggende plan.

**bouwstenen voor het
ontwerp**

bouwstenen voor het ontwerp

Telmodel

In 2022 is in de aanloop naar het aankopen van het vakantiepark Meerzicht een ruimtelijk programmatische verkenning gedaan naar de ontwikkelpotenties van het vakantiepark. Doel bij de verkenning is het doorontwikkelen van het vakantiepark naar het voorbeeld van het huidige park en het koesteren en versterken van de gesignaleerde kernkwaliteiten en waarden. Uitkomst van deze verkenning was dat er op het vakantiepark ruimte is voor 38 kavels met een grootte van 220-280 vierkante meter (deze range komt overeen met de huidige kavelgrootten) waardoor er voldoende ruimte over blijft om een natuurinclusief en klimaatadaptief vakantiepark te realiseren. In de bijlage is het telmodel opgenomen.

Beeldkwaliteitsplan

Op de valreep van 2022 is op verzoek van de leden een beeldkwaliteitsplan (zie bijlage) opgesteld voor het vakantiepark Meerzicht. Dit beeldkwaliteitsplan is ook van toepassing op de nog te ontwikkelen delen. Het beeldkwaliteitsplan bevat afspraken over toepassing van streekeigen hagen rondom kavels en de groene, diervriendelijke inrichting van de tuinen. Daarnaast bevat het beeldkwaliteitsplan afspraken voor de plaatsing van kampeermiddelen, de maat en schaal van de kampeermiddelen, het (hergebruik van) milieuvriendelijke materialen, technische installaties (onder andere voor de opwek van duurzame energie), het kleurgebruik en natuurinclusieve en klimaatadaptieve maatregelen op gebouwniveau. Samen met het huishoudelijk en

parkreglement maakt het beeldkwaliteitsplan deel uit van privaatrechtelijke afspraken die met de leden van de Vereniging Parkbelangen Leekstermeer zijn gemaakt.

Diverse natuuronderzoeken

Om de ecologische waarde van Recreatiepark Meerzicht en potentiële ontwikkeling daarvan in beeld te brengen, is er door Vereniging Parkbelangen Leekstermeer in samenwerking met de Vleermuiswerkgroep Drenthe en Sovon in 2022 en 2023 een natuurwaardenonderzoek uitgevoerd. In de bijlagen is een overzicht opgenomen van de waargenomen vogel- en vleermuissoorten op basis van deze inventarisaties.

Selectie foto's uit het Natuurkwaliteitsplan met van links naar rechts de poel, bloemen- en kruidenrijke vegetatie weide en natuurvriendelijke oevers

bouwstenen voor het ontwerp

Natuurkwaliteitsplan

Begin 2023 is er voorafgaand aan het ontwerpproces een natuurkwaliteitsplan (zie bijlage) opgesteld door de natuurwerkgroep Meerzicht. Tijdens de totstandkoming zijn diverse werksessies georganiseerd met betrokken experts zoals Sovon en de Vleermuiswerkgroep Drenthe. Op ijkmomenten in het proces hebben we overleg gehad met IVN Roden-Norg en Stichting Natuurbelang De Onlanden die als klankbord fungeerden.

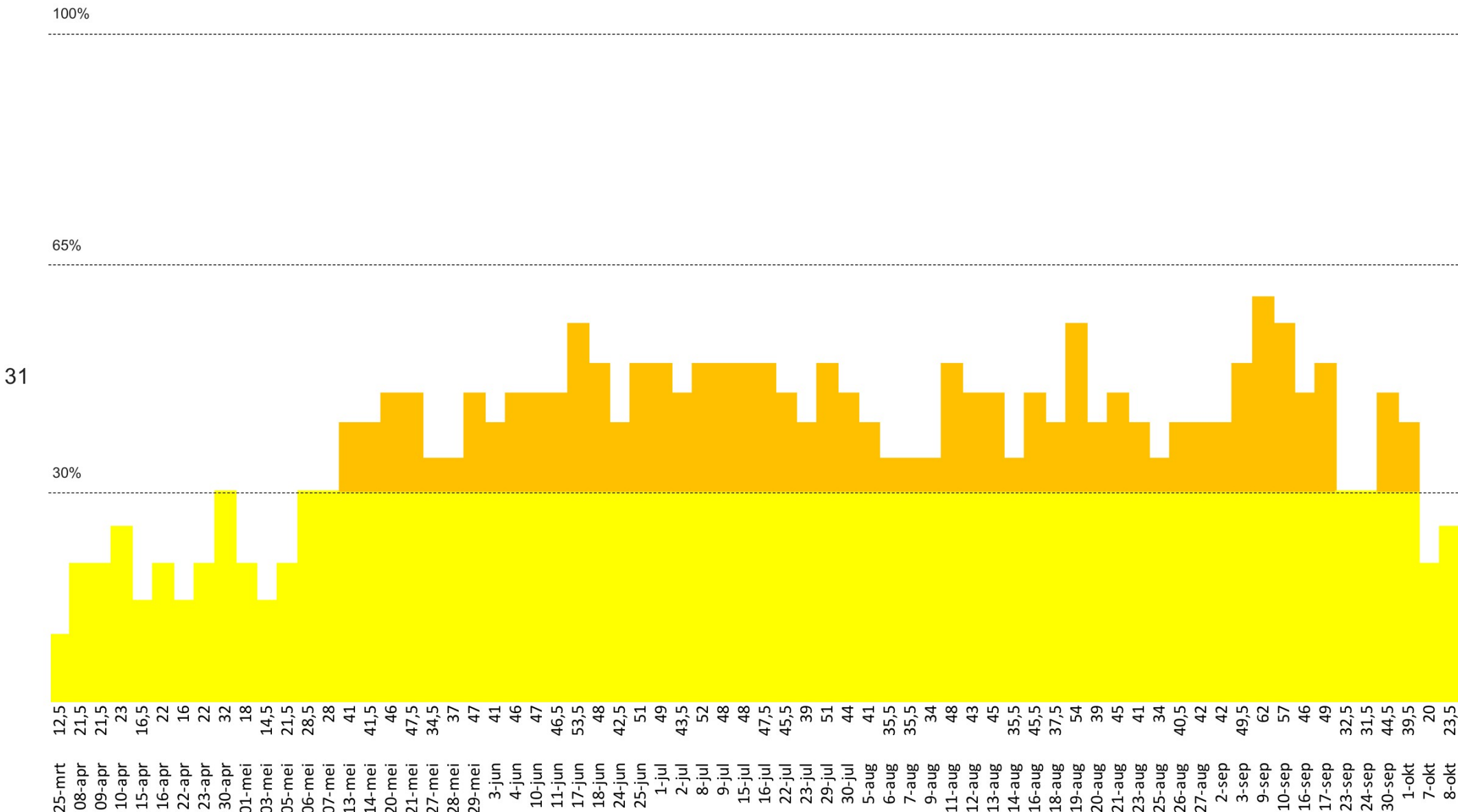
Met het natuurkwaliteitsplan willen we bijdragen aan een natuurinclusief vakantiepark. Dit willen we doen via groen-blauwe dooradering van het park en het implementeren van natuurinclusief bouwen.

Bij de keuze van doelsoorten op het vakantiepark richten we ons op de soorten die geen afbreuk doen aan de natuurwaarden in de omgeving. Door natuurinclusief te ontwikkelen, te gebruiken en te beheren draagt het vakantiepark Meerzicht bij aan het vergroten van de biodiversiteit op de grens van het Natura2000 gebied Leekstermeer. Door het treffen van stimulerende maatregelen ontstaan geschikte habitats voor specifieke soorten.

Generalistische soorten kunnen uit de voeten met enkele maatregelen, terwijl specialistische soorten maatregelen op maat vragen. Wanneer maatregelen voor doelsoorten getroffen worden ontstaat niet enkel voor de doelsoort een geschikt habitat. Zo kan in kieren en nissen in gebouwen niet alleen de zwarte roodstaart broeden, maar kunnen ook insecten zoals spinnen en overwinterende vlinders er schuilen. Door bijvoorbeeld de

bloei van kruiden te stimuleren, heeft dit niet enkel effect op een specifieke bijensoort, maar hebben ook andere nectarminnende soorten profijt van de maatregelen. Dergelijke soorten worden volgsoorten genoemd. Ze volgen als het ware de doelsoorten. De doelsoorten die zijn de poelkikker, grauwe klauwier (alternatief is de roodborsttapuit als de grauwe klauwier te ambitieus blijkt), huismus, gierzwaluw, meerkoet, grote bladsnijder, gewone dwergvleermuis en de merel.

In het natuurkwaliteitsplan is per deelgebied op het vakantiepark een koers beschreven. Daarnaast zijn maatregelen uitgewerkt om het vakantiepark geschikt te maken en te houden voor de bovengenoemde doelsoorten. De maatregelen zijn onderverdeeld in maatregelen op het vlak van houtige elementen, natte elementen en tenslotte elementen met een begroeiing van kruiden en ruigten.

Grafiek met de bezettingsgraad van de huidige parkeerplaats in de periode van 25 maart tot en met 8 oktober 2023

bouwstenen voor het ontwerp

Parkeeronderzoek

De Vereniging Parkbelangen Leekstermeer heeft in 2023 op 68 dagen in het seizoen in de periode van 25 maart tot 8 oktober een parkeeronderzoek verricht (zie bijlage). De huidige parkeerplaats van het vakantiepark telt 57 parkeerplekken voor 63 kampeermiddelen. Iedere dag is er op vier momenten geteld hoeveel parkeerplaatsen bezet waren, namelijk om 8:00 uur, 12:00 uur, 17:00 uur en 20:00 uur.

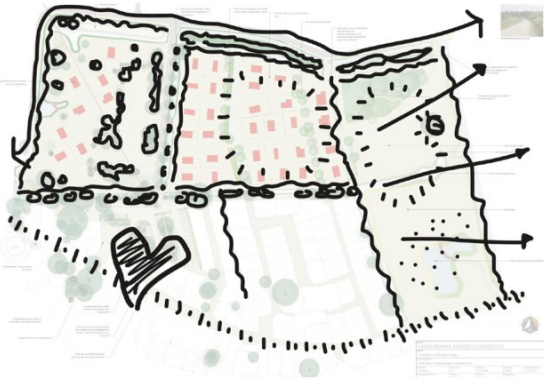
Uit dit parkeeronderzoek komt een gemiddelde bezettingsgraad van de parkeerplaats naar voren van 39%. De hoogste bezettingsgraad van de parkeerplaats was 62%. Dit betekent dat op de piek $0,62 \times 57 = 36$ parkeerplaatsen bezet zijn en dit komt overeen met een parkeernorm van 0,6 parkeerplaatsen per kampeermiddel. Aangezien we een natuurminnend en duurzaam publiek aan ons weten te binden voor de nieuwe kavels gaan we ervan uit dat we over voldoende parkeerplaatsen beschikken als we $0,6 \times 101 (63 + 38) = 61$ parkeerplaatsen realiseren. In het voorliggend ontwerp is ruimte gereserveerd voor 70 parkeerplaatsen inclusief 4 parkeerplaatsen voor mindervaliden.

Archeologisch onderzoek

EuroParcs heeft voor het vakantiepark (met uitzondering van het oostelijke weiland) in het voorjaar van 2022 een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek laten verrichten door de Antea Group Archeologie (zie bijlage). Op basis van het onderzoek is gesteld dat de kans op de aanwezigheid van een vindplaats in het onderhavige plangebied als zeer laag wordt ingeschat. Geadviseerd is om op basis van het onderzoek het omgevingsaspect archeologie voor het gehele plangebied vrij te geven ten gunste van de voorgenomen ontwikkeling. Dit advies is door de gemeente overgenomen.

**toelichting op het
ontwerp**

De bestaande kernkwaliteiten, waarden, water en bodem zijn het vertrekpunt voor het ontwerp.

Het netwerk aan sloten worden afgemaakt en bestaande sloten worden verbreed en voorzien van natuurvriendelijke oevers. Op de laagste plek op het park komt een poel.

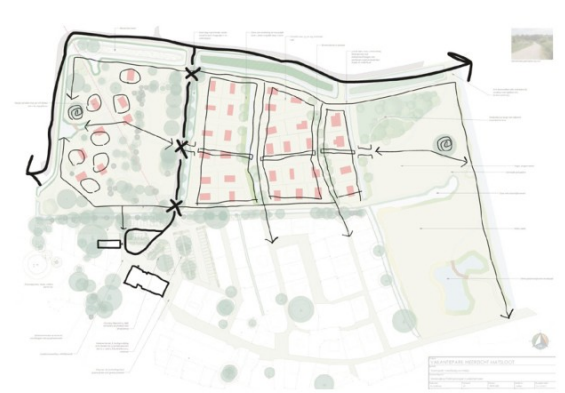
De verschillende sferen op het park worden in het ontwerp versterkt met van links naar rechts 'het wold', 'de wadi's' en 'de weide'.

De verkaveling van het nieuw te ontwikkelen deel van het park speelt in op de sfeer van de omgeving.

De overgang tussen 'bestaand' en 'nieuw' wordt zorgvuldig ontworpen. De bestaande houtsingel wordt hierbij gekoesterd.

Er worden diverse ommetjes gemaakt zodat recreanten worden uitgenodigd om een wandeling te maken. Dit bevordert sociaal contact en de gezondheid.

toelichting op het ontwerp

Kernkwaliteiten en waarden als vertrekpunt
Het voorliggende ontwerp neemt de gesignaleerde kernkwaliteiten en waarden evenals het systeem van water en bodem als vertrekpunt. Voor de beoogde uitbreiding vormen onder andere de aanwezige sloten, oevers, houtsingels, waardevolle bomen, zichtlijnen en op het terrein aanwezige hoogteverschillen het uitgangspunt. Hierdoor past het voorliggend ontwerp goed in de omgeving, krijgt de natuur een boost en heeft de uitbreiding van het vakantiepark direct na aanleg al karakter. Uitgaan van 'dat wat al is' heeft ook financiële voordelen en werkt ook de duurzame instandhouding van het park in de hand.

Water en bodem
Omdat het vakantiepark ligt in de laagveengordel speelt water een belangrijke rol. Voor de aanvoer van water in perioden van droogte, het houden van droge voeten bij hevige regenval, als habitat en ecologische verbinding en last but not least in het beeld. Bij de uitbreiding van het vakantiepark wordt ingezet op meer water. De bestaande sloten worden verbreed en daar waar mogelijk voorzien van natuurvriendelijke oevers. Ook wordt op twee plekken nieuw water toegevoegd. Aan de noordwestkant van het vakantiepark wordt een nieuwe sloot gemaakt waardoor waterstructuren worden verbonden en de bestaande houtsingel langs Matsloot kan worden doorgetrokken. En op de laagste plek op het vakantiepark, in het oostelijke weiland, wordt een poel met een eilandje aangelegd.

De oevers van de poel zijn afwisselend steil en flauw in de steile delen van de oever worden nestvoorzieningen getroffen voor oeverzwaluwen.

Wold-Wadi-Weiland

Het vakantiepark kent landschappelijk gezien aanzienlijke contrasten. Zo is het westelijke deel van het vakantiepark, vanaf de oprit tot aan camping Pool, relatief besloten met veel boombeplanting. Daarentegen is het oostelijk deel, het weiland, onderdeel van het overwegend open landschap van De Onlanden. In het voorliggende ontwerp worden deze contrasten gekoesterd en doorontwikkeld. Het westelijk deel van de uitbreiding van het vakantiepark, 'het wold', wordt nog wat steviger in de streekeigen bomen gezet. Het speelveld wordt getransformeerd tot speelbosje met natuurlijke spelaanleidingen. 'Het weiland' blijft open met uitzondering van de bestaande wilg en korte rijen doornige struiken langs de sloot op de uiterste noordoost- en zuidoosthoek van het vakantiepark voor de grauwe klauwier en/of de roodborsttapuit. In 'het weiland' wordt het ooievaarsnest herplaatst en is ruimte gereserveerd voor een torenvalkkast. Het weiland zelf wordt een bloemen- en kruidenzone. Op de hogere delen, gekoppeld aan de ommetjes, komt een plek met een informatievoorziening.

BügelHajema

Ruimte voor de leefomgeving

CGC
ADVIES

Legenda

- Gras
- Kruidrijk gras
- Plas-dras-zone
- Heesters
- Bestaand water
- Nieuw water (verbreden sloten, nieuwe sloot en pool)
- Natuurvriendelijke oever
- Wadi
- Graspad
- Reservering hulpdiensten (4,5m.)
- Asphalt oprit en halfverharde parkeerplaats
- Parkeerplaatsen halfverharding
- Stallen fietsen en motoren
- Kavels
- Hagen
- Bestaande bomen
- Nieuwe bomen
- Te verwijderen bomen
- Houten bruggetje/loopplank
- Speelplek
- Bestaande kampeermiddelen
- Ooievaarsnest (hergebruik)
- Nestkast torenvalk

37

toelichting op het ontwerp

Het gedeelte tussen 'het wold' en 'het weiland' krijgt tenslotte een halfopen karakter. In dit deelgebied worden wadi's aangebracht met een eigen groene, waterminnende inrichting en natuurlijk beheer. In de wadi's wordt tijdelijk overtollig regenwater opgevangen en de wadi's zijn ook van belang voor de natuur op het park.

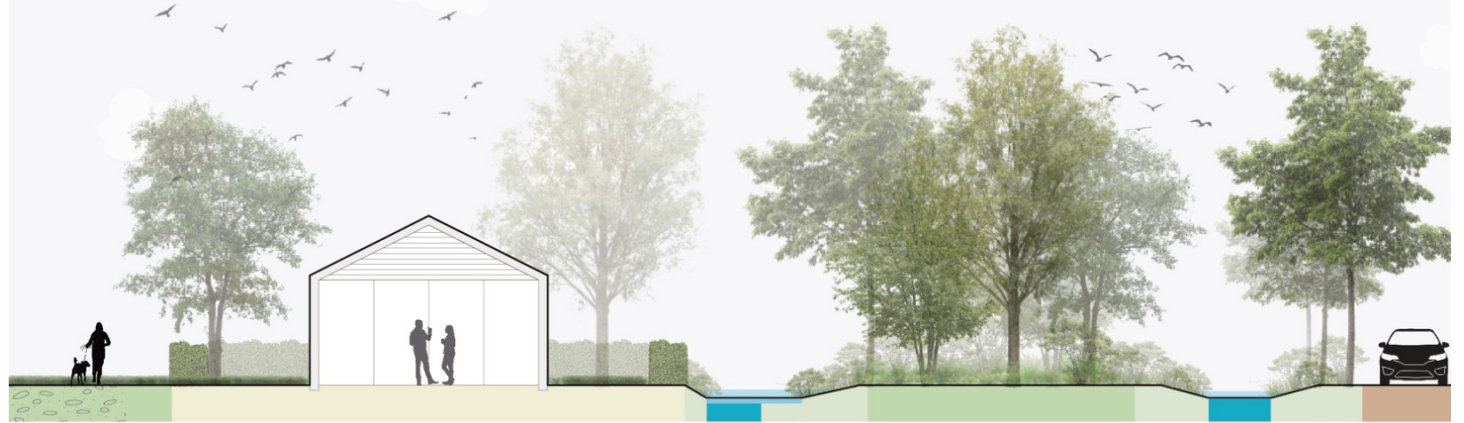
Ovalen en stroken

Doorontwikkeling van het huidige vakantiepark is vanaf het begin een uitgangspunt geweest. Dit komt tot uiting in het groene karakter, 'de lucht' tussen de kampeermiddelen, de grootte van de kavels, de heggen rondom de kavels, de maat en schaal van de kampeermiddelen en het autovrije karakter van de beoogde uitbreiding. Tegelijk zijn er natuurlijk ook ruimtelijk verschillen om in te kunnen spelen op specifieke omstandigheden en ontwikkelingen. Zo kent 'het wold' een bijzondere verkaveling met ovalen die is geïnspireerd op het ontwerp van het volkstuintencomplex in Kopenhagen van de Deense landschapsarchitect Søren Carl Theodor Marius Sørensen. Voor deze afwijkende verkaveling is gekozen om hiermee soepel om de bestaande waardevolle bomen heen kan worden gewerkt. Ook ligt er diagonaal onder 'het wold' een elektriciteitskabel waarboven kavels en bomen ongewenst zijn. In het deelgebied van 'de wadi's' is de opzet met graspaden en stroken met kavels van het bestaande vakantiepark doorgezet. De paden zijn in 'de wadi's' breder dan op het huidige vakantiepark om ruimte te scheppen voor het tijdelijk bufferen en vertraagd afvoeren van water.

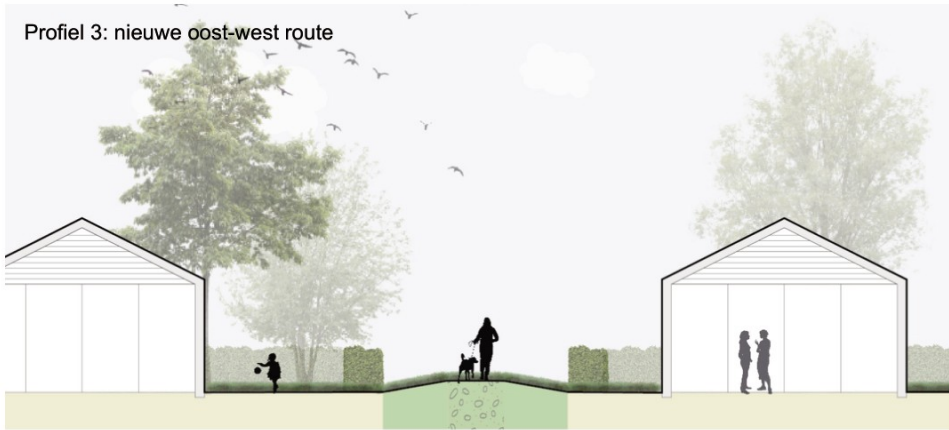
Inheemse hagen en (fruit)bomen

De kavels die uitgegeven gaan worden 'kaal' opgeleverd. Toekomstige leden kunnen daarna zelf hun kavel inrichten en een kampeermiddel plaatsen. Deze inrichting en wijze van bebouwen is niet vrij. De vereniging maakt bindende afspraken met de leden onder andere afspraken over de groene aankleding van de kavels. Iedere kavel dient te worden omzoomd met hagen (leden hebben de keuze uit een palet streekeigen hagen). En voor op de kavels vraagt de vereniging om aanplant van minimaal een fruitboom en een inheemse boom. Ook hiervoor stelt de vereniging een 'menukaart' waaruit de leden zelf hun keuze kunnen maken. Het beeldkwaliteitsplan bevat percentages voor verharding en bebouwing en regelt daarnaast de plek, omvang en uitstraling van de kampeermiddelen. Ook bevat het beeldkwaliteitsplan afspraken voor natuurinclusieve maatregelen.

Profiel 1: met nieuwe houtsingel en sloot

Profiel 3: nieuwe oost-west route

Profiel 4: overgang 'bestaand-nieuw' met brede sloot-en rechts de bestaande houtsingel

39

Profiel 2: oprit met verbrede sloot

Profiel 5: wadi en overgang naar de weide met een brede sloot

Kabels en leidingen

Tijdens gesprekken met het waterschap in de zomer van 2023 is naar voren gekomen dat het zelf filteren van zwart of grijs afvalwater vraagt om een uitgebreid onderzoekstraject met het waterschap en andere betrokken partijen met bovendien een ongewisse uitkomst. Daarom is gekozen om op het nieuwe deel van het vakantiepark toch maar een gewoon riool aan te leggen. Daarnaast worden alle kampeermiddelen voorzien van elektra en water. Voor glasvezel wordt met de werkzaamheden een mantelbuis aangebracht zodat eventueel in een later stadium eenvoudig glasvezel kan worden aangelegd. Bij de diepteligging van waterleidingen (bacterievorming door een warmere bodem) wordt rekening gehouden met het opwarmende klimaat.

Bestaand en nieuw

Het bestaande vakantiepark en de beoogde uitbreiding sluiten op elkaar aan door de graspaden vanuit het bestaande park via eenvoudige houten bruggetjes door te trekken naar het nieuwe gedeelte. Voor de overgang tussen oud en nieuw is langs de bestaande houtsingel, die van oost naar west over het vakantiepark loopt, in het voorliggende ontwerp ruimte gereserveerd. Deze ruimte wordt benut om de bestaande sloot aan de noordkant te verbreden en een natuurvriendelijke oever met een nieuw graspad (of een pad met een mengsel met klaver) aan te leggen. Vanaf dit pad is er een zichtlijn naar het monumentale gemaal aan de Hooiweg.

Diverse ommetjes

Met de doorontwikkeling van het vakantiepark Meerzicht doet zich de kans voor om het bestaande ommetje te verbeteren en een aantal nieuwe ommetjes aan het vakantiepark toe te voegen. Op dit moment is er een laarzenpad langs de oostrand van het terrein van de Vereniging Parkbelangen Leekstermeer. Dit pad komt uit om de die minder aantrekkelijk is voor wandelaars. In het voorliggende plan wordt het ommetje ten zuiden van de bestaande houtsingel doorgetrokken en verbonden met de paden die worden aangelegd in de deelgebieden 'de wadi's' en 'het wold'. Naast een pad langs de noordrand van het vakantiepark voorziet het ontwerp in een nieuwe, enigszins verhoogde oost-west scharrelroute vanaf de markante wilg op 'het weiland' in het oosten naar de majestueuze zomereiken in 'het wold' op de overgang met camping Pool in het westen van het vakantiepark. Door de ommetjes worden recreanten gestimuleerd te wandelen. Dit is gezond en biedt kansen voor ongedwongen ontmoeten.

toelichting op het ontwerp

Groene, centrale parkeerplaats

Vakantiepark Meerzicht staat voor rustige recreatie. Het huidige vakantiepark is autovrij. Auto's worden geparkeerd op de centrale parkeerplaats. De centrale parkeerplaats wordt in het voorliggend ontwerp verbeterd. Het aantal plekken wordt vergroot en individuele parkeerplaatsen worden subtiel gemarkeerd waardoor de parkeerplaats efficiënter kan worden gebruikt. Bij deze verbeterslag wordt vastgehouden aan het groene karakter van de parkeerplaats door gebruik te maken van halfverharding, gewapend gras en de auto's aan het zicht te onttrekken met streekeigen hagen. Er is ruimte gereserveerd voor 70 parkeerplaatsen inclusief een aantal parkeerplaatsen voor andersvaliden en elektrische laadpalen. De bestaande bomen op de parkeerplaats blijven behouden. Uitzondering vormt een wilg bij de loods die gekapt moet worden om ruimte geven aan een keerlus voor de vuilniswagen. Deze vuilniswagen haalt het afval op dat op de parkeerplaats centraal wordt ingezameld. Een keerlus is gewenst omdat het achteruitsteken van de vuilniswagen kan leiden tot gevaarlijke situaties met (jonge) recreanten. Bij het paviljoen wordt ruimte gereserveerd voor de stalling van fietsen en motoren.

Paviljoen

Het paviljoen vormt het multifunctionele verenigingsgebouw met op de verdieping de Bed & Breakfast van de vereniging. De begane grond van het paviljoen wordt gebruikt voor gemeenschappelijke activiteiten. Denk hierbij aan een kaartavond een presentatie, lezing of het spelen van bingo. In het voorliggend ontwerp wordt een begin gemaakt om het paviljoen weer in haar kracht te zetten. Gecombineerd met de aanpak van de parkeerplaats krijgt de ruimte tussen de parkeerplaats en het paviljoen een kwaliteitsimpuls. De ruimte direct voor het paviljoen wordt omgevormd tot een ecologisch ingerichte tuin zodat bij aankomst op de parkeerplaats er een representatief zicht is op het paviljoen. De schuur bij het paviljoen wordt ook aangepakt. Het asbest wordt november 2023 verwijderd en de constructie wordt om veiligheidsredenen gedemonteerd of gesloopt (keuze demontage of sloop is afhankelijk van de hergebruiksmogelijkheden van het hout). Op dit moment zijn er nog geen definitieve plannen voor de herontwikkeling van de schuur. Op deze plek is ruimte voor tijdelijke initiatieven van de leden. Ook kan de ecologische tuin aan de zijde van de parkeerplaats worden doorgetrokken.

Voorbeeld van een natuurinclusief zonedak met daaronder een groene, gemeenschappelijke ruimte (bron: Annet Ritsema, SPECHT architecten)

toelichting op het ontwerp

Havens

Met de vergroting van het vakantiepark zal ook de behoefte aan ligplaatsen voor elektrische bootjes en zeilbootjes toenemen. Aan de oost- en westkant van het terrein van de vereniging zijn er steigers die we hiervoor gaan herstellen. Ook de centrale haven bij het paviljoen kan een kwaliteitsimpuls gebruiken. De grote steiger vraagt om herstel evenals het boothuis. Voor het boothuis gaan de gedachten uit naar een natuurinclusief zonedak zodat we als vereniging een deel van onze eigen energie duurzaam op kunnen wekken en gelijktijdig onderdak geven aan broedvogels als boerenwaluw. Omdat de dijk de komende jaren verhoogd dient te worden, onderzoeken we de mogelijkheden om werk met werk te maken. Tot slot zal de starttoren worden opgeknapt. In afwachting van definitieve ideeën gaan we enkele maatregelen treffen zodat de starttoren niet verder achteruitgaat. De planvorming voor de havens volgt op de planvorming van de uitbreiding van het vakantiepark. Op het moment dat de plannen voor de haven meer zijn uitgekristalliseerd zullen we het voorliggend ontwerp hierop aanvullen. Zo waarborgen we de ruimtelijke samenhang van de havens met de rest van het park

Vervolg

Nadat we voor het voorliggende plan de benodigde vergunningen hebben, worden de plannen verder geconcretiseerd. Het ontwerp vormt hierbij de 'onderlegger'. Deze uitwerking pakken we allereerst op met onze (toekomstige) leden. Daarnaast blijven we samen werken met onze partners zoals Het Drents Landschap, CGC, Bugel Hajema, ATKB, SOVON, stichting Natuurbelangen De Onlanden, IVN Roden-Norg en de vleermuiswerkgroep Drenthe.

bijlagen

overzicht

00. Onderleggers

01. Voorlopig ontwerp met profielen en sfeerbeelden

02. Natuurkwaliteitsplan

03. Natuurwaardenonderzoek

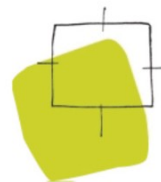
0.4 Inventarisatie broedvogels 2023

0.5 Inventarisatie vleermuizen 2023

0.6 Archeologisch onderzoek

0.7 Parkeeronderzoek

08. Beeldkwaliteitsplan

BügelHajema

Ruimte voor de leefomgeving

Colofon

Opdrachtgever : Vereniging Parkbelangen Leekstermeer
Titel : Recreatie en natuur hand in hand - Doorontwikkeling vakantiepark Meerzicht, dé groene parel aan het Leekstermeer
Datum : 13 november 2023
Projectgroep : [redacted] (projectleider), [redacted] (supervisie) i.s.m. CGC advies & Bugel Hajema
Afbeeldingen : Vereniging Parkbelangen Leekstermeer tenzij anders is vermeld

Bijlage 5:

Beplantingsplan Vakantiepark Meerzicht

CONCEPT 30-5-2024

Opdrachtgever: Vakantiepark Meerzicht
Vereniging Parkbelangen Leekstermeer
[redacted] 3
9749 TJ [redacted]

Versie: 1.0 Concept beplantingsplan
Datum: 25-05-2024
Ontwerp: [redacted]

Inhoudsopgave:

HET PLANGEBIED:	3
BODEM:	4
GRONDWATER:	4
HET ONTWERP:	5
BEPLANTINGSPLAN:	6
A: NIEUWE HOUTWAL:	7
Boomlaag:	7
Struiklaag:	7
Kruidlaag:	7
B: HAGEN	8
Haagplantsoen:	8
C: HOOGGELEGEN STRUWEEL	9
Boomlaag:	9
Struiklaag:	9
Kruidlaag:	9
D: STRUWEEL BIJ DE POEL, LAAGGELEGEN EN NAT	10
Boomlaag:	10
Struiklaag:	10
Kruidlaag:	10
E: STRUWEEL LAAGGELEGEN DROOG ÉN NAT	11
Boomlaag:	11
Kruidlaag:	11
F: BOMEN:	12
Solitair:	12
Boomgroepen:	12
Lijnvormige aanplant:	12
G: VOEDSELBOS	13
BRONNEN/NASLAGWERKEN:	14

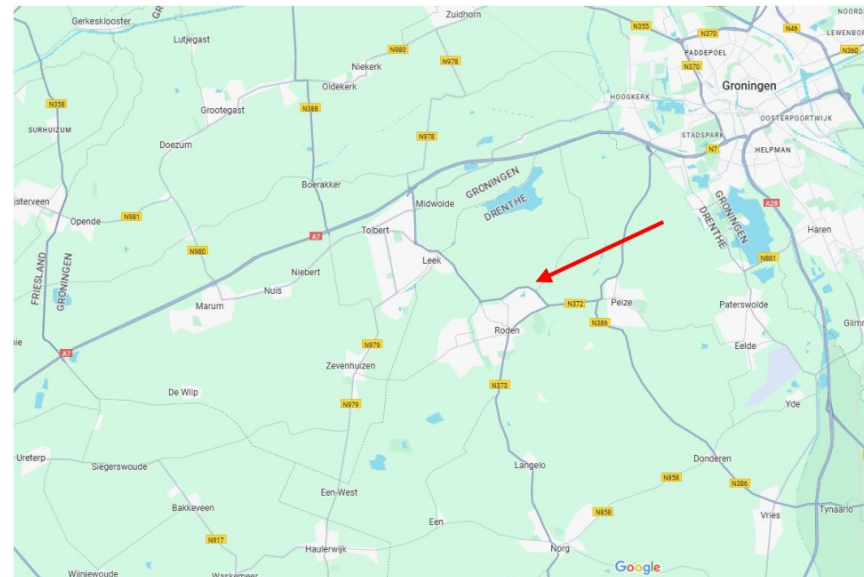
Het plangebied:

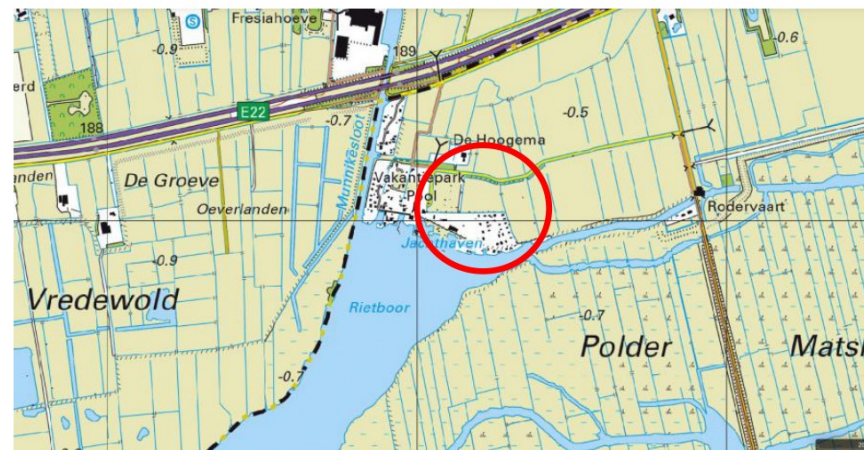
Figuur 1 Provincie Groningen

Aan het Leekstermeer, op de grens van de provincies Groningen en Drenthe, ligt vakantiepark Meerzicht. Dit bijzonder natuurlijke vakantiepark heeft een mooie geschiedenis in het gebied en staat op het punt uit te gaan breiden met 38 nieuwe recreatiekavels.

Het ontwerpproces is inmiddels afgerond, speerpunten van het ontwerp zijn o.a. behoud van het natuurlijke karakter en het versterken van de ecologische waarde van het terrein met passende, inheemse, streekeigen beplanting.

Figuur 2 Leekstermeer

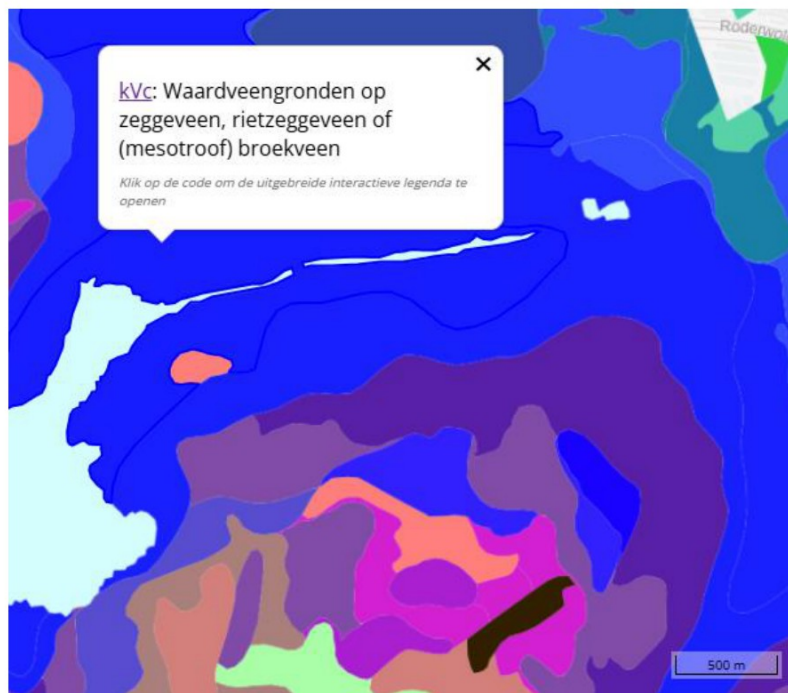
Figuur 3 Vakantiepark Meerzicht

Bodem:

De bodemeigenschappen en grondwater vormen de basis voor de toe te passen beplanting. Vakantiepark Meerzicht ligt op de grens van een ontgonnen veenvlakte en een vlakte van getij-afzetting. Plaatselijk zijn daardoor zowel venige grond als klei (op veen) in de bodem te vinden.

Kenmerken: **kVc**

Veenklasse/Ondergrond: zeggeveen, rietzeggeveen of (mesotroof) broekveen. Dit zijn rauwveengronden met een zavel- of kleidek, waarin geen minerale eerdlaag is ontwikkeld en een humusrijke bovengrond ontbreekt of is dunner dan 15 cm. De veenklasse is zeggeveen, rietzeggeveen en mesotroof broekveen.

Figuur 4 kVc (bron: bodemdata.nl)

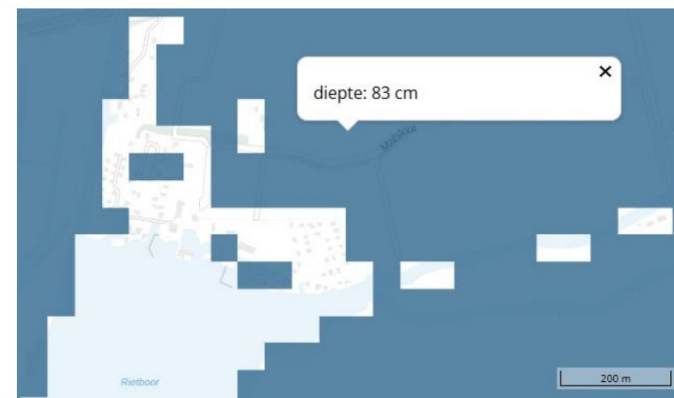
Grondwater:

De grondwatertrap in het plangebied is **IIIa**, bij deze trap staat het grondwater bij gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) <25 en gemiddelde laagste stand (GLG) 80-120 beneden het maaiveld.

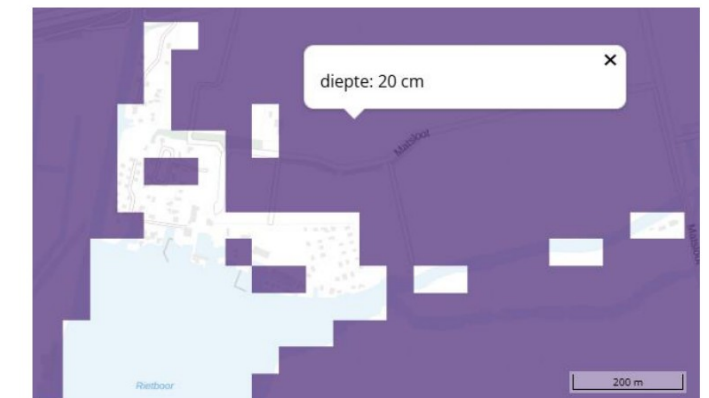
(bron: bodemdata.nl)

Figuur 5 Grondwatertrap: IIIa

Figuur 6 Gemiddeld grootste diepte: 83 cm

Figuur 7 Gemiddeld kleinste diepte: 20 cm

Het ontwerp:

In het ontwerp voor de uitbreiding van vakantiepark Meerzicht zijn verschillende beplantingstypen opgenomen:

- Gras
- Kruidenrijk gras
- Heesters
- Natuurvriendelijke oevers
- Hagen
- Nieuwe bomen

Een aantal van deze beplantingstypen wordt in dit beplantingsplan verder uitgewerkt. Hier en daar worden de verschillen tussen droog en nat extra aangezet door plantvakken te verhogen of juist te verlagen.

Door bosgemeenschappen die van nature in dit gebied voorkomen als uitgangspunt te nemen kunnen we een vegetatiebeeld schetsen dat, passend in de omgeving is, een ecologische meerwaarde heeft en op de lange termijn weinig onderhoud vergt door gebruik te maken van de natuurlijke processen.

Het plantgoed dat we toepassen is (zoveel mogelijk) inheems en streekeigen.

Beplantingsplan:

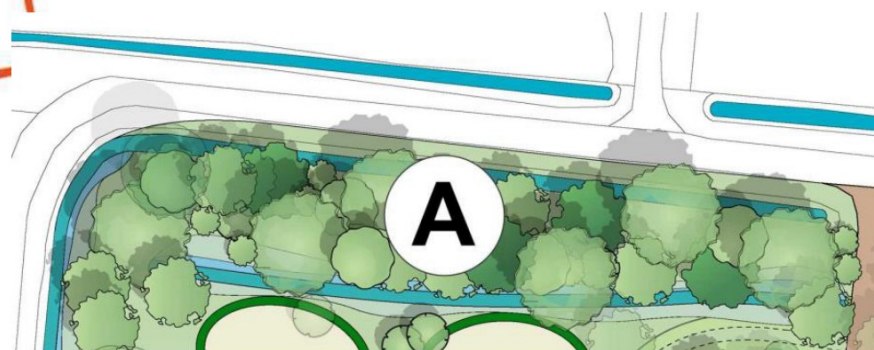
Onderstaande landschappelijke elementen worden in dit beplantingsplan verder uitgewerkt.

- A: Nieuwe houtwal
- B: Nieuwe hagen
- C: Nieuw struweel (hooggelegen/droger)
- D: Nieuw struweel bij de poel (laagstgelegen en nat)
- E: Nieuw struweel (laaggelegen nat/droog)
- F: Nieuwe bomen (solitair, groepen en als lijnvormige elementen)
- G: Nieuw voedselbos (optie)

Er is niet alleen rekening gehouden met plantplaats en ecologie maar er is ook variatie aangebracht in de plantmaat van het plantsoen. Zo wordt er vanaf de aanplant al een flinke variatie ervaren en is een nieuw te planten boom bijvoorbeeld geen meter hoog.

A: Nieuwe houtwal:

De nieuwe houtwal ligt in het verlengde van twee aanwezige houtwallen langs het plangebied. Door het aanplanten van deze houtwal wordt de uitbreiding van het vakantiepark aan het zicht onttrokken, de houtwal levert zo een bijdrage aan een verantwoorde landschappelijke inpassing. De houtwal wordt verhoogd aangelegd, bovenzijde wal minimaal de hoogte van het wegdek van de [ ] Door het verhoogd aanleggen ervan ontstaat een iets drogere plantplaats waardoor we het 'essen-iepenbos' als uitgangspunt kunnen nemen voor de nieuwe aanplant. Dit is een ecologisch zeer waardevolle bosgemeenschap.

Oppervlak: ca. 825 m²

Onderhoud: 5 jaarlijks dunnen, daarna om de 10-12 jaar gefaseerd zodat de structuur van de houtwal in tact blijft.

Boomlaag:

30% van het plantvak wordt ingeplant met boomvormers ca. 250 stuks, uitgangspunt 1 stuks per m² (grotere maat) Verspreid aangeplant in verspringend verband, 1 meter in de rij, 1 meter tussen de rijen. Deze boomvormers worden niet toegepast in de buitenste rij.

Botanische naam	Nederlandse naam	Percentage	Aantal	maat/kwaliteit	plantverband
<i>Acer pseudoplatanus</i>	Esdoorn	10	25	175-200 wlg	Verspreid verspringend verband
<i>Fraxinus excelsior</i>	Gewone es	30	75	100-125 wlg	Verspreid verspringend verband
<i>Quercus robur</i>	Zomereik	20	50	150-175 wlg	Verspreid verspringend verband
<i>Alnus glutinosa</i>	Zwarte els	20	50	125-150 wlg	Verspreid verspringend verband
<i>Acer campestre</i>	Veldesdoorn	10	25	100-140 wlg	Verspreid verspringend verband
<i>Aesculus hippocastanum</i>	Paardenkastanje	10	25	80-100 wlg	Verspreid verspringend verband
		100 %	250		

Struiklaag:

70% van het plantvak wordt ingeplant met stuikvormers ca. 575 stuks uitgangspunt 1 per m². Aangeplant in verspringend verband, 1 meter in de rij, 1 meter tussen de rijen.

Botanische naam	Nederlandse naam	Percentage	Aantal	Maat/kwaliteit	Plantaanwijzing
<i>Prunus padus</i>	Gewone vogelkers	10	60	100/120 wlg	Verspreid verspringend verband
<i>Ribes rubrum</i>	Aalbes	5	25	70 cm C2	Verspreid verspringend verband
<i>Crataegus monogyna</i>	Eenstijlige meidoorn	20	115	100/125 wlg	Verspreid verspringend verband
<i>Sambucus nigra</i>	Gewone vlier	15	85	100-125 wlg	Verspreid verspringend verband
<i>Euonymus europaeus</i>	Kardinaalsmuts	5	25	100/125 wlg	Verspreid verspringend verband
<i>Corylus avellana</i>	hazelaar	10	60	150-175 wlg	Verspreid verspringend verband
<i>Sorbus aucuparia</i>	Lijsterbes	10	60	125-150 wlg	Verspreid verspringend verband
<i>Viburnum opulus</i>	Gelderse roos	10	60	100/120 wlg	Verspreid verspringend verband
<i>Prunus spinosa</i>	Sleedoorn	15	85	80-100 wlg	Verspreid verspringend verband
		100 %	575		

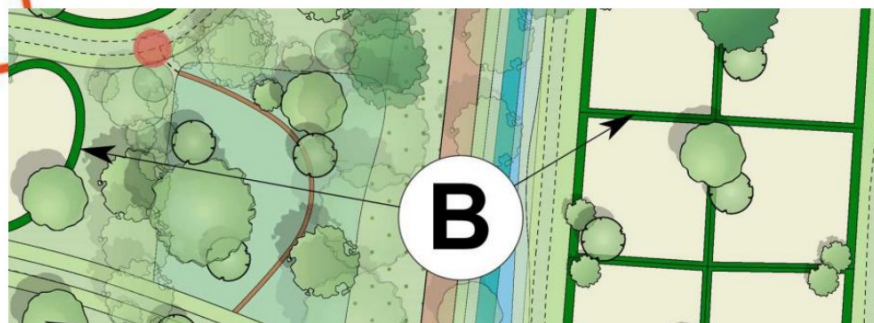
Kruidlaag:

Wat de kruidlaag betreft gaan we in de nieuwe situatie uit van de aanwezige zaadbank in de bodem. We moeten wel beducht zijn dat de aanwezige reuzenberenklauw deze wal niet gaat koloniseren d.m.v. monitoring en stelselmatig verwijderen houden we deze invasieve exoot zoveel mogelijk van het hele park. Gewenste soorten zijn o.a. look-zonder-look, moerasspirea, kleeftkruid, geel nagelkruid, hondsdraf, gewone berenklauw, bosandoorn, gewone brandnetel, fluitenkruid, witte dovenetel, dagkoekoeksbloem, zevenblad, robertskruid, hartbladzonnebloem, gulden boterbloem en daslook.

Figuur 8 gewone vogelkers (bron: Flora van Nederland)

B: Hagen

Rondom de nieuw uit te geven kavels worden gemengde hagen met enkel inheems plantmateriaal aangeplant. Deze gemengde hagen (naar voorbeeld van de 'zeeuwse heg') kunnen makkelijk in vorm gesnoeid worden maar, waar dat kan, ook een losse uitstraling behouden. Door verschillende onderhoudsstrategieën kunnen we naast de 'strakke' hagen (door ze in ieder geval 1x per jaar te snoeien) ook een losser beeld verkrijgen door bijvoorbeeld een aantal planten in de rij door laten groeien tot volwaardige struiken en/of bomen. Een losse heg (of struikenrij) kan bijvoorbeeld 1 keer in de drie jaar 'teruggezet' worden. We moeten wel waken voor 'dichtgroeien' van de paden zodat de hulpdiensten te allen tijden overal toegang tot hebben. Door aan de onderzijde van de haag een 'onderbeplanting' toe te staan van bijv. 'ruig kruidenrijk gras' ontstaat een mooie dichte erfgrens en extra schuilgelegenheid voor diverse fauna. O.a. egels.

Aantal strekkende meters: 1.660

Beheer: Snoeien door eigenaren perceel, de grote lijnen qua begaanbaarheid van de paden (toegang hulpdiensten) in jaarlijks onderhoud meenemen.

Haagplantsoen:

De hagen worden gemengd aangeplant in een dubbele rij, verspringend verband, plantafstand 50 cm. in de rij en 0.50 m. tussen de rijen. Dit komt neer op 4 stuks per strekkende meter. Door het toegepaste, diverse sortiment, kan er snel een gevoel van privacy worden bereikt op de kavels.

Botanische naam	Nederlandse naam	percentage	aantal	maat/kwaliteit	Plantaanwijzing
Fagus sylvatica	Beuk	10	665	80-100 wlg	Verspringend verband
Carpinus betulus	Haagbeuk	15	995	80-100 wlg	Verspringend verband
Tilia cordata	Kleinbladige linde	5	330	80-120 wlg	Verspringend verband
Rosa canina	Hondsroos	2	135	80-100 wlg	Verspringend verband
Rosa rubiginosa	Egelantier	4	265	80-100 wlg	Verspringend verband
Ligustrum vulgare	Wilde liguster	10	665	80-100 wlg	Verspringend verband
Ribes nigrum	Zwarte bes	5	330	60-80 wlg	Verspringend verband
Spiraea salicifolia	theeboompje	2	265	80-100 wlg	Verspringend verband
Viburnum opulus	Gelderse roos	2	135	80-100 wlg	Verspringend verband
Cornus mas	Gele kornoelje	5	330	80-100 wlg	Verspringend verband
Acer campestre	Veldesdoorn	15	995	80-100 wlg	Verspringend verband
Euonimus europaeus	Kardinaalsmuts	5	330	80-100 wlg	Verspringend verband
Crataegus monogyna	Eenstijlige meidoorn	15	995	80-100 wlg	Verspringend verband
Taxus baccata	Venijnboom	5	330	80-100 wlg	Verspringend verband
		100%	6765		

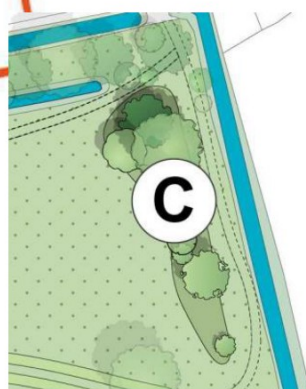

Figuur 10 ongesnoeide gemengde haag met onderbegroeiing (bron: landschapsbeheerzeeland)

Figuur 9 gesnoeide gemengde haag (bron: www.iok.be)

C: Hooggelegen struweel

Het struweel op het hoogst gelegen deel van het hooiland wordt iets verhoogd aangelegd, het struweel wordt voornamelijk aangeplante met struikvormende inheemse heesters met toevoeging van een klein aantal (max 6) boomvormers van 1^e en 2^e grootte. Het struweel creëert luwte en bied schuilmogelijkheden en voedsel voor diverse vogels. Om het gebied geschikt(er) te maken voor de zeer gewenste grauwe klauwier worden er verschillende struiken met doornen toegepast die als voedselopslag en uitzichtpunt voor deze vogel kunnen dienen.

Struweel:

Oppervlak: 375 m²

Beheer: 5 jaarlijks, gefaseerd dunnen

Boomlaag:

Botanische naam	Nederlandse naam	percentage	aantal	maat/kwaliteit	plantaanwijzing
Acer campestre	Veldesdoorn	Nvt	3	8-10 HO wlg	Volgens plan
Fraxinus excelsior	Gewone es	Nvt	2	16-18 HO DRKL	Volgens plan
Salix alba	Schietwilg	Nvt	1	20-25 CM STAAK	Volgens plan

Struiklaag:

Aanplanten in verspringend verband, 1 meter in de rij en 1 meter tussen de rijen.

Botanische naam	Nederlandse naam	percentage	aantal	maat/kwaliteit	plantaanwijzing
Prunus spinosa	Sleedoorn	5	20	100/125 wlg	Verspringend verband
Crataegus monogyna	Eenstijlige meidoorn	15	55	150-175 wlg	Verspringend verband
Frangula alnus	Vuilboom/sporkehout	5	20	100-125 wlg	Verspringend verband
Sambucus nigra	Gewone vlier	5	25	120-150 wlg	Verspringend verband
Sorbus aucuparia	Gewone lijsterbes	5	20	150-175 wlg	Verspringend verband
Cornus mas	Gele kornoelje	10	35	80-100 wlg	Verspringend verband
Corylus avellana	hazelaar	10	35	100-125 wlg	Verspringend verband
Rubus fruticosus	Braam	5	20	60-80 wlg	Verspringend verband
Rosa rubiginosa	Egelantier	15	55	100-150 wlg	Verspringend verband
Viburnum opulus	Gelderse roos	10	35	80-100 wlg	Verspringend verband
Rhamnus cathartica	Wegedoorn	15	55	60-80 wlg	Verspringend verband
		100	375		

Kruidlaag:

Om bij te dragen aan een zo authentiek mogelijke natuurontwikkeling op dit deel van het terrein gaan we wat de kruidlaag betreft hier uit van de zaadbank die in de bodem aanwezig is.

Figuur 11 De Grauwe klauwier op braam (foto: Hans Melters)

D: Struweel bij de poel, laaggelegen en nat

In het laagst gelegen deel van terrein C wordt een poel aangelegd. Het struweel langs de oostzijde van de poel wordt aangeplant op een licht verhoogde aarden wal, hiervoor gebruiken we een deel van grond die vrijkomt bij het ontgraven van de poel. Het hoogteverschil met waterpeil zal max rond de 60 cm. bedragen. Het uitgangspunt voor de beplanting in en rond de poel is gebaseerd op het wilgenbroekbos. Deze poel en omgeving wordt als geschikte habitat gezien voor de poelkikker.

Oppervlak: 280 m²

Beheer: Als geriefbos

Boomlaag:

<i>Botanische naam</i>	<i>Nederlandse naam</i>	<i>hoogte</i>	<i>aantal</i>	<i>maat/kwaliteit</i>	<i>plantaanwijzing</i>
Salix fragilis	Kraakwilg	Ca. 25 m.	2	12-14 HO C35	Volgens plan
Salix viminalis	Katwilg	6-10 m.	3	100-125 wlg	Volgens plan

Struiklaag:

<i>Botanische naam</i>	<i>Nederlandse naam</i>	<i>percentage</i>	<i>aantal</i>	<i>maat/kwaliteit</i>	<i>plantaanwijzing</i>
Salix aurita	Geoorde wilg	30	85	120-150 wlg	Verspringend verband
Salix cinerea	Grauwe wilg	50	140	80-120 wlg	Verspringend verband
Frangula alnus	Vuilboom/sporkehout	20	55	80-100 wlg	Verspringend verband
		100%	280		

Kruidlaag:

Om bij te dragen aan een zo authentiek mogelijke natuurontwikkeling op dit deel van het terrein gaan we wat de kruidlaag betreft uit van de zaadbank die in de bodem aanwezig is. Door grondverzet ontstaan verschillende groeiomstandigheden waarin de van nature in het gebied aanwezige beplanting zicht weer zal gaan vestigen. We hopen hier in ieder geval een aantal van de kensoorten van het wilgenbroekstruweel te gaan zien, dit zijn o.a. bitterzoet, grote wederik, gele lis, grote brandnetel, grote kattenstaart en de stijve zegge.

Figuur 12 Grauwe wilg (bron: flora van Nederland)

Boomlaag:

Botanische naam	Nederlandse naam	Percentage	aantal	maat/kwaliteit	plantaanwijzing
Alnus glutinosa	Zwarte els	100%	40	80/100 wlg	Gemixt qua hoogte en aangeplant in wildverband
			35	120/150 wlg	
			15	6-8 HO wlg	
			90 stuks		

Kruidlaag:

Om bij te dragen aan een zo authentiek mogelijke natuurontwikkeling op dit deel van het terrein gaan we wat de kruidenlaag betreft hier uit van de zaadbank die in de bodem aanwezig is. We moeten ook hier waken voor de aanwezige reuzenberenklauw, d.m.v. monitoring en stelselmatig verwijderen houden we deze invasieve exoot zoveel mogelijk van het park.

Figuur 13 Moerasvaren in kruidlaag van elzenbroekbos. (bron: Wikipedia)

E: Struweel laaggelegen droog én nat

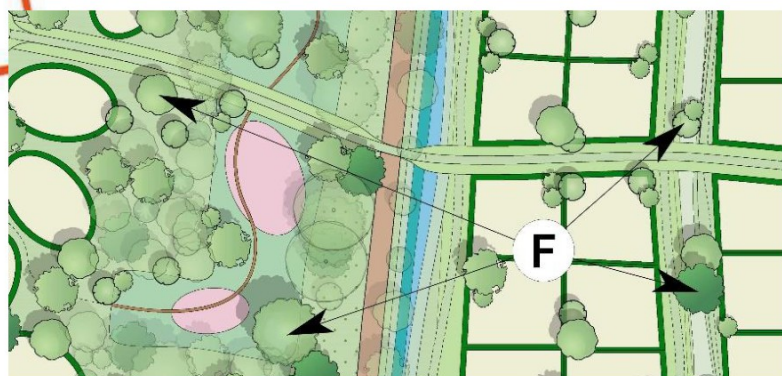
Struweel (laaggelegen dus nat)

Laaggelegen (dus nat) struweel gebaseerd op het verbond van elzenbroekbossen. De sloot langs de oprit naar camping Pool wordt verbreed en voorzien van een natuurlijke oever. Het nieuw aan te planten struweel langs deze sloot wordt aangeplant langs (in) de natuurlijke oever en kan dus onder water komen te staan. Deze beplanting bestaat voornamelijk uit elzen met weinig tot geen struiken en een kruidenlaag met kenmerkende soorten als moerasvaren, pluimzegge, gele lis en zwarte bes.

Oppervlak: 90 m²

Beheer: als hakhoutbos

F: Bomen:

Op het park worden ook een flink aantal nieuwe bomen aangeplant. Hier wordt onderscheid gemaakt in 'solitair', dit zijn markante blikvangers op bijzondere punten, 'boomgroepen', bij voorkeur een aantal verschillende soorten bij elkaar en 'lijnvormige elementen', bijvoorbeeld knotwilgen langs de nieuw uit te graven sloten. Belangrijk selectiecriteria voor de boomsoorten is dat ze inheems moeten zijn, uitzonderingen kan gemaakt worden in bijvoorbeeld de aanplant van fruitbomen en bepaalde cultivars (cv) van inheemse bomen. De bomen en struiken op de kavels zijn in deze opsomming niet meegenomen.

Aantal: 100 stuks

Beheer: Begeleidingssnoei en gefaseerd knotten (om de 3 jaar)

Solitair:

20 stuks, markante bomen op specifieke locatie

Botanische naam	Nederlandse naam	Percentage	aantal	maat/kwaliteit	plantaanwijzing
Aesculus hippocastanum	Gewone paardenkastanje	n.v.t.	3	8-10 HO C35	Volgens plan
Tilia cordata	Kleinbladige linde	n.v.t.	5	175-200 DRKL STRUIK	Volgens plan
Carpinus betulus	Haagbeuk	n.v.t.	5	12-14 HO DRKL BEVEERD	Volgens plan
Fagus sylvatica	Beuk	n.v.t.	2	10-12 HO DRKL BEVEERD	Volgens plan
Tilia platyphyllos	Grootbladige linde	n.v.t.	5	14-16 HO DRKL	Volgens plan

Boomgroepen:

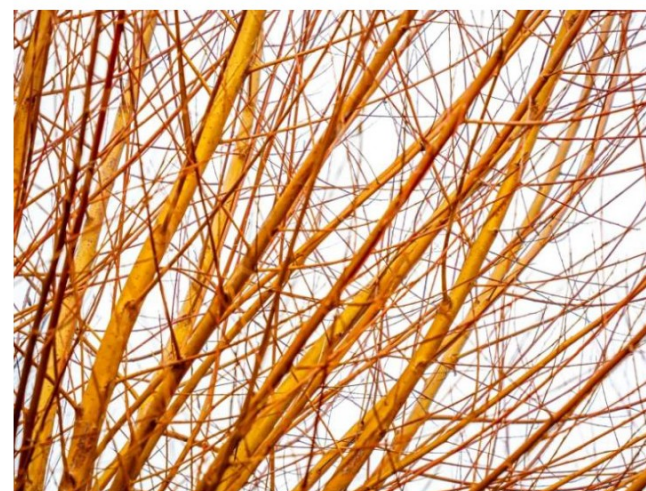
70 stuks, groepsgewijs aangeplant

Botanische naam	Nederlandse naam	Percentage	aantal	maat/kwaliteit	plantaanwijzing
Crataegus monogyna	Meidoorn	20	14	8-10 HO DRKL	Volgens plan
Betula pubescens	Zachte berk	30	21	10-12 HO DRKL	Volgens plan
Acer campestre	Veldesdoorn	10	7	8-10 HO WLG	Volgens plan
Fraxinus excelsior 'Altena'	Gewone es (cv)	10	7	12-14 HO DRKL	Volgens plan
Taxus baccata	Venijnboom	5	3	150-175 KLUIT	Volgens plan
Sorbus aucuparia	Lijsterbes	15	11	6-8 HO C25 BEVEERD	Volgens plan
Malus sylvestris	Wilde appel	10	7	10-12 HO WLG	Volgens plan
Aanwezige fruitbomen	Appel peer pruim?		5?		Voedselbos?
		100 %	70		

Lijnvormige aanplant:

10 stuks, in lijn aangeplant langs nieuwe sloten.

Botanische naam	Nederlandse naam	Type	aantal	maat/kwaliteit	plantaanwijzing
Salix alba 'Chermesina'	Schietwilg (cv)	Knotvorm	10	10-12 HO C35	Volgens plan

Figuur 14 Salix alba 'Chermesina'

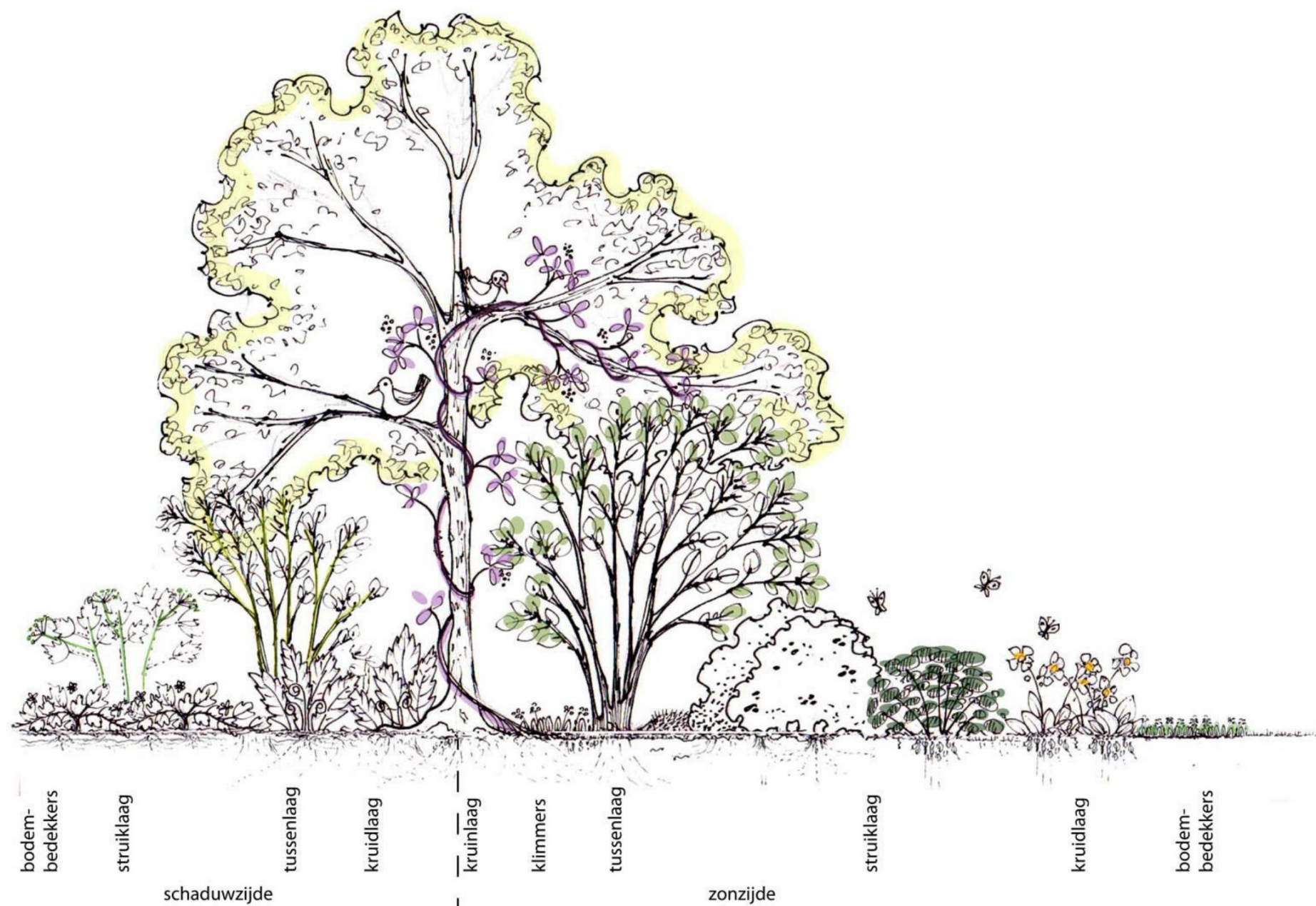
G: Voedselbos

De wens voor een kleinschalig voedselbosje zou misschien het beste ten uitvoer gebracht kunnen worden op terrein A, dit is voor iedereen makkelijk te bereiken, hier komt de zon redelijk bij. Een locatie iets meer beschermt en afgekadert kan er ook worden geëxperimenteerd met bijvoorbeeld wat uitheems eetbaar goed.

Eventueel toe te passen soorten:

Grootvruchtige hazelnoten, walnoot, tamme kastanje, fruitbomen (die al aanwezig zijn) bessenstruiken, krentenboompje, olijfwilg, bosaardbei etc.

Bronnen/naslagwerken:

Beeldkwaliteitsplan (Samen. Voor een mooi, leefbaar en natuurlijk Meerzicht. Nu en in de toekomst.) d.d. 25 november 2022, gewijzigd d.d. 4 december 2022

Natuurkwaliteitsplan Recreatiepark Meerzicht (Natuur inclusieve recreatie aan het Leekstermeer en De Onlanden) d.d. 8 juni 2023

www.bodemdata.nl

www.floravannederland.nl

www.voedselbos.eu

www.bij12.nl

voor natuur
en leefomgeving

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen